ALİ ŞERİATİ

30 BÜTÜN ESERLERİ

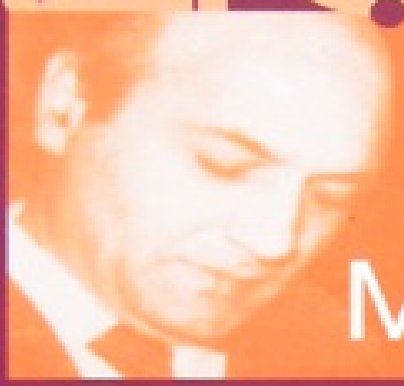

İslam Nedir
Muhammed Kimdir

FECR

Ali Şeriati - Muhammed Kimdir

Fecr Yayınları

Çeviren: Ali Seyidoğlu

Kitabın özgün adı

İslam Şinasi Meşhed II

Dizgi, Mizanpaj :FECR

Kapak: FECR

Baskı, Kapak Baskısı: ÎSMAT

ISBN 975-7138-11-8

1. Baskı :Mayıs'88

2. Baskı: Şubat'90

3. Baskı: Ocak'95

4. Baskı: Eylül'96

5. Baskı: Eylül'98

FECR YAYINEVİ

Rüzgarlı Cad. Rüzgarlı îşhanı

No:2Kat:5 ULUS/ANKARA

Tel/Fax: (0 312) 310 08 49 - 310 08 60

MUHAMMED KİMDİR

Dr. Ali Şeriati

ANKARA -1998

İÇİNDEKİLER

Okurlara /8

İSLAM HAREKETİNİN KAHRAMANI MUHAMMED / 11

MUHAMMED'İN SİYERİ / 19

PEYGAMBER VE HİCRETİN BİRİNCİ YILI / 27

İKİNCİ YIL /29

Bedir Gazvesi / 30

Bilal'in Bedri / 38

Ebu Cehil'in Öldürülüşü / 41

Ebu Bekir'in Oğluyla Karşılaşıp Konuşması / 42

Kuyu Sakinleri / 44

Mustazaflar / 46

Terör / 49

Karkaratu'l-Kedir Gazvesi / 50

Yahudi Soaınu / 50

Üç Şairin Öldürülüşü / 51

Benî Kaynuka Gazvesi / 52

Sevik Gazvesi / 55

ÜÇÜNCÜ YIL / 57

Zî-Emr Gazvesi / 57

Furu' Gazvesi / 57

Kadre Seriyyesi / 57

Yahudi imhası / 58

Yeni Kurulan Bağlar / 59

Uhud Gazvesi / 59

Hamrâu'1-Esed Gazvesi / 75

Bedir ve Uhud / 77

Ebu Seleme bin Abdu'1-Esed Seriyyesi / 79

Abdullah bin Uneys Seriyyesi / 80

DÖRDÜNCÜ YEL / 81

Reci Seriyyesi / 81

Bi'r-i Maûne Seriyyesi / 82

Bir Yahudi Tehlikesi Daha / 83

Benî Nadir Gazvesi / 84

Zâtu'r-Rika Gazvesi / 88

İkinci Bedir Gazvesi / 88

BEŞİNCİ YIL / 91

Dûmetu'l-Cendel Gazvesi / 91

Hendek (Azhab) Gazvesi / 92

Sa'd'ın Ölümü / 117

ALTINCI YIL / 119

Benî Lihyan Gazvesi / 119

Zû Kırad Gazvesi / 120

Benî el-Mustalik Gazvesi / 121

Ifk Olayı / 124

YEDİNCİ YIL / 129

Huydeybiye Barışı / 132

Rıdvan Biati/ 137

İsyancı Müslümanlar / 141

Dünya Liderlerine Mektuplar / 145

Hayber Gazvesi / 149

Vadi'l-Kurra Gazvesi / 158

Herakliyus'un Cevabı / 158

Hayber Sonrası Seriyyeler / 159

Mekke'ye Doğru, Kaza Umresi / 160

Meymune'yle Evlenme / 163

İbni Ebi el-Avca Seriyyesi / 166

Zeyneb'in Ölümü / 166

SEKİZİNCİ YDL / 167

Galib bin Abdullah Gazvesi / 167

Habat Seriyyesi / 171

Mûte Seriyyesi / 172

Mekke Fethi / 182

Halid'in Seriyyesi / 212

Huneyn Gazvesi / 216

Ordunun Taife Varması / 236

Bu Hisarlar Çökertilmelidir / 238

Peygamber'in Kızkardeşi / 244

Malik bin Avf / 244

Fey Bölüşümü / 246

Ensar'm Endişesi / 250

Umre Haca ve Dönüş / 252

Ailesi İçindeki Peygamber / 253

DOKUZUNCU YIL / 257

Kanında Ne Görüyorsun / 257

Kaçak Şair Ka'b / 258

Zorluk Ordusu / 260

Münafıkların Komplosu / 262

Ağlayan Mücahitler / 265

Ebu Zer Olmalı! / 271

Tebuk Sının / 272

Ukeydir'in Esir Edilmesi / 273

Dönüş Yaparken / 274

Peygamber'e Karşı Terör Teşebbüsü / 275

Peygamber Dırar Mescidini Yaktınyor / 275

Medine'ye Giriş / 277

Sakif Antlaşması / 281

Hacc ve Berae / 286

Himyer Meliklerinin Temsilcileri / 295

Ali Bin Ebu Talib'in Seriyyesi / 296

Temim Elçileri / 298

Benî Sa'd Elçisi / 303

Ferve bin Amr / 305

Hainin Ölümü / 306

Vergi Memurları / 306

Ummu Gülsüm'ün Ölümü / 307

ONUNCUYU / 309

ibrahim'in Ölümü / 309

Ali bin Ebu Talib'in Yemen'e Gönderilişi / 315

Benî Amir Elçileri / 316

Abdulkays Elçisi / 318

Tayy Elçileri / 318

Benî Hanife Elçileri / 318

Halid Necran'da / 319

MUHAMMED ÖLÜYOR / 325

Mekke'de, Halkın Evinin Kenarında / 327

Veda / 331

Geleceğin Endişesi / 334

Muhammed'in Son Günleri / 347

Son Çaba / 349

Pazartesi / 359

Ekler / 363

Okurlara....

Ben, burada İslam Tarihi'nin en eski senetlerine dayanarak Peygamber ve Medine'ye en yakın nokktadan bakmaya çalıştım.

Aynca anlattıklarımı Ehl-i Sünnet kardeşlerimin metinlerine isnat ettirdim. Beklediğim, onların da çalışmalarını Ehl-i Şia kardeşlerinin senet ve kitaplarına isnat edebilmeleridir. Böyle olunca yıllarca birbirinden uzak kalmış ve yabancılaşmış bu iki kardeşin birbirine yakınlaşıp birleşmeleri sağlanabilir. Çünkü her bir fırkanın itikadi yapıları, kardeş fırkaların eserlerinde zik-redilirse, onların itikadının doğruluğu hakkında hiçbir şüphe kalmamış olur.

Ben, Taber'inin Tarih'ini ve İbni Hişam'ın Sird sini metin kaynağı olarak seçtim. Başka bir kaynaktan yararlandığım zaman da kaynağın adını belirtmeye çalıştım.

Diğer bir önemli nokta; İslam Peygamberi hakkında -pek çok yazılar yazıldığı halde- okur için tekrar sayılan ve de siyerlerden edinilebilen bilgilerden ayrı şeyler yazmaya çalışmış olmamdır.

Son nokta da şudur ki; benim bu öyküye bakış açım, mezhebi itikadlar açısından değil, herhangi bir inanç ve dine mensup bir insanın bakış açısından olayı değerlendirmemdir. Böyle bir bakış açısından seyredilen manzara; her türlü taassup, taraf tutma ve pek çok araştırmanın hastalığı sayılan önyargıdan uzak gözükecektir. Bu yüzden İslam Peygamberi hakkında seçtiğim konuşma tarzıyla ilgili olarak, okurdan beni bağışlamasını dilerim.

Çünkü burada vurgulanmak istediğim şey, bir Müslüman olarak değil, tarafsız ilmî bakış açısıyla olayları değerendiren bir düşünür olarak Muhammed'in görüntüsünü sergilemektir.

Ali Şeriatî

İSLAM HAREKETİNİN KAHRAMANI MUHAMMED

"insan ve gelenek" sözkonusu edildiğinde; tarihteki ve toplumdaki kahramanların fonksiyonu hakkında çeşitli tarih felsefecilerinin ve sosyologların görüşlerine yer verilmektedir.

Günümüzdeki köktenci devrimler ile köklü tarihî değişimlerde, kahramanların şahsiyetlerinin rolü hakkında farklı iki düşünceyi savunan tarih felsefecileri ve sosyologlar arasında birçok düşünsel farklılıklar vardır. Bilindiği üzere faşist ve nazist düşünürler, kahramanın rolünü sosyal ve

tarihî hareketler için belirleyici bir faktör sayıyorlar. Bu nedenle kahramanı bir "sü-permen/üstün insan" olarak nitelendiriyorlar. Onu özel bir konuma, "rehberlik" veya "önderlik-öncülük" seviyesine yükseltiyorlar. Özel konum ve makam diye niteleyişimizin sebebi, burada rehberlik ve önderliğin yaygın anlamının dışında bir anlam taşıdığı içindir. Bu düşünce tarzında rehber: Kılavuz, yol gösterici, öncü değil; mutlak komutan, her şeyi tayin eden kimsedir. Diğer insanların tümü onun karşısında kör ve sağırdırlar; onun hareket maşası ve aracıdırlar. Diğerleriyle arasındaki farklılık, onların insanî şahsiyetleri açısından değil, herkesin değeri "önderin" elindeki araç ve alet durumunda oluşuyla bağlantılıdır. Burada "önder"; rehber, mutlak komutan, izlenmesi gereken, herkes ve her şeyin kader ve sonunu belirleyen mutlak etken, toplumun temel ekseni, toplumsal hareketlerde çığır açan ve ana yola sevkedendir.

Faşistlerden başka (özel ve genel anlamda) birçok bağımsız düşünür de tarihteki büyük şahsiyetlere böyle bir rol ve fonksiyon yüklemişlerdir. Emersonf1[1]', Transcendantalisme ekolü'nün kurucusu kahramanları; beşer türünün belirleyicileri, temsilcileri, seçilmişleri (Les representants de l'humanite) olarak tanımlıyor. Ona göre kahramanlar insan üstü, ultra gücü kendinde somutlaştırıp, beşeriyete empoze e-den kimselerdir. O

1[1] 1803-1882, amerikalı filozof Emerson (Ralph Waldo)

2[2] Rical'in kültürümüzdeki anlamı sözkonusudur. Biyografi demektir, 11-mu'r-Rical'in kısaltılmışıdır.

şöyle diyor: "Tarih yoktur, varolan sadece büyük önderler2[2] dir„o)

ingiltere'nin büyük yazarı Thomas Carlyle'la, (18. yüzyılda yaşayan tarihçi ve eleştirmen) göre: "Gerçek tarih, sadece ve sadece ilmu'r-rical (önderlerin özelliğini bilme)dir." .Tarihteki kahramanların şahsiyetinin fonksiyonu hakkında Carlyle'nin düşünce tarzını açıkça gösteren örnek, Kahraman ve Kahramanlara Tapma adlı kitabında İslâm hareketi ve beşeriyet tarihi bölümünde Muhammed ve Ali'nin şahsiyeti hakkında yazdığı cümledir. "O anda o büyük elin içinde yer alan o küçük el (Muhammed ile Ali'nin ahidleşmesi) insanlık tarihinin seyrini değiştirdi."

Bu kahramanpereste) düşünürlerin tersine, sosyalistlerden ve demokratlardan, özellikle marksistlerden bir grup, toplumsal hareketlerdeki kahramanların şahsiyetlerinin etkisini zayıf göstermek veya topyekün inkâr etmekle "kitlelere" şahsiyet kazandırmak ya da toplum ve tarihteki bilimsel kanunlardan mutlak bir şekilde destek almaya ve bunlara dayanmaya

çalışıyorlar. İlke olarak da bu şahsiyetlerin etkisini reddetmekle siyasî putperestlik ve şahısperestlik -ki ferdî diktatörlükler, halkın gücünün ve kişiliğinin yok oluşuna sebep oluyor, tarih ise devamlı böyle bir hastalığa tanıklık etmektedir- hastalığına karşı mücadele etmek istiyorlar. (Kaynak kitap: Tarihte Şahsiyetin Rolü yazar Plekhanov).

(3) "Essays" kitabı, Kahraman ve Kahramanlara Tapma kitabının yazarı. French Revoltıtion kitabından nakledilmiştir. Yazarı Prof. R. Aron, Sor-bonne Üniversitesi Sosyoloji dalı hocasıdır.

(*) Uşak ruhluluk, insan seviyesinin tam düşüşü, ahlakî şerefliliğin tamamen yok oluşu

Ben "Sünnet ve Nâs" bölümünde değindiğim gibi; ne Emerson, Cariyle ve Platon(4) gibi kahramanları tarih yaratıcısı olarak biliyorum; ne de onların karşıtı bazı sosyalistler, demokratlar ve "bilimsel marksizm" gibi, onların şahsiyetlerinin etkisini tamamen yadırgıyoıiım. Ben tarihi; Sünnet, Nâs, Tesadüf ve Kahramanın birbiriyle oyunu ve etkileşimi olarak tanımlıyo-

(4) Ünlü filozof Platon da bu gruba dahildir. O diyor ki: "Toplum koyunlardan oluşmuştur. Bu koyunlar için de, çobanlar gereklidir." Çoban-sürü terimi özellikle Doğu dünyasının siyasî kültüründe yaygındır. Bu terim Doğu'da hükümet ve siyasetin gerçek ruhunu ve özel anlamını ortaya koyuyor. Yani: a) Çoban başka bir cinstendir. Sürü de ayrı bir cinstendir, b) Çoban, sürünün isteği üzerine seçilmez, onu bu göreve Malik seçer. O Malik de Tanrı'dır. (Doğu dünyasındaki hükümetin varlığı, din üzere yorumlanmış olur.) c) Sürünün, çobanı işten elçektimıe, değiştirme, ona karşı devrim, isyan, itiraz ve eleştiri hakları yoktur, d) Çoban, koyunlara karşı değil, Malik'e (burada Tanrı'ya) karşı sorumludur. Ve yapılacak her işi sadece Malik ile çoban daha iyi bilir, e) Çobanın cins, ırk, tür üstünlüğü ve fazileti, sürü tarafından bilinmekte ve hiçbir kuşku içinde bulunmamaktadır, f) Sürünün çobana körü körüne itaati mantıklı ve makuldür. Çünkü bu, ilahî namuslar (kanunlar) ve doğa kurallarına uygundur, g) Çoban, sürüyü yöneltme ve idare etmede koyunların rıza ve seçimine göre hareket etmemelidir. Çünkü bu ne makul, ne mümkün ve ne de yararlıdır, h) Korkunç olan şey, çobanlığın ve sürü gözetmenin son amacıdır...?!

Doğu dünyasındaki hükümetlerin siyasî ilkelerinin tümünün, yani ilkelerin nihaî hedefi, hükümet tarzı ve hükümetin halkla ilişkileri, bu iki kelimeden çıkarıldığını görüyoruz. Hükümet ve toplumu idare tekniğinin "Siyaset" olarak adlandırması rastlantıya bağlı bir adlandırma değildir.

Yunan'da; demokrasinin beşiğinde bunu, "Politic" diye adlandırmaları da rastgele bir adlandırma değildir. Bilindiği gibi "Politic" şehir anlamındaki "Poliçe" kökünden kaynaklanır.

Siyaset kelimesi, "çobanlık" için öngörülen bütün özellikleri kapsadığı gibi, siyasetin "hedefi" de çobanlık gibi olup, hükümetin "yöntemini" de ortaya koyuyor. Nitekim siyaset "at"ı azarlayıp kırbaçlayarak itaat ettirmektir. Özellikle, özü özgürük ve isyancılıkla bütünleşmiş genç atı, kırbaçla korkutarak itaat ettirip sakinleştirmek anlamındadır siyaset.

Bu Doğu ve Yunan'a has iki kavramda, iki zıt siyasî görüşün varlığı ortadadır. Politik'te yönetci halk içindir. Siyaset'te halk, yöneten içindir (binmek, yük taşımak, sütünü, etini yemek, derisini yüzmek için). Politik, bir şehir (toplum) 'idare' etmek, siyaset ise onu 'hazırlamak'tır.

rum. Evet, bu dört faktör arasında karmaşık bir bağlantı var. Bu bağlantıyı niteliksel ve niceliksel olarak kavrayıp, tahlil etmek ve bulmak; tarihçinin, tarih ilmine köklü çalışmasını gerektirir. Tarihçinin en büyük somnu da budur. Bu kuram'a şu noktaları eklemek gerekir:

Sözkonusu dört faktör, bir tarihî hareket ve sosyal değişimin oluşumunda, yönünün belirlenmesinde sürekli olarak aynı o-randa etki yapmazlar; üstelik onlann herbirinin etkisi, çeşitli durumlarda, zamanlarda ve sosyal şartlarda birbirinden farklılık gösterebilir. Bu etkenlerin herbirinin nitel ve nicel açıdan (zaafı, şiddeti ve değeri) tarihî-sosyal harekette ayrı ayrı etkileri vardır.

Bu hususu açıklamada şu örnek verilebilir: "Kapalı bir top-lum"da (Bergson'un deyimiyle); geleneklerin hakim olduğu antik ve eski dinci toplumlarda, gelenek ve an'anelerin, din ve mezhep ile yoğrulup taşlaşan her türlü değişim ve gelişim karşısında şiddetle direnen toplumlarda, tesadüf ve kahraman'm fonksiyon ve etkisi zayıflar. "Nâs" ise böyle bir toplumda öylesine gelenek ve adetlere tutsaktır ki, bağımsız olarak kendi varlıklarını gösterip, sosyal değişimde canlı ve göz alıcı bir rol üstlenemez. Böyle bir durumda kahramanlar da gelenekçi ve muhafazakardırlar ve yapabilecekleri tek şey; olay çıkarmaktır. Bu kahramanlar, diğer ülkelere saldırabilir, yüzeysel ıslahat ve reformlar yapabilir, ve görünüşü değiştirebilir, fakat toplumsal sünnetlere (yerleşik geleneksel değerlere), toplumun alt yapısına, onun temel dayanaklarına dokunamazlar(5). Başka bir deyişle (dakik bir söyleyiş ile), organizasyonları (organisations) değiştirebilirler, fakat toplumsal yapı (structure)yı olduğu gibi korurlar.

Tesadüf de böyledir. Eğer toplumun akideleri ve toplumsal ilişkileri; toplumun mezheb ve sınıflarının niteliği zayıflarsa, çeşitli bunalımlar ve çalkantılar toplumun alt yapısını sarsıl-

(5) Kurum Clnstiaıtion') iki türlüdür: Aile, hükümet, malikiyet, din, toplumun asıl kurumlandır. Toplumsal müesseseleri; emekli sandığı, sigorta kurumu gibileri ise talî kurumlardır.

manın eşiğine getirirse, böyle bir toplumda tesadüf etkin bir rol oynayıp toplumun önünde yeni bir çığır açabilir. Bu etki özellikle tesadüfün niteliğiyle tamamen bağlantılıdır. Örneğin, İran toplumuna; İskender, Arab, God ve Moğolların saldırısı, I-ran'ın içinde oluşmayan, aniden dışandan gelen hadiselerdir. İskender, God ve Moğollar; İran hükümetinin zaaf ve

güçsüzlüğünden yararlanarak, acımasızca İran'ı baştanbaşa kana boğdular. Fakat toplumun alt yapısı sağlam, dini güçlü ve istikrarlı olduğu için, toplumsal örf ve adetler bulanık ve kargaşa içinde olmadığı için ne Atina'nın büyük felsefî ekolünü özümleyen Yunanlı İskender'in, ne de Moğol ve Godların yıkıcı gücü, İran toplumunun asıl yapısına etki edebildi. Üstelik, tarihin açıkladığına göre, her şeyin kökünü kazımak, her şeyi yağmalamak ve katliam yapmak için saldıran bu üç düşmanın bizzat

kendileri "Iran toplumunun güçlü ruhu"(^'nda eriyip kaybolarak, îranlı-laştılar. İran'ın batı sınırlarından giren İskender ile doğu sınırlarından çıkarak Hindistan yolunu tutan İskender arasında fark vardı. İskender ilk başta: sert, temiz kalpli, iradeli, vatansever, filozofça düşünür, Atina ekolünün doğuda propagandasını yapmak isteyen iskender'di, iran'ı baştan başa geçtikten ve sınırlarına ulaştıktan sonra: lüks düşkünü, gururlu, şehvetpe-rest, acımasız, kötümser, bencil; Yunanlı genç bilgin değil; bir doğulu imparator; Aristo'nun öğrencisi değil, yaşayan şahın mukallidi oluvermişti.

Fakat Arapların saldirisi; Iran için bir tesadüftü. Bu tesadüf, iran'ın gelecek tarihini belirleyen, Iran toplumunun bütün alt ve üst yapısını değiştiren en büyük etken oldu. Şöyle ki, ilk olarak Iran toplumu kargaşalı ve bunalımlı bir toplum olmuştu, direniş ve koruyucu gücü etkisizleşmeye yüz tutmuştu. Bu nedenle bu tesadüf karşısında kendi varlığını kaybetti, ikincisi, bu

(6) Gerçi birçokları Aristo ile sözbirliği içinde olup: "iranlılar zeki halktır, fakat zulüm karşısında pek çabuk teslim olurlar" diyorlar. Ancak tarih, İranlıların güçlü nıhunun özel bir yeteneği olduğundan, bunun "düşman gücünün sindirilmesi" olarak nitelendirildiğinden haberdardır.'

14

15

tesadüf, özü itibariyle değinilen üç tesadüfün aksine, yönlendirici, apaçık ve inkilabî bir ideolojiyle donatılmışüC7). Nitekim bilindiği ve görüldüğü gibi, İran tarihi açısından bu tesadüf; Ö-mer'in İran'a saldırı kararından ve Araplarla savaşta Rüstem'in yenilgisinden başka bir şey değildir. Fakat bu olay; İran'ın geleceğinin belirleyicisi, İran toplumunun bütün alt ve üst yapısını, organizasyonu, özelliklerini, dayanaklarını kökten değiştiren en büyük etken oldu.

Dünyadaki çeşitli toplumlar, özellikle İslam ile miladî VI. ve VII. yüzyılda temasa geçen Asya, Afrika, Avrupa toplumlarının Nâs, Sünnet, Tesadüf ve Kahraman Şahsiyetleri hakkıdaki tesbitlerimizle, ayrıca Muhammed'in hayatı, şahsiyeti hakkında elimizde bulunan apaçık tarihi belgelerle, islam'ın yayılışını, insanlık tarihinin akışının değişimini, bütün incelikleriyle değerlendirebiliriz.

Eğer Muhammed hareketini, MÖ. IV. ve V. çağlarda, Atina'da, iran'ın medenî toplumlarında, Roma'da başlatmış ve böyle göz alıcı başarılar elde etmiş olsaydı, "Muhammed'in bu inkılapçı zaferleri; bu hareketinden sonra insanlık tarihinin akış yolunu değiştirmedeki tam, belirleyici (determinant) ve temel neden olan şahsiyeti"inin etkinliği üzerinde şüpheye düşerek, onun

"şahsiyeti"nin fonksiyonuna paralel ve aynı değeri taşıyan başka bir öğeyi aramaya kalkışabilirdik. Fakat sosyoloji, Hicaz'daki cahilî Arap topluluğun ince bir şekilde tahlil ve analizini yapabilirse de, Hicaz'ın yakıcı

kumlukları üzerinde, miladî VII. yüzyılın ilk yarasında yarı vahşi kabileler arasındaki sosyal, siyasal, dinî, felsefî düşüncelerin, insanî ve ahlakî duy-

(7) Zedûşt dininin manevî düşüşü, İran toplumunda çok büyük bir düşünce boşluğu yaratmıştır. Sasaniler zamanında "Mazdek" ve "Mani"nin ortaya çıkışı, İran'ın siyasi rejiminin şiddetli mücadelesine rağmen, -Roma imparatorluğunun dini olan- Hıristiyanlığın hızla İran'da yayılışı, İran'ın o dönem-de canlı bir maneviyata ve yeni bir imana susadığını gösteriyor. Siyasi düzensizlik, sınıfsal aynalıklar, halk kitlesinin yoksulluğu, egemen sınıfın zulmü, siyasi baskı bu mücadeleyi şiddetlendirmişti, islam ise bütün bu istek ve dertlere bir çare ve cevap idi.

guların büyük patlama göstermesini; en kısa zamanda bu yanardağın göz kamaştırıcı kıvılcım ve ışınlannın o günkü medenî dünyayı kendinde sindirebilmesini; bilimsel bir tarzda açıklaması mümkün değildir.

Burada Iran veya Doğu Roma'nın Araplara yenilişi sözko-nusu değildir. Çünkü vahşi kabilelerin medenî toplumlara saldırısı ve onlara karşı zafer elde etmesi, büyük ve ileri toplumlar üzerinde hegemonya kurması, tarihte tekerrür eden bir olaydır. Nitekim miladî III. ve VI. yüzyıllar arasında, yan vahşi barbarların, batının tümünü ve güçlü Roma İmparatorluğu'nu ayaklar altına alarak, çiğneyip geçmeleri; Beynunnehreyn'in medenî şehirlerine karşı, MÖ. XX. ve XXI. yüzlıllarda Asurlu'ların mamur ve kalkınmış ülkeler üzerinde egemenlik sağlamaları; I-ran'ın medenî halkına karşı Moğol ve Godlarm saldınp egemen olmaları bu tip olaylardandır.

Eğer Muhammed, sadece dağınık, vahşi Arap kabilelerini birleştiren, 20 yıl geçmeden onlan çevik kuvvete dönüştürüp, büyük ve görkemli Iran ve Roma imparatorlannı ortadan kal-dırtan bir kahramandan ibaret olsaydı, kuşkusuz, büyük bir iş yapmış olur ve tarih de buna tanıklık ederdi. Fakat şüphe yok ki tarih, Muhammed'i de, büyük olaylar çıkaran iskender, Asur-Banibal, Cengiz gibi birisi sayardı. Ama islam'da en önemsiz sayılan şey; Muhammed'in anî askerî fetihleridir. Bu yüzden Muhammed'in adı tarihin zihninde; Cengiz, iskender, Sezar, At-tila, Asur'lu Banibal gibi bir çağrışım oluşturmaz. Tarih onu, Musa, Isa, Buda, Zerdüşt, Sokrates ile kıyaslar. Gerçi Muhammed ile bu şahsiyetler arasındaki fark, herkesçe açık bir şekilde bilinmekte ve bu fark kıyaslanmayacak kadar büyüktür de.

MUHAMMED'İN SİYERİ

ilk önce İslam Peygamberi'nin hayatıyla ilgili noktalan ve hayatındaki olayları özet ve veciz bir şekilde açıklayacağım. Tâ ki onun şahsiyetini tanımak için gereken kaynak el altında bulunsun. Daha sonra hayatının

tahlilini yapıp, hayatındaki planlarını, faaliyetlerini, psikolojik yapısını, karakterini incelemeye çalışacağım.

Hatırlatmam gereken şey şudur ki, ben burada Hz. Rasûlün siyeriyle ilgili İslâmî kaynaklarda bulunan biyografi ve olaylara değil, tarih metinleri ve siyer içinde edindiklerime ve çıkardığım sonuçlara yer vereceğim. Bu nedenle siz öğrenciler bu görüşlerle tanıştıktan sonra, diğer siyer kitaplannda, islam ve A-rap tarihini inceleyerek bilgilerinizi artırmaya çalışmalısınız.

* * •

Kusay bin Kilâb, Kureyş'in Mekke üzerinde otoritesini sağladı ve Kabe'nin sorumluluğunu üstlendi, hacc merasimini ve Kabe'nin statüsünü oluşturdu.

Kusay'in iki oğlu olan Abduddar ve Abdulmenaf, babalarının makam ve sorumluluklarını, babalannm ölümünden sonra kendi aralarında paylaştılar. Abdulmenaf m oğlu Haşim, Kabe menasibini (makamlannı) kendi sorumluluğunda bulundurup, Mekke ticaretini canlandırdı. Yazlık ve kışlık ticarî kervan seferleri düzenletti. Kureyş ve Mekke'ye önemli bir konum kazandırdı. Haşim'in kardeşi Abduşşems'tir. O ticaretle uğraşırdı. Onun oğlu Umeyye'dir. Umeyye'de, Beni Umeyye hanedanının reisi olarak, amcası Haşim'e karşı düşmanlık yapıyordu. Haşim ticarî bir sefer sırasında Yesrib (Medine)'li Beni Neccar kabilesinden bir kızla evlendi. Ve Abdulmuttalib (asıl adı

Şeybe) adlı çocukları oldu. O zat çok yiğit, saygın ve etkin biriydi. Kabe makamlarını insiyatifinde bulunduruyordu. Ebre-he'nin saldırısı onun zamanındaydı. O zemzemi tekrar bularak herkesin istifadesine sundu. Onun, bu ağır yükümlülüklerini hafifletecek bir evladı yoktu. Bu nedenle: "On çocuğum olursa, birini kurban edeceğim" diye adakta bulundu. Onun dileği gerçekleşti. Adağını yerine getirmek için kura çekince, en küçük ve en sevdiği oğlu Abdullah'ın ismi çıktı. Onu kurban etmeye hazırlandığında, bir çözüm yolu bulundu, onun yerine yüz deve kurban edildi. Daha sonra Veheb'in kızı Amine'yi Abbul-lah'a eş seçti. Birkaç ay sonra da Medine'de öldü ve birkaç ay sonra da Abdullah'ın yetimi doğdu. Gelin ve torunun velisi olan Abdulmuttalib, gelenek nedeniyle atalarının adını yeni doğan çocuğa takmak yerine ona Muhammed adını verdi. Aynı yıl Ebrehe Mekke'ye saldırdı.(Miladî 570)(8)

Çocuğu anası üç gün emzirdikten sonra, amcası Ebu Leheb-in cariyesi Sevbe onu emzirdi ve daha sonra Beni Sâ'd kabilesinden olan Ebi Zueyb'in kızı Halime onu kıra götürdü. Beni Sâ'd kabilesi, sütü bol olan kadınlarıyla ün yapmıştı. Kureyşliler, kırsal kesimdekilerin yiğitlik ve cömertlik gibi

özelliklerinden uzak kalmamalan ve Mekke'nin kötü hava şartlarından etkilenmemeleri için, çocuklarını süt annelere verirlerdi.

Halime, zayıf vücutlu, sütü az birisiydi, ilk önce o Muham-med'i almaya geİdi. Süt annelik için çocuğun babasından para alınırdı. Bu nedenle Abdullah'ın yetim çocuğunu almaktan sakındı. Fakat çocuk babası da

sağlam ve sütü bol bir süt anne aradığı için Halime başka bir çocuk bulamadı ve istemeyerek de olsa bu yetim çocuğu almaya karar verdi.

Adet olduğu üzere çocuğu iki yıl sonra, şehire geri getirdi. Fakat, bu yetim çocuk yanlarında olduğu zaman, hayatlarının canlılık ve bereket kazandığını hissetmişti. Bu nedenle Mek-

(8) Bazıları Peygamber'in miladını (doğumunu) Ammu'1-Fil (Fil yılö'den 23 yıl önce (Kelbi) bazısı da 40 yıl önce (Megatil) olarak yazmışlardır. Fakat bunlar pek doğru gözükmüyor.

ke'de çocuklara karşı veba tehlikesi yakındır diye bir bahane i-leri sürüp, onu geri götürmek için anasından izin adı. Onu beş yaşma kadar kırda kolladı. Muhammed beş yaşındayken anasına teslim edildi. Dul anne yalnızdı ve hüzünlü bir hayat sürdürüyordu. Bu arada Abdulmuttalib de Yemen Kralının taç giyme merasimine gitmişti. Bu nedenle, çocuğuyla birlikte, yalnızlıktan kurtulmak ve de Muhammed'in babasının akrabası Benî Neccar kabilesiyle "Muhammed"i tanıştırmak için Medine'ye gitmeye karar verdi. Medine'den dönüşte 6 yaşındaki çocuk "Ebva"da babasının mezarı başında hüngür hüngür ağlamıştı. Şimdi de hasta annesinin yanı başında ağlıyordu. Babasının cariyesi Ümmu Eymen ile birlikte Mekke'ye döndü. Babanın sevgisinden mahrum, ananın okşamasından yoksun çocuk, dedesi Abdulmuttalib'in evine geldi. îki yıl sonra şefkatli ve otoriter dedesi de öldü. Daha sonra, yoksul, ailesi kalabalık, yiğit biri olan amcası Ebu Talib'in gözetimine girdi.

12 yaşındayken Ebu Talib ile beraber Şam'a giden bir kervan ile sefere çıktı. Muhtemelen Yakubî fırkasından olan, Hıristiyan Rahib Bahira Serciyus onu yolda görür ve onun gelecekte Risalet sahibi olacağını anlar... Yahudilerin, Muhammed'i öldürebileceklerini ve onun can düşmanı olduklannı Ebu Ta-lib'e bildirir. O da Gassanîlerin hükümet merkezi Basra'dan daha ileri gitmez ve Mekke'ye geri döner.

İflas eden Ebu Talib, artık sefere çıkmaktan vazgeçer. Muhammed de zorunlu olarak Mekkelilerin ve akrabalarının koyun sürülerini otlatır. O, genellikle Hicaz ile Necd arasında Ga-rarit adlı bir merada çobanlık yapıyordu(9).

Nu'mân bin Munzir, Hîre'den çeşitli ıtr ve miskleri ukaz pazarında satmak için Mekke'ye gönderiyor ve karşılığında Taif derisi alıyordu. Onun bu kervanlanndan birisini Mekke'ye

(9) Muhammed'in çobanlık yaptığında 20 yaşında olduğunu yazmışlardır (el-Hamis, c.l). Muhtemelen 20 yaşına kadar bu işle meşgul olmuştur. Kendisi diyor ki: "Koyun çobanlığı yapmayan hiçbir peygamber yoktur. Ben Garanit'te

Mekke halkının koyunlarını otlatırdım."

20

21

götürme işine iki kişi talip oldu. Kureyş'den Berraz bin Kays kervanı kendi kabilesinin himayesinde götürmek istedi. Hava-zin'den Urve el-Rehhâl ise kervanının Necd yoluyla götürülmesini önerdi. Nu'mân ise kervanı Urve'nin ihtiyarına bıraktı. Kervanı götürme işi kendisine verilmeyen Berraz, Urve el-Reh-hâl'in peşine düştü. Onu uykudayken öldürüp, malları yağmaladı. Berraz'ın haram ayında yaptığı bu hareket üzerine Kureyş ve Havazin kabileleri arasında 4 yıl sürecek olan "Ficar Savaşları" (Haram aylannda yapılan savaşlar) başladı.

Bu savaşlardan birine Peygamber de katılmıştı. Risalet dönemlerinde bu konu hakkında şöyle diyordu: "Ben amcalarımla birlikte Ficar'a katıldım. Birkaç ok atüm, yaptığımdan da pişman değilim. Ben düşmanın amcalarıma attıkları okları toplayıp, onlara verirdim." Onun bu sıralarda yaşının 14, 15 (veya 20) olduğu yazılmıştır. Her üçü de doğru olabilir, çünkü Ficar 4 yıl sürmüştür(10).

Ilımlı ve otoriter bir başkan olan Abdulmuttalib'ten sonra Mekke'nin düzeni kargaşaya boğuldu. Bütün kabile başkanlarının isyan etmesi yüzünden mazlum ve alt sınıf, yani halk, zulüm ye tecavüze uğruyordu. Bir rehber ve kurtarıcı bulunmadığı için, ezilmişler ve zayıf kimselerin hakkı kolayca çiğneniyordu.

Ficar savaşlarının bitminden sonra, Peygamber'in amcasının çağrısı üzerine bir grup Kureyşli, Abdullah bin Cudan'ın evinde toplanarak "ister Mekke'nin içinde, isterse Mekke'nin dışında olsun, karşılaştıkları her mazlumu kollayıp hakkını ihya etmeye çalışacaklarına dair" and içtiler. Genç Muhammed de bu antlaşmaya katıldı. O risaletinden sonra devamlı bu olayı gündeme getirerek her zaman iyilik ve övgüyle artmıştır.

Huveylid'in kızı Hatice, Kureyş'in soylularına mensup zengin bir kadındı. İki kere evlenmişti. Her iki kocası da ölmüştü, onlardan miras kalan çok büyük bir servet ile ticaret yapıyordu. Ticaretle meşgul oluşu onu yeniden evlenmekten alıkoydu) Sireic.l s. 184-185) ve Egani'nin Akdu'l-Feridi.

muştu. Biri oğlan ikisi kız üç çocuğuyla birlikte yaşıyordu. Dürüstlüğü ile ün salmış Muhammed'i; diğerlerinin iki katı bir ücretle (iki deve yerine dört deve) kendisi için ticaret yapmaya çağırdı. Bazılannın dediğine göre Muhammed Ebu Talib'in ricası üzerine işe alınmıştır01}.

Kendisini kollayan ve gözeten amcası Ebu Talib'in iflâs etti- -ğini ve geçimini çok zor karşıladığını gören yoksul bir genç olan Muhammed, yeni işi seve seve kabul edip, Hatice'nin kölesi Meysere ile Şam'a doğru sefere çıktı. Orada yine Nestura adlı bir rahip Meysere'yi onun nübüvveti hakkında uyardı. Dönüşte, Muhammed, normalin üstünde bir kâr ile geldi. Yeni işçisinin liyâkat ve

başarısından çok memnun olan ve sevinen Hatice'nin bu sevinci; Muhammed'in sefer arkadaşı olan Mey-sere'nin onun hakkındaki sözlerini, sefer sırasında onda gördüğü faziletler ve kerametleri duyduğunda, Muhammed'e karşı aşka dönüşür. Doğrudan (İbn-i Ishak'ın dediğine göre), ya da arkadaşı Munebbih'in kızı Nefise aracılığıyla kendi dileğini ak-tanr: "Ey amcaoğlu, ben akrabalığımız, kavmin arasındaki şerefliliğin, emanete sadakatin, güzel huylu oluşun, doğruluğun ve yiğitliğin nedeniyle sana meyilliyim."

Muhammed, amcası Hamza veya Ebu Talib ya da her ikisiyle beraber Hatice'yi istemeye gitti. Huveylid önce, meseleye şiddetle muhalefet ettir1 . Daha sonra Ebu Talib, akid hutbesini okudu ve Hatice 20 deve mihir ile Muhammed'in eşi oldu. Ondan iki oğlu oldu ve bi'setten önce Kasım ve Abdullah (Tay-yib ve Tahir) öldüler. Zeyneb, Ummu Gulsum, Rukiyye, Fâtıma diye dört kızı oldu. Bi'setten sonra da Mariye'den ibrahim adında bir oğlu oldu, fakat o da çocukken öldü.

Çatlayıp yıkılan Kabe yeniden inşa edilmekteydi. Her bir kabile onun bir duvarını yapmayı üstlenmişti. İnşaat işi bitmek

(11) Zerkanî, Vakidî ve İbn-i el-Seken'den nakletmiştir. (İbn-i Hişam c. 1 s. 188).

(12) Bazısına göre Hatice'nin babası olaydan önce ölmüştür. Hatice'in kardeşi Amr, ya da amcası Amr bin Esed, babasının yerine konuşmaya taraf olmuştur.

(11)

(11)

21

23

üzereyken Haceru'l-Esved'in taşınması konusunda ihtilaf çıktı. Çünkü onu yerleştirme şerefi bir kabile tarafından gerçekleştirilirse, diğer kabileler bu şereften yoksun kalacaktı. Bu yüzden korkunç bir savaş başlamak üzereydi. Benî Abduddâr ve Adiy bin Kâ'b kan dolu bir kap getirerek "Ölüm ahdi" için ellerini onun içine soktular. Böylece bu şereften yoksun bırakılırlarsa her şeyi göze aldıklarını göstermiş oldular.

Bu durum dört beş gün böyle sürdü. Nihayet, istişare için Mescid'de bir araya toplandılar. Tecrübeli, hayırsever ve Kureyş'in en yaşlısı olan Ebu Umeyye, akla uygun bir çözüm yolu buldu: Mescid'e ilk giren kimse meseleyi çözümleyecekti. Mescide ilk giren Muhammed oldu. O: "bir kumaş getirin" dedi. Daha sonra Haceru'l-Esved'i onun ortasına koyup; "Kabile başkanları kumaşın birer tarafından tutsun" dedi. Böylece taş, (yerleştirme işini özel hakları olarak gören) bütün kabile başkanlarının eliyle yerleşmiş ve herkes bu şerefe erişmiş oldu. Böylece "Ölüm ahdi" de son buldu.

Kırk yaşında, vahiy için ruhî yapısını oluşturan sadık rüyalardan sonra, çölde ilk mesajı aldı.

Aişe'den rivayet edildiği gibi: Namaz ilk önce iki rekatlı idi. Daha sonra mukim olunan yerde 4 rekat oldu. Ve seferi durumlarda önceki gibi iki rekat kılındı.

Davet üç sene gizli yapıldı. Daha sonra davet ve mücadelenin açık yapılması emri geldi. İşkenceler başladı. Peygamber'in emriyle Habeşistan'a lıicret başladı. Habeşistan'a iki kere hicret edildi; ilk defasında onbir erkek ve dört kadın hicret etti. Fakat Müslümanlara karşı işkence yapmada bir hafifleme olduğunu duyunca Mekke'ye geri döndüler. Oysa işkencenin daha da sıklaşıp ağırlaştığını gördüler, ikinci defasında

seksen erkek, çocuk ve eşleriyle, birlikte Habeşistan'a hicret edip, Peygamber'in, Medine'ye hicretine dek orada kaldılar.

Altıncı yılda Ömer bin Hattab ve Hamza'nın İslam'a girmesiyle Müslümanlar güçlendi.

Yedinci yılın başlangıcında Benî Haşim ve Müslümanlar Ebu Talib Mahallesi'nde ablukaya alındılar. Onlarla her türlü

ilişki 10. yıla kadar boykot edilmişti. Şakku'l-Kamer'in bu zor dönemde (9. yılda) gerçekleştiği yazılmıştır.

Hatice ve Ebu Talib boykottan kurtulduktan yaklaşık bir ay sonra, üç gün ara ile vefat ettiler. Ve Muhammed pek yalnız kaldı. Peygamber, Hatice'nin ölümünden birkaç gün sonra Habeşistan'a lıicret eden ve orada ölen muhacirlerden birinin dul karısı Şevde ile evlendi. Bir müddet sonra da 6 veya 7 yaşında olan Ebu Bekir'in kızı Aişe ile nişanlandı.

Onbirinci yılda, Hazredi altı kişi, Peygamber'le Akabe'de görüşüp, onun risaletini Medine'de tebliğ ettiler.

Onikinici yılda, bu altı kişiyle birlikte gelen diğer altı kişi, Peygamber'le I. Akabe antlaşmasını imzaladılar.

Onikinci yılda "İsra" (gece seferi; Peygamber'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya bir gecedeki seferi) ve Miraç (göklere çıkma) olayları vuku buldu. Şianm hepsi ile şii olmayan güvenilir tarihçilerin çoğunluğu; her iki olayında bir gecede vuku bulduğuna ve Mirac'ın bazılarının iddia ettiği gibi ruhanî değil, cismani (bedensel) olduğuna inanırlar.

Onüçü'ncü yılda II. Akabe antlaşması imzalandı. Medine'ye toplu hicret emri verildi. Ashabın hepsi hicret etti. Sadece Ali', Ebu Bekir ve Peygamber Mekke'de kaldı. 14. yılın başlangıcında, Peygamber'i ortaklaşa öldürme komplosu ve ardından da Peygamber'in Ebu Bekir ile birlikte Medine'ye hicreti gerçekleşti. Ali ise, üç gün sonra Mekke'yi terk etti. Peygamber Medine'ye gelince muhalifleri orayı terketti. Kalanlar da görünürde Müslüman oldular. Fakat gizlice komplo hazırlamaya başladılar. Kur'an'ın sürekli yerdiği münafikûn (münafıklar) bunlardır. Medine'nin en ileri gelen etkin şahsı, Medine'deki üç grup; Yahudi, Evs ve Hazrec tarafından kabul ve saygı gören, islam ile birlikte etkinliğini ve makamını yitiren Abdullah bin Ebi Selul münafıkların en tehlikelisidir. Bu arada Ensar ile Muhacirler arasında kardeşlik ahdi yapılır. Ayrıca çeşitli Müslüman kabileler arasında siyasî, toplumsal ve hukukî sorumluluk üzerine bir antlaşma imzalanır. Bu anlaşmayla dinî ve

ırksal azınlıklar ile onlarla ilişki şekli belirlenir. Ezan vâz edilir. Bilal resmi müezzin olur ve savaşlar başlar.

24

25

PEYGAMBER VE HİCRETİN BİRİNCİ YILI

Yedinci ay, Hamza öncülüğünde 30 kişiyi, Ebu Cehil başkanlığındaki Kureyş kervanına ve kervanın 300 koruyucusuna karşı harekete geçirip, onları deniz kıyısına gönderdi. Fakat Mecdeyy bin Amr Cuhenî iki grubun da dostuydu. Arabulucu oldu ve çatışma gerçekleşmedi.

Sekizinci ay; Peygamber Ubeyde bin Hâris'i, yüz süvari Muhacir ile, Ebu Sufyan başkanlığındaki kılıçlı Kureyş kervanına karşı harekete geçirdi. Burada Sâ'd bin Ebi Vakkas onlara karşı bir ok attı ve atılan bu ok, islam adına yaydan çıkan ilk oktur (13).

Dokuzuncu ay (Zilkade); Sâ'd bin Ebi Vakkas, 8 (20 veya 60) Muhacirle birlikte bir kervanı ele geçirmek için, Hicaz'daki Harra'a kadar gittiler. Fakat kervan daha önce geçip gitmişti.

Onikinci ayda ilk gazve Ebva(14Ma vuku buldu. Peygamber bu ayda (Safer) Medine'yi Sâ'd bin Ubâde'nin insiyatifine bırakıp, kendisi Kureyş ve Benî Damrî bin Bekr'e karşı saldırıya geçti. Kureyş ile çatışmadı. Fakat Malisi bin Amru'l-Damrî (Benî Damrî'nin başkanı) ile antlaşma yaptı.

(13) İbn-i Hişam bu serriyeyi ilk seriyye, Hazeme seriyyesini ikinci seriyye olarak biliyor. Diğer bir görüşe göre bu iki seriyye ayrı zamanda yola çıkmıştır. Bıı görüş daha doğru gözüküyor. (İbn-i Hişam c.l s. 591-598).

(14) Veddan bölgesinde Medine'ye 23 mil uzaklıkta bir köy.

İKİNCİ YIL

Birinci ay, ÇKebiulevvel) Buveyt(15) Gazvesi; Peygamber, Muhacir ve Ensar'dan oluşan 200 süvarilik güç ile Kureyş'in peşine takıldı, Medine'yi de Sâ'd bin Mu'az'ın denetimine bıraktı. Amacı Umeyye bin Halefin başkanlığındaki 100 kılıçlı koruyucusu olan Kureyş kervanına karşı baskın yapmaktı. Fakat onlara ulaşamadı.

Üçüncü ay, (Cemaziyelevvel) Uşeyre Gazvesi; Ebu Seleme bin Abdu'l-Esed'i Medine'ye bırakıp, 200 kişiyle Uşeyre'ye doğru harekete geçti. Ebu Sufyan başkanlığındaki kervana karşı pusuya yattı. Ebu Sufyan kervanı pusudan kurtardı. Peygamber ise, yol üzerindeki kabilelerle anlaşma yapıp Cemaziye'l-Ahir'in sonlarında Medine'ye döndü. Bu antlaşma dış kabilelerle yapılan ilk anlaşmaydı.

Üçüncü ay, Safevan veya ilk Bedir Gazvesi: Uşeyre Gazve-si'nden birkaç gün sonra, Kurz bin Cabir Fihrî (Amir bin Kurz), Medine yöresinde yağmalama yapıp kaçtı. O, sıradan bir haydut idi. Fakat Kureyş'le ilişkisi olduğu için haydutluğu siyasî bir tecavüz olarak nitelendirildi. Bu nedenle Peygamber (manevî oğlu) Zeyd bin Harise'yi Medine'ye bırakıp Bedir'deki Safe-van'a kadar onu izledi. -Bazılarına göre bu birinci Bedir Gaz-vesi'dir.- Peygamber ona ulaşamayıp geri döndü. Cemazi-yelahir'in birkaç gününü Medine'de geçirdi.

Dördüncü ay.- Abdullah bin Cahş'ın Seriyyesi(,) Peygamber, Kureyş'in siyasî ve askerî meselelerini öğrenmek ve dakik bir

(15) Rezevi bölgesinde bir dağ.

(*) Gazve: Bizzat Peygamber'in katıldığı savaş ve baskınlardır. Seriyye: Peygamber'in bizzat katılmadığı onun emriyle yapılan hareketlerdir.

bilgi edinmek için onu 8 kişiyle(16) birlikte gizlice Mekke'ye gönderdi. Emir icabı Mekke ve Taif arasındaki Nahle'de Kureyş yolu başında pusuya yattılar. Oradan bir kervanın geçtiğini gördüler. "Haram ay" olduğu halde, bir grup Kureyşliyi oklarının menzilinde buluverdiler. Bu sırada çektikleri işkenceleri ve çileli sürgünleri hatırlayarak sinirlendiler ve kervan başkanı Amr bin Hadrâmî'yi okladılar(17). Mallarını da iki esirle birlikte Medine'ye götürdüler. Bu olay, Müslümanların ilk askeri zaferiydi.

Altıncı ay, Hicret'in 18. ayımn başlangıcında Beytu'1-Mu-kaddes yerine Kabe, kıble olarak tayin edildi<18).

Altıncı Ay: Bedir Gazvesi(19)

Kureyş'in büyük kervanının Şam'a gidişinin üzerinden üç ay geçti. Muhammed, Uşeyre'de pusuya yatıp bu kervanı ele geçirmek istemişti, fakat kervan iki gün önceden gelip geçmişti. Muhammed şimdi onun bu günlerde dönüşünü bekliyordu. Sa'îd bin Zeyd ve Talha bin Ubeydullah'ı bilgi toplamak ve konuyu araştmp, haber elde etmek için gönderdi. Fakat kendisi onlann haberini beklemeden yola çıktı. Çünkü edindiği bilgiye göre Kureyş'in para babalan ve sermayedarlannın her biri bu kervana yatırım yapmışlardı. Kervan ise çok büyüktü ve 50 bin dinarlık mal taşıyordu. Peygamber hareket emrini verdiğinde Müslümanların savaş için hazırlıkları hiç de yeterli değildi. Birçok grup yayan, bazılan silahsız, ancak birkaç kişi at ve deveyle yola çıktılar. (Cumartesi Ramazanın 18'i ya da pazartesi 22'si idi) Abdullah bin Ummu Mektum namaz kıldırmaya, Ebu

(16) Bir görüşe göre 12 kişi.

(17) Onu öldüren Vakid bin Abdullah Teymi'dir. O İslam'da bir düşmanı öldüren ilk kimsedir.

(18) Onun açıklaması Şerh-i Mevahib el-Ledıınniyededir.

(19) Bedir, Gıfarlı Ber adlı bir erkeğin kazdığı kuyunun adıdır. Medine'den dört menzil uzaktadır. (Onun tafsilatı, Ravzıiİ-Unf, ŞerhiMuvahib ve Yakut'un Mıı'cem'indedit.

Lubâbe ise Medine valiliğine atandı. Beyaz sancak Mus'ab bin Umeyr'in

elindeydi. Peygamber'in önünde iki siyah bayrak taşınmaktaydı: Adı "ukab" olan bayrak Ali bin Ebu Talib'in elinde diğeri Sâ'd bin Mu'âz Ensari'nin elindeydi, islam ordusu 313 kişiden oluşuyordu(20;. 70 deve, binek olarak kullanılıyordu. Her üç veya dört kişinin bir bineği vardı ve her biri deveye sırayla biniyordu. Peygamber ve ordu kumandanı olan Muhammed de diğerleriyle eşit muamele görüyordu. O, Ali bin Ebu Talib ve Mersed bin Ebi Mersed ile sahip oldukları tek deveye sırayla biniyorlardı.

Peygamber Mekke'den büyük bir ordunun kendisine karşı koymak için yola çıktığını duydu. Evet! İslam için büyük bir deneyimin zamanı gelip çatmıştı. Bu ilk deneyim idi. Nasıl o-lur da eli boş Medine'ye dönebilirdi? Yahudi ve münafıklar ne derlerdi? Muhammed'in yaptığı gazveler, seriyyeler ve antlaşmalar, Medine etrafında gözleri korkutup otorite sağlamıştı. E-ğer geri çekilseydi bütün çabaları boşa çıkardı. Kureyş de artık islam'ı ciddi ve tehlikeli bir güç olarak nitelendirmezdi.

Nasıl savaşacaktı? Dünyevî çıkarlarını tehlikeye sokan bir gücü ortadan kaldırmaya kararlı ve intikam savaşı için seferber olan ve bin süvariden oluşan bir ordu karşısında, her üç-dört kişinin bir devesi/bineği olan, çoğu yağmalama hedefiyle yola çıkan bir ordu fertlerine güvenerek mi savaşacaktı?...

Muhammed, istişareye başvurdu. Çehresinde en ufak bir tereddüt ve korku izi yoktu. Savaştan başka bir şeyi düşünmüyordu. Ordusunun düzensiz durumundan haberdar olmasına rağmen, kendisinin kazanacağına inanıyordu. Herkesi kesin ve teeddütsüz bir zaferle müjdeliyordu. Muhammed, savaş lehine oy verdi. Ebu Bekir ayağa kalkıp "hayırlı olsun" dedi. Ömer'de "hayırlıdır" dedi.

Muhacir Mikdâd bin Amr da şöyle konuştu: "Ey Allah'ın Rasulü, Allah nereye emretmişse, oraya git, biz seninle beraberiz. Allah'a andolsun ki bizler, Israiloğullannın Musa'ya: "Sen

20- Âl-i İmran, 13.

Allah'ın ile birlikte, ikiniz gidip savaşın, biz burada oturup bekleyenleriz" dedikleri gibi, sana söz söyleyen değiliz. Biz şöyle deriz: Sen Allah'ınla birlikte gidip savaş, ikiniz savaşın, biz de sizin yanınızda çarpışırız. Seni haklı olarak gönderene andol-sun Berku'l-Gımâd'a*21-1 kadar gidecek olsan oraya kadar kılıç sallanz." Peygamber de sevinçle: "Hayırlı olsun" dedi ve ona dua etti.

Muhammed'i düşündüren önemli bir mesele de, çoğunluğu oluşturan Ensar'ın durumuydu. (Ensar 236, Muhacirler 77 kişiydi). Onlar, Akabe andlaşması gereğince Muhammed'i düşmanların saldırısı karşısında koruyup savunmaya söz vermişlerdi. Bu nedenle gazve ve seriyyelere sadece Muhacirler katılıyordu. Fakat şimdi Muhammed düşmana karşı saldınya geçmek istiyordu. Acaba Ensar düşmana saldırıda kendisine yardımcı olacak mıydı?

Cemaat susmuştu. Peygamber şöyle dedi: "Ey halk, benimle istişare edin ve görüşünüzü açıklayın." Muhacirler Mikdâd, Ebu Bekir ve Ömer aracılığıyla hazırlıklarını bildirmişlerdi. Sâ'd bin Mu'âz (Ensar'dan) meseleyi anlayıp ayağa kalkarak şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Allah'a andolsun ki, sözlerin bize yöneliktir, değil mi?" Peygamber, "evet" dedi. O da: "Biz sana

iman ettik, sana şehadet ettik, yaptıklarının hak olduğuna inandık, seninle ahidleştik. Emirlerin baş üstünde dinlenir ve sana itaat edilir. Karar verdiğin yere git, biz seninle beraberiz. Seni hak ile gönderene andolsun, eğer bize denizi göstersen ve kendin oraya dalsan, biz de seninle oraya dalarız ve bizden tek bir kişi bunun tersine hareket etmez. Düşmanımızla karşılaşmaktan rahatsız değiliz. Biz savaşta sabırlı ve dostluktat22) doğru konu-şanlanz. Bizden görmek istediğin hareketi inşallah Allah sana gösterir. Bizi saadet ve mutluluğa götür!" Peygamber hemen kalkıp hareket emri verdi ve çehresi sevinçten pembeleşti.

21- Yemen bir diğerine göre Habeş'dedir. (Sire, c. 1 s. 615).

22- Sıdkûn Fi'l-Lekâ tercümesidir. Leka; mülakat ve muaşeret manalarına gelir. Burada savaş anlamındadır.

Ordu hareket geçti. Geceleyin, Ali bin Ebu Talib, Zubeyr ve Sâ'd bin Ebi Vakkas'ı bir grupla birlikte istihbarat için Bedir kuyusuna gönderdi. Kendisi de başka birisiyle (herhalde Ebu Bekir'le) Zefiran'a doğru gitti. Yolda bir ihtiyarla karşılaşıp, Kureyş, Muhammed ve dostları hakkında soru sordu. İhtiyar: "Kim olduğunuzu söylemezseniz hiçbir şey söylemem" dedi. Peygamber: "Söyle de ben de söyleyeyim" dedi. O da "öyle mü".dedi. "Evet" cevabını aldı. Sonra ihtiyar şöyle dedi; "Muhammed ve dostlan falan gün hareket ettiler ve şimdi falan yerde (ordunun toplandığı yer) olmalıdırlar. Kureyş de falan gün hareket etmişti ve şimdi orada (Kureyş'in yerleştiği yer) olmalıdır." Peygamber geri döndü. İstihbarat için etrafa dağılan gruplar da bir bir dönmekteydi. Topladıkları bilgileri Peygamber'e iletiyorlardı. Bu arada Zubeyr iki köleyle geri döndü, ve onları konuşturmak, bildiklerini söyletmek için Muhammed'e götürdü. Muhammed, namaz kılmaktaydı. Ashab ise iki kölenin de yalan söyledikleri ve çok şey bildikleri halde söylemedikleri savıyla onları konuşturmak için dövüyorlardı. Çünkü onlar Kureyş'in sakinleriydi ve en basit bilgileri bile islam ordusunun işine yarayabilirdi. Yakalanan bu kölelerin verdikleri bilgiler, daha geniş bilgi elde etmeye çalışan ashab için tatmin edici değildi. Muhammed namazı bitirdi ve ashabı, onları azarlamaktan sakındırdı. Daha sonra kendisinin yönetttiği çok titiz sorularla o kölelerin bile bilmedikleri bilgileri elde etti: O şöyle sordu: "Mekke ordusu sizce kaç kişi olabilir?" "Bilmiyoruz" diye cevap verdiler. "Fakat epey kalabalıklar". "Ordunun yemeğini hazırlarken kaç deve kesiyorlardı?" "Bazen on, bazen dokuz deve kesiyorlar" diye cevap verdiler." "Mekke'nin ileri gelenlerinden orduda kimler var?" Onlar da bir bir isim söylediler. Böylece borçlusunu kendi yerine temsilen gönderen Ebu Leheb'ten başka, ileri gelenlerin hepsinin Mekke ordusunda bulundukları belli oldu. Peygamber güvenle gülümseyerek dostlarına hitaben şöyle dedi: "İşte Mekke, ciğerparelerini sizin karşınıza fırlatmışta."

Ebu Sufyan yolun güvenliğini tetkik için kevrvandan önce

Bedir kuyularına varmıştı. Orada birisi ona şöyle dedi: "İki süvari buraya kadar gelip geri döndü." Ebu Sufyan develerin dışkılarındaki hurma çekirdeklerini incelediğinde Yesrib hurmalarının çekirdeği olduğunu ve iki süvarinin de Muhan> med'in casusları olduğunu anlayıp, hemen geri döndü. Kervanı deniz kenarı yolundan götürüp yağmadan kurtardı. Böyle bir durumda Müslümanlar hiçbir ganimete tamah etmeden, sadece eşit olmayan savaş koşullarına uyum sağlayıp savaşmalrydılar.

Kervan kurtulmuştu. îki ordu karşı karşıyaydı. Bir an savaşı başlatmada tereddüde kapıldılar. Sıradan Kureyşli halk, "artık savaşa ne gerek var" diyordu. Ebu Sufyan da savaş yapmadan geri dönmelerini yazıyla bildirmişti. Fakat vücudu hınç ve nefretle dolu Mekkelilerin şimdiye kadar görmedikleri bir orduyu seferber etmeye çalışmış olan Ebu Cehil, Amr bin Hadramî'nin öldürülüşünü, din ve dünyalıklarını her zaman tehdit eden Muhammed'in varlığını ileri sürerek, savaşa teşvik etti.

Muhammed'in ordusundan da bir gaip, cedelleşmeye ve münakaşaya başladı. Onlar şöyle diyordu: "Biz savaş için değil, ganimet için yola çıktık. Nasıl olur da 313 kişi, hem de böyle sihirli bir teçhizat ile, savaşa hazır, kılıç kuşanmış bin kadar savaşçıya karşı, acı ve ümitsiz bir savaşa girebilir." Halbuki Allah, Kur'an'da: "Allah bu iki taifeden birisinin sizin olacağını vaadetmişti; siz ise kuvvetsiz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa Allah sözleriyle hakkı ortaya koymak ve kâfirlerin kökünü kesmek istiyordu." (Enfal; 7)

Peygamber Bedir'e vanp su kenarında konakladı. Bölgeyi iyi tanıyan Hubâm bin Munzir: "Vahy emri üzere mi buraya yerleştin (ki değiştirilmesi mümkün değil), yoksa kendi görüşüne göre, savaş ve taktik icabı mı?" diye sorunca Peygamber: "Savaş ve taktik icabı, kendi kararıma göre buraya yerleştim" dedi. Hubâm: "O halde orduya hareket emri ver, ilerleyip düşmana en yakın su kuyusu başında yerleşelim, orada bir havuz yapalım, düşmanı suya ulaştırmamak için de geride bıraktığımız kuyuları dolduralım." Peygamber: "Sen haklısın"

dedi. "Onun söylediklerini yapın" diye emir verdi.

Ramazan ayının 18'inin sabahında savaş başladı. Sâ'd bin Mu'âz şöyle dedi: "Ya Nebiyyullah, senin için bir gölgelik yapalım ve bineğini de hazır bekletelim. Biz düşmanla savaş edelim, Allah bizi düşmana karşı üstün kıldığında, sevdiğimiz iş yapılmış olur. Eğer durum değişirse sen bineğine binip, geride bıraktıklarımıza (Medine'dekilere) katılırsın. Ey Allah'ın Rasulü, seninle birlikte

yola çıkamayan bazı kimseler, seni bizden daha çok seviyorlar. Eğer savaş olacağını tahmin etselerdi, seni kollamakta geri kalmazlardı. Allah onlar aracılığıyla seni koruyacaktır. Senin sözlerine uyacaklar ve seninle birlikte cihada çıkacaklar." Peygamber onun için dua etti.

Peygamber için bir gölgelik yapıldı. Ebu Bekir muhafızlığı üstlendi. Peygamber: "Emir vermeden saldırıya geçmeyin" der di. Savaşın eşiğine

gelindiğinde ordunun denetimi, saflann düzenlenmesi, disiplinin kontrolü ile meşgul oldu. Sevâd bin Gaziyye safın dışındaydı. Peygamber orduyu gözden geçirirken, Sevâd'ı uyarmak için elindeki mızrak ile onun karnına hafif bir darbe indirerek: "Düzgün dur" dedi. Sevâd olaya itiraz edip: "Ey Allah'ın Rasulü karnım acıdı" diye söylendi. Ve devamla: "Allah ise seni, hak ve adaletin inşası için gönderdi" dedi. Peygamber de: "Beni kısas et" dedi ve gömleğini kaldırıp, Sevâd'tan kısas için mızrak ile darbe vurmasını istedi. Risaletin, dostlannın ve kendisinin kaderini belirleyen, en çetin bir savaş sırasında Peygamber, kısas için bekliyordu. Sevâd ise heyecanlanarak Peygamber'e doğru gelip, onu kucakladı ve göğsünü öptü.

Müslümanlardan iki kişi atılan ok ile öldürüldü. Peygamber ise: "Kim bu gün savaşıp sabreder ve kaçmayıp ileriye doğru hücum ederse, Allah ona cenneti bağışlar" diye haykırdı.

Âmir bin Human avucundaki hurmaları yemek ile meşguldü: "Hay hay, benim ile cennet arasında öldürülmekten başka bir mesafe yoktur" dedi ve hurmaları atıp kılıcını çekerek, şehit olana kadar çarpıştı.

34

35

Galeyana gelen Avf bin Haris, Rasûlullah'a: "Allah kulunun ne yaptığından hoşnuttur?" diye sordu. Peygamber: "Zırhsız, pençelerini düşmana sokmasından" dedi ve O da çabucak zırhını çıkarıp yere atarak kılıcını çekip, düşman ordusuna dalıp kayboldu.

Şirret birisi olan Esved Mahzumî, Kureyş ordusundan fırlayıp Muhammed'in ordusuna koşarken şöyle bağırdı: "Ben o havuzun suyunu içeceğime ya da tahrip edeceğime veya onun kenarında öldürüleceğime dair îlah'ımla ahidleştim." Ab-dulmuttalib'in yiğit oğlu Hamza onu karşılayarak, bir kılıç darbesiyle onun bacağını kopardı ve Esved'i havuza attı. Daha sonra da bir kılıç darbesi ile nefesini kesti. Böylece savaş resmen başlamış oldu.

Başlangıçta savaş karşıtı gözüken Utbe bin Rebi'a, kardeşi Şeybe ve oğlu Velid ile birlikte savaş için muanz savaşçı istedi. Ve Müslümanlardan birkaç genç savaş alanına koştu. Utbe: "Sizler kimsiniz?" diye savaşçılan öğrenmek istedi. Onlar da: "Bir grup Ensanz" dediler. O da bağırarak: "Ey Muhammed bizimle eşit makama sahip akrabalanmızdan olan kişileri gönder!"(23) dedi. Muhammed: "Ubeyde, Ali, Hamza kalkın" dedi.

Utbe haykırdı: "Sizler kimsiniz?" "Hâris'in oğlu Ubeyde, Ab-dulmuttalib'in oğlu

Hamza ve Ebu Talib'in oğlu Ali" dediler. O da gururla şöyle dedi: "Evet yiğit makamdaşlanmız..." Ubeyde Utbe ile, Hamza onun oğlu ile, Ali de Velid ile çarpıştı. Ali ile Hamza hemen rakiplerinin işini bitirdiler. Fakat Ubeyde halâ savaşmaktaydı ve yaralanmıştı. Ali ve Hamza yaralanan arka-daşlanna yardım ederek gücünü kaybeden Ubeyde'yi alıp Peygamber'e

götürdüler. O Peygamber'e sordu: "Ya Rasulullah, şehit değil miyim?" Peygamber: "Şehitsin" deyince: "Demek ki

23- İbn-i İshak diyor ki: Utbe dedi ki: "Bize denk yiğitler, fakat biz akrabalarımızı istiyoruz." Sire,c. 1 s. 625.

Ebu Talib yaşasaydı, söylediklerinin yerine getirilmiş olduğunu görürdü" dedi(24).

Muhammed, askeri kumandanlık ve rehberlik kabiliyetinin olağanüstü gücünden kaynaklanan ateşli ve isabetli sözlerle, çok az sayıdaki yandaşlarını, öyle güzel koordine etti ki, kimseye bir an bile olsun, ihaneti düşünme fırsatı vermedi. Ve onları coşturup düşmana saldırttı. Düşman ordusu hem sayı, hem teçhizat, hem de Araplann ünlülerini ve eşrafını içine aldığı için, Muhammed'in ordusuyla kısaylanamayacak bir üstünlüğe sahipti. Bu ünlü Arap şahsiyetleri ve eşraf sınıfa mensup olanlar (aristokiratlar) şunlardır: Ebu Cehil, Utbe, Şeybe bin Rebia, Ebû'l-Buhteri, Hâkim bin Hizam, Nevfel Bin Huveylid, (Hatice'nin kardeşi), Haris bin Âmir, Tuayme bin Adiy bin Halef, Mubeyh bin Haccac, Munebbih bin Haccac, Süheyl bin Amr, Amibin Abdud....

Muhammed okuduğu ateşli cihad ayetleriyle Müslüman-lann kanının kaynamasına, kitlelerin güç ve şahsiyet kazanmasına, sözkonusu olan ileri gelenlerin büyüklük ve etkinliklerinin Müslümanların gözünden düşmesine ve onlann de-ğersizleşmesine sebeb oluyordu.

. "Ey Peygamber müminleri savaş için coştur, sizin sabırlı yirmi kişiniz onlardan iki yüz kişiyi yener. Sizin yüz kişiniz inkar edenlerden bin kişiyi yener, çünkü onlar anlayışsız, doğruvederindüşünmeyenbirgruptur." (Enfal,65)

Muhammed, tepedeki gölgeliğinden aşağı inip, askerlerinin

yanına geldi. Bir avuç toprağı hiddetle Kureyş üzerine atıp,

"yüzünüz kara olsun" diyerek, ordusuna "saldırın" emrini verdi.

İki ordu birbirine girdi(2:>). Savaş, kader belirleyici bir sa-

24- Ebu Talib'in Peygamber'i övücü şiiri: "Ona boyun eğeriz; etrafında

toprağa düşeriz. Uğrunda eş ve evlatlarımızı unuturuz."

25- Georgeov diyor ki: Saflar ve toplu savaşın Araplar arasındaki

başlatıcısı Peygamber'dir. İlk defa olarak Bedir'de uygulandı. Bundan

önceki savaşlar teker teker savaşmak şeklindeydi. (Fransızca Muham

med'in Hayati)

36

37

vaştı. Tarih, ızdırap içinde olayı seyrediyordu. Kılıçlar, develer ve atların sesleri ile Kureyş'in gururlu recez okumalan arasında savaşan Müslümanlar, Allah'ın kendi yanlarında olduğunu, O'nun kendilerini gördüğünü hissediyorlardı. Muhammed'in dilinden söylenen müjdeleyici

ayetler her tarafta duyulup, heyecandan titreyen ateşli savaş sahnesinde yankılanıyordu.

"Rabbin meleklere: 'Ben sizinleyim, inananlara sağlamlık ve güç katın' diye vahy etti, 'Ben inkâr edenlerin kalblerine korku salacağını, artık onlann boyunlarını vurun, parmaklarını doğrayın'dedi." (Enfal; 12)(

Mücahitler, kılıç kuşanmış 1000 kadar Kureyşli savaşçının içine dalıverdiler, Peygamber'in deyimiyle Mekke'nin ciğerpareleri olan Kureyş eşraf ve ricaline saldınlarını yoğunlaştırdılar. Meydanın her bir köşesinde, bu başkanların etrafında kıpırdanmalar oluyordu. Çünkü Peygamber, mücahidlerin sıradan düşman askerlerine karşı harekete geçmemelerini istemişti. Çünkü onlar ya eşrafın oyununa gelmiş ya da zorla savaşa getirilmiş kimselerdi. Aynı anda Peygamber'in emri üzerine Mücahitler Kureyş şeyhlerine (ileri gelenlerine) saldırıyorlardı. Muhacirler, Ensar'dan daha fazla bu irtica savunucuları ve eşraf başkanlarını, Kur'an'ın deyimiyle "Mele"', yani aristokratları yakalayıp öldürmeye çaba harcıyordu.

Bilalin Bedri

Rasûlün müezzini, herkesten daha çok gururla hareket edi-

26- Bu ayette çok ilginç ve dikkat çekici olan şey şudur: İlki, İslam'daki ilk tevekkül meselesinin keyfiyeti ve onun Müslümanları hasta kılan günümüzdeki "Sufi Tevekküî"ü ile karşılaştınlmasıdır. Bunun çok dertli öyküsü vardır. İkincisi; insanın "tahrik" konusundaki ruhsal hassasiyetlerinin, onun psikolojik özelliklerine karşı titiz bir yaklaşımın, sanatsal ve hünerli beyan şeklidir. Üçüncüsü, savaş kaderini önceden tahmin şeklidir. Böyle bir söz açık, kesin, şartsız olarak savaşın zaferle sonuçlanacağı sözüdür. Burada Allah'ın böyle bir tahminde bulunduğu ve kesinlik arzettiği ortadadır

yordu. Sanki bugün onun günüydü. Ömür boyu kölelik yapıp, horlanan bu habeşli zenci, islam'a girdikten sonra, Mekke'de korkunç işkencelere göğüs germişti. Şimdiyse fikirdaşlarıyla birlikte kılıç sallayan, hür bir mücahit görüyordu kendini. O bütün patronlar, özellikle iğrenç ve acımasız eski patronu Umeyye bin Halef karşısında, hür bir mücahit olarak dikilmişti. Bedir savaşı, Sâ'd bin Mu'âz, Ebu Bekir, Ömer ve diğerleri için itikadi ve düşünsel bir savaş niteliğindeydi. Fakat Bilal için bu savaş, hem itikadı, hem de intikam alma ve kurtuluşçu bir savaş idi. Ona göre bu savaş, köleliğe ve insanın esaretine karşı bir savaş idi. Bilal için tevhid, salt felsefe ve fikir değil, bütün vücuduyla (deri ve kemiğiyle) somut olarak hissettiği bir şeydi. Ebu Bekir'in tevhid anlayışı, hakkı gören, bilimsel bir görüştür. Doğru bir dünya görüşü ve

anlayış tarzıdır. Bilal'ın tevhid anlayışı, siyasi, toplumsal ve hayatî bir ekol ve akımdır. Bu tür tevhid anlayışı, onun çarşı ve pazardaki hareketini, bireysel ve grup ilişkilerini, sınıfsal ilişkilerini ve hatta özel hayatını bile içine alıp etkilemekteydi. Evet bu iki tevhid anlayışı arasındaki fark, Bedir'de iyice kendini gösterdi.

Onun ve Müslümanların Bedir savaşındaki sloganları, savaşçının soyluluk, ailevî asalet ve korkusuzluğuyla ilgili recez-ler yerine, sadece; "Ahâd, Ahâd, Ahâd"dan ibaretti. Bu sloganın Bilal için çok özel bir anlamı vardı. Mekke'de Umeyye bin Halefin bu cılız, çaresiz, güçsüz ve savunmasız kölesi Bilal, Muhammed'e bağlanmıştı. Bu nedenle şehir dışındaki bir vadide, Ebu Cehil ve diğer Kureyş başkanları onu çırılçıplak soyup, su dolu büyük bir kovanın içine sokuyor, boğulma derecesine gelince, kafasını sudan çıkarıyorlardı. Tekrar onun başını suyun içine sokup, son nefesi tükenince, başını sudan çıkarıyorlardı. Bilal ise kafasını sudan çıkarır çıkarmaz "Ahâd, Adâd" diyordu... Daha sonra boynuna ip bağlayıp şehirdeki çocuklara, ka-badıyalara ve bayağı tiplere bırakıp, sokak ve pazarda, şehir dışında sürükleyerek gezdiriyorlardı. Bilal ise taş yağmuru, tekmeler, horlanmalar ve kötü sözlerin yağmuru altında adım be adım yere düşüp kalkıyordu ve her defasında "Âhâd, Ahâd..." diye haykırıyordu.

Şimdi de Bedir savaşı gelip çatmıştır. Bu habeşli köle artık hürdü. Kendinden yana bir hükümeti ve kardeşleri vardı. Güç ve şahsiyet kazanmıştı. Karşısındaysa: Umeyyeler, Ebu Cehiller, emredenler, emredenlere uşaklık edenler vardı. Yine hatıra ve ümit dolu "Ahâd, Ahâd..." diye haykınlan sloganlar duyulmaktaydı. Ama bu defa haykınş, bir kovanın içinden, bir kölenin, bir siyah derilinin taş yağmuru altındaki haykırışından değil, bir ordudan duyulmaktadır. Bilal ise bu sloganı başka bi biçimde duyuyor, Bedir ve Kureyş'i herkesten farklı şekilde görüyor. Bütün çabası Umeyye'ye ulaşmaktır. Oysa Ensar ve Muhacirlere göre Umeyye, sıradan bir kafirdir.

Abdurrahman bin Avf. Bu eşrafı Müslüman, Umeyye'nin Mekke'deki dostu, Umeyye ve oğlunu yakalayıp, tehlikeden uzaklaştırmak istiyordu. Hışım ve nefret duygularından dolayı çehresi değişen Bilal ise onlara ulaşıp haykınyor: "Umeyye küfrün ele başıdır, kurtulmasına izin vermem." Abdurrahman: "Bu benim esirimdir" deyince, Bilal: "Umeyye küfrün ele başıdır, kurtulmasına izin vermem" diye tekrar kükrüyor. Abdurrahman ise: "Duymuyor musun! ey ananın karası!" diyor. Bilal bu defa daha yüksek sesle. haykırıyor: "Ey Allah'ın dostları, Umeyye küfrün ele başıdır ve kurtulmasına izin vermem." Mücahidler de saldırıya geçip oğlunu kılıç darbeleriyle yere seriyorlar. Umeyye öyle bir çığlık atıyor ki; Abdurrahman: "Ömür boyu böyle bir çığlık duymamıştım" diyecektir. Abdurrahman diyor ki: "Umeyye! sen kendini kurtarmaya çalış. Çünkü benim sana yapabileceğim bir şey kalmadı" dedim.

Abdurrahman ve öteki Müslümanlar Bilal'in derdini arılamıyordu. Göbekli aristokrat parton Umeyye, Müslümanlar arasındaki kendi sınıfından olanların yardımıyla kurtulmak istiyordu. Umeyye'nin aydın görüşlü, Mekke'de Müslüman olmuş, ancak tecrübeli, çıkarcı, maslahatçı, fırsatçı, ağır başlı,

vatansever; ailesi, akbarası, baba ve anasının gözdesi, muhafazakar, emniyet taraftarı, sosyal ve ailevî konumuna ve haysiyetine toz kondurmayan, hayat sever bir genç olan oğlu Ali; hayatını tehlikeye atmamak için Hicret ve Peygamber'e uymayarak, ailesi ya-

nında Mekke'de kaldı. Ancak sonunda Umeyye ve oğlu Ali, eski cılız ve ucuz zenci kölelerince öldürülmekten kurtulamadılar.

Ebu Cehil'in Öldürülüşü

Muaz bin Amr bin Cemûh, Ebu Cehü'e saldırdı. Ebu Cehil ve oğlu îkrime'yle çatışmaya girdi. Anası Afra ile savaşa katılan Muaz kılıç ile Ebu Cehü'i susturdu, sonra diğerleriyle çatışmaya girdi ve nihayet öldürüldü. Abdullah bin Mes'ud; (Peygamber'in ünlü Kur'an müfessiri) can çekişmekte olan Ebu Cehil'le karşılaşıp dedi ki: "Ey Allah'ın düşmanı, Allah seni zelil etmedi mi?" O da şöyle dedi: "Acaba kendi akrabalarının eliyle öldürülen bir kimseden daha üstünü var mıdır? Söyle bakalım bugün, kimin lehine dönüyor?" Abdulah: "Allah ve Rasulünün lehine" dedi. İbn Mes'ud diyor ki: "Ben kafasını koparmak için ayağımı göğsünün üzerine koyduğumda o şöyle dedi: "Çok yüksek bir kuleye tırmanmışsın, ey koyun otlatıcısı alçak! "^ Bense kafasını koparıp, "Kim bana Ebu Cehil'in ölüm haberini getirir" diyen Peygamber'in ayakları altına fırlatıp şöyle dedim: "Ey Allah'ın Rasulü, işte Allah düşmanı Ebu Cehil'in kafası." Peygamber ise: "Allah Ellezi La İlahe gayruh" buyurdu.

Ukkûşe'nin Kılıcı

Savaş şiddette zirveye tırmanmıştı, islam'ın ünlü binicisi Ukkûşe'nin kılıcı elinden düşüp kayboldu. Peygamber'e geldi, Peygamber ona bir ağaç gövdesi verip "bununla savaş" dedi. O da ağaç gövdesini kılıç gibi sallayarak savaş alanına geri döndü.

Ebu Bekir'in Oğluyla Karşılaşıp Konuşması

Ebu Bekir, savaş ortamında Kureyş ordusunda yer alan oğlu Abdurrahman ile karşılaştı. Ebu Bekir Mekke'de iken zengin biriydi. Peygamber'le birlikte olmak için, bütün varlığından vazgeçip eli boş hicret etti ve Medine'de de yoksul bir hayata başladı. Servetini ise oğlu Abdurralıman sahiplenmişti. Şimdi onunla karşılaşınca haykırdı.- "Servetim nerede ey Ahbes?" Abdurralıman babasına şöyle cevap verdi: "At, silah ve ihtiyar sapıkları öldüren kılıçtan başka bir şey kalmadı."

Kureyş'in elebaşları, Muhammed'in davranışları, sözleri ve okuduğu cihad ayetleriyle coşan Müslümanların kılıçlarıyla, bir bir öldürülüyorlardı. Güç dengesi hızlıca Müslümanlar lehine değişmekteydi. Bu arada meydana gelen fırtına, Müslümanlann iman ve ümitlerini yüz kat daha arttırdı. Müslümanlar, tozlu ve fırtınalı havada meleklerin hak yolundaki mücahidlerin yardımına koştuklarını görüyorlardı. Kureyşliler ise, Müslümanlann her an daha coşup, daha sıkı saldırıya geçtiklerini görünce, daha da ümitsizleşiyorlardı.

Evet, bir tarafta Allah ve Rasulü için savaşan, diğer taraftay-sa, kurtanlmış ve Mekke'ye varmış bir kervanın koruyuculuğunu yapmak için savaşanlar vardı. Ebu Cehil yere düşürülünce, ordu en büyük rehberini ve tahrik unsurunu kaybetti ve gitgide daha güçsüzleşip hayal kırıklığına uğradı. Onüç sene boyunca esaret, sürgün, işkence ve tehditten sonra, ilk defa olarak zafer belirtilerini gören Müslümanlar, daha da güç kazandılar, düşmanın kaçışmaları ve firarı başladı. Savaş sahnesindeki durum aniden

değişti. Savaşta asıl rolü olan Peygamber; -nitekim Ali diyor ki: "Biz darda kaldığımızda Peygamber'e sığınırdık"- Allah'ın vaadinin gerçekleştiğini görünce şükürler edip, sevinç ile gölgeliğe döndü. İşte Peygamber'in etkin rolü sonucu düşman darmadağın olup kaçmaya başladığında Müslümanlar, kaçan ordu ve askerlerin peşine takılıp onları izlediler. Kin ve intikam ateşi daha da büyümekteydi.

Böyle durumlarda acımasız hareketler doruk noktaya ulaşabildiği için Peygamber, Nas (Halk kitlesi)ın öldürülmesinin yasak olduğunu duyurdu. Ayrıca zorla savaş alanına sürüklenmiş, tehdid edilerek savaşa gönderilmiş veya akrabalarından utanarak savaşa katılmışların da bu cümleden olarak, Benî Ha-şim ve özellikle Abbas'ın (gizlice Müslüman olmuştu. Ancak zengin, para düşkünü olduğu, Ebu Cehil ve diğerlerinden korktuğu için imanını gizliyordu. Sire c. 2, s. 646-647) ve de Ebû'l-Buhteri'nin öldürülmemesini istedi. Ebû'l-Buhterî, Benî Haşim'in boykot edilmesi anlaşmasının fesh edilişinde etkin rol oynamıştı. Mekke'deki Müslümanlara da yardımcı olmuştu. Yiğit ve dürüst biriydi. Bedir'de yiğitçe öldürüldü. Munzir onunla karşılaşınca şöyle dedi. "Peygamber'in emrine göre seni öldürmemeliyim." deyince Ebû'l-Buhterî, "Ya arkamdakini?" dedi. O da: "Hayır Allah'a andolsun onu bırakmam" deyince Ebû'l-Buhterî: "Allah'a andolsun ben ve o birlikte öleceğiz ki, Mekkeli kadınlar: 'O kendi hayatını kurtarmak için yoldaş ve arkadaşını feda etti' diyemesinler" dedi. Daha sonra recez okumaya başlayıp çatışmaya girdi ve öldürüldü.

"Hür ananın evladı yoldaşını, ölünceye veya ona kurtuluş yolu buluncaya dek kimseye teslim etmez." Peygamber'in ünlü dost ve yadımcısı Ebu Huzeyfe intikam ve kin ateşi içinde yanıyordu. Bu nedenle Peygamber'in Benî Haşim ve Abbas'ın öldürülmemesi emrine sinirlenip, şöyle dedi: "Nasıl olur. Biz babalarımızı, oğullarımızı, kadeşleıimizi ve akrabalarımızı öldürüken Abbas'ı bırakıverelim? Allah'a andolsun, eğer onu yakalarsam kılıcımla ona saldırıp, vücuduna saplarım" Buna karşılık Peygamber, Ebu Huzeyfe'nin sözünü duy-mamazlıktan gelerek hiç de sözünü etmedi. Huzeyfe, Peygamber'in bu tavsiye ve emrinin akrabalık bağlarına değil de, O'nun onüçyıl boyunca hakaret, baskı ve işkenceye tabi tutuluşunda Benî Haşim'in kendi acılarını paylaştığına, Ebu Talib Mahallesi ablukasında Müslümanlarla birlikte hareket ettiğine ve Kureyş'in karşısında Peygamber'in savunmasını yaptığına dayandığını anlayınca, söylediği sözlerden dolayı pişman olup

şöyle dedi: "Ben o günkü sözümden dolayı kendi geleceğimden emin değilim, endişelenip korkuyorum. Ancak sözümün kefaretini (bedelini) şehadetle ödemeliyim." İşte durum da böyle oldu ve o, Yemame savaşında şehadet arzusuna ulaştı.

Peygamber o sıralarda (bazılarının öldürülmesini yasakladığı dönemde) Ömer'e sordu: "Ey Ebu Hafz (Ömer diyor ki: "Peygamber ilk defa olarak bana lakabım ile hitab etti") acaba Peygamber'in amcasına mı kılıç çekmek istiyorlar?" Ömer hemen cevap veriyor: "Ey Allah'ın Rasulü, onu bana bırak ki boynunu vurayım. Allah'a andolsun ki o münafıktır."

Savaş alanı sakinleşti. Bir grup kaçtı, bir gaip esir edildi, diğer bir grubun da kanı akıtıldı. Peygamber esirleri ashab arasında paylaştırdı. Esirlere iyi davranılmasını, her mücahidin kendi yemeği ve elbisesini esirlerle eşit olarak paylaşmasını istedi.

Kuyu Sakinleri

Peygamber, Kureyşlilerin cesedlerinin kuyuya atılması için emir verdi. Utbe'nin cesedini kuyuya attıklarında oğlu Huzeyfe dalgın bir şekilde babasının cesedine bakıyordu. Yüzünün rengi değişmişti. Peygamber onun halini görünce: "Baba'nın sonunu gördüğünden dolayı içinde neler oluyor?" diye sordu. "Hiç ya Rasulullah, ne babam, ne de öldürülüşünün hak olduğu konusunda bir tereddüdüm yoktur. Fakat ben onun bilgili, sabırlı ve akıllı olduğunu biliyordum. Bu özelliklerinden dolayı İslam'ı seçeceğini ümit etmiştim. Şimdiyse onun sonunun böyle bittiğini görüyor, ona olan ümidimi hatırlıyorum, kâfir olduğu için üzgünüm" dedi. Peygamber ise: "Hayırlı olsun" buyurdu.

Gece suskun savaş sahnesini örttüğünde, dünya zifiri karanlığa gömüldüğünde, Peygamber'in kuyunun kenarında durup, konuştuğu duyuluyordu: "Ey kuyuda yerleşmiş olanlar! Ey Ut-be bin Rebia, Ey Şeybe bin Rebia, Ey Umeyye bin Halef, Ey Ebu Cehil bin Hişam... (teker teker adlannı sayıyordu): Siz her

peygamberin akrabalarından daha kötüydünüz. Siz beni inkar ettiniz, halk ise beni tasdik etti (inandı). Sizler beni dışarı attınız, Allah beni barındırdı. Sizler bana karşı savaş açtınız, halk beni destekledi. Acaba Rabbinizin sizlere vaad ettiğini haklı buldunuz mu? Ben, Rabbimin bana vaad ettiklerini haklı buldum." Müslümanlar: "Ya Rasulullah, cesetleri kokmuş bir grupla mı konuşuyorsun?" dediklerinde Peygamber: "Sizler, onlardan daha iyi benim sözlerimi duymuyorsunuz. Sadece onlar bana cevap veremiyorlar" diye karşılık verdi.

Sabahleyin Müslümanlar yola koyuldular. Yol üstündeki yerleşim yeri Revha'daki Müslümanlar Peygamber ile muzaffer orduyu tebrik ediyorlardı. Seleme bin Selame: "Niçin bizi tebrik edip övüyorsunuz? Allah'a andolsun onlar, kaşıntılı ihtiyar kadınlar gibiydiler, el ve ayakları bağlanmış besili develer gibi kesime hazırlanmışlardı. Biz de oraya gidip onları kestik" diye konuştu. Peygamber de gülümseyerek alaycı bir şekilde şöyle dedi: "Kardeşimin oğlu, o efendiler eşraf tırlar!"(27).

Ganimetlerin paylaşımında (Enfal)C28) ihtilaf çıktı. Peygamber hepsine el koyup doğrudan savaşa katılmış olan veya dolaylı olarak savaşa katkısı olmuş, ya da şehir içinde görevlendirilip, şehirde kalmış olanlar arasında ganimetleri

eşit olarak paylaştırdı.

islam ordusu ilk defa olarak en çetin savaşlardan birinden dönüyordu^ gururlu ve muzaffer olarak. Gurur!? Bu çok çirkin

27- "Ulâike'1-Mele"', mele' kavmin ileri gelen kodaman ve eşraf sınıfıdır. Kur'an'a göre her zaman bunlar, enbiya hareketlerinin karşısına dikilmişlerdir.

28- Enfal, savaş ganimetleridir. Kur'an (Enfal; 4l)'da şöyle diyor. "... Bilin ki ganimet aldığınız şeylerin beşte biri Allah'a, Rasûlüne ve (Allah'ın Rasulü

ile) akrabalığı bulunanlara, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir." Tarihçilerin çoğu, bu ayetin metninden de anlaşıldığı gibi, bunun Bedir'den sonra indirildiğini ileri sürüyorlar. Bunlara göre Peygamber bu olay sırasında ganimetlerin humusunu (1/5) almadı. Hepsini eşit bir şekilde bölüştürdü. Her bir binek için de bir ferde eşit olarak pay ayırdı.

27-

bir huy ve özelliktir, islam ise, ona karşı çetin bir mücadele başlatmıştır. Peygamber, bu kötü huyu, bencil Arap ırkının Rıhımdan temizlemek için çok uğraşmıştır. Şimdi, eşit şartlardan yoksun bir savaşta, Arap eşraf ve ulularını kuyuya atan veya esir eden kimseler, ister istemez gururlanıp kendi kendilerine övünebilirlerdi. îşte bu konuda çok isabetli, yerinde bir uyarı, Peygamber'in bizzat kendini hedef alıyor ve meselenin di-ğerlerince de daha derin ve açık bir şekilde anlaşılması sağlanıyordu. Sözkonusu uyarı: "Attığın oku sen değil, aslında Allah attı" ifadesiyle ayet olarak indirildi.

Mustazaflar (Mustaz'âfîn)

Peygamber yol boyunca Haris bin Zem'â ile Ebu Kays bin el-Fake, Ebu Kays bin el-Velid bin Mugîre ve Umeyye bin Halefin oğlu Ali ve As bin Munebbih'i düşünüyordu. Bu eşrafzâde gençler, Mekke'deyken Müslüman oldular. Medine'ye hicret emri verilince, babaları tarafından evde göz hapsinde tuaılup, Muhammed'i izlemekten alıkoyuldular. Aydın görüşlü, fakat muhafazakâr ve şahsiyet yapısı itibariyle zayıf olan bu gençler, kalbî imanlarının aksine, toplumun rengine bürünmüş aile, vatan, emniyet, asayiş ve yaşamak için mücadeleden vazgeçmişler, derken babalanyla birlikte Bedir'e gelmişlerdi. Hatta babaları gibi öldürülüp cehalet ve irticanın elebaşları olan, Ebu Cehil, Umeyye bin Halef ve Şeybe gibi bahsedilen kuyuya atılmışlardır.

Peygamber bunların kara kaderleri için çok üzgündü. Fakat iman ve canları, bilenmiş kılıçlarının ucunda parlayan, Peygamber ve olgun Müslümanların tersine; iman ve itaatlarının en mümeyyiz ruhlarca bile algılanması mümkün olmayan bu sosyal, siyasî, itikâdî tiplerin (mustaz'afin/mustaz'aflar) özelliğini çok derin, güzel ve belirgin bir tabirle tanımlayan şu ayet, artık Peygamber ve diğer Müslümanların tedirginlini ve üzgünlüğünü bertaraf ediyordu:

"Kendilerine yazık edenlerin canlarını aldıkları zaman onlara: 'Ne yaptınız bakalım?' deyince 'Biz yeryüzünde zavallı (ezilmiş zayıf bırakılmış) kimselerdik' diyecekler, meleklerde: 'Allah'ın arzıgeniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!'cevabını verecekler. Onların varacakları yer cehennemdir. Orasınekötüyerdir." (Nisa; 97)

Ordu, Seyer'e vardı. Esirleri Peygamber'in önünden geçirdiler. O, aniden Nadr bin Hâris'i gördü; o, Mekke'de 13 yıl her türlü rezaleti, alçaklığı ve kötülüğü işlemekten sakınmayıp, ailesiz, gariban, köle ve güçlü bir aileye mensup olmayan Müslümanlara işkence edenlerin elebaşlanndan biriydi. Muhammed, ona bakınca, kendisinin kurtulamayacağını, bu bakışın kendine ölüm getireceğini anladı. Ahidleşmiş olduğu Mus'ab bin Umeyr'in şefaat (arabaluculuk) etmesini isteyince Mus'ab şöyle konuştu: "islam, o

cahilî ahitleri altüst etmiştir." Daha sonra onun yaptığı işkence ve cinayetleri hatırlattı. Esirleri paylaşma sırasında, Nadr'ı almak isteyen Mikdâd, onun zengin ailesince büyük bir para karşılığında satın alınmasını ümit ettiği için itirazlı bir tavırla şöyle dedi: "Bu benim esirimdir." Peygamber ise: "ilâhî, kendi fazlın ile Mikdâd'ı muhtaçlıktan kurtar... Boynunu vur!" Ali hemen hükmü (Nadr hakkında) uyguladı.

Ordu, trkuzzubya'ya vardı. Ukbe bin Ebî Mu'ayt'ın boynunu vurma emri verilince: "Ey Muhammed gençlerim ne olacak" diye haykırdı. Peygamber'se: "Vurun!" dedi. Ali hemen hükmü ' uyguladı.

Ebu Sufyan'ın oğlu Amr esir edilmişti. Ebu Sufyan da Sâ'd bin Nu'mân'ı Mekke'de tutuklaymca Mekke ve Medine bu esirleri salıverdi.

Esirlerden biri de Peygamber'in damadı Ebû'l-As idi. Peygamber'in kızı Zeyneb, evlendiği zaman annesi Hatice tarafından hediye edilen kolyeyi kocasını geri vermeleri için fidye olarak. Medine'ye göndedi. Ebû'l-As çok şerefli bir adam idi. Kureyş elebaşları, bi'setten önce Peygamber'in kızıyla evlenen

Ebû'1-As'a "Zeyneb'i boşarsan, seni istediğin herhangi bir Ku-reyş'li kadınla evlendiririz" diye baskı yapmalanna rağmen, o, Zeyneb'i boşamamıştı. Hicretten sonra, Zeyneb İslam üzere, kocası da küfür üzere, beraber yaşıyorlardı.

Peygamber, Hatice ve kızının kolyesini görünce çok üzülüp dostlanna hitaben şöyle dedi: "Eğer (Zeyneb'e ait) esiri bırakmak isterseniz bırakın ve mallannı da kendine geri verin." Onlar da öyle yaptılar. Buna karşılık Peygamber, kızının serbest bırakılmasını, Medine'ye gönderilmesini istedi. O da kabul edip aralarındaki sevgiye rağmen Zeyneb'i boşayarak babasının yanına gönderdi. Bir müddet sonra Müslümanlar onun Mekke'den Şam'a giden ticari kervanına baskın yaptılar. O da geceleyin Medine'ye geçerek Zeyneb'in evine gidip eman (sığınma hakkı) istedi. Zeyneb de ona eman verince Müslümanlar, Zeyneb'in hatınna onun mallarını kendisine iade ettiler, onu da Mekke'ye geri gönderdiler. Cömert ve yiğit biri olan Ebû'l-As, Müslümanlann cömertliği ve yiğitliğinden etkilenerek Mekke'ye vardığında, "Ey Kureyş! acaba kimsenin bende emaneti var mıydı?" deyince: "Hayır, Allah işlerini hayırlı kılsın. Sen kerem ve vefa sahibisin" dediler. O da şöyle dedi: "Allah'a andolsun, Medine'de Muhammed'e bağlanacaktım. Fakat sizin bıraktığınız mallarınıza karşılık sorumluluk taşıdığımdan, sorumluluğuma hıyanet etmemek, mallarınızı Müslümanların eline geçirmemek için çok uğraştım. Şimdiyse onları size devretmekle sorumluluktan kurtuldum. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür." O daha sonra Medine'ye döndü ve

resmen islam'ı seçti. Peygamber de Zeyneb'i tekrar ona verdi.

Kureyş'in yenilişi, Kureyş'in ileri gelenlerinden ve ciğerparelerinden 70 kişinin öldürülüşü ve 70'inin de esir edilişi(2W ha-

29- Ebu Talib'in oğlu Âkil (Hudeybiye yılında Müslüman olmuştu) ve Abdulmuttalib'in oğlu Abbas da bunlann arasındaydı. Fakat Ebu Zer'in dediğine göre: "Abbas'ı Bedir esirleri listesinde zikretmiyorlar. Çünkü O Müslüman olmuştu. Fakat kavminden korktuğu için inancını gizliyordu."

beri, Mekke'yi acıya büründürüp, perişan etti. îlk önce Ebu Sufyan ve en güçlü İslam düşmanlarından olan Utbe (Bedir'de öldürüldü)'nin kızı, Ebu Sufyan'ın karısı Hind'in emirleriyle; öldürülenler için matem merasimi düzenlenmemesi, ölülere ağlanmaması, Medine'deki esirlerin satm alınmaması (fidye ödeme) ve Müslümanlann bu yolla Kureyş'in güçsüzlüğüne gülümsemelerinin önlenmesi, esirleri kurtaracak fidyenin Müslümanlara ödenmesiyle Medine yoksullarının zenginleşmesinin önlenmesi için, ortak eylem kararı alındı. Böylece Kureyş intikam güçlerini seferber etmeye kalkışmış oldu. Ebu Sufyan ve Hind, Bedir'de öldürülen azizlerinin intikamını Mu-hammed'den almadan, bir araya gelmemelerine dair söz verdiler. Bütün bunlara rağmen Mekke bir ay boyunca matem içindeydi. Ayrıca esirlerin hayatlannın tehlikede olacağını varsayarak, fidye ödemeye de hazırlandılar. Mekke bu acılı günlerde Ebu Leheb'i de kaybedince başka bir darbe daha yemiş oldu.

Terör

Safvân bin Umeyye -Bedir de öldürülen Halefin kardeşi-ve bir grup Kureyşli, Kabe kenannda oturarak Bedir hakkında konuşuyorlardı. Mekke şeytanlarından bir şeytan olan, Muhammed ve dostlarına dayanılmaz eziyet ve işkencelerde bulunan Umeyr bin Vehb o toplantıda şöyle söz aldı: "Eğer borçlu olmasaydım ve ailemin geçim iaşesi temin edilmiş olsaydı, gizlice Medine'ye gider, Muhammed'i öldürürdüm. Hele oğlumun Medine'de esir bulunması nedeniyle Medine'ye gidip, onunla konuşma bahanesine de sahibim." Eşrafın ileri gelenlerinden Safvan, her iki şartı da kabul etti. Umeyr de terör için Medine'ye gitti. Planı ortaya çıkınca Müslüman olup geri döndü ve Muhammed'in ciddi ve samimi tebliğcilerinden oldu. Ayrıca Mekke'de birçok insamn da islam'a girmesine sebeb oldu.

Karkaratu'l-Kedir Gazvesi

Peygamber, Bedir'den döndükten sonra (Ramazan ayının sonu ve Şaban ayının başlangıcı) Benî Suleym ve Gatafan'ın komplo hazırladıklarını duydu. Bunlar Kureyş ile ittifak içinde oldukları, Mekke-Fars körfez ticaret yolu üzerinde bulundukları için, Necd'i ele geçirerek büyük bir tehlike oluşturabilirlerdi. Böyle bir durumda acılar içinde olan Kureyş'e mal, silah, savaşçı ve binek açısından onlara yardımcı olmaktan çekinmezlerdi. Bu nedenle Peygamber Medine'de 7 gün kaldıktan sonra, Ummu Mektum'u Medine'ye bırakıp, kendisi 200 kişiyle birlikte beyaz sancağı taşıyan Ali bin Ebu Talib ile beraber Benî Suleym'e saldırıya geçti ve Karkaratu'l-Kedir adlı bir pınar başında üç gün pusuya yattı. Düşman kaçtığı için savaş yapmadan, geride bırakılan ganimetlere (develer ve devecilere) el koyarak Medine'ye döndü.

, Yahudi Sorunu

Muhammed, Mekke'nin Bedir'den sonra hareketsiz kalmayacağını, sadece matem tutmakla yetinmeyeceğini, ileriki günlerde daha çetin ve karmaşık bir intikam savaşıyla, daha teç-hizatlı, siyasî ve askerî hazırlıklarla Bedir'i telafi edeceğini biliyordu. Bu yüzden bütün tehlike kaynaklarını yok etmekle, siyaset ve müdafa zeminini güçlendirmeliydi.

Çünkü böyle bir durumda; düşmanlıktan, ikiyüzlülükten ve cinayet işlemekten asla sakınmayan Yahudiler, Medine'nin içinde ve yöresinde yaşıyorlardı. Franko'nun ünlü deyimiyle, Kureyş'in gelecek kesin saldırısında "beşinci kolun" rolünü Yahudiler üstlenecekti. Bu yüzden bir çözüm yolu aranmalıydı.

Yahudiler, Bedir fethinden sonra, (bizat kendileri) Muhammed'in harekatına zemin oluşturdular. Müslümanların zaferi, Yahudinin korku ve kıskançlığını körüklemişti. Bu nedenle antlaşmanın tersine, Allah'a, Muhammed'e ve dinine karşı

küfredip dil uzatarak, Müslümanlan horlayıp, zaferlerini yermeye başladılar. Bilindiği gibi, Arap ruhunda "şiir"in fevkalâde bir etkisi vardır. Şiir, cahilî Arabın en güçlü propaganda silahı sayılıyordu.

Üç Şairin Öldürülüşü

Ebu Afek, Amir'in kızı Asma, Kâ'b bin el-Eşref (ana tarafından Benî Nadir Yahudilerindendi) gibiler peşpeşe yergi ve hicivler yapıp, bunları şehirde yayıyorlardı. Kâ'b herkesten daha fazla iğnelemede bulunuyordu. Bedir fethinin müjdesi Medine'ye ulaşınca Kâ'b: "Bu yalandır. Muhammed o büyük şahsiyetlere bir darbe ve zarar indirmiş olursa yerin altı, yerin üstünden (ölüm, hayattan daha iyidir) daha evladır" dedi. Daha sonra haberin doğruluğunu anlayınca Mekke'ye gidip, öldürülenlere mersiye (ağıt) söyleyip, onlar için ağladı. Daha sonra da Medine'ye dönüp faaliyetlerini sürdürmesine rağmen, Muhammed ona tahammül etti. Fakat Kâ'b, Müslümanlar ve Arap olmayan gayretkeş, yiğit erkeklerin tahammülünü taşıran ve içlerini ateşle dolduran bir işe başvurdu; o hicivli kasidelerinin başlangıcında Müslüman kadınların, Müslümanların namuslarının tagazul ve teşbib (gazel yapma, kadmlann güzelliklerini teşhir etme)ine başladı. Muhammed bu haberden dolayı ateşlenmişti. Bu nedenle: "Kim onun ölüm haberini bana getirir" dedi. Bir grup, (Kâ'b'ın süt kardeşi de dahil) ona tuzak kurarak öldürdüler. Asma ve Ebu Afek'i de Müslüman olmuş akrabalan öldürdü. Bu üç kişiyi öldürenler kendi hanedanlarından olduklan için, kabile geleneklerine göre, kimseye itham yapılamıyordu. Böylece bu olaylar Müslümanlarla Yahudiler arasındaki kanun ve andlaşmayı zedelemedi.

Muhammed'e karşı intikam ordusunu donatan Kureyşlilerin hazırlık haberi, Müslümanlara! fethinden ürken Yahudileri yüreklendiriyordu. Bu üç şairin öldürülmesi de, onlann zehir kusmalarını ve münafıklarla işbirliğini önleyememişti. Ku-

reyş'in saldırısını bekleyen Peygamber'i düşündürüp endişeye sokan şey: Dış

saldırıya karşı, ister istemez Medine'yi birlikleriyle terketme zorluğunun olması ve bu sırada Yahudilerle münafıklann birleşerek arkadan hançer saplayıp, bir ihtilal ile şehri ele geçirme tehlikelerisinin varoluşuydu. Böyle bir durumda ise, Muhammed'in yenilgisi kesinleşirdi. Hem de Müslümanlar şehrin tehlikede olduğunu hissederlerse, Ku-reyş'e karşı koymak için kolayca dışan çıkmazlardı. Yahudilerin kötülükleri, onları ezecek bir savaş ortamına çekmede, Muhammed'e yardım etti.

Müslüman kadınlardan biri, Yahudi çarşısmdaki kuyumcu dükkanının önünde oturup, birşeyler almaktaydı. Yahudi gençlerse onunla alay etmeye ve onu yermeye başladılar. Onun örtüsünü çıkarmak istediklerinde kadm direnmeye başladı. Yahudilerden biri, Müslüman kadın farkına varmadan eteğini sırtına iğneledi. Kadın yerinden kalkınca örtülü olmadığını hissedip, haykırarak Müslümanları yardıma çağırdı. Yahudilerce kadının etrafında toplanıp, sarkıntılık yapıp, kahkahayla gülüyorlardı. Müslümanlardan biri varıp, dükkancı Yahu-diyi öldürdü. Yahudiler de Müslümanı öldürünce Medine ayaklandı. Muhammed ise onları çarşıda toplayıp, şöyle dedi: "Ey Yahudi halkı, Allah'ın Kureyş'e gönderdiği kara beladan sakının ve islam'a gelin (Müslüman olun), siz benim mürsel Peygamber olduğumu biliyorsunuz, bunu kitabınızda ve Allah'ın sizinle ahitleri arasında bulabilirsiniz." Onlar da şöyle cevap verdiler: "Ey Muhammed, senin ümmetin olacağımızı sanıyorsun, gururlanma! Sen, savaşı iyi bilmeyen bir grupla karşılaşıp, bir fırsat kolladın. Allah'a andolsun biz seninle savaşırsak, nasıl bir halk olduğumuzu anlarsın."00'1 Evet, şimdi Benî Kaynuka Yahudileri ilk defa olarak, bizzat antlaşmayı ayaklar

30- "...Siz bileceksiniz ki biz bu halkız." (İbn-i Hişam c. 2 s. 47).

altına almış oluyorlardı. Muhammed, meydana gelen olaylar ve şu andaki durum karşısında susarsa yenilişini resmen itiraf etmiş olurdu.

Peygamber kuşatma emri verince, Benî Kaynuka Yahudileri 15 gün evlerinde aıtsak oldu. Muhammed, İslam'ı devamlı tehdit eden iç tehlikeyi atlatmak istiyordu. Özellikle ihanet için en ufak bir fırsatı bile değerlendiren Yahudi tehlikesini yok etmeli, iç güvenliğin önemli olduğu dış saldırı zamanında, içeriden (arkadan) hançer yememeyi sağlamalı, Kureyş'in İslam'ın siyasî ve askerî üssünden haberdar olmasını engellemeliydi. İşte bu yüzden Muhammed barış içinde yaşama antlaşmasını ortadan kaldırmaya karar verdi. Muhammed'in gelişinden önce Medine'nin en etkili ve yetkilisi olan, şimdi (gerçi Muhammed'e görünürde teslim olmuşsa da yine de) etkinliğini sürdürüp, iç düşmanlar ve münafıkların önderi, hem de Yahudilerle dayanışma01^ içinde olan (onlarla antlaşma imzalamış olan) Abdullah bin Ubey şefaatte bulunup, ısrarlı bir şekilde şöyle bağırdı: "Ey Muhammed benim dostlarıma iyi davran!" Peygamber sertçe yüzünü çevrip, ona cevap vermedi. O yine Peygamber'in yolunu kesip: "Ey Muhammed dostlarıma iyi davran" diye haykırdı. Peygamber ondan yüz çevirince Abdullah, elini Peygamber'in zırhının cebine sokaı, (Bu nedenle ona Zatu'l-Fuzul diye lakap verdiler) sinir ve gazabdan çehresi moraran Peygamber sertçe ona haykırdı: "Yazıklar olsun! Bırak beni!" Abdullah da: "Allah'a andolsun dostlarıma iyi davran-mazsan seni bırakmayacağım. Beni

kızıl olaylar (savaş) ve kara olaylar (musibet, kansız belalar, hastalık, düşmanlık, yoksulluk, borçlanma)dan koruyan 400 zırhlı ve 300 zırhsız yandaşımı birden biçmek mi istiyorsun? Allah'a andolsun ben işin sonundan korkarım" dedi. Peygamber ise onun istediği şeyleri kabul edip: "Onlar senin olsun" dedi. îşte aşağıdaki ayetler sözkonusu olay için indirilmiştir.

31- Benî Kaynuka Hazrec ile antlaşma yapmıştı. Abdullah bin Ubey, hem Müslümanlarla hem de Yahudilerle müttefikti.

"Ey inananlar, Yahudileri ve Htristiyanlart dost edinmeyin. Onlar birbirinin dostudur. Sizden kim onları dost tutarsa, o onlardandır. Şüphesiz Allah, zalim toplumu doğru yola iletmez. Kalblerinde hastalık bulunanların

(Abdullah bin Ubey ve onun kasıtlı tehditte bulunması): 'Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz''diyerek onların arasına koştuklarını görürsün. Belki Allah fetih ya da kendi katından bir iş getirir de onlar içlerinde gizlediklerine pişman olurlar. O (zaman) inananlar: 'Bunlarım, o bütün güçleriyle sizinle beraber olduklarına yemin edenler?' derler. Bütün çabaları boşa çıkmış, kaybedenlerden olmuşlardır. " (Maide; 51-52-53)

İbn Ubey gibi, Benî Kaynuka ile dayanışma imzalamış olan Ubâde bin Sâmid ise, Peygamber'e gidip şöyle dedi: "Ben onlarla dostluk bağı ve antlaşmamı yok sayıp Allah, Rasulü ve mü'minlerin ahid ve dostluğunu benimsedim."

"Sizin dostunuz, ancak Allah, O'nun Elçisi ve namazlarını kılan, zekatlarını veren, rükû'a varan mü'minlerdir. Kim Allah % O 'nun Elçisini ve mü 'minleri dost tutarsa (bilsin ki) galip gelecek olanlar, yalnız Hizbullah 'dır" (Maide; 55-56)

Böylece toplumun alt yapısı ve bütünlük kaynağı olan kabilevi ve ailevî ilişkilerin nasıl fikrî ve itikadi ilişkilere dönüştüğünü görmüş oluyoruz, işte, bu en büyük tarihî ve sosyal değişimi, bu çok ince ve küçük olaylar açısından incelemek gerekir.

Peygamber, Yahudilerin topluca Medine'yi terketmelerini emir buyurdu.

İbn Ubey, Peygamber'i aldığı karardan vaz geçirmek için tekrar harekete geçti. Müslümanlardan biri, ona mani olmaya çalışınca yaralandı. Benî Kaynuka bu durumu görünce: "Bizim uğrumuzda senin yaralanıp da, müdafaanı yapamadığımız bir şehirde kalamayız" diyerek silah ve altınlarını (kuyumcuydular) bırakıp, Şam'a doğru yola çıkarak, Filistin'e yakın bir yere göç ettiler. Müslümanlar ciddi bir tehlikeden uzaklaştıklan, dıştaki

müşrikler ve içdeki münafıklarla söz birliği ve pratikte dayanışma içinde olan ve devamlı ithamlarda bulanan Yahudilerden kurtuldukları gibi, ilk defa olarak barış yoluyla çok büyük miktarda ganimet de elde ettiler. Peygamber de Kur'an'ın emri gereği ganimetlerin humusunu (beşte birini) alıp, beşte dördünü de ashabına paylaştırdı. Bu gazvede Müslümanların, "Rayet'leri yoktu, sadece "Liva(32)ları vardı. O da Hamza bin Abdulmuttalib'in elindeydi.

SevikGavzesi

Bedir'den kaçan Kureyşliler, Muhammed'e karşı savaş için dönünceye dek, cenabet gusülü almamaya söz vermişlerdi. Mekkeli kadınlar da vücutlanna yağ sürmek için Hind'in kararına uymaya and içmişlerdi. Ebu Leheb'in ölümünden sonra, Mekke'nin rakibsiz başkanı olan Ebu Sufyan, Zilhicce ayında 200 (ya da 40) kılıçlı savaşçıyla, Medine'nin yakınında olan Se-bir (Tay, Taberi s. 175) dağına gizlice yerleşip, geceleyin Yahudi Benî

Nadir kabilesine gider. Huyey bin Ahtâb'm kapısını çalınca, ev sahibi korkudan kapıyı açmaz. O da Selâm bin Mişkem'in evine gidip ağırlanır ve Medine hakkında bilgi alarak, bir kaç kişiyi de şehrin içine gönderir. Daha sonra Ebu Sufyan, Medine dışında Urayz'da bir kaç ev ile hurmalığı yakıp orada çalışan iki müslümanı öldürerek kaçar, Peygamber ise, Ebu Lubâbe'yi medine'ye bırakıp 200 kişiyle birlikte Karkare-tu'1-Kedîr'e kadar at sürer ve Ebu Sufyan'ı yakalayamayınca geri döner. (Vâkidî bu gazveyi Zilkade Gazvesi olarak anmış, Taberi de Vâkidî'den naklen yazmıştır.) •

32- Rayet büyük bayrak, Liva küçük siyah bayrak.

UÇUNCU YIL

Zî-Emr Gazvesi

Peygamber Sevik gazvesinden döndükten sonra Zilhic-ce'nin sonuna kadar Medine'de kalıp, daha sonra Gatafan kabilesini (Benî Suleym'in Karkaratu'l-Kedir Gazvesi'ndeki yandaşı ve Kureyş müttefikini) tepelemek için Necd'e doğru yola çıktı ve Osman bin Affan'ı Medine'ye bıraktı. Safer ayı boyunca Necd'de kaldı ve bir çatışmaya girmedi.

Furu' Gazvesi

Peygamber, Kureyş'i aramaya çıktı. İbni Ummu Mektum'u Medine'de kendi yerine bıraktı. Farî (Medine bölgesindeki bir köy) yakınında olan Harran'a kadar ilerledi. Rabiu'l-Evvel ve Cemaziye'l-Evvel aylarında orada kalıp, çatışmaya girmeden geri döndü.

Kadre Seriyyesi

Medine'den geçen Mekke-Şam yolu, güvenli bir yol olmaktan çıkmıştı. Peygamber, bu ticarî yolu sıkı ve şiddetli bir ablukaya alarak, Kureyş kervanlarına el koyup, onlara karşı ağır e-

konomik darbeler indirmeye kararlıydı. Bu yüzden Kureyş, kervanlarını -Bedir olayından sonra- Irak yoluyla Şam'a götürdükleri için Peygamber, bu yolu da tıkamak istiyordu, Ebu Sufyan başkanlığında Irak-Şam yoluyla giden gümüş yüklü Kureyş kervanına el koymak için Zeyd bin Harise'yi 100 savaşçıyla birlikte harekete geçirdi. O da Kadre pınan başında (Necd'dedir) kervanı ele geçirip, 100 bin dirhemlik bir ganimetle Medine'ye döndü. Bu seriyye Cemaziye'l-Ahir'de gerçekleşti.

Yahudi İmhası

Yahudi tehlikesinin kökünü kazımaya kararlı olan Peygamber, Ebu Afek, Asma ve Kâ'bu'l-Efşref i öldürtüp, Benî Kaynu-ka kuyumcularını topyekün sürgün ettirdikten sonra, herkese, sinsi Yahudi elebaşlannı görüldükleri yerde öldürülmeleri emrini verdi. Muhayyise (Muhise), İbni Suneyne'yi öldürdü. Evs kabilesi, Kâ'bu'l-Eşref i öldürdükleri için, henüz kabilevi duyarlığı başka türlü koruyan Hazrec kabilesi de, Kâ'b'ın yandaşı olan, Peygamber'i öldürme teşebbüsünde bulunan ve ahzab komplosunda da parmağı bulunan, Ebu Râfii'nin -ki bu kritik dönemde Kureyş ile yakın işbirliği içinde olan Ebu Râfii'nin yine de Müslümanlara karşı tehlikeli komplolar düzenlemesinden korkuluyordu.- kendilerince öldürülmesi emrini Peygamber'den isteyince o da buna izin verdi. Fakat kadınlann ve çocukların öldürülmesini kesinlikle yasakladı.

Abdullah bin Atik, bir grup Hazrec'li ile geceleyin Hayber'e gidip, evlerin kapılarını dışarıdan, kilitlediler. Ebu Râfii'nin evine de girip, kılıç darbeleriyle onu öldürdüler.

Bu peşpeşe öldürme olayları, özellikle Benî Kaynuka kuyumcularının kaderi, islâm'ın çehresinin Yahudilerce başka türlü değerlendirilmesine sebep oldu. islam, artık ciddi bir güç olmuştu. Bu nedenle Yahudiler tutumlarını değiştirdiler. Adaletli ve şerefli bir şekilde düzenlenmiş olan, önceki antlaşmayı küstahça yırtmalarından dolayı, bu sefer zilletli bir antlaşma

imzalamak zorunda kaldılar. Yeni Kurulan Bağlar

Muhammed, dıştan gelecek olan Kureyş'in intikamcı ve tehlikeli saldınsına karşı hazırlıklı olduğu gibi, içte de yeni evlilik bağları kurmakla, -ki, o dönemin en sağlam sosyal bağı idi- etkin yandaşlanyla da ilişkilerini sağlamlaştırdı. Zilhicce'nin ilk gününde, Fatıma'yı Ali'yle evlendirdi. Şaban ayında, Ömer'in dul kızı Hafza'yla da kendisi evlendi. Daha önce de Ebu Bekir'in kızı Aişe ile evlenmişti, işte bu yoldan İslam'ın en güçlü şahsiyetleriyle daha yakın bir bağ kurmuş oldu.

Uhud Gazvesi

Ebu Sufyan, Muhammed'in Bedir baskınından kurtardığı ticarî malları gelecekteki ordunun donatımıö3) için Dam'n-Nedve'de saklamıştı.

Bedir ölüleri için ağlama sesleri Mekkelilerin evlerinden daha duyuluyordu. Ayrıca Muhammed gün geçtikçe savaş ve muharebe alanını genişletiyor, ticarî anayolları denetliyordu. Ticareti devam ettirmek için seçtikleri Irak yolu da çıkmaza girmişti. Çünkü Muhammed, tahminlerinin aksine dağlık yolu ve en ücra yollar sayılan Irak-Şam yolunu da tehlikeye sokmuştu. Zeyd bin Harise'nin seriyyesi, Kureyş'in bu tek nefes alma yolunun da Müslümanların eline geçtiğini gösteriyordu. Muhammed, yaptığı gazve ve seriyyelerle ve Kızıldeniz'in kıyısındaki kabilelerle yaptığı antlaşmalar sayesinde Kureyş'i tamamen ablukaya almış bulunuyordu. Kureyş ise, bu durumu gözardı ederse, Mekke deresinde boğulacağını hissediyordu. Muhammed bütün hayat damarlarını kesmiş olduğundan, onlar, ya ev-

33- "İnkar edenler, Allah yolundan (insanları) menetmek için mallarını harcarlar ve harcayacaklar da. Sonra bu kendilerine yürek acısı olacak nihayet yenileceklerdir ve inkar edenler cehenneme sürüleceklerdir." (F.nfal: <\6).

lerinde suskun bir ölümü kabullenmeli, ya alçaltıcı bir yenilgiyi kabul etmeli, ya da tek kurtuluş yolu olan, güç ve kuvvet toplayarak, anî bir hücumla dışa

açılıp nefes tazelemeliydiler.

Bu nedenle Kureyş hazırlandı. Utbe'nin damadı Ebu Sufyan, Ebu Cehil'in oğlu îkrime, Halefin kardeşi Safvan bin Umeyye, ordunun donatımı ve teçhizine başladılar. Ebu Azze şair olup, Bedir'de esir düştüğünde: "Benim birkaç kızımdan' başka fidye verecek bir şeyim yok ve sen bunu biliyorsun" dediğinde Peygamber ondan bir şey almadan serbest bırakıp sadece: "Benim aleyhime komplolara katılma" demişti.

Safvan: "Sen şair birisin, dilinle bize yardımcı ol" dedi. O da: "Muhammed bana minnet edip serbest bıraktı, bense onun aleyhine çalışmak istemiyonım" dedi. Safvan ise: "Tamam, canınla bize yardım et, eğer geri dönersen seni zengin yapar, ihtiyaçlarını gideririm. Öldürülürsen de kızlarını, kendi kızlarımın yanına alır, onların müşkülat ve rahatlıklarına ortak yaparım" dedi. Ebu Azze, bu öneriyi kabul edip Tihâme'ye gitti. Güzel sözleriyle Benî Kinane kabilesini Kureyş'e destek olmaya çağırdı. Musafer bin Abdmenaf, Benî Malik bin Kinane'ye çağrı yaptı. Sakif de 200 savaşçı gönderdi.

Cubeyr bin Mut'im'in Vahşi adlı bir kölesi vardı. Bir gün ona: "Sen amcamın öldürülüşüne karşılık Peygamber'in amcası Hamza'yı öldürürsen serbest bırakılırsın" dedi. Mekke ordusu yola çıktı. Ebu Sufyan'ın karısı Hind, babası Utbe, kardeşi Velid ve birçok akrabasını Bedir savaşında kaybetmişti. Kocasından daha fazla, Müslümanlara düşmanlık yapıyordu. O bu seferde, seferber ettiği kadınların liderliğini üstlenmişti.

3 bin erkek, 15 kadın, 200 at, 3 bin deve, 700 zırhlı asker Mekke ordusunu oluşturuyordu. Sağ kolun komutanı Halit bin Velid, sol kolun komutanı îkrime bin Ebu Cehil idi.

Kureyş ordusunda bulunan Peygamber'in amcası Abbas, Muhammed'e gizlice bir mektup yazarak, yapılan işleri incelikleriyle haber verdi. Haberci üç gün içinde Medine'ye vardı. Peygamber Müslümanları Mescid'de toplayıp, şöyle dedi: "Ba-

na göre siz Medine'de kalın ve onları bulundukları yerde bırakın. Eğer orada kalırlarsa, çok kötü ve elverişsiz bir yerde kalmış olurlar. Eğer bize gelirlerse, burada onlara karşı savaşırız."

Meşhur münafık, Abdullah bin Ubey'in ilk defa olarak görüşü alınıyordu. Peygamber onun gücünü de hesaba katmak, yardıma çağırmak istiyordu. O da Peygamber'in görüşünü be-nimsediyse de Müslümanların çoğu, özellikle gençler, Peygamber'in görüşüne karşı çıkıp şöyle dediler: "Ey Allah'ın Rasulü, bizi düşmanlara doğnı harekete geçir ki, güçsüz ve korkak olduğumuzu sanmasınlar" İbn Ubey ise şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasulü, Medine'de kal ve onlara doğnı yola çıkma, çünkü biz düşmanı karşılamaya gittiğimiz zaman düşman bizi yeniyordu; ancak düşman bize saldırdığı zaman biz düşmanı yenilgiye uğratıyorduk. Şu halde ey Allah'ın Rasulü, onları kendi başlarına bırak, eğer orada kalırlarsa en kötü bir yerde tutsak olurlar ve eğer bize saldınrlarsa erkeklerimiz onlara karşı koyar, göğüs göğüse çarpışırlar, kadınlarımız ve çocuklarımız üzerlerine taş yağdırırlar, dönerlerse de bir şey elde edemeden dönmüş olur-lar. "ö4) Büyükler, Peygamber'in de görüşü olan

bu görüşü benimsiyordu. Fakat gençler, özellikle Bedir'e katılmayanlar, içlerindeki bu rahatsız edici düğümü çözmek için çok telaşlıydılar ve şehirde kalmamak için diretiyorlardı. Peygamber'se, askerî açıdan, stratejik ve psikolojik bakımdan, açık savaş alanı yerine Medine'nin duvarlarının içinde kalmayı tercih ediyordu. Çünkü Arap, evi kenarında, kadını ve çocuğunun gözü önünde vargücüyle savaşırdı. Ayrıca evlerin içi ve şehrin stratejik yerleri, Müslümanlara,

düşmanların yoksun kaldıkları imkanı temin eder, çünkü onlar evlerinin içinden, kalenin gözleme yerlerin-

34- Bazılarının dediklerine göre Peygamber halka: "Ne yapacağım hakkında benimle istişare edin" dedi. Bazıları: "Bizi bu itlerle karşı dışarı çıkar" dediler. Ensar dedi ki: "Bizim beldemize gelen düşmana asla yenilmedik, şimdi sen bizim aramızda bulunduğun halde biz nasıl olur da yeniliriz?" Abdullah bin Ubey de: "Bizi bu itlere karşı gönder" dediğinde Peygamber çok şaşırdı.

den düşmanın üzerine ateş ve ok yagdırabilirlerdi. Meydan muharebesinde zafer ve yenilgiden başka, kaçmak da mümkündür. Şehirdeyse; ya fetih ya ölüm, ya da evlerin yağmalanması ve ailenin esaretinden başka üçüncü bir yol bulunmuyordu. Ayrıca orduda birçok münafık bulunuyordu. Meydan savaşında, sadece din için savaşmak gerekirse de, bunlar bu gaye için savaşmadıkları gibi, sadece kendilerini düşünüp, firara da başvurabilirlerdi. Bu nedenle, münafıklar sadece Medine'de bulunduklannda, sadık bir mü'min gibi; şeref, namus, vatan ve servetlerini korumak için içtenlikle savaşırlardı.

Ensar'dan olan Nu'mân bin Malik: "Ey Allah'ın Rasulü, bizi cennetten mahrum bırakma! Seni hak olarak gönderene andol-sun, ben muhakkak cennete gireceğim" deyince Peygamber: "Nasıl?" diye sordu. O da: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Senin Allah'ın Rasulü olduğuna şehadet ederek ve ordunun sal-dırısı sırasında kaçmamaya söz vererek" diye cevap verince Peygamber: "Doğru söyledin" buyurdu.ö5) Oylama yapılınca Peygamber'in görüşü azınlıkta kaldı. O da eve dönüp savaş elbisesini giydi ve dışarı çıkıp, "Düşmanı karşılamaya çıkacağız" dedi.

Kavmin ileri gelenlerinden olan Sâ'd bin Mİı'az (Ensar rehberi) ve Useyd bin Hudayr'ın serzenişleri sonucu gençler, Peygamber'in görüşüne karşı çıktıkları için pişman olup özür dilediler ve şöyle dediler: "Sen, istediğin şekilde hareket et." Peygamber ise samimi bir şekilde şöyle dedi: "Zırh giymiş bir Peygamber'in savaşa katılmadan onu çıkarması doğru değildir. "(36)

Ensar: "Yahudilerden yardım isteyelim mi?" diye sorunca, Peygamber: "Onlara gerek yoktur" dedi. Cumartesi olduğu için Yahudilere: "Siz özürlüsünüz" dedi. Peygamber, Cuma nama-

35- O Uhud'da şehid düştü (Taberîc. 2 s. 189).

36- "Bir Peygambere, zırhını giydikten sonra, savaşmadan onu çıkarmak yakışmaz."

zindan sonra Ummu Mektum'u Medinelilere namaz kıldırmakla görevlendirip

kendisi bin kişilik bir orduyla Uhud'a doğru hareket etti. Şâv'da (Medine'yle Uhud arasında bir yer) Abdullah bin Ubey 300 yandaşıyla geri döndü. Benî Seleme ve Benî Harise yandaşları da dönmek isteyince Allah onları uyardı:

"Sizden iki takım, korkup bozulmaya yüz tutmuştu. Halbuki Allah kendilerinin dostu idi İnananlar Allah'a dayansınlar." (Âl-Î İmran; 122)

Muhammed ile 700 kişi yola devam etti. Yüz zırhlı, iki at (biri Peygamber'in diğeri de Ebu Burde bin Harisî'nindi) ve 50 okçu vardı. Orduyu denetlemeye geçti ve çocukların savaşmasını yasakladı. Annesiyle birlikte gelen 15 yaşındaki Semûre bin Cundeb, üvey babasını Peygamber'e gönderdi ve kendisine savaşma izni almasını isteyerek şöyle dedi: "Peygamber Râfii'ye savaşa katılma izni vermişti. Halbuki ben, güreşte onu altediyorum!" Peygamber, ona da savaş izni verdi.

Mücahidler, Uhud dağlık bölgesindeki bir dereye var-dıklannda, Peygamber: "Emir verilmeden savaşa başlanmasın" dedi.

Okçular dereyi muhafaza için yerlerine geçtiler. Komutanları Abdullah bin Cubeyr'e: "Düşmanın bize arkadan saldırısını önlemek için oklarımızla onları geri püskürtün. Zafere ulaşmış olsak da, yenilgiye uğrasak da yerinizden kıpırdamayın. Bizim yardımımıza da koşmayın! Hatta akbabalar naaşlanmızm üzerine otursa da yerinizden kıpırdamayın" diye emir verip, Müslüman ordunun bayrağını Mus'ab bin Umeyr'e bıraktı.

Savaş başladı, ilk önce savaş göğüs göğüse ve teke tek idi. Hamza yüksek sesle feryat edip, ok gibi düşmanın kalbine saplandı. Talha bin Osman (Kureyş'in bayraktan) nara atıp ilerleyerek şöyle dedi: "Ey Muhammed'in dost ve yârenleri, siz sanıyorsunuz ki kılıçlannızın darbeleri sonucu Allah bizi cehenneme gönderecek, bizim kılıçlarımızın darbeleri de sizi cennete sokacak, öyle mi? Allah'ın, benim kılıcımla cennete sokacağı bir kimse aranızda yok mu?" Ali onu karşılayarak, kükredi: "Ca-

nım elinde olana andolsun, seni kılıcımla cehenneme sokana veya senin kılıcınla benim cennete girmeme dek peşini bırakmayacağım." Ve ilk kılıç darbesiyle onun bacağım kopardı. O, yere düştü ve avreti görüldü: "Allah aşkına merhamet et ey am-caoğlu" dedi, Ali onu bıraktı ve Peygamber tekbir getirdi07^

Evs kabilesinden olan, fakat Mekke'ye gidip, Kureyş ordusu yanında Müslümanlara karşı savaşa giren Ebu Amir, çağnsı üzerine Evsli savaşçıların yamnda yer alacaklarım, yani Mu-hammed'i terk edeceklerini sanarak: "Ey Evsliler ben Ebu Amir'im" diye seslenince, Evsliler ona küfretmeye başladılar ve sonra da toplu savaş başladı.

Peygamber kılıcını göstererek şöyle dedi: "Bu kılıcın hakkını yerine getirecek kimse var mı?" Zubeyr: "Ben!" dedi. Peygamber sözünü tekrarlayarak bir daha sesledi. Bu sefer Ebu Ducâne ayağa kalktı. "Ben hakkını veririm" dedi ve: "Hakkı nedir?" diye sordu. Peygamber: "Onunla hiçbir Müslümam öldür-

meyesin, kafirden de yüz çevirmeyesin; eğilinceye kadar düşmana vurasm" dedi.

Ebu Ducâne'nin kırmızı renkli bir sarığı vardı. Onu başına bağladığında ölünceye kadar savaşacağını herkes biliyordu. O, kılıcı devralıp, sarığım bağladı ve gururla iki saf arasında gövde gösterisine başladı. Peygamber onu bu haliyle görünce şöyle dedi: "Böyle bir yer dışında Allah öyle yürüyüşü düşman sayar." Peygamber'in kılıcı, yürekli yiğit bir savaşçı olan Ebu Ducâne'ye özel bir yükümlülük vermişti. Bu nedenle o peşpeşe Kureyşlileri yere seriyordu. Bu sırada Kureyş efradından birinin her tarafa saldınp, at koşturup, çatışmaya girdiğini görünce, ona doğru yürüdü ve

kadın çığlıklarını duyunca, Ebu Sufyan'ın karısı Hind olduğunu anladı ve geri döndü. Ondan: "Niçin vurmadın?" diye sorulunca şöyle dedi: "Peygamber'in kılıcıyla bir kadım öldürmek kılıcın değerine yakışır mı?

37- Sanki Arap kahramanları Ali'nin kılıcından kurtulma yolunu bu işte görüyorlar. Nitekim Sıffin savaşında Basr bin Artât, ayrıca Amr bin As, Ali'nin bileyli kılıcının altında çaresiz kaldıklarında elbiselerini kaldırdılar. Ali de onlardan yüz çevirdi. Onlar da avretlerine sığınarak hayatlarını kurtardılar. Ali bu savaşta işte bu "Eşbahu'r-Rrical vela'r-Rical"lere yenildi!

Savaş en şiddetli noktasına varmıştı. Hind, kılavuzluk ettiği kadınlarla birlikte erkekleri savaşa kışkırtıyordu. Onlar def ile saflar arasında gezinip şu şarkıyı okuyorlardı.

"Düşmanın üzerine giderseniz kucaklaşır ve yastıkları yayarız.

Ama geri çekilirseniz hiç aşık olmamış gibi ayrılır gideriz." Aynı anda, aileleri ad ve lakablarıyla çağırıp, Bedir'in ölülerini anıyorlardı. Şeref, alçaklık, yiğitlik, taassub, gayretkeşlik gibi sözcükleri tahrik edici hamasî şarkılar şeklinde okuyarak Kureyş savaşçılarının kulaklarını çınlatıyorlardı.

Yazıklar olsun Abdu'd-Dâr çocuklarına

Yazıklar olsun bozguna uğrayanlara

Vurun! bütün keskin kılıçlarla..."

Hamza, Ali ve Ebu Ducâne; yiğitlik, yüreklilik, kuvvet ve samimiyet gösterisinde bulunarak; Kureyş'in gurur, kin ve tahrik amillerine, sayısız teçhizatlanna üstün gelip, Kureyşlilerin beş misli üstünlüklerini darmadağın edip, perişan ediyorlardı.

Ali burada olağanüstü bir gösteride bulunuyordu. Her yerde düşmanın peşine takılıyor, elebaşlarını öldürüyor ve düşman saflannın kümeleşmesini önlüyordu. Böylece düşman safları, yeni yeşeren taze kamışlar gibi Müslümanların hücumları karşısında kolayca eğiliyordu.

Bu arada, Peygamber de düşman güçlerinin kümeleşmesini önlemeye, onları dağınık tutarak, ilerlemeyi kolaylaştırmaya özen gösteriyordu. Bu nedenle bir grup Kureyşlinin bir araya gelip durduğunu görünce Ali'ye: "Onlara saldır!" diye emir verdi. Ali de onları dağıtıp komutanlan olan Amr bin Abdullah'ı öldürdü.

Peygamber başka bir köşede bir gaıbu sıkı bir şekilde organize edip, ilerleyen Şeybe İbni Malik'i gördü. Ali'ye: "Onlara da saldır" buyurunca, Ali o tarafa akın edip, Şeybe'yi öldürüp, grubunu dağıtarak geri döndü. Herkes, Peygamber'e hitaben bir ses geldiğini duydu. O nida (ses): "Ya Rasulullah! bu eşitliğe aykırıdır." diyordu. Peygamber: "Ali benden, ben de ondanım."

diye cevaplayınca o nida da "Ben de sizdenim" dedi. Sonra o ses kulakları:

"Zulfıkâr'dan başka kılıç

Ali'den başka genç yoktur."

diye okşadı. {Taberi; s. 197)

Kureyş'in işi zorlaştı ve firarlar başladı. Onlar, ölüler ve ganimetlerini Uhud deresine bırakıp, dağa tırmandılar. Müslümanlardan bir büyük grup, düşmanın kaçışını görünce, ganimetleri elde etmek için dereye akm ettiler.

Derenin geçitinde nöbet bekleyen okçular, bu manzarayı görünce, fısıldaşmaya başladılar. Abdullah bin Cubeyr: "Peygamber burayı terk etmememizi emir vermişti" diye uyanda bulunup, onları ikaz ettiyse de, "artık savaş son bulmuştur" dediler. Orada, Abdullah'la on kişi kaldı. Diğerleri ganimetleri yağmalamak için dereye akın etti. Kureyşli kadınlar, bu hassas dakikalarda sahneyi değiştirdiler. Saçlarını açtılar, elbiselerini yırtıp, göğüslerini açarak çılgınca çığlıklar "atıp kaçmakta olanları geri getirdiler ve onlardan önce kendileri dereye indiler. Mekkeli bir kadın, yere düşmüş bayrağı alarak şimşek gibi Müslümanlara saldırdı. Halid bin Velid (Kureyşli süvarilerin komutanı) dağı dönüp dolaşarak Abdullah bin Cubeyr'i arkadaşlarıyla birlikte öldürdü. Savunmasız dere geçidini ele geçirerek, ganimetleri yağmalamakta olan Müslümanları kılıç darbeleriyle öldürdü. Taş atılması sonucu, Peygamber'in dişleri kırılıp, yüzü yaralandı. Gözlerini kan kapladığı için bir çukura düştü. Kamie: "Peygamber öldürüldü" diye bağırdı. Bu haber çok hızlı bir şekilde yayılıp, perişan durumdaki cehpeyi sardı. Ebu Sufyan Hubel'i beraberinde getirmişti. O, Hubel'e hitaben şöyle feryad etti: "Başın dik olsun, üstünsün Ey Hubel!" Başka bir üzücü olay da Müslümanların belini kırdı. Hamza ve Ali, savaşın başlangıcından itibaren kılıçlarıyla savaş sahnesini yönlendiriyor, Kureyş saflarını vahşi boğa sürüsü gibi birbirlerine doğru sürüyorlardı. Ama bütün kılıçlar da bunları arıyordu.

Vahşi, çılgınca Hamza'nın peşinden gidiyordu. Hamza ise

ölüm orağı gibi biçerek, her an bir başka noktadaydı. Ve kolayca hedeflenemiyordu. İki karşıt düşman grubun birbirine girdiği bir kalabalığa saldırıp, o düğümü açmak isterken, Vahşi'nin mızrağı uçarak Muhammed'in sadık, pâk ve yürekli akrabasının beline oturup onu yere düşürdü. Hind bunu görünce halhal, bilezik ve küpe ve kolyesini çıkarıp Vahşi'ye bağışladı ö8'.

Muhammed öldürüldü, Hamza öldürüldü, Osman, Ömer bin Hattab, Talha bin Ubeydullah kaçtı, Ebu Bekir bin Ebu Ku-hafe kaçtı, Ebu Huzeyfe kaçtı...

Müslümanlardan bir grup dereyi bırakıp, kayalara tırmanarak, kurtulma yolunu arıyorlardı. Onlardan biri şöyle dedi: "Keşke bir habercimiz olsaydı da Abdulah bin Ubey'e gön-derseydik ve o, Ebu Sufyan'dan bize eman alsaydı. Ey kavim, Muhammed öldürülmüştür. İSize de saldırıp ölüdürmeden önce kendi akrabalarınıza gidin." Enes bin Nadr: "Ey kavim, Muhammed'! öldürmüşlerse de, Muhammed'in Rabbi asla ölmez. Şu halde Muhammed'in savaştığı hedef için siz de savaşın, Allah'ım onların söyledikleri sözler için senden aff dilerim, onların bu arzularından ben sana sığınınm" diye haykınp, düşman aramaya

koyuldu. Ömer bin Hattab, Talha bin Ubeydullah'la birlikte bir grup Muhacir ve Ensar'ın üzgün ve şaşkın bir şekilde bir kenarda oturduklarını görünce onlara seslendi: "Niçin burada oturuyorsunuz?" Onlar da: "Muhammed öldürüldü" dediler. O da: "O halde ondan sonraki bir hayata ne ihtiyacınız var? Kalkın, Peygamber'in üzerinde öldüğü hedef için ölün" dedi ve daha sonra Peygamber'in öldüğüne kani

olduğu halde ölümü aramak için düşman saflarının kalbine saplanarak bir daha dönmedi.

Savaşın sonunda, şehitler bir bir getiriyordu. Cesetlerden biri yetmiş kılıç darbesi almıştı. Kimse onu tanıyamadı. Karde-

38- Vahşi, Mekke fethinden sonra Taife kaçıyor, bir heyetle Taifden Medine'ye geliyor ve İslam'ı kabul ediyor, Peygamber de onu bağışlıyor ve asla gözüne gözükmemesini istiyordu. Vahşi Müslümanlarla Museyle-metu'l-Kezzab arasındaki savaşta, Hamza'yı öldürdüğü mızrakla Mu-seyleme'yi öldürdü. O diyor ki: "Bu mızrak en iyi insanla en kötü insanı öldürmüştür."

sinin cesedini bulmaya çalışan Nadr'in kızı, onun cesedini güzel parmaklarından tanıdı. îşte burada Allah Enes'in sözüne sahip çıkıp şöyle seslendi:

Muhammed sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerine geriye dönerse Allah'a hiçbir ziyan veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracakttr." (Al-i İmran; 144)

Ebu Ducâne, Peygamber'in hayatını kurtarmak için savaş alanından dönüp, sarığını açarak, Peygamber'in üzerine eğilir, ve düşmana sırtını dönerek peşpeşe gelen oklar sonucu, Peygamber'in yanında yere düşüp şehid olur.

Utbe bin Ebi Vakkas'm oku, Abdullah bin Şehab Zuhrî ve İbni Kâmîe'in indirdikleri darbeler sonucu Peygamber'in gözünün alt kısmı ye alnı yarılıp dişleri kınlır; Ebu Amir'in gizlice kazdığı çukura gözleri kanla kaplı olduğu için düştüğünde Ali elinden tutar, Talha ayağa kaldırır, Mâlik bin Sinna (Ebu Saîd el-Hudrî'nin babası) yüzündeki kanları temizler ve Ebu Ubeyde bin Cerrah ise yüzüne saplanan iki zırh halkasını çıkarır.

Peygamber, sevgi ve muhabbet karş mda çok duyarlı idi. Bu nedenle bu sırada Talha'nın gösterdiği sevgi ve yakınlıktan şiddetli bir şekilde etkilenip şöyle der: "Kim ki bir şehidin yeryüzünde yürüdüğünü görmek isterse Talha bin Ubeydullah'a baksın."

Bu sırada Sâ'd bin Ebî Vakkas Peygamber'in yanında durup, düşmanı ok yağmuruna tutmaktadır. Peygamber'se etrafında dökülen okları alıp, ona vererek: "Okları at"°9) diyordu.

Peygamber'in bayrağı Mus'ab'ın elindeydi. İbn Kamie onu Peygamber sanarak öldürüp, geri dönerek: "Peygamber'i bizzat ben öldürdüm" diye Kureyşlilere bağırdı.

39- İbn-i Hişam ve diğer tarihçiler bu durumda Peygamber'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Ok at! anam babam sana feda olsun" bu deyim bir övgü ve teşvik anlamında kullanılır.

Müslümanlar dağıldılar. Kureyş yenilgiden sonra ilk defa zafer elde ederek yürekleniyordu. Kureyş'in Habeşli bayraktarı Sevab'm iki kolu kopunca, bayrağı çenesiyle göğsü üzerinde tutuyor ve saldırıyordu. Ali, savaş

sahnesinin düzensiz olduğunu görüp, Peygamber'in ölümü ve ashabın firar haberini duyunca süratle Peygamber'in bulunduğu yere geldi. Onun yaşadığını görünce firar halindekilerin önüne geçip, haykırdı: "Rasulullah yaşıyor, geri dönün!"

Düşman Peygamber'e doğru hücum ediyor, o ise Ensar'm bayrağı altına girip, şöyle diyordu: "Bana canını satan birisi var mı?" Ummu Umare, (Kâ'b bin Mazine'nin kızı) Müslümanlann sakisi (sucusu)ydi. O, su tulumunu atarak kılıcı kapıp, Muhammed'in karşısında düşmana saldırdı ve boynuna indirilen bir kılıç darbesiyle vücudu kana bulandı.

Ziyâd bin Lebîd, Ensarlı beş kişiyle birlikte Peygamber'in etrafını sanyor, ve Peygamber'e atılan ok, taş ve mızraklara göğüs gerip, bir bir Muhammed'in yanında yere düşüyorlardı. Peygamber en son fert, (Ziyâd ya da Umare) yere düştüğünde, onu bana getirin diyor ve onun başını dizi üstüne alıyor, o da o halde iken hayatının son nefesini veriyordu.

"Peygamber öldürüldü!" sesi her tarafı sardığında Kâ'b bin Malik, gözü miğrefinin altında parlayan Peygamber'i tanıyıp, var gücüyle: "Ey Müslümanlar, müjde! müjde! bu Rasûlullah'tır" diye feryat ettiğinde Peygamber ona işaret edip, "sus" diyordu.

* * *

Peygamber "Ey Allah'ın kulları bana doğru gelin" diye haykırdığında ashabdan 30 kişi ona doğru koştu

Peygamber'in yerini tesbit eden Ubey bin Halef, saldırıya geçti. O Mekke'de bir gün Peygamber'e şöyle demişti: "Ey Muhammed benim bir atım var ki günde 20 kilo yem yediriyorum. Bu at üzerinde seni öldüreceğim." Peygamber ise: "Allah dilerse ben seni öldüreceğim" cevabını verdi. Şimdi o atı üzerinde, Peygamber'i öldürmeye geliyor ve bağınyordu: "Ey Muham-

med kurtulmana izin vermeyeceğim." Ashab: "Bizlerden biri ona saldırsın mı?" dediler. Peygamber: "Bırakın onu" dedi. O yaklaşınca Peygamber, Haris bin Sâmme'nin silahını alıp onun boynuna öyle bir darbe indirdi ki, birkaç kere atının üzerinde kıvranıp durdu. Mekke'ye dönerken, aldığı bu yaradan dolayı yolda öldü.

Kılıç darbelerinden kimsenin kurtulamadığı Ebu Ducâne Peygamber'in yanında can vermişti. Savaşın başlangıcından itibaren bir an hareketsiz kalmayan ve düşmanı rahat bırakmayan Seyyidu'ş-Şuheda Hamza da diğer 70 şehidin yanına düşmüştü. Osman firar etmişti. Ömer ve Ebu Bekir ortalıkta görünmüyordu. Bir grup kayalara tırmanıp kaçışı düşünüyordu. Muhammed'in bayraktan Mus'ab da öldürülmüştü.

Halid, kritik dereyi ele geçirmişti. Hind ile birlikte Kureyş firarileri de göğüslerini teşhir edip kaval çalan, recez okuyarak, Bedir'de öldürülenlerin

isimlerini teker teker anan kadınlar, geri dönmüştü. Peygamber'in öldürülme haberi, savaşın kaderini belirlemekteydi.

Evet, böyle çetin ve hassas bir anda, Müslümanların tümünün yok olması ve islam'ın varlığının uçurumun eşiğinde bulunması kesinleşmiş gözüküyordu. Çünkü bir grup firar etmiş, bazıları savaş sahnesini ümitsizce seyrediyor, başka bir grup da kendilerini kurtarmayı planlıyordu. Bir grup' da ne yapmak gerektiğini bilmiyor, başka birileri de plansız ve dağınık olarak savaşıyordu. Bir başkalan ise,. Peygamber'in etrafında halka oluşturup onun hayatını kurtarmaya çalışıyordu. Peygamber kendini kaybetmedi. Ve zafer için değil, şerefli bir yenilgi için son güçlerini toplayarak saldırmalarını emretti. Mus'ab'ın ölümünden sonra bayrağı Ali'ye devretti. Bu, her şeyi bedbaht ve üzgün bir şekilde kaybeden Müslümanların son şansıydı.

Ali, bayrağı Peygamber'den hemen devraldıktan sonra, süratle dağınık ve şaşkın orduyu toparlayıp kontrol altına aldı.

Kaçanlan geri çevrip, "yakin ehlinin kırbacı"*-40' olan ateşli sözlerle onları yüreklendirdi. Saldırı gücünü yeniden elde eden ordu, Ali öncülüğünde dereye akın etti. Saldınlar yeniden şiddetlendi. Kureyş ise kazandıkları zaferi tehlikeye düşürmemek için tekrar dağa tırmandılar.

Derenin dibinde olan Peygamber: "Onların, bizlerin üstünde olması doğru değildir" deyince Ömer bin Hattab ile Muhacirlerden bir grup onlara saldırıp, dağdan aşağı çektiler.

Ebu Sufyan, savaş alanını terketmekte'yken Uhud deresine bir göz gezdirip ölüleri saydı. Müslümanlardan 70, Kureyş'ten 25 kişi ölmüştü. O gururla şöyle seslendi: "Acaba Muhammed yaşıyor mu?" Ömer: "Evet! Rasulullah yaşıyor."

Ebu Sufyan'sa dağın yüksek bir yerinde durup hakirdi: " (kendi kendine hitaben) Arzuna yetiştin, ululan! savaş nöbetle yer değiştirir. Bu gün, o günün (Bedir'in) telafi günüdür. Han-zaleye karşı Hanzale<4l) Bizim Uzza'mız var sizin ise yok(42), Hubel yücedir, Hubel yücedir. "(43)

Peygamber, Ömer'in ona cevaben şöyle demesini emretti: "Allah âlâ ve celle'dir. Bizimle siz eşit değilsiniz, sizin ölüleriniz ateştedir, bizim ölülerimiz ise cennettedir." Ebu Sufyan: "Benim yanıma gel. Ey Ömer" dedi. Peygamber: "Ona git, ne istediğini sor" dedi. Ebu Sufyan, Ömer'e "Allah aşkına biz Peygamber'i öldürdük mü?" dedi. "Allah'a andolsun ki hayır. O, şimdi senin sözlerini duyuyor" dedi. Ebu Sufyan da: "Sen bana göre İbni Kâmîe'den daha

dürüst ve doğru konuşansın" dedi.

Ebu Sufyan daha sonra şöyle haykırdı: "Sizin ölüleriniz, bi-

40- Bostantı'l-Seyahctmn yazarı Şirvanînin, Attar hakındaki güzel tabiri.

41- Bedir'de Ebu Sufyan'ın oğlu Hanzele ve Uhud'da Hanzele bin Ebu Amr (Şeddat ve Ebu Sufyan eliyle).

42- Uzza Kureyş'in meşhur putudur, daha da aziz ve şerefli anlamındadır. (İzz'in dişisidir.).

43- Yüce ol Hubel (Cahiliyedeki Lat ve Uzza putlanyla birlikte ünlü olan üç puttan biri) İbn-i Hişam diyor ki: Ebu Sufyan Kureyş'i kışkırtmak için Lat ve Uzza'yi beraberinde getirmişti.

40-

71

zim ölülerimizin kısasıdır. Allah'a andolsun buna razı olmadım, sinirlenmedim de, buna emir de vermedim. "(44) Savaş alanını yandaşlarıyla beraber terk ederken son çağrıyı yaptı: "Bizim sizinle gelecek sene karşılaşacağımız yer, Bedir olacaktır." Peygamber de dostlarından birine ona şöyle söylemesini istedi. "Evet, sizinle orada buluşacağız."

Bu arada Ebu Sufyan'ın karısı Hind, diğer Kureyşli kadınlarla birlikte şehitlerin cenazeleri üzerinde "musle" yaptılar. Onlann burun ve kulaklarını kopanp, kolye ve hal hai yaparak el ve ayaklarına taktılar.

Hind, Hamza'nın karnını ve göğsünü yararak, ciğerini çıkarıp, hınçla çiğnemeye başladı, fakat onu yiyemedi.

Kureyşli kadınlar, kasıtlı olarak saçlarını dağıtarak, elbiselerini yırtıp, göğüslerini teşhir ederek, Müslüman şehitlerin dil, kulak, göz ve burunlarından yaptıkları süs eşyasını vücutlarına takarak dehşet verici bir şekilde dans yapıyolardı. Bint-i Sa'd bir şehidin kafasını koparıp, boynuna astı ve daha sonra da bir kab gibi ondan su içmek için kafa derisini yüzmeye başladı.

Kureyş def çalıp oynayarak, şarkı söyleyerek savaş sahnesini terk etti. Peygamber'se, Medine'ye saldırabileceklerinden endişe duyuyordu... Abdullah bin Ubey, süvariyleriyle birlikte Medine'de olduğu için şehir rahatlıkla işgal edilebilirdi. Bu nedenle Ali'yi onlann peşine taktı. Ali de Mekke'ye doğru yola çıktıklarını haber verdi.

Bu olaylar sırasında Peygamber: "Kim bana Sa'd bin Re-bii'nin ne yaptığı hakkında haber verir? Acaba o, öldürülmüş mü yoksa yaşıyor mu?" diye sordu. Ensardan biri: "Ben gider Sa'd'ın durumu bakında size haber getiririm ya Rasulullah" dedi ve cesetler arasında Sa'd'ı arayıp buldu. O'na şöyle dedi: "Peygamber senin ölüp ölmediğin hakkında bilgi edinmem

44- Bazılarına göre bu söz karısı Hind ve diğer iğrenç ve alçakça işlerine karşılık söylenmiştir; onlar şehidleri musle etmişlerdir.

için beni görevlendirdi." Sa'd ise şöyle dedi: "Ben ölülerin içindeyim

(ölüyorum), selamımı Rasûlullah'a götür, ve ona söyle ki, Sa'd bin Rebii, seninle ilgili şöyle dedi: "Allah ümmetini seninle mükafatlandırdığı gibi bizim tarafımızdan da sana iyi bir mükafaat versin."

Bir kimse, Ebu Bekir'e vanp, küçücük bir kızı okşayıp, öptüğünü görünce: "Bu kimdir?" diye sordu. Ebu Bekir: "Bu benden daha iyi olan birinin kızıdır. Bu, Akabe günündeki büyüklerden olan, Bedir'e iştirak eden, Uhud'da şehit düşen Sa'd bin Rebii'nin kızıdır" dedi.

Peygamber ölülerin bulunduğu yere gidip, telaşlı bir şekilde Hamza'yı arıyordu. Onun, musle edildiğini, karnının yarılarak ciğerinin alınıp götürüldüğünü, kulak ve burnunun kesildiğini görünce çok şiddetli bir

şekilde öfkelenip: "Eğer Allah beni bir yerde Kureyş'e üstün kılarsa, onlardan 30 kişiyi musle edeceğim" diye ahdetti. Müslümanlar da Peygamber'in durumuna ve kahraman, vefalı Hamza'nın öldürülüşüne çok üzülüp, şöyle dediler: "Allah'a andolsun biz birgün onlara galip gelirsek (yakalarsak) şimdiye kadar eşine rastlanmadık bir şekilde onları musle (kulak, bunm, dil ve gözü koparıp çıkarmak) edeceğiz." Bu anda Peygamber titreyip çehresinin rengi değişti ve kendine şu ayet indirildi:

"Eğer bir topluluğa, azap edecekseniz, size yapılan azabın eşiyle azabedin. Ama sabrederseniz, andolsun ki o, sabredenler için daha iyidir. Sabret, sabrın ancak Al-lah(ın yardımı) iledir, onlara da üzülme, kurdukları tuzaklardan da sıkıntıya düşme." (Nahl, 126-127)

Peygamber affedip, sabretti ve musle yapmayı yasakladı <4İ).

Peygamber, Hamza ve Ebu Seleme bin Abdu'1-Esed üçü süt kardeş idiler. Ünlü Ebu Leheb (Peygamber'in amcası)'in cariye-

45- Semûre bin Cundeb diyor ki: "Peygamber her zaman bizimle karşılaştığında ayrılmadan önce bize, sadaka verme ve musle yapmamak için emir verirdi." (Sire, c.2 s. 96).

si olan Sevbe tarafından emzirilmişlerdi.

Peygamber, Hamza'nın kefenlenmesini istedi, daha sonra ona namaz kılıp, yedi sefer tekbir getirdi. Sonra Hamza'nın yanına diğer şehitler getirildi ve her birine teker teker namaz kılındı. Böylece Hamza'ya 72 defa namaz kılınmış oldu. Hamza'nın kız kardeşi Safiyye, kardeşini görmeye geldi. Peygamber Safiyye'nin oğlu Zubeyr bin Avvam'a: "Anam, kardeşinin başına gelenleri görmemesi için geri götür" dedi. Zubeyr koşarak anasına gidip: "Ey anacığım Feygamber geri dönmeni istiyor" dedi. O da: "Niçin?" diye sordu, ve daha sonra şöyle konuştu: "Duyduğuma göre kardeşimi musle etmişler. Ama bu, Allah yolunda pek üzünülecek bir şey değildir. Eğer Allah dilerse sabredip, bunu, Allah'ın hesabına yazdıracağım."

Zubeyr anasının sözlerini Peygamber'e aktarınca Peygamber: "Bırakın gelsin" dedi. Safiyye Hamza'nın yanına varıp, sakin olmaya çalışarak ona bakıp selamladı ve şöyle dedi: "înnâ lillahi ve innâ ileyhiraciûn" (O'ndan geldik ve O'na döneceğiz) ve Allah'tan ona rahmet dileyip geri döndü.

Peygamber, musle edilen Abdullah bin Cahş'ın da Hamza ile beraber gömülmesini istedi. Müslümanlardan bazısı ölülerini Medine'ye götürüp orada toprağa vermek istediler. Fakat Peygamber onlara mani olup, ölüleri oldukları yere gömmelerini istedi. Daha sonra her iki veya üç şehidi bir mezara koydular. Peygamber'se, dostlarını ve şehitlerini aramaya gelen kadın ve çocuklarla birlikte Medine'ye döndü. Hamza'nın öldürülüşü onu pek rahatsız etmişti. Sanki ondan başkasını düşünmüyordu. Medine sokaklarında birçok kadının iniltisini ve şehitleri için ağlayış seslerini

duyuyordu. Ensardan olan ve şehit düşen Benî Abu'l-Eşhel'in evine vardı ve kadınların ağladıklarını, yas tutup inlediklerini görünce, iki gözünden yaş-lar akmaya ba-şadı ve dertli bir şekilde şöyle dedi: "Ama! Hamza'nın kimsesi yok ki ona ağlasın!" Sa'd bin Muaz ye Abdullah bin Revaha, Benî Abdu'l-Eşhel'in evine girip, oradaki kadınlara, Peygamber'in amcası için de yas tutup ağlamalarını istedi.

Peygamber; eşi, kardeşi ve babası Uhud'da(46) şehid düşen Benî Dinarlı bir kadınla karşılaştı. O kadın Ashab'a sordu: "Peygamber'e ne oldu?" "Hayırdır ey falanın anası" dediler. O da: "Peygamber'i bana gösterin" dedi, ona Peygamber'i gösterdiler. O da şevk ile gözleri dolmuş olarak ve ağlıyarak şöyle dedi: "Her musibet, sen var oldukça değersizdir."

Peygamber evine döndü. Kılıcını kızı Fatıma'ya verip: "Kanlan kılıç üzerinden yıka kızım" dedi. Ali de kılıcını ona verip: "Bunu da yıka" dedi. Peygamber'in kılıcının adı Zulfikar idi, o kılıç Bedir'de Müslümanlarca öldürülen Âs bin Munebbih'in kılıcıydı. Peygamber o kılıcı, sonraları Ali'ye hediye etti.

Hamrâ'ul-Esed Gazvesi

Savaştan bir gün sonra, (Pazar 16 Şevval) halkın hayreti içinde Bilal sesini yükseltip, Müslümanları düşmanı aramak için yola çıkmaya davet ediyordu. Bilal yüksek sesle: "Dün bizimle beraber olanlann dışında kimse dışarı çıkmasın" duyura-su yapıyordu. Peygamber, Ummu Mektum'u Medine'ye başkan olarak atayıp, henüz yaralı çocuk ve kadınların inilti ve ağlama sesleri duyulan evlerden yorgun ve yaralı Müslümanları çıkarıp harekete geçirdi. Ordu, şehir halkının şaşkın bakışları altında dünkü korkunç yenilgiden sonra beklenmeyen savaşa seferber edilip, harekete geçirildi.

Peygamber, süratle Medine'ye 8 mil uzaklıktaki Hamrâu'l-Esed'e varıp, Ebu Sufyan ve Kureyş ordusunu Revhâ'da yakaladı. Bu arada Kureyş, Medine'ye geri dönerek Müslümanların işlerini tamamlamaya karar vermişti. Onlar kendi kendilerini şöyle eleştiriyorlardı-, "Biz Muhammed ordusunun ileri gelenleri ve komutanlarını öldürdük, ama onları tamamen teslim almadan geri dönmekteyiz." Peygamber oraya vaıdığında ordusun-

46- Sire, c. 2 s. 99; Taberîc.2, s.32.

dan, geceleyin dağılıp, geniş bir alanda ateş yakmalanru istedi. Ebu Sufyan,

Peygamber'le ittifak kurmuş olan, ama henüz Müslüman olmayan Mabed-i Huzaî'yle karşılaştı: "Senin arkan-dakiler kimlerdir?" diye sordu. O da: "Muhammed, dostlarıyla birlikte sizi aramaya çıkmış bulunuyor ve eşine rastlanmadık bir grup ile beraberdir. Onlar gazap ve hınçdan dolayı ateş gibiler. Dünkü savaşa katılamayanlar da O'nun etrafında toplanmışlar.

Onlar da yaptıklarından dolayı pişman vaziyetteler. Şu anda size karşı eşine hiç rastlamadığım bir hınç ve kin içersindeler" diye cevap verdi. Ebu Sufyan'sa "Vay hallerine! Sen ne diyorsun? Allah'a andolsun onlara bu sefer öyle saldırırız ki, arta kalanlarının hepsini de ortadan kaldırmış oluruz" dedi. Mabed ise: "Ben seni bu işten sakındırırım" dedi.

Ebu Sufyan, Peygamber'e bir mektup yazarak dönüp, savaşacağını ve işlerini bitireceğini haber verdi. Haberci, Hamrâu'l-Esed'de Peygamber'e varıp mektubu iletti. Kureyş'in amacından haberdar olan Muhammed o anda şöyle dedi: "Vekil olarak Allah bize yeter." Peygamber, Ebu Sufyan'ın mektubunu almasına rağmen, yeni teçhizat ve hazırlıklarla savunmaya ve hatta saldırıya geçmeye hazır olduğunu onlara duyurmaya çalıştı. Pazartesi, Salı, Çarşamba günlerini de orada geçirdi. Kureyş, Muhar ımed'in yenilişinin ikinci gününde Müslümanların gövde göstedsinden çekinerek, hücuma geçmekten vazgeçti.

Safvan bin Umeyye, Ebu Sufyan'ın tekrar sav- ;.a girişmemesini isteyip, diyor ki: "Bu grup, çok hışımlı ve sinirli gözüküyor, korkarım bu savaş dünküne benzemez.

Müslümanlar, Bedir pazarında alış veriş yapıp, kâr elde ettikten ve tehlikeyi atlattıktan sonra, Medine'ye geri döndüler. Yolda ordudan ayrı düşen Kureyş'in ileri gelenlerinden iki kişiyle karşılaştılar. Bunlar Müslümanların dünkü yenilişten sonra, tekrar saldırıya geçeceklerini akıllarının ucundan bile geçirmiyor ve gezerek gidiyorlardı. Onlardan biri şair olup da Be-dir'de esir düşen ve Peygamber tarafından fidye alınmadan serbest bırakılan daha sonra da hıyanet eden Ebu Azze idi.

Peygamber onu görünce dedi ki: "Allah'a andolsun artık Mekke'yi göremeyecek ve Muhammed'i iki kere aldattım" diye miyeceksin? Mü'min bir delikten iki kere ısırılmaz... Âsim bin Sabit boynunu vur!"

Diğeri de, Muaviye bin Muğire idi. Yaptığı ihanetten dolayı Zeyd bin Harise ve Ammar bin Yasir tarafından öldürüldü.

Peygamber Medine'ye dönüşünde, Uhud'un hemen ardından beklenmeyen böyle bir hareket ile gövde gösterisinde bulunarak, İslâm'ın varlığı ve otorisetisini, Medine'nin geniş yöresindeki kabilelere ve Kureyş'e karşı ortaya koyuyordu. Henüz dünkü yaraları iyileşmeyen Müslümanlar, apaçık bir fetih ile geri döndüklerini hissediyorlardı. Bu sıralarda miras hükümleri indirilerek, cahilî kanun gereğince, ölünün sadece erkek kardeşine devredilen miras hakkı, yeni miras kanunu tarafından fesh edildi. (İlgili ayetin nüzul sebebi Sa'd bin Rebii ile ilgilidir. Onun evlatları islam hükümleri uyannca babanın mal varlığını

ilk defa miras edinen kimselerdir.)

Bedir ve Uhud

Peygamber'in hayatında vuku bulan olayları aktarmakla ilgili izlediğimiz özel aktarma metodunun tersine, Bedir ve U-hud savaşlannı daha tafsilatlı nakletmemizin nedeni şudur: Öncelikle bunlar, Peygamber'in en büyük gazvelerinden ve hayatındaki en önemli olaylardandır, ikincisi; bu iki savaşta Peygamber'in bizzat rolü vardır. O, askerî kumandanlık yapıp, ordunun ruhsal ve maddî ihtiyaçlarını karşılayabilme, yürekli-lik, yiğitlik,

yeni düzenlemelerde bulunabilme, halkla dost olma, halkı anlama, halkla güzelce anlaşıp, iyi dille diyalog kurma, yönetilen halkın özel ruhsal ve sosyal yapısını bilme, onların durumunu kavrayıp doğru şekilde kullanma, kavmî duyarlılıklara dayanarak hareket etme, uyanıklık ve üstün akli güce sahip olma ve kullanma özelliklerini gösteriyor. Başka bir de-

yişle bu iki olay, peygamberlerde var olan; şart ve imkanları en iyi şekilde değerlendirip, kullanma, yol gösterme ve taktik belirleme, basanlar elde etmedeki karakter ve şahsiyetinin etkinlik ve niteliğini açıkça ve tam incelikleriyle ortaya koyuyor. Bu özellikler hakkında elde edilen bilgiler; tarihçinin elindeki, tarihin karanlığında kalan kapalı kapıları açma anahtarıdır. Tarihçi için bu anahtar, devamlı karşılaştığı veya kaçırdığı olaylan değerlendirmede, en temel sorulan iletip cevap almada, en büyük yardımcı unsurdur. Üçüncüsü; Bedir ile Uhud iki ayrı ve çelişik sonuç doğuran iki savaştır. Bedir ile Uhud'da rehber aynıdır. Din de aynı özellik taşır. İki düşman güç arasındaki denge ve özellik, ırk, toplumsal yapı, egemen şartlar, fertlerin özelliği aynıdır. Ama yağmalama için çıktıkları Bedir savaşında zafer kazanıyor, savaş için çıktıklan Uhud savaşında da yenilgiye uğramış oluyorladı. Niçin? îslam ve Muhammed'i tanımak için yapılan bu inceleme ve araştırmalar şunu gösteriyor ki; yenilgi de zafer gibi çok derin bir anlam taşımaktadır. Hatta yenilgi; bir olay ve gerçeğin öbür yüzünü gösterdiği için, bütün za-' ferlerin hatta en parlak zaferlerin bile gösteremediği en derin yepyeni bir tesbit ve tanıma gücünü bize kazandırmış oluyor. Dördüncüsü; bir askeri kumandan veya bir siyasi rehberin, yenilgiyi göğüslemesi ve buna tahammül etmesi, bir zafer elde etmesinden daha önemli ve daha hassas bir konudur.

ÜÇÜNCÜ YİL

Peygamber, Uhud yenilgisinin bıraktığı kara etki ve yan-kılannı silmek için, daha geniş, vurucu, güçlü siyasî ve askerî hareketler, fedakarlık ve çalışmalara girmek gerektiğinin bilin-ciydeydi. Evet içeride münafıklar başkaldırmış bulunuyordu. Artık, Abdullah bin Ubey, Peygamber'in Cumaları halka hitaben okuduğu hutbeler sırasında kalkıp, Müslümanlara hitaben: "Ey halk, bu sizin aranızda bulunan Rasûlullah'tır, Allah onun varlığının bereketiyle, size izzet ve üstünlük bağışladı. Ona yardımcı olun, sözünü dinleyin, emrine itaat edin." diye konuş-

maya gerek duymuyordu!

Yahudilerse, Benî Kaynuka macerasından, üç ünlü Yahudi şairinin öldürülüşünden sonra, soğuğu yemiş, şaşkın ve kendini kaybetmiş akrepler gibiydiler. Fakat Uhud'un ateşleri, Medine'de yakılan yüreklerin

ateşiyle kızışıp, tehlikeli hareket ve faaliyetlere dönüşmüştü. Ciğer yiyen Hind ki, Bedir'den itibaren vücudunu yağlamayıp, Uhud şehitlerinin dil, kulak ve burunlarından yaptığı süs eşyalarını takınıncaya kadar, Ebu Sufyan'ın yatağına girmemişti. Hamza'nın ciğerinin kanını içtikten sonra kafayı bulup yatağında eşini beklemektedir artık. Ebu Suf-yan'sa yoldan varır varmaz, Kabe'ye gidip, dimdik ayakta duran Hubel'e saygı duruşunda bulunup, traş olduktan sonra Hind'in yatak odasına girmektedir. Kabileler de, yaptıkları sözleşmelere pek uymuyor ve esnek davranıyorlardı. Evet, Peygamber böyle bir durumda ani bir siyasî ve askerî manevra başlatmasza, pek yakında Medine, Hicaz'ın çöllerine düşen yaralı ve savunmasız bir varlık gibi akbaba ve bedevi çakal, kinci Kureyş, Benî Kinane ve onlann diğer Arap ve Yahudi işbirlikçilerine lezzetli bir lokmaya dönüştürülecekti.

Ebu Seleme bin Abdu'1-Esed Seriyyesİ

Uhud yenilgisi ümitsiz ve uykulu düşmanları uyandırıp, ümide kavuşturdu. Benî Esed, Huveylid'in oğulları Seleme ve Tuleyhî'nin kışkırtmasıyla yüreği dağlı Medine'yi savunmasız sanarak yağmalamaya hazırlandılar.

Peygamber, Muharrem'in başlangıcında, kendi süt kardeşi Ebu Seleme bin Abdu'l-Esed'i 150 kişilik bir birlikle gizlice harekete geçirip, geceleri talî yollardan ilerleyerek, gündüzleri sığınaklarda uyumalarını ve diğer kabilelerden destek alamadan, silah kuşanmaya fırsat bulamadan düşmanın tepesine inmelerine emir verdi. Ebu Seleme de Peygamber'in bu dediklerini aynen uyguladı. Düşman ise kaçtı. Ebu Seleme, çok miktar-

daki ganimetlerle Medine'ye döndü. Uhud sonrası ilk zafer olan bu baskın, Araplar arasında etkili oldu. Muhammed ve dostları düşman için saldırı tehlikesi, dost için müdafaa ve sığınak kaynağı olarak yeniden boy gösterdi. Uhud savaşı yenilgisinden sonraki islâm'ın ilk muzaffer kumandan, iftiharla Medine'ye döndükten sonra, Uhud savaşında aldığı yarası tekrar açıldığı için hayatını yitirdi.

Abdullah bin Uneys Seriyyesi

Sufyan bin Halid bin Nubeyhu'l-Huzaylî (Huzeyl Kabilesi başkanı), komplolar düzenleyerek, kabilesini, Medine'ye saldırıya geçirmek için kışkırtıyordu. Peygamber Muharrem'in beşinci günü Abdullah bin Uneys'i, onu tepelemek için harekete geçirdi. Urene'de birkaç kadınla dolaşan Sufyan'la karşılaştı. Muhammed'e karşı saldmya geçmek için güç topladığını duyduğunu söyledi. Ve: "Sana katılmaya geldim" dedi. Sufyan, konuyu itiraf edip kendisiyle

konuşmaya başlayınca, Abdullah, fırsatı değerlendirerek saldırıya geçip onu öldürdü ve kafasını Medine'ye getirip, karşılığında Peygamber'den bir asa hediye aldı.

DÖRDÜNCÜ YIL

Reci' Seriyyesi

Huzeyl kabilesi, Sufyan'ın intikamını almak için iğrenç ve alçakça bir komplo düzenledi. Adel ve Kaare temsilcileri Peygamber'e gelip, Kur'an ve

din hükümlerini öğreten bir grup sahabeyi kendilerine göndermesini istediler. Peygamber, Mersed bin Ebi Mersed'in başkanlığında altı öğretici(47), tebliğciyi onlarla birlikte gönderdi. Bunlar Huzeyl kabilesine ait olan Reci'(48) kuyusu başına vardıklarında sözkonusu temsilciler, Huzeyl taifesini yardıma çağırdılar ve aniden bu tebliğci Müslümanları kuşatıp şöyle dediler: "Biz sizi öldürmek istemiyoruz. Amacımız size karşılık Mekkelilerden bir şeyler almaktır. Allah'a, sizi öldürmemek için ahid veririz." Mersed, Halid bin Bukeyr ve Âsim bin Sabit: "Allah'a andolsun biz asla müşrikle ahidleşmeyi kabul etmeyiz" deyip coşkulu recezler okuyup, yiğitçe savaşarak öldürüldüler. Âsım'ın kafasını kopanp Mekke'li azılı bir müşrik olan Sulâfe'ye sattılar. Çünkü o, Âsım'ın kafa tasından içki içeceğine yemin etmişti.

Diğer üç kişiyi de Mekke'ye esir olarak götürdüler. Zahrân

47- Bazılarına göre: 10 kişi. 6 Muhacir; 4 Ensar (Şerh Mevahib, c. 2,s. 64).

48- Hed'e bölgesinde, Usfan ile Mekke, ya da Taif le Mekke arasındadır.

(49)da Abdullah bin Tank, ellerini bağladıklan ipi çözüp, kılıca sanldı. Onlar da ondan uzaklaşıp onu taşlamaya başladılar. O da atılan taşlar sonucu öldü. Mezarı, şimdi Zahrân'dadır.

Diğer iki kişi Hubeyb bin Adiy ve Zeyd bin Desinne Mekke'ye kadar götürüldü. Safvan bin Umeyye Zeyd'i Mekke dışında öldürmesi için kölesi Nistas'a bıraktı.

Kureyşliler, islam eğitimcisi ve tebliğcilerinden biri olan Zeyd'in işkence ve idamını seyretmek için dışan çıktılar. Ebu Sufyan, Zeyd'e hitaben şöyle dedi: "Allah aşkına Zeyd! Acaba senin yerine Muhammed'in burada bulunup vurulmasını, ken-dininse ailenin yanında olmanı ister miydin?" Zeyd: "Hayır! Kendi ailemin yanında bulunmamı ve Muhammed'inse burada bulunup, tarafınızdan hakarete uğramasını asla istemezdim" dedediğinde, Ebu Sufyan sinirlenip hışımlı bir şekilde, "Mu-hammed'i seven Muhammed dostları gibi; bir kimsenin başka bir kimseyi sevdiği halk arasında bulmak mümkün mü?" deyip, seyircilerin gözleri önünde Nistas'a "Öldür!" emrini verdi.

Hubeyb, Huceyr bin Ebi îhâb'ın cariyesi olan Maviye'in evinde hapsedildikten sonra idama hazırlandı. îlk önce iki rekat namaz kılmaya izin alarak, süratle

namazını bitirdi. "Ölüm korkusundan dolayı namazını uzatıyor denilmemesi için kısa kestim, yoksa daha çok namaz kılmak isterdim" dedi. Daha sonra onu bir tahta üzerine çiviledilər. Binlerce Mekkelinin gözleri önünde yapılan işkenceler, bıçak, dayak ve taş darbeleri altında yiğitçe, recezler okuyarak can verdi.

Bi'r-i Ma'ûne Seriyyesi

iğrenç Reci' olayının 14. gününde (4. yıl Safer ayı) Peygamber yürekli ve etkin birisi olan Ebû'1-Berâ Âmir bin Mâlik'e Medine'ye gelişinde islam'ı tebliğ etti. O, islam'ı kabul etmedi, fa-

49; Mekke yakınında bir vadi (Mu'cem el-Buldâri).

kat şöyle dedi: "Eğer dostlarını Necd'e gönderirsen onların islam'ı kabul edeceklerini sanıyorum. Temsilcilerinin hayatından endişe ediyorsan onlan ben korurum." Peygamber, Munzir bin Amr başkanlığında kırk(5o;> arkadışını Necd'e gönderdi. Heyet, Bi'r-i Ma'une (kuyu)'ye Benî Âmir ve Benî Se-lem'in bulunduğu yerlerin ortasında olan bir noktaya vardı. Haram bin Milhan'ı mektupla Âmir bin Tufeyl'e gönderdiler. O, mektubu okumadan haberciyi öldürdü. Benî Âmir ona itaat etmeyip: "Biz Ebu Berâ'nın ahdini bozmayız" dediler. Fakat Benî Selem kabilesi onun yanında yer alıp, Müslümanlara saldırdı. Müslümanlar da yiğitçe savunmaya geçtiler ve Kâ'b bin Zeyd hariç hepsi öldürüldü. Kâ'b'ı, ölüleri denetlediklerinde ölü sanıp bıraktılar. O da kurtularak Medine'ye geldi ve Hendek gazvesinde şehid düştü.

Peygamber bu olayda en sadık, pak ve aydın görüşlü dost-lanndan 40 veya 70 arkadaşını kaybettiği için çok üzülüp, dertlice inledi: "Bunda Ebu Berâ'nın parmağı vardır, bense durumdan endişeliydim ve bu işi istemiyordum." Ebu Berâ'ya bu olayın haberi ulaştığında çok sinirlendi. Kardeşi (ya da oğlu)nin eliyle Âmir'i öldürttü. Peygamber bir ay boyunca sabah namazında, Lihyan taifelerini tek tek adlarıyla lanetleyip, Allah'a, dostlarının intikamını alabilmek için yalvanyordu.

Bir Yahudi Tehlikesi Daha

Abdullah bin Ubey'in Uhud'daki hıyaneti; Müslümanlarla münafıklar arasında önceleri gizli olan soğuk ilişkiyi şiddetli bir gerilime dönüştürdü. Ayrıca Reci ve Bi'r-i Ma'une'deki kara olaylar, Uhud yenilgisine eklenince, Müslümanların Medine içi ve dışındaki konumunu şiddetle sarsmıştı. Hatta Yahudi ve münafıklardan bir grup, açıkça Peygamber ve dostlarını alaya

50- Bazılarına göre bunlar 70 kişiydi. (Buharı, Müslim, Ravzul-Unf, Şerh Mevahib, Sire).

alıp, tahkîr etmeye başladı. Özellikle Yahudiler: "Peygamber gerçekten Allah'ın Rasûlü'yse yenilmez. Muhammed'se bir gün zafer elde ediyor, öbür gün

yenilgiye uğruyor, sıradan halktan farksızdır" diyerek, "Bedir'de Müslümanların yardımına koşan melekler, Uhud'da neredeydiler?" gibi sorulan, alaylı bir şekilde yayıyor ve kamuoyunu karıştıran bir konu haline getirip, basit düşünceli bedevî Arabın üzerinde kolayca etkili oluyorlardı.

işte Medine'nin zehirleyici ve üzücü havası: Uhud, Reci', Bi'r-i Ma'une, Peygamber'in iki büyük sahabesinin açıkça işkenceyle Mekke'de idam edilesinden sonraki durum; içteki münafıklar ve Yahudilerin hıyaneti; Kureyş ya da bedevî kabilelerin dıştan saldınsı sonucu Medine'nin düşme tehlikesi; ayrıca iç ihtilaflar, Peygamber'e karşı açık muhalefet'in, düzeni

bozulmuş Medine'ye ve Müslümanlara karşı dış düşmanın saldırısına ortam yaratması; dış düşmanların küçük ve genç İslam toplumunun içindeki muhaliflerle. elbirliği yapma düşüncelerinin güçlenmesi...

Peygamber'in, dikkate değer diğer üstün siyasî taktiklerinden biri de; bir yenilgi ve umutsuzluğun hemen ardından, dost ve düşmanın zihninde yerleşen kara izleri silmek için giriştiği saldırı ve hücum harekatıydı. Nitekim Uhud'daki korkunç yenilginin hemen ardından bir gün sonra; Hamrâu'l-Esed'e dek Kureyş'i izledi. Sonra da, Ebu Seleme'yi Beni Esed'in üzerine gönderdi. Şimdi de 14 gün zarfında meydana gelen iki kara olay Müslümanların siyasî ve askerî itibarını zedelemişti. Bunun tehlikeli ve kötü etkilerinden kurtulmak, hem de bir gövde gösterisi ve propaganda da bulunmak için, şu sıralarda saldınya geçerek, somut ve hayatî bir sonuç elde etmeliydi, işte bu iki amaca ulaşmak için yine Yahudilere yöneldi.

Benî Nadir Gazvesi

Âmir bin Tufeyl Peygamber'in temsilcilerini Bi'r-i Mâ'une'de öldürdü. Fakat annesi bir köleyi serbest bırakacağına dair adak

yaptığı için Amr bin Umeyye'nin alnını dağlayıp salıverdi. Amr ise, Medine yolunda Benî Selim'den sandığı iki kişiyi izleyip, uyuduklarında öldürdü. Fakat onların Ebu Berâ ve Müslümanlarla antlaşan Benî Amir'den olduklan ve yaptığının hatalı olduğu anlaşıldı. Benî Âmir, ikisinin de diyetini taleb etti. Benî Âmir ile Benî Nadir Yahudileri arasında antlaşma yapılmıştı. İşte Peygamber bu hassas noktaya parmak basarak, Benî Nadir'e; ant-laştıkları müttefikleri Benî Âmir'in diyet (kan parasıjini birlikte ödeyelim diye öneride bulundu. Benî Nadir'in olumlu veya olumsuz cevabı, Peygamber için başarılı bir denetim mekaniz-masıydı. Çünkü Peygamber'in düşmandan yediği etkin darbe sırasında onların ne düşündüklerini böylece bilebilirdi.

Peygamber diyet almak için Ali ve Ebu Bekir dahil on sahabeyle birlikte, Benî Nadir kalesine girip, sırtını kalenin duvarına dayadığı bir durumda meseleyi onlara açtı. Yahudiler de onun isteğini sevinerek kabul ettiler. Peygamber, sahabelerinin sevinerek gülümsedikleri bir anda, aniden yerinden fırlayıp kimseye bir söz söylemeden uzaklaştı. Müslümanlarla Yahudiler, Peygamber'in bir iş için oradan ayrılıp, birkaç dakika sonra döneceğini sandılar.

Fakat beklemeleri pek uzun sürdü. Müslümanlar endişeye kapıldı. Bu arada Peygamber'in, Medine Mescidi'nde görüldüğü duyuldu. Ashab hayret ve şaşkınlık içinde Medine'ye döndü. Peygamber, kendine karşı yapılmakta olan

suikast haberini onlara iletip olayı şöyle açıkladı: "Amr bin Cahş ve bir grup Yahudi büyük bir taşı kalenin tavanına çıkarıp, üzerime atmak istediler."

Evet! Peygamber, kaledeki bir evin duvarına sırtım dayadığında, Amr ile beraberindekilerin o eve girip çıktıklarını ve bazı kuşkulu davranışlarda bulunduklarını tespit etmişti. Peygamber'in ashabı da bu sözleri duyunca, durumun gerçekten anormal olduğunu, korkunç bir komployla karşı karşıya bulun-duklannı anladılar. Özellikle Peygamber'in dediği gibi,

kendileri de kulak misafirliği yaptıklarında, uzaktan gelen sesler' arasında, Peygamber'in emriyle Heyber'de öldürülen bir Yahudi

(Kâ'b bin el-Eşref)in adının birkaç defa geçtiğini anımsadılar.

işte Peygamber, bu komployu koz olarak kullanıp, Muhammed bin Mesleme'yi görevlendirdi ve ona şöyle bir emir verdi: "Git Yahudilere de ki, benim beldemden çıkıp gitsinler ve benim bulunduğum beldede bulunmasınlar. Çünkü, hıyanete başvurdular."

Yahudiler de.- "Ey Muhammed bin Mesleme, biz Evs'li birinin bize böyle bir mesaj ileteceğini sanmıyorduk" dediler. (Evs ve Yahudiler İslam'dan önce dayanışma içindeydi).

O ise: "Kalpler değişmiştir, islam, önceki antlaşma ve dayanışmaları iptal etmiştir" diye cevap verince: "Tamam kabul ettik" dediler.s

Böyle bir durumda Abdullah bin Ubey, Yahudilere birisi vasıtasıyla şöyle bir mesaj iletti: "Siz dışarı çıkmayın! Araplar ve akrabalarımdan oluşan iki bin kişi benimle birliktedir. Orada kalın, onlar ve de Benî Kureyzâ Yahudileri size yardım için geleceklerdir." Bu sırada Peygamber'le, Benî Kureyza arasında imzalanan antlaşmanın sorumlusu gelip dedi ki: "Ben hayatta olduğum sürece Benî Kureyzalı bir tek kimse bile, andlaşmaya ters davranamaz." Sellam bin Mişkem ise, Benî Nadir kabile başkanı Huyey bin Ahtab'a: "Muhammed'in isteklerini, daha kötü şartlara boyun eğmeye mecbur olmadan evvel kabul et ve kavmimizin şerefi ile mal varlığını kora." Huyey bin Ahtab, bu öneriyi kabul etmeyip, kardeşi Ceddi'yi görevlendirip, şöyle dedi: "Git Muhammed'e söyle ki, elinden geleni esirgemesin. Biz evlerimizi terk etmeyeceğiz."

Peygamber, bu mesajı alır almaz, Ummu Mektum'u Medine'ye sorumlu atayıp, tekbir getirerek şehri terk edip, kaleyi ablukaya altına aldı. Ceddi bin Ahtab diyor ki: "Ben kardeşimin mesajını Muhammed'e ilettikten sonra Abdulah bin Ubey'in evine gittim ve sözünü yerine getirip, yardımımıza koşmaya çağırdım. O bir grupla beraber oturmuştu. Bu arada Peygamber'in münadisi "es-silah" "es-silah!" (silaha sarılın!) diye bağırmaya başlayınca, Abdullah bin Ubey'in oğlu Abdullah eve

girip doğruca silaha koşarak silahlanıp, dışarı fırladı. Ben de Abdullah'ın yardımından ümitsizleşerek, kardeşime dönüp gördüklerimi anlattım. Kardeşim Huyey: "Demek, onun sözleri aldatmacaydı. Belki de Peygamber tarafından ileri sürülmüştü" dedi.

Kale ablukası pek uzun sürdü. Müslümanlar tarafından ele geçirilen her ev Yahudiler tarafından tahrib edilip siper ve barikat olarak kullanılıyordu.

Peygamber, işin çabuk bitmesini istiyordu. Çünkü Müslü-manlann Medine'den uzak kalarak daha da rahatsız olmalarını ve diğer düşmanların da fırsatı değerlendirip Benî Nadir'e destek sağlamalarını istemiyordu. Yahudilerin servet düşkünü ol-duklannı bildiği için, izlediği metodun tersine, Yahudilerin hurmalıklarını biçip, ateşe verme emrini verdi. Yahudiler: "Ey Muhammed, sen herkesi kötülükten sakındırıp, böyle

eylemlere girişenleri kınıyordun. Şimdi ne oldu da hurma ağaçlarını kestirip, hurmalıkları yaktırıyorsun?" diye bağırdılar. Bu sözlerin Müslümanlann bazısı üzerinde etkili olduğu görülünce şu ayet onlara gereken cevabı verdi:

"Hurma ağaçlarında herhangi bir şeyi kesmeniz, yahut kökleri üzerinde bırakmanız hep Allah'ın izniyle ve (Onun)yoldan çıkanları cezalandırması içindir." (Haşr; 5)

Benî Nadir Yahudileri, müttefiklerinin yardım vaadlerinden bir haber çıkmayınca, mecburen teslim olup, Medine'yi terk etmek zorunda kaldılar. Silahları hariç her üç kişi, ancak bir deve yükü mal götürebildi.

Evlerini yıkıp, kapı ve pencerelerini de alıp götüren Yahudilerin bir kısmı Şam'ın yakınına, diğer bir kısmı da Heyber'e göçtü.

Kalenin muhasarası 15 (Taberi, s. 225) ya da 20 gün (İbn-i Hişam'a göre 6 gece. c. 2, s. 193) sürdü. Bu olay Safer ayında (Taberi) ya da Rebiulevvel'de (İbn-i Hişam, s. 191) gerçekleşti. Benî Nadir'den iki kişi Müslüman oldu: Yamin bin Umeyr ve Ebu Sa'd bin Vehb. Peygamber Umeyr'e dedi ki: "Görmedin

mi, amcanın oğlu (Amr bin Cahş) bana ne yapmak istedi?" Umeyr, İbn Cahş'ı öldürmeye karar verdi ve bazılarına göre bu kararını uyguladı.

Müslümanlar birçok ganimet elde ettiler; 50 zırh, 340 kılıç ve çok miktarda tahıl... Peygamber ganimetlerin tümünü Muhacirlere dağıttı. Ensar'dan sadece, Ebu Ducâne ve Sehl b. Huneyf, yoksul olduklannı söyledikleri için ganimetten pay aldılar. Bu savaş sırasında içkinin haram oluş hükmü indirildi.

Zâtu'r-Rikâ Gazvesi

Peygamber, Benî Nadir gazvesinden sonra, Rabiu'1-Ahir ve Cemaziyelevvel'in bir bölümünü Medine'de geçirdi. Daha sonra Gatafan kabilesinden olan Benî Muharib ve Benî Sa'lebe'yi aramaya çıkmak için Ebu Zer Giffarî'yi (ya da Osman bin Af-fan'ı) Medine'de bırakıp, Nahle (Gatafan beldesindeki bir yer) de düşmanla karşılaştı. Bu gazveye Zâtu'r-Rikâ denir. (Bir dağın adıdır. Ya da yer taşlık ve sıcak olduğu için, Ebu Musa Eş'arî'nin dediğine göre, mücahitlerin ayakları yarılıp ayak parmaklarının tırnakları düşmüştü.) Herhangi bir çatışma ve savaş olmadı.

Burada, Müslümanlar gafil avlanmaktan korktukları için Peygamber, ilk defa olarak korku (Havf) namazı kıldırdı. Bu gazveye; Muharib, Benî Salebe, Benî Enmar, Salâtı Havf, Acaib (acayip olaylar vuku bulduğu için) gazvesi de denir(51).

İkinci Bedir Gazvesi(52)

Ebu Sufyan, Peygamber'e Uhud'da, gelecek sene Bedir'de hazır olacaklanna söz vermişti. Şimdi Peygamber, (Şaban ya da

51- Zerkanî diyor ki: "İbn-i Sa'd ve İbn-i Hibbân'a göre bu gazve beşinci yılın Muharrem ayında yapıldı. Ebu Ma'şer, Benî Kureyza'dan sonra olduğunu biliyor.

52- Bedr, yılda sekiz günlük bir pazar yeriydi.

başka bir rivayete göre Zilkâde'de) buluşma yerine gitmek için Abdullah bin Ubey'in (ünlü münafık) oğlu Abdullah'ı Medine'ye bırakıp, yola çıktı. Bedir'de 8 gece Ebu Sufyan'ı bekledi. Ebu Sufyan Mekke ordusuyla birlikte Mecenne (Zahrân bölgesinde) ya da Usfân'a vardığında pişman olup, orduya hitaben şöyle dedi: "Ey Kureyş çıkarımız; çok bereketli olan, ağaç dikip ürün alacağımız ve bolca süt temin edebileceğimiz bir yılda Müslümanlara karşı harekete geçmemizdedir. Bu yıl ise kupku-ru bir yıldır. Ben geri dönüyorum, siz de dönün..." Ordusu da onunla geri döndü. Mekke halkı ise onları (Ceyşu's-Sevki" (buğ day ya da arpa unu ordusu) diye adlandırıp şöyle diyordu: "Siz sadece unları yemek için mi yola çıktınız?" (Kavrulmuş un, ordunun yemeği idi. Mekke'den un çuvallarını doldurup, geri boş olarak götürdüler.... îşte bu kadar.)(53)

Peygamber bu yılın Şevval ayında Ebu Umeyye'nin kızı Um-mu Seleme ile evlendi. Zeyd bin Sabit'e: "Okuma yazmayı, Yahudilerden öğren. Çünkü ben onların söylediklerimi tahrif etmeyeceklerinden emin değilim" diye emir verdi. Bundan önce Peygamber'in özel kalemi bir Yahudiydi. O, Peygamber'in mektuplarını Süryanî ve İbranî dilleriyle yazıyordu... Şimdiyse Medine, Yahudilerden temizlendiği için onların düşmanlıkları zirveye ulaşmıştı. Peygamber'in özel katibinin bir Yahudi olması doğm değildi... işte bunun için Peygamber, Zeyd'i katip olarak seçti. Zeyd sonraları da, Osman döneminde Kur'an'ı yazdı, Osman da tedvinini denetledi.

Aynı yılda, Ali bin Ebu Talib'in annesi Fâtıma vefat etti. Hüseyin bin Ali doğdu. Peygamber, Benî Sa'd taifesine karşı savaştan dönerken, Uhud'da aldığı yaranın derinleşmesi sonucu ölen Ebu Seleme'nin eşiyle evlendi.

53- Vakidî bu gazveyi başka türlü naklediyor: (Jaberîc.2, s.130).

BEŞİNCİ YEL

Dûmct'ul-Cendel Gazvesi

Ebu Sufyan'm Uhud'da iken, "Gelecek yıl Bedir'de kar şılaşalım" diye gövde gösterisinde bulunmasına rağmen, karar laştırılan yerde bulunmayışı, Peygamber'in ise, sekiz gün bo yunca düşmanı orada beklemesi, Müslümanların Uhud yenilgi sinden sonra kaybolan konumu ve kişiliklerini tekrar ihya etti. Medine'nin siyasî ve iktisadî durumu bir yıl içinde düzeldi. Çünkü Kureyş'in Bedir'de Peygamberle karşılaşmaktan ürk

mesi, Benî Nadir'in sürgün edilişi, içteki münafıkları da sindi

rip, İslam'ın otoritesini kabule zorladı. Ayrıca Yahudi mülk

lerinin Muhacirlere bölüştürülmesi onları, Mekke'den hicretleri

sonucu karşılaştıkları ekonomik sıkıntılardan kurtardı. Daha

önceleri geçimlerini Ensar'a yükleyen Muhacirler de ekonomik

bağımsızlığa kavuşup, öteki kardeşleri gibi malî ve iktisadî re

fah ve gelişim ettiler.

Peygamber, İslam'ın siyasi etkinliğini Medine beldesinin en ücra köşelerine yaymak için Fars körfezi ile Kızıldeniz yolu başında, Hicaz ile Şam'ın ortalarında bir yerde bulunan Dûmetu'l-Cendel bölgesinde akına başladı. (Rebiulevvel'de) Buralarda kabilelerden asker toplayıp, ordu düzenlemek için şüpheli faaliyetler yapılıyordu. Bu bölge; hem Doğu Roma İmparatorluğu otoritesi altında bulunan Şam'a yakın olduğu, hem de Fars körfezi ve Kızıldeniz'in ticari ana yolu üzerinde bulunduğu için,

stratejik bir konuma sahipti. Peygamber, sahabeden birisini kendi yerine Medine'de bırakarak, büyük bir orduyla, korkunç sıcakta çetin ve uzun bir yola çıktı. Geceleri hareket edip, gündüzleri pusuya yatıyorlardı. Nihayet onbeş geceli gündüzlü64'1 bir hareketten sonra Dûmetu'l-Cendel'e vardılar. Düşman kaçmıştı. Müslümanlar ganimetlerle (hayvan sürüsü) Medine'ye döndüler. Müslümanların ilk defa uzun yollar katederek, korkunç çölleri geride bırakma gücüne sahip oldukları görüldü. İslam'ın etkinliği Doğu Roma İmparatorluğu sınırlarına dek uzandı, Hı-ristiyan toplumunda kendinden söz ettirmeye başladı.

Peygamber bu yıl, evlatlığı Zeyd bin Harise'nin önceki eşi Zeyneb ile evlendi. Bu sırada kadın hakları ve hukukunu tayin eden birçok ayet indirilip, hicab hükmü konuldu(55).

Hendek (Ahzab) Gazvesi

Benî Nadir Yahudilerinin sürgün edilişinden sonra, Benî Va'il Yahudileri Huyey bin Ahtab, Kinâne bin er-Rebî ve kardeşi Sellam bin Ebi Hukayk Benî Nadir ve Benî Va'il'den bir grup Mekke'ye gidip, Kureyş'le birleşerek, Muhammed'e karşı onlara yardım edeceklerine dair söz verdi. Kureyş başkanları onlara şöyle

dediler: "Ey Yahudi grubu, siz bizimle Muhammed arasındaki ihtilafın ne olduğunu bilen ilk ehli kitabsmız. Acaba bizim dinimiz mi, yoksa onun dini mi iyidir?" Yahudiler, Muham-med'den önce, tarihte Tevhid bayraktarlığı yaptıklarını, putperestliği ve şirki yok ederek tevhidi yaymaya çalıştıklarını iddia ettikleri halde: "Hayır sizin dininiz onların dininden daha iyi ve üstündür, sizler onlardan daha çok hakka yakınsınız" dediler. Kur'an, islam'a karşı putperesetler ile tevhidî olduklarını ileri

54- Medine'yle Dûmetu'l-Cendel arasındaki mesafe; Mu'cem, Şerh Meva-bibve Ravztı'l-Unfdan alınmıştır.

55- Aişe'den nakledildiğine göre Hendek savaşında henüz hicap (tesettür) vâz olmamıştır.

süren Yahudilerin koalisyon ve işbirliğini şöyle haber vermektedir.

"Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmedin mi? (Baksana onlar) puta, batıla inanıyor ve inkar edenlere: "Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadır" diyorlar. İşte onlar, Allah'ın lanetlediği insanlardır. Allah kimi lanetlerse artık onun için, hiçbir yardımcı bulamazsın... Yoksa Allah 'm lütfundan insanlara verdiği için onları kıskanıyorlar mı? Oysa biz İbrahim ailesine de Kitab ve Hikmet vermiş ve onlara büyük bir mülk bağışlamıştık." (Nisa; 51-52-54)

Kureyş savaş hazırlığı yaptı. Yahudilerin işbirliği, onları zafer için ümitlendirmişti. Çünkü Arabistan Yahudileri zengin kimselerdi. Kureyşliler onları zeka ve aldatmada, sinsice komplolar düzenlemede kendilerinden daha üstün görüyorlardı. Bunlardan daha da önemlisi, Benî Kureyza kabilesinin henüz Medine'de olmasıydı. Yahudi temsilciler Kureyş'e; Medi-neye saldırırsanız, Benî Kaynuka ve Benî Nadir Yahudilerinin Müslümanlar tarafından sürgünediliş ve öldürülüşünü unutmayıp, kinlerini gizleyen Yahudilerin, Medine'yi içten patlatıp, Muhammed'e arkadan hançerleyeceklerine, ve Benî Nadir'de Medine ile "Hayber" arasında kendilerini bekleyeceklerine dair güven ve garanti vermişlerdi.

Yahudi başkanlar, Kureyşlileri teçhiz edildikten sonra, Benî Gatafan'a gittiler. Benî Gatafan kabilesi Muhammed'e düşmanlıkta ün yapmıştı ye şimdiye kadar da Müslümanlara pek çok ağır darbeler indirmişti. İşte 40 tebliğci Müslümanı Bi'r-i Mau-ne'de öldüren onlardı. Peygamber de onlara karşı birkaç defa saldırıya geçmişti. Yahudiler, Gatafanlılara: "Kureyş saldırıya hazırlandı, şimdiye kadar görünürde tarafsız kalan ya da Muhammed ile antlaşma yapmış olan Yahudi taifeleri de bu savaşta onlara destek olacaklanna kesin söz verdi." dediler. Benî Gatafan da savaşa hazırlandı. Kureyş ve Benî Gatafanlılar ahit-leşip, dayanışma içinde oldukları kabileleri de yardıma çağırdılar.

92

93

Benî Fezare, çok sayıda savaşçı ile bin deve; Murre taifesi 400 savaşçı; Eşca 400 savaşçı; Benî Suleym 700 savaşçı; Benî Kays, Benî Sa'd ve Benî Esed taifeleri de topyekün onlara katıldılar. Ebu Sufyan'sa 4000 savaşçı, 300 at ve 1500 deve ile Mekke'den hareket etti.

Onbin kişilik bir ordu Medine'ye doğru ilerlemeye başladı. Ordu kumandanı Ebu Sufyan idi. Kureyş bayrağı, Kabe perde-darı (sorumlusu) Osman bin Talha'ya verildi. Uhud bayraktarı olan babasını ise Ali bin Ebu Talib öldürmüştü.

Peygamber olaydan haberdar edildi. Şehir üzerine eşsiz bir dehşet ve kabus çökmüştü. 3 bin kişilik orduya yenilen Müslümanlar, şimdi 10 bin kişilik,

bedevi ve cesur Arap savaşçılardan oluşan ve Yahudilerin de malî ve düşünsel desteğine sahip bir orduyla karşı karşıyaydı.

Peygamber süratli bir şekilde hazırlıklara başladı. Tek çıkar yol, şehir içinde sipere geçmekti. Selman, hendek kazmayı önerdi ve hemen çalışmaya başlandı. Yıl, kuru ve susuz bir yıldı. Müslümanlar da açtı; ilk defa olarak, Yahudilerin çabası sonucu bütün düşman kabileler birlikte hareket etmekteydi.

Peygamber'in sorumluluğu çok ağırdı Peygamber zayıf ve güçsüz şehri, içteki münafıklarla birlikte, Müslümanların dört katı olan tam teçhizatlı bir ordu karşısında savaş için donatmalı, hem de böyle geniş ve eşsiz toplu saldırı karşısında morallerini kaybedip, dehşete kapılan Müslümanlann morallerini düzeltip, üzerlerinde otorite kurmalı, görünürdeki olumsuz şartlara rağmen, Müslümanları zafer kazanacaklanna inandırma-lıydı.

Zafer için en ufak bir işaret ve ize rastlamak mümkün olmadığı halde, bu savaşla ilgili ayetler ve Peygamber'in sözleri, önceki savaşlardan daha kesin ve güvenli bir zafere işaret ediyor ve Müslümanları, görünürdeki bu olumsuz şartların ardında gizlenen, kendilerine yardım edecek bir gücün varlığına inandırıyordu.

Bel, kazma, vesaire gibi malzemeler Yahudilerden ödünç alınarak, gece gündüz demeden hendek kazmaya koyuldular. Münafıklar da çalışmalara katılıyor, fakat çeşitli bahaneler ileri sürüp, Peygamber'den izin almadan, "işimiz var" diyerek ayrılıp, geri dönüyorlardı06-1.

Peygamber, hem çalışmaları denetleyip ashaba moral veriyor, hem de bizzat kendisi kazmayla hendek kazarak toprakları dışarı atıyordu. Medine çok çetin günler yaşıyordu. Havanın soğukluğu, kıtlık ve açlık çilesine, yeni çileler ekleniyordu. Fakat Peygamber'in ateşli ve güven dolu sözleri, onlan ısındırıyordu. Onlar, 60 yaşma yaklaşan peygamberlerinin de, açlığı hissetmemesi için karmna taş bağlayıp sıradan işçi gibi kazmayla çalıştığını, herkesi teşvik edip sevgide bulunduğunu, bazen ihtiyar ve güçsüzlerin yardımına koştuğunu görünce, ruh-lan iman, ümit ve ihlas ile dolup taşıyordu. Peygamber'in çalışması, Selman'm dikkatini çekti. Bu saygın şerefli ve bilgin İranlı; bereket ve nimet dolu, medenî, sosyete hayatını, vatanını, Muhammed'in dini uğruna terk etmişti. O, Evs ve Hazrec kabilelerinin arasında; Medine'ye hakim olan gerçek sosyal adaletçi; yoksul ve zengin, Arap ve Acem, hür ve köle, kadın ve erkek, hatta peygamber olanla peygamber olmayan arasındaki fark ve ayrıcalık gözetmeyen bir düzende herkes gibi çalışmalıydı. O, uzun ve keşmekeşli bir ömürün "ağır karı" üzerine yağmış olduğu halde, kazma kürekle yeri kazıyıp, toprağı eteğine doldurarak hendekten dışarı atıyordu. Selman, bembeyaz kaşlarının altındaki gözleriyle, yeni hayatını gözlüyordu. Yeni dostlarına, yeni rehber, kılavuz ve padişahına bakıyordu. Görkemli şehinşah, celal ve büyüklük dolu hüsrev-lerin ülkesinden

gelen bu İranlının, hem padişah, hem de Peygamber olup da, açlığım dindirmek için karnına taş bağlayan,

56- "Mü'minler o kimselerdir ki, Allah'a ve Peygamber'ine inanmışlardır. İçtimaî bir iş (görüşmek) üzere O (Alah'ın Rasulü) ile beraber bulundukları zaman O'ndan izin almadan gitmezler. (Ey Muhammed) senden izin

alanlar, işte onlar Allah'a ve Rasûlüne inanan kimselerdir..." (Nur-62) Bu konuyla ilgilidir.

94

95

soğuktan çehresi morarmış, toz ve toprak kaplı vücuduyla hendeğin içinde kazma kürek sallayıp, toprak taşıyan Muhammed'i görmesi kendisi için çok ilginç ve hayret vericiydi!...

Peygamber de bu asilzade, pâk, genç ve delikanlı bir işçi gibi kazma sallayıp, çok sert bir taş damarına rastlayıp, saatlerce uğraşan, fakat taş damarını bir türlü yenemeyen Selman'a07-* bakıyordu. Muhammed, Selman'm taşı parçalayamadığını görünce, ashabın gözleri önünde onun yardımına koştu.

"Peygamber kazmamı alıp, bir darbe indirdiğinde bir kıvılcım, bir darbe daha indirdiğinde yeni bir kıvılcım, üçüncü bir darbe indirdiğinde yine bir başka kıvılcım sıçradı."

"Anam ve babam sana feda olsun. Sen kazma indirdiğinde kazmanın altından sıçrayan parlak şeyler neydi?

- Onları gördün mü Selman?

- Evet!"

Peygamber: "Allah, ilki ile bana, Yemen kapılarını açtı. İkincisiyle, Şam ve Mağrib'i (Afrika'nın kuzey), üçüncüsüyle, Maşrik'i (doğuyu) bana açtı."(58) dedi.

Ashab, Medine'yi ölüm gölgesinin sardığı o kara ve dehşetli anlarda söylenen bu sözler için hayrete kapılıp, "gayb" mele-kûtunu, Medine göğünden daha açık ve daha yakında hisse-

57- PakSelmanm yazan Luois Masignon. Bu kitabı ben tercüme ettim, Abrurahman Bedevî de ona önsöz yazdı.

58- İbn-i Hişam (c. 2, s. 219); Taberi küçük bir farklılıkla konuya yer vermiştir. Amr bin Avf diyor ki: "Ben Selman, Huzeyfe bin Yeman, Lokman bin Mugran, Ensar'dan altı kişi, beyaz bir taşla karşılaştık. Kazmalar kırılıyordu. Peygamber'e gittik, o da gelip, üç kazma darbesi vurdu. Her bir kazma darbesi sonucu bir kıvılcım sıçrıyordu. Sanki Medine'nin karanlık gecesinin karnında bir çırağ (lamba) nur saçıyordu. Ashab fetih tekbiri getirdi. Peyganlber dedi ki: "İlk

kıvılcım itlerin sivri dişleri gibi olan Hire sarayı ve Hüsrev'in şehirlerini bana aydınlattı. Cebrail, ümmetimin onlara üstün olacağını bana haber verdi. İkinci kıvılcım, itlerin sivri dişleri gibi görünen Roma beldesinin kırmızı sarayını bana aydınlattı. Cebrail, ümmetimin onlara galip olacağını haber verdi. Üçüncü kıvılcım bana San'a saraylarını aydınlattı, Cebrail

dip, "küçücük bir grup"ö9)'un yardımına inen meleklerin ayak seslerini, Kureyşli atlılann nal seslerinden, kendi kazmalarının çıkardığı darbe

seslerinden daha açık ve net olarak duyar oldular. Ama münafıklar onları alaya alıp şöyle dediler-. "O, sizi batıl la müjdelemektedir. Yesrib'deyken Hîre saraylarını, Kisrâ kentlerini görüp, onları fethettiği iddiasına şaşmıyor musunuz.... halbuki siz şimdi hendek kazıp kaza-i hacet (tuvalete gitmekten bile acizsiniz!"

"Münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar, 'Allah ve Peygamberi bize sadece kuru vaadlerde bulundu' diyorlardı." (Ahzab; 12)

Medine'nin güneybaü tarafında olan ve şehri Sel dağına bağlayan hendek altı günde tamamlanıp suyla dolduruldu. Diğer üç yönden de şehrin kenanndaki evlerin duvarlarını sağlam bir şekilde sur gibi yüselterek, bu surların dışındaki evleri boşaltıp, kadın ve çocuklan çok sağlam sığınaklara yerleştirdiler. Bir grup şehir bekçiliğiyle görevlendirildi. Bir başka gruba da, hendeğin hassas ve sızmaya elverişli bölümlerini koruma görevi verildi. Müslümanlar, hendeğin kenarında, sırtları Sel dağına dönük olarak cephe aldılar. Peygamber için kırmızı köseleden bir karargâh kurdular. Bir grup da onu koruma altına aldı. Ummu Mektum şehre başkan olarak atandı. Müslümanların ordusu, mü'min ve münafığıyla, toplam 3 bin kişiydi. Kureyş'in 10 bin kişilik ordusunu düşündüren şey, Medine'nin nasıl yutulacağı değil, sadece Müslümanların nasıl katledileceği, ganimetlerinin nasıl toplanacağı idi. Uhud savaşından beri Peygamber'i boş yere bekleyip, durmaktaydılar... Medine'ye doğru ilerlemeye başladılar. Medine'nin çevresindeki tar-

ümmetimin onlara karşı zafer elde edeceğini haber verdi. Şu halde onların muzaffer olacaklarını müjde verin (üç defa tekrarladı)." (Taberis. 235-236.).
59- Pek çok zamanlarda olduğu gibi; inanmış az bir grubun, inanmamış kalabalık kafir gruplara karşı Allah'ın yardımıyla galip gelebileceğini bildiren Kur'an ayetlerine dikkat çekilmektedir.

la ve çiftliklere vadıklannda çok şaşırtıcı bir olayla karşılaştılar... Muhammed'in, Medine ablukasımn uzaması halinde müşriklerin tarım ürünlerinden faydalanmaması, Medinelilerin de direniş süresince gıdasız ve azıksız kalmaması için, mahsulü zamanından önce toplayıp şehirde depolattığını gördüler.

Ordu, şehrin kenarına varınca, şaşkınlıktan dona kaldı. Hendek?! Gördükleri olağanüstü şeyle kendilerini kaybedip, sinirli bir şekilde Müslümanları yererek: "Korkulanndan hendek arkasında gizlenmişler" dediler.

Şehir içine sızma yolu yoktu. Senaryonun yönetmeni Benî Nadirli Huyey bin Ahtap, verdiği birçok vaadler ve yaptığı çalışmalar sonucu dağınık kabileleri bir araya getirip, Medine'yi kolayca yutulabilen bir lokma olarak onlara sunmuştu. Fakat gördüğü şeylerden dolayı dehşete kapıldı... Ahzab

ordusunun hendekle karşılaşınca kendine güvenini kaybedip, şehre girmenin imkansızlığını görerek geri döneceğinden, ve bütün plan ve çalışmalarının boşa çıkacağından korkuyordu. Şehre giriş için sadece bir yol kalmıştı: Benî Kureyza Mahallesi... Ama onlar, Müslümanların Yahudileri öldürdükleri, en çetin ve kritik anlarda, hatta Benî Nadir ve Benî Kaynuka Yahudilerinin evlerinden zorla çıkartılıp, sürgün edildikleri durumlarda bile, Muhammed ile ahitleri üzerine sadık kalıp, sözlerini bozma-mışlardı. Müslümanlara devamlı samimiyet ve bağlılık göstermiş, hatta hendeğin kazılmasında bile yardımcı olmuşlardı. "Her halükârda, yine de ümit ışığı orada saklıdır... Yahudi oldukları için dindaşlık ve soydaşlık diliyle de onlarla konuşmak mümkündür" diye düşündü.

Huyey bin Ahtab, Benî Kureyza başkanı ve antlaşma yetkilisi Kâ'b bin Esed Kureyzî'ye gidip, kapısını çaldı. Kâ'b ona yol vermeyince Huyey kükredi: "Yazıklar olsun sana ey Kâ'b, kapıyı aç!" Kâ'b dedi ki: "Sen kara birisin, ben Muhammed ile antlaşma yapmışım .ve yaptığım antlaşmayı bozmam. Ben onda doğruluk ve vefadan başka bir şey görmedim." Huyey: "Yazık sana, seninle konuşacaklarım var, aç kapıyı" dedi. O da: "açmam" dedi. Huyey: "Allah'a andolsun çeşişini (unu pişirerek

yapılan bir çeşit kum yemek) yememden korktuğun için kapını açmıyorsun!" dedi.

Adam gayrete gelip kapıyı açıverince, "Yazık sana ey Kâ'b, ben, zamanın izzetini, dalgalı büyük denizi, Kureyş'i önderleriyle birlikte sana getirmişim. Gatafan'ı büyükleri ve ileri gelenleriyle birlikte sana getirmişim. Gelenlerin hepsi, Muhammed ile yandaşlarının kökünü kazımadan geri dönmeyeceklerine dair bana söz vermişlerdir."

"-Yazıklar olsun sana Huyey! Sen zamanının zilletini, gürültü yapıp şimşek çakan yağmursuz bulutları bana getirmişsin. Vay sana Huyey! bırak beni, ben bu işin adamı değilim. Ben Muhammed'de doğruluk, dürüstlük ve vefadan başka bir şey görmedim."

Huyey ısrarında devam edip, Ahzab'ın kesin zaferine ve Yahudilerin acınacak kaderine değinip onu yumuşatarak ve: "Eğer ki, Kureyş ile Gatafan döner ve Muhammed'i ortadan kaldıramazlarsa, ben de senin evine gelirim ve kaderini paylaşırım" diyerek söz verdi.

Benî Kureyza'nm Müslümanlarla antlaşmasını bozarak, düşman safına geçmesi, Müslümanları ümitsizliğe düşürüyor; düşman ordusunda ise, şehire sızmalanna ve Medine'yi bir çırpıda yutuvermelerine engel teşkil eden hendeğin hiçbir işe

yaramayacağı ümidini doğuruyordu. Çünkü böyle bir durumda hendek, gözetleme siperleri, burçlar ve yüksek duvarlann ardındaki sığmaklar fonksiyonunu tamamen kaybetmiş olurdu.

Peygamber, cahiliyye devrinde Benî Kureyza'yla antlaşma yapan Evs kabilesinin büyüğü Sa'd bin Muaz ile Hazrec kabilesinin büyüğü Sa'd bin Ubade'yi birkaç kişiyle birlikte onlara göndererek şöyle dedi: "Gidin bakın bakalım, duyulan haber doğru mu, değil mi? Doğruysa konuyu, halkın duyup ümitsizliğe kapılmaması için bana şifreli olarak bildirin, yok eğer

verdikleri sözü tutuyorlarsa, halka açıkça söyleyin." Temsilciler gidip, durumun sanılandan daha kötü olduğunu anladılar. Kâ'b onlara: "Rasulullah kimdir? dediğinde onlar: "Bizimle Muham-

98

99

med arasında ne bir ahit, ne de bir dayanışma sözkonu-sudur" dedi.

Sert huylu olan Sa'd bin Muaz onlara laf attığında, onlar da Müslümanlara laf attılar. Sa'd bin Ubade ise: "Bırakın bu işleri ve laf atmayı, bizimle onlar arasındaki sorun, laf atmaktan daha büyük ve önemlidir" dedi.

Peygamber'e gelerek şifreli olarak şöyle dedi: "Adel ve el-Kare" (Reci' olayında Peygamber'in altı tebliğcisinden dördünü öldüren, ikisini de Mekke'de satarak işkence ve idamlarına neden olan iki taifenin ismi)

Peygamber durumu anlayıp, şöyle dedi: "Allahuekber, Ey Müslümanlar size müjdeler olsun!"

Ahzab (partiler birliği) güçlenip, ümitlendikleri sırada Medine, çok büyük bir sarsıntı ve sıkıntı yaşadı. Müslümanlar, Medine'nin birkaç saat sonra kan gölcüklerine tanıklık edeceğini görüp, her türlü direnişe geçme ümidini yitirmişlerdi. Münafıklar da Müslümanları alaya alıp sırıtarak, yaralarına tuz basıyorlar. Muattıb bin Kuşeyr alaylı bir şekilde şöyle konuştu: "He... Muhammed bize Kayser ve Kisra hazinelerini müjdeliyordu. Şimdiyse çiş yapmak için bile dışarıya çıkmaya cesaret eden yok!"

Müslümanlardan bir grup, şehadete hazırlanıyor, bir grub da kaçarak kendi hayatını kurtarmayı düşlüyordu. İradesi zayıf olanlar, ashabın vefakârlığına, samimiyet ve yürekliliğine daha fazla gereksinim duyulduğu bu çetin ve korkunç anlarda, herkesten daha çok Peygamber'i azarlıyor, ona gelerek, çeşitli bahaneler uydurup gitmek istiyorlardı. Evs bin Kayzî gelip şöyle dedi: "Ya Rasulullah, evlerimiz düşmana karşı açık ve savunmasızdır. İzin ver de dışan çıkıp, şehir dışındaki evlerimize dönelim."

Ahzab ordusundaki dunun ise, kabile başkanlarının herbiri-nin sırayla ordu komutanlığına geçmesi kararlaştırılmıştı. Onlar, orduyu üç büyük kola ayırıp, herbirinin bir taraftan Medi-

ne'ye saldırarak Müslümanları üç cepheye ayırıp merkeziyet ve rehberliklerini ortadan kaldırmayı planlamışlardı.

Onlar, size aşağınızdan ve yukarınızdan gelmişlerdi; gözler dönmüş, yürekler de ağızlara gelmişti; Allah hakkında (kötü) zanlarda bulunuyordunuz. İşte orada inananlar denenmiş ve çok şiddetli bir sarsıntıya uğratılmışlardı. Münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar: 'Allah ve peygamberi, bize sadece kuru vaadlerde bulundu' diyorlardı. İçlerinden bir takımı: 'Ey Medineliler! tutu-nacakyerinizyok, geri dönün 'demişti. İçlerinde birtoplu-lukda Peygamberden 'Evlerimiz {düşmana)

açıktır' diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açık değildi, sadece kaçmak istiyorlardı." (Ahzab 10-13)

Peygamber'in pak ve imanlı dostları ise, samimi bir şekilde ölüme hazırlanıyorlardı. Böyle bir ordu oluşturup Medine'ye akın ettiren Benî Nadir'e, böyle kritik bir anda islam ve Müslümanlann hayat ve varlığını ateşe atan, feci bir yok oluşla kendilerini burun buruna getiren Benî Kureyza'ya karşı korkunç bir kin ateşiyle yanıp tutuşuyorlardı. Benî Nadir'in sapasağlam gitmesine izin verip, onlann böyle bir komplo düzenlemelerine ortam hazırladıklanndan dolayı üzülüyor ve: "Keşke Peygamber, bu hıyanet ve fitne kalıntılarını Medine'de yok etseydi, Benî Kureyza'nın da onların peşi sıra öldürülmesine karar verseydi" diye düşünüyorlardı. Ama ne yazık ki öyle olmamıştı.

Ancak şimdi karşılarında iki yol var: Ya şereflice ölüme göğüs germek; peşi sıra evlerinin yağmalanmasını ve ailelerinin esir düşmesini kabullenmek ya da 18 yıllık işkence, evsiz-barksız, çaba ve cihad semerelerini, Bedir fatihlerini ve ilahî sorumluluğu unutup, bütün yarımadaya kendi büyüklük ve üstünlüklerini yerleştiren çalışma sonuçlarını fırtınaya teslim ederek, alçaklığı kabullenmek, Ebu Sufyan, Ebu Cehil'in oğlu îkrime, vahşi Gatafanlılar, rezil ve hain Yahudilerin elinden emannâme (sığınma hakkı-teslimiyet belgesi) almayı tercih etmek gerekiyordu.

100

101

Şimdi onlann bir adım ötelerinde kara kader diş bileyip etkisini Medine'de göstermekteydi. Müslümanlann can dostu, emir kulu olan, hatta surun inşasında ve hendeğin kazılmasında bile kendilerine destek olan Benî Kureyza Yahudileri, Müslümanları alaya alıp, yüreklenerek ve Müslümanların barınakları etrafında dolaşarak tehdit savurdukları görülüyordu.

Abdulmuttalib'in yiğit kızı Safiyye (Peygamber'in halası) -Peygamber'in çok üzüldüğü- kardeşi Hamza'nın feci ölümüne yiğitçe tahammül ettiği gibi, şimdi de hazırlık yapmak için Müslümanların büyük şairi Hassan bin Sabit'in sığmağında bulunuyordu. Bir Yahudinin şüpheli bir şekilde sığmak etrafında dolaştığını görünce: "Hassan, bu Yahudi bizim durumumuz hakkında bilgi edinerek diğer Yahudilere iletip, tehlike yaratabilir. Muhammed ile dostları başka işlerle meşgul, bize yardım edemezler, kalk git onu öldür" dedi.

Hassan ise ona: "Ey Abdulmuttalib'in kızı, Allah seni bağışlasın benim böyle bir güce sahip olmadığımı biliyorsun" deyince, Safiyye bir mızrak alıp aşağı indi ve bir vuruşla Yahudiyi öldürerek geri döndü. Hassan'a hitaben dedi ki: "O erkek

olduğu için, sen git ve kendin için onun elbiselerini al." Hassan ise: "Onun elbiselerine ihtiyacım yok" dedi(Ğ0).

Müslümanların, 10 bin kılıçtan uzak durmalarını sağlayan dört metre enindeki hendeğin üzerine Benî Kureyza'nın ihanet köprüsü kurduğunu gördükleri bir sırada, sakin ve güven dolu hareket ederek, zafer yollarını arayan kimse, sadece Peygamber idi. O, sanki ashabın perişanlığı, Yahudinin hıyaneti, düşmanın eşsiz kalabalığından haberi yokmuş, savaş alanında kendinden daha güçsüz bir düşmanla karşı karşıyaymış gibi davranarak kendi zaferine kesin inanan kumandan gibi hareket ediyordu.

O, aynı zamanda, eğer göğüs göğüse savaş başlatılırsa, Medine'nin savunmada güçsüz olduğu için savaşın ahzabın kesin

60- Taberi, c. 2, s. 241-242.

zaferiyle sonuçlanacağını, çarenin ise, düşmana politik davranarak aldatma yoluna gidilmesi olduğunu düşünüyordu. O, düşman gmpların yapısını inceliyor ve düşmanların düşmanlık özelliğinin aynı olmadığını görüyordu. Kureyş'i buraya sürükleyen nedenin; Muhammed ve İslam'a olan kini, Bedir'in intikamını almak, Müslümanlarca ticaret yollanna yönelen tehlikeyi bertaraf etmek gibi sebepler olduğunu biliyordu. Kureyş'ten daha vahşi, korkusuz ve acımasız olan Gatafan'm Kureyş'le iş birliği yapmasının, Yahudiler tarafım tutmasının sebebi ise, ganimet elde etmek ve Huyey bin Ahtab'ın, Hayber'in bir yıllık hurmasını kendilerine devretme sözüydü... O, yapısı değişik düşman safları arasında ihtilaf çıkarmanın mümkün olduğunu tesbit etti ve şöyle bir hesap yaptı: "Eğer Benî Gatafan'a, Hayber'in ürününden daha fazla mal verirsek, savaşsız geri dönmeyi tercih edebilirler."

Peygamber bu hesap ile hareket ederek, Haris bin Avf ve Uyeyne bin Hısn'a "Medine'nin 1/3 ürününü alın ve geri dönün" diye mesaj yolladı. Bu teklif ve mesaj, Gatafan'ı savaşla ilgili tereddüt ve kararsızlığa itti. Hatta Peygamber'in bu önerisi üzerinde konuşmaya ve tartışmaya başladılar. Peygamber ise, Medine arazisinin büyük bir bölümünün Evs ve Hazrec'e ait olduğunu bildiği için, onlarla istişareye karar verdi.

Sa'd bin Mu'az ile Sa'd bin Ubade dediler ki: "Ya Rasulullah, bizim iyiliğimizi düşünerek verdiğin bu karar, Allah'ın bağlayıcı emri mi, yoksa senin görüş ve isteğin mi? Kendi görüş ve isteğinse görüş belirtip karar veririz." Peygamber: "Hayır sizin çıkarınızı gözetmek için yapmak istediğim bir iştir. Allah'a andolsun, Arabm sizi tek bir yayla nişan aldığını, size karşı çok boyutlu bir saldın düzenlediğini gördüğüm ve onları parçalayarak size olan üstünlüklerini kırabileceğimi umduğum için, bu işi yapıyorum" dedi.

Sa'd bin-Mu'az ise şöyle cevap verdi: "Ya Rasulullah, bizlerle onlar hepimiz

Allah'a şirk koşup, putlara birlikte tapıyorduk. Allah'a ibadet etmiyorduk, O'nu tanımıyorduk. Onların hiçbir

102

103

tamahı olmadan Medine'ye misafir olarak veya alış-veriş için geldiklerinde hurma ikram ederdik. Şimdi ise, Allah'ın bizi I islam ile şereflendirdiği, bizi hidayete erdirdiği, kendimizi seninle şerefli kıldığı bir dönemde mi mallarımızı onlara teslim edelim? Allah'a andolsun bu işe ihtiyacımız yoktur. Ve Allah'a andolsun ki kılıçlardan başka onlara verecek bir şeyimiz yok-tur. Allah bizimle onlar arasında hükmedinceye kadar tabii." Peygamber barış antlaşması metnini Sa'd'a verdi. Sa'd da onu \ alarak, yazıyı sildi.

Savaş başladı, hendeğin iki tarafından ok atışı da başlamıştı. I Aniden Ebu Cehil'in oğlu Ikrime, Amr bin Abd-i Vudd, Nevfel bin Abdullahc6l), Hubeyre bin Ebu Veheb, Dirar bin Hattab (şair), ordu içinden fırlayıp Benî Kinane çadırlarından geçerek, haykırdılar: "Ey Benî Kinane, savaş için hazırlanın da, bu günün at koşucusunun kim olduğunu bilin" diyerek hendeğe doğru at koşturup, birkaç kişiyle birlikte hendeğin ensiz noktasından suya dalarak karşı tarafa geçip hendek ile Sel dağı ara-1 smda bir noktaya çıkarma yaptılar.

Ali bin Ebu Talib beraberindeki birkaç kişiyle birlikte onların önüne geçti, iki ordu ilk güç sınavını seyrediyordu.

Amr bin Abd-i Vudd, Arabın ünlü kahramanı, Bedir'e katıldığında aldığı yarayı gizlemeye çalıştığı halde, şimdi üstünlüğünü gösteren bir simge gibi yarasını teşhir edip onunla övünüyordu.

Amr savaşacak birini aradı. Ali gönüllü oldu ve dedi ki: "Ey Amr! Eğer Kureyşli biri, sana iki dostça öneri iletirse, birini kabul edeceğine dair Allah'a yemin etmiştin." Amr: "Evet" Ali ise şöyle dedi: "O halde ben seni Allah'a, Rasûlüne, İslam'a iman etmeye çağırıyorum." Amr: "Benim dine ihtiyacım yoktur" diye karşılık verince Ali: "Şu halde seni atsız savaşmaya çağırıyorum" dedi. Amr: "Niçin? Ey kardeşimin oğlu, Allah'a andolsun ki seni öldürmek istemiyorum" dedi. Ali: "Ama ben Allah'a ye-

61- İbn-i Hişam onun adından bahsetmiyor. Ben Tabeftden naklettim, (c. 2, s. 238).

min ederim ki, seni öldürmek istiyorum" deyince, Amr, duyduğu bu söze çok kızıp, attan inerek, atın bacaklannı bir kılıç darbesiyle kopardı, ve ardından da suratını sinirden tokatlayarak Ali'ye saldırdı.

İki savaşçı boğazlaşmaya başladı. Elleri Amr'm boyun ve kafasına yetişmeyen Ali'ye karşı Amr kılıcını çekerek darbe indirmek için hareket ettiğinde, Ali hızla hareket edip, güçlü ve ani bir kılıç darbesiyle Amr'm bacağını kopardı. Amr yere düştü. O da göğsünün üzerine çıkıp, sakalını tutarak, kafasını koparmak istediğinde, kendini daha güçlü bir pehlivan gören ve bir genç karşısında

yenilgiyi alçaklık kabul eden Amr, hışmından dolayı Ali'nin yüzüne tükürdü. Kılıcını onun gırtlağına dayamış olan Ali, çok sinirlendi ve aniden kılıcını onun gırtlağının üzerinden kaldırıp, bir kenara çekildi.

Ikrime ve diğer yandaşları süratle kaçmaya başladı. Hendekten geçerek karşıya vardılar. Ali ise, dolaşarak onları seyrediyordu. Her tarafa göz gezdiriyordu. Çeşitli düşünceler kafasını kurcalıyordu. Siniri yatıştı. Sakince gülümseyerek geri dönüp, yavaşça yaklaştı. Ayağını onun

göğsüne bastı. Şaşkına dönen Amr: "Niçin böyle yaptın?" diye sorunca, Ali: "Senin yaptığın beni sinirlendirdi. Sinirlendiğim için seni öldümek istedim... Öyle bir durumdayken seni öldürmek istemedim. Çünkü seni yalnızca Allah için öldürmem gerekir. Bu nedenle sabredip sakinleşmek istedim" dedi. Daha sonra güçsüz bir deveyi keser gibi kafasını kesip döndü. Müslümanlarsa tekbir getirdi. Kılıçtan daha keskin şiirleriyle savaşların hepsine katılan Hassan bin Sabit Ali'nin kılıcı karşısında kaçan İkrime'nin arkasından hicivli sözler söyledi.

İlk savaş gösterisi Müslümanlar lehine son buldu. Güneş batmak üzereydi. Ordunun kahramanı Amr bin Abd-i Vudd'ün ölümü, Kureyş büyüğü İkrime'nin Ebu Talib'in 20 küsur yaşındaki oğlunun kılıcı karşısında kaçışına sinilenip, recez okuyan Nevfel bin Abdullah, atını kırbaçlayıp hendeği atlatarak, Kureyş'in düştüğü rezaleti gidermek istedi. Fakat suya düşüp biraz çırpındıktan sonra boğuldu.

104

105

Ebu Sufyan: "Nevfel'in cesedini çıkanp bize verirseniz size yüz deve veririz" diye mesaj gönderdi. Peygamber kabul etmeyip dedi ki: "Onu siz alıp götürün, zira o necistir, dolayısıyla fidyesi de necistir."

Hava soğumuştu. Fırtına her an şiddetleniyordu. Günler peşi sıra gelip geçiyordu. Her gün önceki gün gibiydi (değişiklik yoktu).

Bir ay gelip geçti. Peygamber Medine'nin çevresindeki ürünleri erken toplattığı için, binlerce at ve deveye yem, 10 bin kişilik orduya gıda bulunamıyordu. Benî Gatafan, yersiz bekleyiş, gıda azlığı, soğuk hava şartları nedeniyle yorgun düşmüştü; özellikle Peygamber'in kendilerine önerisi için tamahlanıp, Müslümanlarla muameleye girişmek peşinde olduklarından, savaşın sonuca bağlanacağından ümitsizleşip, Kureyş ile işbirliğinde pasif davranıyordu. Ümit bağladıkları Benî Ku-reyza'dan ses çıkmıyordu. Öncü savaşçıları da Ali, sertçe karşılamış, Muhammed'in sayılı dostlarına kolaylıkla egemen olmanın mümkün olmadığını Ahzab'a göstermişti. Ümitsizlik, tereddüt, ihtilaf, karamsarlık, güvensizlik, birkaç haftalık yorucu bekleyiş, yem ve gıda kıtlığı ve hayal kırıklığı Ahzab'ın mhuna işliyordu. Bu arada Peygamber, ustaca bir siyasî yönteme başvurup, savaşın yönünü kendi lehine çevirmişti.

Nuaym bin Mes'ud bin Âmir bin Eşca bin Reys bin Gatafan, (ecdadının adına göre Eşca' taifesi Gatafan kabilesindendir.) Peygamberle görüşerek: "Ya Rasulullah, ben Müslüman oldum, ama kabilem bundan habersizdir. Beni istediğin işle görevlendir" dedi. Peygamber de: "Sen bizim aramızda kendine

göre özelliği olan birisin. Başarabildiğin kadar onların arasını boz ve birbirine düşür. Çünkü savaşta hile de vardır" dedi.

Nuaym ilk önce cahiliyye devrinde dostluğu olan Benî Ku-reyza'ya gidip onlara şöyle dedi: "Ey Benî Kurayza sizinle dostluyum ve aramızdaki özel

ilişkilerden haberdarsınız, değil mi?" Onlarda: "Evet! Ve sana karşı bir kuşku içinde değiliz" dediler. O da: "Sizin ile, Kureyş ve Gatafan arasında fark vardır. Bu

şehir, sizin şehriniz. Mal, mülk, kadın ve çocuklarınız da bu şehirde bulunuyor. Bu nedenle sizler burayı bırakıp başka bir yere göçemezsiniz. Halbuki Kureyş ve Gatafan bir olup, Muhammed ve dostlarına karşı savaş için buraya gelmişlerdir ve sizler de onları savunuyorsunuz."'} Onların yurdu ise burası değil. Mal, servet ve kadınları da bu şehirde değil. Onlarla sizler, benzer şartlar içinde değilsiniz. Onlar bir fırsat çıkarsa bunu değerlendirirler ve istediklerini elde ederler. Eğer istediklerini elde edemezlerse kendi yurtlarına döner, sizi de bu adamla başbaşa bırakırlar. Sizlerinse, onunla başbaşa kalmaya yetecek gücünüz yoktur. Şu halde Ahzab'ın ileri gelenlerini rehin almadan bu kavme (Müslümanlara) karşı savaş açmayın. Çünkü onlardan rehineler Muhammed ile savaş yaptığınız müd detçe sizin garantiniz olur, onlar da sizinle birlikte savaşa mecbur olurlar." Onlar da: "Düşünüp karar veririz" dediler.

Nuaym daha sonra Kureyş'e gidip Ebu Sufyan ve diğer ileri gelenlerle şöyle konuştu: "Siz, benim size dost, Muhammed'e de düşman olduğumu biliyorsunuz. Edindiğim bilgileri yararlı olsun diye size iletiyorum. Fakat, benden duymamış olun." Onlar da: "Olur" dedi. O da: "Yahudilerin, Muhammed'e karşı takındıkları tavırdan dolayı pişman olduklarını bilmelisiniz. Onlar Muhammed'e: "Yaptıklanmıza pişmanız, Kureyş ve Gatafan liderlerinin bir grubunu yakalayıp, boyunlarını vurman için sana devretmemizi ve daha sonra birlikte hareket ederek, düşmanlannı yok etmeye çalışmamızı ister misin?" diye mesaj gönderdiler. Muhammed de onlara temsilci göndererek: "Evet" demiştir. Şu halde eğer Yahudiler size: "Bize garanti vermek için bazı adamlarınızı rehin olarak gönderin" derlerse, önde gelenlerinizden hiçbirini onlara göndermeyin" dedi.

O, daha sonra Gatafan'a gidip, şöyle dedi: "Ey Gatafan halkı, siz benim hanedanımdan ve soydaşlanmdansmız. En sevdi-

62- Bu iki cümleye Taberi, Naim'in sözlerinin başlangıcında yer vermiştir. Ben İbn-i Hişantdan yararlandım. (Taberic. 2, s. 242-243, İbn-i Hi-şam c. 2, s. 229-230)

ğim halk sizsiniz. Bana karşı bir suçlamada bulunuyor değilsiniz diye

düşünüyomm," "Sen doğru söylüyorsun, senden şüphemiz yoktur" dediler. O da: "Benden duymamış olun." deyince, "Peki, bildiğin ne? Söyle bakalım" dediler. O da Kureyş'e dediklerinin aynısını Gatafan'a da açıkladı.

Beşinci yılın Şevval ayı cuma akşamıydı. Ebu Sufyan ile Ga-tafan büyükleri, îkrime bin Ebu Cehil'i birkaç kişiyle Benî Ku-reyza'ya temsilci

olarak gönderip, şu mesajı ilettiler: "Burası bizim kalacağımız bir yer değil. At ve develerimiz helak oldu. Yarın siz savaşa başlayın da, biz de Muhammed ile savaşa başlayalım. Ve onun belasından kurtulalım." Benî Kureyza ise: "Yarın cumartesidir. Biz bu gün hiçbir iş yapmayız, biliyorsunuz ki bizlerden biri o gün iş yapmıştı da çok kötü bir kadere yakalanmıştı. (Yahudilere göre cumartesi iş yapanlar maymun ve domuz olurlarmış) Hele siz, garanti olarak bazı kimselerinizi bize rehin olarak vermezseniz Muhammed ile savaşmayız. Çünkü, savaşa gireriz, sizler de savaştan sıkışıp çekip gider ve bizi bu adamla başbaşa bırakırsanız, peşiran olunız" diye cevap verdiler.

Temsilciler geri dönüp Yahudilerin mesajını iletince, Kureyş ile Gatafan: "Allah'a andolsun Nuaym bin Mes'ud'un söyledikleri doğruymuş" dediler. Ve onlara: "Biz ileri gelenlerimizin hiçbirini size rehin olarak bırakmayız. Savaşmak istiyorsanız dışarı çıkıp savaşın" diye mesaj gönderdiler.

Benî Kureyza bu mesajı alınca şöyle dedi: "Allah'a andolsun, Nuaym bin Mes'ud'un söyledikleri doğru çıktı. Allah'a andolsun onlar garanti olarak bazı kimselerini rehin olarak bırakmazlarsa, Muhammed ile savaşmayız." Onlar da ileri gelenlerini rehin bırakmayacınca, aralarında kötümserlik, birbirinden şüphelenme güçlendi. Benî Kureyza bu şekilde Ahzab ile işbirliği yapmaktan çekininee, onlarda bunların işbirliğinden ümitlerini kestiler.

Müslümanlar da bu şüplenme ve çekingenlik ateşini körüklemek için, "Benî Kureyza'nm kasıtlı olarak Muhammed ile ant-

laşmasını feshettiği yalan ve palavrasını yaydığını, ayrıca Ahzab başkanlanndan bir grubu da rehin olarak Muhammed'e teslim etmek istediklerini" ifade eder tarzda şayia yayıyorlardı. Bu şayianın güç kazanması için de Muhammed'e konu hakkında sordukları sorulara Peygamber cevaben, böyle durumlarda daha da etkili olan yuvarlak ve muğlak bir laf kullanarak şöyle diyordu: "Onlara böyle bir emir vermemiz mümkündür." Hendeğin kenarında, karşrkarşıya bulunan iki düşman ordunun morali ve ruhî yapısı tamamen değişiverdi. Bu taraftaki korku o tarafa, o taraftaki ümit bu tarafa geçti.

Bu arada hava durumu da değişti. Gökyüzü de yardıma koştu. Çok hızlı ve boğucu bir fırtına başladı. Ahzab'a ne bir çadır, ne bir sığmak, ne de bir kül bıraktı. Çok korkunç ve ürpertici bir gece idi. Sıkıcı bekleyiş ile geçilmesi mümkün olmayan hendeğin üzerinde Benî Kureyza tarafından kurulan ihanet köprüsünün de beklenmedik bir şekilde yıkılması, aralarındaki ihtilaf, açlık,

Ali'nin indirdiği acı darbe; düşmanın güven, korkusuzluk duygusu ve soğukkanlığının ortadan kalkmasına, Gatafan'm tereddüde kapılmasına sebep oldu. Bir ay boyunca çölde, hendeğin kenarındaki bu yararsız bekleyiş, perişan ve yorgun ruhları etkiledi.

Fırtına her ân şiddetleniyor, soğuk acımasizlaşıyordu. Hendeğin öte tarafındaki Müslümanlarsa gecenin zifiri karanlığında ne bir ateş şulesi görüyor ne de recez sesi duyuyorlardı. Huzeyfe bin Yeman diyor ki: "Muhammed, düşmanın perişan olduğunu anladı. Yatsı namazını bitirdikten

sonra bize hitaben şöyle dedi: "Benim uğruma, bu kavmin ne yaptığını görmek için, kalkıp gitmek isteyen birisi var mı? Allah'tan, onun cennette dostum olmasını isteyeceğim... Hem de Peygamber, onun geri dönüşünü garanti edecektir." Soğukluk, açlık ve korku herkesi susturmuştu. Peygamber beni, adımla çağırdı ve ayağa kalktım. O da dedi ki: "Huzeyfe, onlara git, ne yaptıklannı araştır, dönünceye dek dikkatli hareket et."

Huzeyfe düşmana gidip, onların içine sızdı. Fırtına her şeyi

alıp götürmüş ve yıkıp yok etmişti. Soğuk, korku, açlık herkesi perişan etmişti. Böyle perişan bir durumda herkes, Muhammed gece yansı saldım diye, korkudan tirtir titriyordu. Talha bin Huveylid feryad ediyor: "Bu belalann tümü Muhammed tarafından size indiriliyor. Herkes kendini kurtarsın" diyordu.

Bu arada Ebu Sufyan da bağırıyor: "Ey Kureyşliler, herkes yanındakinin kim olduğunu sorsun?" Huzeyfe herkesten önce eliyle yanındakinin elinin üstüne vurup, sert bir sesle "Sen kimsin?" diyor, yanındaki de: "Ben Muaviye bin Ebu Sufyan'ım" diyor ve hemen solunda oturana da: "Sen kimsin? Söyle baka-ı lım!", o da: "Amr bin As'ım"(3) diyor.

Ebu Sufyan casusların olmadığına inanınca orduya hitaben diyor ki: "Ey Kureyş grubu, Allah'a andolsun siz yerleşmek için buraya gelmediniz, at ve develerimiz telef oldu. En kötüsü Benî Kureyza bize hıyanet edip, bizden ayrıldı. Fırtına yüzünden de gördüğünüz duruma düştük. Ne bir tencere, ne bir ateş, ne de sağlam bir sığınak kaldı. Ben harekete geçiyorum. Siz de hareket edin." Daha sonra aceleyle dizi hâlâ bağlı olan devesine bindi ve onu kırbaçladı. Gitmeye öylesine acele ediyordu ki, devesinin diz bağını deve kalktıktan sonra açtı.

Huzeyfe geri döndüğünde Peygamber'in, eşlerinden birinin abasıyla namaz kıldığını gördü. Peygamber de onu görünce, yaklaşmasını işaret etti. Abasının bir köşesini onun üzerine atıp, rüku ve secdesini tamamladı ve selamından sonra Huzeyfe gördüklerini Peygamber'e iletti.

Gatafan da durumun böyle olduğunu görünce çekip gitti. Peygamber ise, Zilkâde'nin sonuna 7 gün kala, çarşamba sabahı muzaffer olarak hendekten şehire döndü.

Müslümanlar da, önceki akşam Benî Kureyza'da toptan öldürülmekten, bir ay boyunca gece-gündüz ölümle burun buruna olmaktan kurtuldukları, 10 binlik partiler birliği (Ahzab)

63- Bu ikisinin adını, Şerh-i Mevahibden aldım. Taberi ve İbn-i Hişam bu öykünün son bölümünü ayrıntılarıyla aktarmışlardır.

ordusunca ablukaya almmalannı atlattıkları için, yorgun, fakat sevinçli ve muzaffer olarak evlerine döndüler. Allah'ın kendileri için bağışladığı yeni hayat, asayiş ve huzurdan yararlanmaya hazırlanıyorlardı ki, Cebrail Peygamber'e inip sordu: "Silahı bıraktın mı ya Rasulullah?" "Evet" "Ama henüz melekler silahı bırakmamıştır... Ey Muhammed, Allah sana, Benî Kureyzalılara gitmeni emrediyor."

Peygamber hendekten döndükleri günün öğle saatlerinde bir müezzin'e: "Duyup itaat eden herkes, ikindi namazını Benî Kureyza'dan başka bir yerde kılmasın" diye duyurmasını emir verdi. Savaşçılar hemen toplandı. Hendek ablukası, bir ay boyunca uykusuzluk ve ağır çalışma, Peygamber'i çok yormuştu. Fakat yine de Ummu Mektum'u Medine'ye atadı, Ali bin Ebu Talib'i bir grupla birlikte, öncü olarak gönderdi. Kendisi de yavaş yavaş toplanan Müslümanlarla yola çıktı. Ali, kale duvarına vardığında, Muhammed ile ailesi hakkında söylenen kötü sözler duyup, pek sinirlenerek geri döndü. Peygamber'le yolda karşılaşınca şöyle dedi: "Ya Rasulullah, bu erzel (kara, re-zil)lere yaklaşman doğru değildir." O da: "Niçin?" diye sordu. "Galiba benim hakkımda söylenen kötü sözler duydun:" "Evet ya Rasulullah." "Onlar beni görürlerse öyle sözler söylemezler." Daha sonra onların burç ve kale duvarına yaklaşıp, haykırdı: "Ey maymunun kardeşleri! Acaba Allah sizi küçük düşürmedi mi, (alçaltmadı mı) azabını size indirmedi mi?" Onlar da: "Ey Ebû'l-Kasım, sen cahil biri değildin" dediler.

Halk grup grup Peygamber'e katılıyordu. Akşama kadar özel işleriyle meşgul olup da, akşam üstü Benî Kureyza'ya yeti-şemeyenler, Peygamber'in emri gereği, akşam namazını, yatsı namazını kıldıktan sonra kaza ettikleri halde, Kur'an ile Peygamber'in, kınamasına uğramadılar. Muhasara 25 gece sürdü. Bu arada karşılıklı olarak birkaç defa taş ve ok atıldı.

Benî Nadir'in başkanı Huyey bin Ahtab, Kâ'b bin Esed'e verdiği sözü tutarak kaleye gelmişti. Yahudiler direnişi yararsız bulup, Peygamber'in işi bitirmeden ablukadan vaz geçmeyeceğini bildikleri için, çare yolu aramaya başladılar. Kâ'b bin Esed

şöyle dedi: "Ey Yahudi topluluğu, durumun farkındasınız. Ben size üç yol öneriyorum, tercih sizindir: Ya bu adama uyup.onu doğrulamalıyız; -bildiğiniz gibi o vaad edilen'Peygamberdir. O, kitabınızda sözü edilen kimsedir- o zaman hem kendiniz, hem de eş ve evlatlarınız kurtulur" dedi. Onlar da.- "Biz asla Tevrat'ın hükmünden vazgeçmeyiz, onu başkasıyla değiştirmeyiz" dediler. O da şöyle dedi: "Bunu istemiyorsanız, o halde hep beraber kadın ve çocuklarımızı öldürelim, daha sonra yalın kılıçlarla Muhammed ve dostlarına saldıralım... Allah bizimle Muhammed arasında hüküm versin diye... Ölürsek, haklarından endişeleceğimiz bir nesil bırakmamış olumz. Zafere kavuşursak da kadınlar ve evlatlar elde ederiz." Onlar: "Niçin bu çaresizleri öldürelim, bunlar olmadan hayatın ne değeri vardır?" dediler. O da dedi ki: "Bunu da kabul etmediğinize

göre, üçüncü öneriyi açıklıyorum: "Bu gece cuma gecesi olduğu için Muhammed ile arkadaşları bizim tarafımızdan tehlike gelmeyeceğine kanaat etmiş olurlar.

Bu nedenle aniden baskın yapıp, gafil avlayalım." Onlar: "Olmaz, cumartesi günü işe girişmemiz doğru değildir" diye buna da karşı çıktılar.

Peygamber'e çaresizlik içinde: "Ebu Lubâbe ile istişare için onu bize gönder" dediler. Ebu Lubâbe Evsli idi. Evslilerin de Benî Kureyza ile önceleri antlaşmalan vardı. Aynı zamanda Akabe'nin ileri gelenlerindendi. Kaleye girince erkekler etrafına toplanıp, kadın ve çocuklar da ağlamaya başladılar. Ebu Lubâbe onlara acıdı. Onlar da ona şöyle dediler: "Ey Ebu Lubâbe sana göre biz Muhammed'in hükmüne boyun mu eğmeliyiz?" O da: "Evet" dedi ve eliyle kendi gırtlağını işaret etti, yani, "O sizi kesecek." dedi.

Ebu Lubâbe Peygamber'in gizli planını bilinçsizce ifşa ettiğinden dolayı çok üzülüp, pişman oldu. Dönüşte, Peygamber'e gitmeyip, kendini Mescid'in sütunlarından birine bağladı ve: "Allah yaptığımın tevbesini kabul etmedikçe ben buradan kıpırdamam" dedi. O, altı gece ve gündüz sütuna bağlı kaldı. Sadece namaz vakitlerinde karısı bağları açarak namaz kılmasını sağlıyor, sonra tekrar kendini sütuna bağlıyordu. Şu ayet onun hakkında indirildi:

"Ey inananlar, Allah 'a ve Rasûlüne hainlik etmeyin; bile bile kendi emanetlerinize ihanet etmiş olursunuz." (En-fal; 27)

"Başka bir kısmı da günahlarını itiraf ettiler, iyi işle kötü işi birbirine karıştırdılar; Belki Allah, bunların tevbesini kabul eder, çünkü Allah bağışlayan, esirgeyendir." (Tevbe; 102)

Ebu Lubâbe'nin tövbe haberi Peygamber'e ulaştığı zaman Ummu Seleme (Eşlerinden birO'nin evindeydi. Peygamber gülümsedi. Ummu Seleme "Niçin gülüyorsun ey Allah'ın Rasulü?" diye sorunca: "Ebu Lubâbe bağışlandı" dedi. Ummu Seleme: "Ona müjdeyi ileteyim, mi?" diye sordu. Rasulullah da "İstersen olur" dedi. Ummu Seleme evinin penceresinden kafasını dışan çıkarıp: "Ey Ebu Lubâbe müjde, Allah seni bağışladı" diye haykırdı. Halk toplanıp, onu sütundan çözmek istedi. O: "Allah'a andolsun, olmaz. Bizzat Peygamber gelip beni çözmedikçe bağlı kalırım" dedi. Peygamber sabah namazı için dışarı çıkıp ona geldi ve onu bağlı olduğu sütundan çözdü.

Yahudiler Nabbas bin Kays'ı gönderip, Benî Nadir gibi mal ve silahlarını bırakıp, kadın ve evlatlannı ve bir deve yükü kadar ev eşyasını alıp gitmeye hazır olduklarını bildirdiler. Peygamber red cevabı verdi. Nabbas dedi ki: "Bizim kanımızı dökme, kadın ve çocuklanmızı bize ver. Mallarımız da senin olsun." Peygamber bunu da reddedip: "Sadece benim vereceğim hükme uymalısınız" dedi. Nabbas geri döndü.

Cumartesi günü Peygamber'in emrine teslim oldular. Benî Kureyza'yla

antlaşmaları olan Evs kabilesi Peygamber'e gelip: "Benî Kaynuka'yı Abdullah bin Ubey'e (onlarla dayanışma içindeydi), Benî Nadir'i Hazredi (onlarla antlaşmaları vardı) kardeşlerimize bağışladığın gibi, bunlan da bizimle dost olduk-lan için bize bağışla" diye dilekte bulundular. Peygamber: "Ey Evs halkı, acaba sizden birinin onlar hakkında vereceği hükme razı olur musunuz?" sorusunu sorunca, "Evet" dediler. Peygamber

de: "Sa'd bin Mu'az hakem olsun" dedi... Sa'd bin Mu'az Hendek savaşı'nda okla yaralanmıştı... Peygamber: "Onu Ru-

feyde'nin çadırına götürün, ben de yakında döneceğim" demişti. Rufeyde, Müslüman yaralılar ve hastalara hizmet için gönüllü olan bir Müslüman kadındı. Peygamber Mescidi'nde bir çadır kurup, yaralıları tedavi ediyordu.

Evsliler sevinçli bir şekilde Rufeyde'nin çadırına girip, henüz yaralı olan Sa'd bin Mu'az'ı bir eşeğe bindirerek meşin bir yastığa dayandırıp Peygamber'e getirdiklerinde devamlı kulağına şöyle fısıldıyorladi: "Ey Ebu Amr (Sa'd'ın künyesi), dostla-nn hakkında iyilikte bulun! Peygamber, onlar hakkında iyilik [yapman için seni hakem tayin etti." Sa'd ise onları: "Sa'd için, Allah yolunda hiçbir kmayıcının kınamasma aldırış etmemenin zamanı gelip çatmıştır" diye cevapladı. Çok yakışıklı ve güçlü yapısı olan Sa'd vardığında, Peygamber şöyle dedi: "Kalkın, büyüğünüze doğaı gidin!" Halk da onun çevresinde toplandı. O da Peygamber'e biraz uzak bir yerde oturup, ona hürmet etmek, karşısında hüküm vermemek için yüzünü halka çevirdi. Halk: "Ey Ebu Amr, Peygamber onlar hakkında hüküm vermen için seni seçti" dediler. O da hem Evslilere hem de Peygamber'e sordu: "Vereceğim hüküme teslim olacak mısınız?" Her iki taraf da "Evet" dedi. O da: "Erkekleri öldürülsün, malları paylaşılsın, kadın ve evlatları esir edilsin!" hükmünü verdi(64). Pey-gamber'se hemen: "Allah'ın gökyüzünde verdiği hükmün aynısına hüküm verdin." dedi.

Benî Kureyza'yı ablukaya alan orduya hitaben, Ali bin Ebu Talib: "Ey iman ordusu! Allah'a andolsun onlar Hamza'nın tat- i tığını tatmalıdır. Kale ve yükleri açmalıdırlar" diye canı gönülden haykırdı. Ali ve Zubeyr orduyla birlikte gelip: "Ey Muhammed! Biz de Sa'd bin Mu'az'ın hükmüne teslimiz" dediler.

Benî Kureyza'yı Bint-i Haris'in evinde hapsettiler. Peygamber Medine çarşısına geldiğinde birkaç hendek kazıldı. Onları grup grup getirip, hendeklerin kenarında boyunlarını vurup,

64- Ebu İshak'ın rivayeti {İbn-i Hişam c. 2, s. 14) ve Ebu Cafer'in rivayeti (Taberic.2, s. 249): "Savaşçıları öldürülsün, çocuklar esir edilsin, malları bölüşülsün."

içlerine attılar.

işte Yahudiler Müslümanlar için öngördükleri kadere yaka-landıklannı, teslim

olmaktan başka bir çıkış yolu olmadığını gördükleri için, Müslümanlann övgüsünü kazanan bir yüreklilikle sonlarını göğüslediler. Huyey bin Ahtab ölümünden sonra güllü ibrişim elbisesinin çıkanlıp alınmaması için onu yırtınıştı. Elleri boynuna iple bağlı bir durumda hendeğin kenarına getirildi.. Peygamber, Ahzab macerasının, Hendek

savaşının, Benî Kureyza hıyanetinin asıl sorumlusu ve planlayıcısı olan bu adama bakarak şöyle dedi: "Allah seni küçük düşürüp alçaltmadı mı?'" O da: "Allah'a andolsun sana düşmanlık yaptığım için pişman değilim. Allah'ın küçük düşürdüğü kimse hakir (değersiz-alçak)'dir" dedi.

O, daha sonra halka hitaben: "Ey Halk, Allah'ın emri üzerinde zorluk ve çetinlik yoktur. Allah'ın Benî İsrail için tayin ettiği kader budur" dedikten sonra Huyey oturdu ve boynu vuruldu.

Ayşe diyor ki: "Onlardan sadece bir kadın öldürüldü. O, Peygamber'in emriyle kavminin erkeklerinin boynu vurulurken benim yanımdaydı. Benimle konuşuyor ve canı gönülden gülüyordu. Aniden bir kimse: "Hasan el-Karzî'nin karısı nerede?" diye seslenince o kadın: "Allah'a andolsun benim" diye cevap verdi. Ona sordum "sen niçin çağnldm?" "Öldürülmek için çağrıldım." dedi. "Niçin?" diye sorunca: "Bir iş yapmıştım da ondan" dedi. Onu da götürüp, boynunu vurdular.

Ayşe diyor ki: "Allah'a andolsun onu hiç unutmam. Öldürüleceğini bildiği halde çok sevinçliydi ve hep gülüyordu. O kadın bir değirmen taşını Hallâd bin Suyevde'in üzerine atarak, öldürmüştü."

Zebîr bin Batâ'yı getirdiler... Sabit bin Kays'ı tamdı. O, Sa-bit'i cahiliyye devrindeki Buas savaşında esir ederek, alnım dağlayıp serbest bırakmıştı. Zebîr'e: "Beni tanıyor musun?" diye sordu. O da: "Benim gibi birisi nasıl olur da seni tanımaz?" dedi

114

115

Sabit ise: "Senin hakkında bir iyilik yapmak istiyorum" dedi. O da "Yiğit yiğide iyilikte bulunur" dedi. Sabit Peygamber'e gelerek: "Zebîr benim hakkımda iyilik yapmıştı, ben de ona karşılık vermek istiyorum. Kanını bana bağışla" diye öneride bulundu. Peygamber: "O senin olsun" dedi. Sabit, Zebîr'in kurtulduğu müjdesini kendine iletince, Zebîr şöyle dedi: "İhtiyar birisinin evlatsız ve kadınsız bir hayata ne ihtiyacı vardır." Sabit tekrar Peygamber'e gelerek: "Ya Rasulullah, anam-babam sana feda olsun, ya eş ve evladı?!" "Onlar da senin olsun..." Sabit, ailesinin de kurtuluş müjdesini Zebîr'e iletti. O: "Hicaz'da bir aile, malsız mülksüz nasıl bir hayat sürdürebilir?" deyince, Sabit Peygamber'e gelerek: "Ya Rasulullah ya malları!" "Onlarda senin olsun" dedi. Sabit, servetinin de kurtulduğunu ona iletti. Zebîr "Ey Sabit! kabilesinin simasını (özelliklerini) cin aynası gibi kendi çehesinde yansıtan Kâ'b bin Esed'e ne oldu?" diye sorunca: "Öldürüldü." dedi.

"O, bizim önderimiz, saldırdığımızda bizi kollayan, kaçtığımızda bize kucak açan biriydi."

"Semuel el-Kurazi ne oldu?" "Öldürüldü" "Benî Kâ'b bin Ku-reyza, Benî Amir bin Kureyza'lar ne oldu?" "Öldürülmek için götürüldüler" cevabını aldı.

Zebîr ise: "Ey Sabit, bana olan minnet borcuna karşılık beni de kavmime ulaştır ki onlardan sonra hayatın tadı kalmamıştır. Ben sevdiğim kimselere ulaşıncaya dek rahat edemeyeceğim ve sıra beklemeyeceğim" dedi. Sabit de onu alıp götürdü ve boynunu vurdu.

Böylece Benî Kureyzalı Yahudilerden 600 veya 700 kişi hıyanet yaptıklanndan dolayı öldürüldü. Kadın ve çocukları da, at ve silaha karşılık Necd'e satıldı. Onlardan sadece dört erkek Müslüman olup, kurtuluşa erdi. Benî Kureyza'dan biriyle evli olan Benî Nadirli Reyhane adlı bir kadın Peygamber'in payı oldu. Peygamber ona evlenme teklif etti. O ise kabul etmeyip; "Senin cariyen olmam hem benim, hem de senin için daha

iyi ve rahatlatıcıdır" dedi. Ona İslam'ı arzedince, kabul etmedi.

Bu savaşta ilk defa piyade ile süvari arasında "fey"' bölümü-şümünde fark gözetildi. Süvari için üç hisse, piyade için bir hisse tahsis edildi. Bundan sonraki gazvelerde de bu şekilde ganimetler paylaşıldı. Bvı savaşta Müslümanlardan altı kişi şehit düşerken (hepsi ok ile), müşriklerden ise üç kişi öldürüldü. Ali, Amr bin Abd-i Vudd ile oğlu Hasel'i öldürdü.

Sa'd'ın Ölümü

Sa'd bin Mu'az, Benî Kureyza'nın sonunu ve Yahudilerin Medine'deki daimi tehlikesinin bertaraf edildiğini görünce, gönül rahatlığıyla Rufeyde'nin çadırına geri döndü. Birkaç gün sonra da, hendekte aldığı ok yarasından dolayı şehadet mertebesine ulaştı.

Peygamber ve İslam'ın en zor anlarında kendi can, mal ve gücüyle parlak hizmetlerde bulunan, eşsiz, vefakâr, büyük ve güçlü bir insanın, ihlas simgesi olan Sa'd bin Mu'az'ın ölümü, Peygamber ve Müslümanları çok üzdü. Cebrail Peygamber'e inerek: "Ey Muhammed! Gökyüzü kapıları kendisi için açılan, Arş'in hareket etmesine sebep olan bu ölü kimdir?" diye sordu. Peygamber'se çabucak Sa'd'ın yanıbaşmda hazır olup, elbisesini vefalı dostunun üzerine serdi.

Ahzab'm hayret verici bir şekilde yenilgisi -ki gerçekte Peygamber'in bütün Arabistan'daki düşmanlarının yenilgisiydi- ve de Yahudilerin Medine'den kazınıp atılması; İslam toplumunun gelişmesini, ferdî, sosyal ilişkiler, toplumsal sorumlulukları ve hukukun gelişim zeminini hazırladı. Müslümanlar, ahlakî ve içtimaî açıdan İslam'ın yeni kanun ve kuralarıyla tanışıyorlardı. Böylece büyük bir topluluğun yeni temeller üzerine inşasına başlanmış oluyordu.

Peygamber para ile yapılan at koşusu müsabakalarına aynı

116

117

yılda müsaade etti. Ayrıca bu yıl Mekke'nin ileri gelenlerinden üçü Medine'ye gelerek İslam'ı kabul etti; Uhud fatihi ve Kureyş süvarilerinin

komutanı Halid bin Velid, islam tarüiinde ustalıklarıma ün yapmış olan Amr İbn As, Kabe perdedarı ve Hendek bayraktarı Osman bin Talha. Bunların Müslüman oluşu Kureyş'in belini kırdı, Müslümanlan ise yüreklendirdi0"

.«(65)

ALTINCI YIL

65- Bazıları bu üç kişinin İslam'ı Kaza Umre'sinden sonra kabul ettiğini söylüyor.

Benî Lihyan Gazvesi

Peygamber, Zilhicce, Muharrem ve Saf er aylannda Medine'de kaldı. Cemaziyelevvel'de, Benî Kureyza'nın tasfiyesinden altı ay sonra, orduyu seferber ederek Ummu Mektum'u Medine'ye bırakıp, Şam yolundan kuzeye doğru harekete geçti.

Müslümanlar, Şam sınırlarına akın ettiklerini sandıkları sırada, Peygamber yolun ortasındayken aniden güneye doğru giden yola dönüp, Benî Lihyan'ın yerleşim bölgesi olan Gurân'a vardı. Çünkü Reci' şehitlerinin intikamını almak istiyordu. Kavim mallarını alıp, dağlara çıktı. Peygamber düşmanı gafil avlayamadığından, fırsatı değerlendirmek için şöyle dedi: "Eğer Usfân'a (Mekke yakınında bir yer) inersek, Mekkeliler Mekke'yi hedef seçtiğimizi sanır."

O, daha sonra Kureyş'i korkutmak için 200 kişilik sürvariyle Usfân'a girdi... Ebu Bekir'i 10 süvariyle birlikte -daha sonra iki süvariyi de- Kurau'l-Gamim'e göndererek Kureyş'inc66) tepki-

66- İbn-i Hişam Ebu Bekir'in görevli oluşundan söz etmiyor. Bu İbn-i Sa'd'ın sözüdür. Zerkanînin dediğine göre: "Bu iki olayın olması mümkündür, ilk önce o iki kişiyi, sonra da Ebu Bekir'i on kişiyle birlikte göndermiş ya da bunun tersi de olabilir." Ben de bu görüşü benimsedim.

sinden haberdar olmak istedi. Bir haber alamayınca, günün en-sıcak anında hızla Medine'ye döndü.

Zî Kıred Gazvesi

Medine'ye dönüşten birkaç gün sonra, Uyeyne bin Hısn bin 1 Huzeyfe bin el-

Fezarî, bir grup (Benî Gatafanlı) desteğinde Medine yöresine saldınp, Peygamber'in hayvan sürüsünü otlatan Ebu Zer Gıffarî'nin oğlunu öldürüp, gelinini esir aldı(67).

Seleme bin Amr bin Akva Eslemî'yle birlikte olan Talha bin Ubeydullah'm kölesi, olayı görünce harekete geçtiler. Seleme haydutların peşine takıldı. Haykınp ok atarak, gürültü koparark attığı her okla birlikte: "Ben İbni Akva'yım, yakalayın onla- I rı! Bu gün rezâ, (reze, çoğulu: lâim, yani alçak kimselerin yok edilmesi) günüdür" diye bağınyordu. Haydutlann saldmsına uğradığında kaçıyor, tekrar geri dönüp, ok atarak yine de aynı sözleri tekrarlıyordu. Nihayet sesini Medine'ye duyurdu. Haydutları oyalayarak Peygamber'in devriye süvarilerini onlann peşine taktırdı. Daha sonra Peygamber bizzat kendisi onları izlemek için Medine'den dışarı çıktı.

Haydutlardan bir grup öldürüldü. Develerin bir bölümü geri alındı. Ebu Zer'in oğlunun kansı da kurtarıldı. Peygamber kendi süvari birliklerine ulaşıp, Zî Kıred dağında geceli gündüzlü bir gün konakladı. Seleme: "Benim emrime yüz silahlı verirsen onları yakalanm" dedi. Peygamber'se: "Ulaşan haberlere göre eşkiya şimdilerde Gatafan'da süt içmektedir" diye karşılık verdi. Peygamber fey' bölüşümüne başvurdu. Yüz kişilik birliğin her bir ferdi, bir deve elde etti.

Ebu Zer'in gelini Peygamber'in devesinin sırtında Medine'ye geri döndü. O: "Ya Rasulullah! Allah eğer bir deve üzerinde benim kurtuluşumu sağlarsa, onu keseceğime dair Allah'a adak adamıştım" dedi.

67- İbn-i Hişam onun Ebu Zer'in oğlu olduğunu, karısının adının Leyla olduğunu açıklıyor.

Peygamber gülümseyerek şöyle dedi: "Ona çok kötü bir karşılık veriyorsun. Allah seni onun üzerinde taşıttı. Onun aracılığıyla seni kurtardı. Şimdi nasıl olur da onu kestirebilirsin? Allah'a masiyet (günah işlemek) nezri (adağı) ve kendine ait olmayan bir şeyi adak yapmak batıldır."

Benî el-Mustalik(68) Gazvesi

Peygamber Cemaziyelahir'in kalan bölümünü ve Recep ayını Medine'de geçirdi. Şaban ayındaysa Huzaa kabilelerinden biri olan Benî el-Mustalik'e gazve için çıktı. Ebu Zer Gıfarî'yi Medine'de bıraktı. Haris bin Ebu Dırar -kabile başkanı- hem kendi adamlarını hem de dayanışma içinde olduğu kabileleri, Medine'deki Müslümanlara karşı seferber etmeye çalışıyordu. Henüz komplo düzenlemenin ilk aşamalarında bulunan Benî el-Mustalik Medine'den bir tepki olacağını beklemiyordu. Aniden Muhammed ile Müslümanları kendi topraklannda, Mureysî suyu başında buldular.

Muhacirlerin bayrağını Ebu Bekir taşıyordu. Ensar'ın bayrağı ise Sa'd bin Ubade'nin elindeydi. Münafıkların önderi Abdullah bin Ubey es-Selul de zafer ve ganimet elde etmek için, orduya katılmıştı. Benî Mustalik'in yardımına

koşan yandaşları kaçtı. Benî Mustalikoğullanna ise on ölü verdirildi. Kalan kısmı da kadınlar ve mallarıyla birlikte Müslümanların eline geçti. Peygamber'se hepsini ganimet olarak gaziler arasında pay etti. Müslümanlardan sadece İbni Sababe, Ensar'dan birinin okuyla, düşman olarak sanıldığı için öldürüldü. Müslümanların bu savaştaki sloganı şuydu: "Ya Mansur, Amet Amet"CĞ9)

Bu arada küçük bir hadise vuku buldu ki, Peygamber özel bir yetenek ve kabiliyetle harekete geçmeseydi, İslam için yeni

68- Ya da Mureysi Gazvesi.

69- "Ey muzaffer öldür, öldür!" Birçok savaşda, bu Müslüman-ların sloganıydı.

68-

68-

120

121

bir kara tehlike meydana gelmiş ve Muhammed'in bütün çabalan da boşa çıkmış olurdu.

Savaştan sonra Ömer bin Hattab'ın kölesi Cahcah atını sulamak için götürdü... Sinan Cuhenî'yle su konusunda tartışarak birbirine girdiler. Sinan: "Ey Ensar!" diye bağırınca, Cahcah'da: "Ey muhacirin!" diye feryat etti. Abdulah bin Ubey sinirlenerek etrafındakilere şöyle dedi: "Ne yaptılar! Bizim beldemizde bize böbürleniyorlar ve bizden daha fazla olmuşlar. Allah'a andol-sun bizim işimiz ile bu Kureyş celbinin (Kureyş'in muhacirlere taktığı lakap) hikayesi şu misale benzer; köpeğini besle de köpeğine yenil. Ama Allah'a andolsun Medine'ye döndüğümüzde izzetli olan zelil olanı dışlayacaktır."

Daha sonra da etrafındakilere hitaben şöyle dedi: "Bizzat kendiniz bu belayı oluşturdunuz. Onları kendi diyarınıza soktunuz. Mallarınızı onlarla paylaştınız. Vallahi onları kollamaktan vazgeçerseniz, beldenizden başka bir yere göçerler."

Zeyd bin Erkam olayı Peygamber'e iletince yanında bulunan Ömer bin Hattab ona: "Bilal'i onu öldürmek için görevlendir" dedi. Peygamber'se: "Nasıl olur Ömer! Muhammed dostlarını öldürtüyor derler! Hayır... Orduyu harekete geçmeye çağır" dedi. Hareket saati değildi. Peygamber orduyu hızla harekete geçirdi. Abdullah bin Ubey, sözlerinin Peygamber tarafından duyulduğunu öğrenince dehşete kapıldı ve Peygamber'e gelerek: "Allah'a andolsun, ben böyle bir söz söyleme-dim." dedi. Ensar'dan biri Abdullah'a arka çıkarak: "Zeyd yanılmış olabilir ve sözü yanlış anlamış olabilir." dedi.

Useyd bin Hudayr gelip şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasulü, çok kötü bir zamanda hareket ediyorsun. Sen hiçbir durumda böyle bir zamanda hareket etmezdin." Peygamber: "Dostunuzun söylediklerini duymadın mı?" "Hangi dost" diye sonınca... "Abdullah bin Ubey", diye söylemiş, "ne demiş", dediğinde de "Medine'ye döndüğümüzde izzetli olan zelil olanı dışan atacak" demiş diye cevap verdi. O da dedi ki: "Ya Rasulullah, istersen onu dışarı atabilirsin. Allah'a andolsun o zelil, sen ise

azizsin. Ya Rasulullah onu bağışla. O, sen buraya geldiğinden beri, gücünü kaybettiğini görüyor."

Fakat Peygamber, bir an bile olsun beklemedi. O gün, gündüz ve gece sabaha kadar, ikinci gün de durmaksızın öğleye kadar yolculuğa devam etti. Ordu, güneşin öğle sıcağında artık yorgunluktan baygın hale geldi, Peygamber de dur emri verdi. Savaş sonrası, Ashab bir an bile

dinlenmeden ansızın harekete geçmişti. Bir gece ve gündüzü aşkın devamlı yol katet-mişti... Bu nedenle bineklerden hemen iner inmez şiddetli yorgunluktan dolayı topraklar üzerine serilip düştüler, ve derin bir uykuya daldılar. Uyandıklarında, vücudun dayanılmaz bir yorgunluğu atmasından, ruh ve sinir sisteminin dinlenmesinden dolayı meydana gelen hoş bir sükunet oluşuverdi. Muhacirlerle Ensar arasındaki kin ve nefret kıvılcımlarının etkisi (İbn-i U-bey'in bu ateşi körüklemesiyle doruk noktasına ulaşmıştı) üzerine su serpilmiş gibi oldu. Ashabın ruhu temizlendi. Ganimetler, savaş zaferi, Peygamber'in sözleri, Kur'an ayetleri, samimiyet ve kardeşlik havasını yeniden estirdi:

"Onlar: Allah'ın Peygamberinin yanında bulunanlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler' diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Ama iki yüzlüler, bu gerçeği anlamazlar. Eğer bu savaş dan Medine'ye dönersek, şerefli kimseler alçakları andolsun ki oradan çıkarakcaktır' diyorlardı. Oysa şeref ve üstünlük Allah'ın, Peygamberinin ve inananlarındır, ama münafıklar bu gerçeği bilemezler. " (Munafikûn; 7-8)

Bu ayetler münafıkların durumunu tehlikeye düşürdü. Peygamber Zeyd bin Erkam'ın kulağını çekerek şöyle dedi: "Bu kimse kendi kulağıyla Allah'a bağlılığını gösterdi." Bu sözler Abdullah bin Ubey'in oğlu Abdullah'ın kulağına gitti. Hemen Peygamber'e gelerek şöyle dedi: "Ya Rasulullah, duyduğuma göre Abdullah bin Ubey'in öldürülmesine karar vermişsin. Bunu yaptırmak istiyorsan beni gönder de, onun kellesini sana getireyim. Allah'a andolsun Hazrec halkı biliyor ki, benim kadar hiç kimse babasına hürmetkar değildir. Korkarım sen, ben-

den başkasını onu öldürmekle görevlendirirsin de, benim nef-sim de Abdullah bin Ubey'in katilinin yeryüzünde dolaşmasını istemeyebilir. Böylece onu öldürürsem bir kafir uğrunda bir mü'mini öldürmüş olurum ve ateşe yakalanırım." Peygamber I şöyle dedi: "Hayır... onunla uzlaşırız... onunla oturup kalkmayı I hoş görürüz."

Peygamber'in bu yiğitçe ve samimice tutumu; etkin ve sayılır bir kimse olan Abdullah bin Ubey'in makamını, kendi I dost! Tİ arasında sarstı. Devamlı ona karşı sert bir tutum izle- I meye başladılar. Onu açıkça kınıyorlardı. Öyle ki artık kendi j şahsiyetini ve etkinliğini kaybedip, kendi bağlılannca yeriliyor- j du. Peygamber hoşgörü ve bağışlama darbesiyle, kendi iç düşmanını yenmişti. Bir gün Ömer'e şöyle dedi: "Görüyor mu- , sun Ömer! Allah'a andolsun, eğer o gün bana önerdiğin üzere \ onu öldürseydim, onu savunmak için şimşekler çakardı. Şimdiyse onu öldürün, desem, canına kıymak için koşuşurlar."

İfk Olayı

Peygamber gazvelerinde, kur'a ile eşlerinden birini beraberinde götürürdü. Benî el-Mustalik Gazvesi'ne de Ayşe'yi götürdü. Ebu Bekir'in kızı Ayşe, ince yapılı, güzel ve güzel söz I söyleyen bir kadındı. Peygamber onu çok severdi. O zamanlar 15-İ6 yaşlarındaydı. Ordu bu gazveden dönüşte Medine yakınında konaklamıştı. Ayşe'nin "hevdec" (deve üzerine bindirilen odacık)ini, çadır kenarına bırakmışlardı. Perdeler de her ta- .

raftan indirilmişti. Ayşe'nin bizzat dediği gibi olay şöyle gelişmişti: "Bu dönemlerde kadınlar kilo almamak ve ağırlaşmamak için günde bir kere yemek yerdi. Ben devemin üzerindeki hevdec içinde oturmuştum. Bir grup benim hevdecimi kaldırıp, deve sırtına bindiriyordu ve iple deveye bağlayıp, devenin yularını tutup, hareket ettiriyorlardı."

"Peygamber, bu gazve sona erince dönüşte, Medine'ye akın

bir yerde konakladı ve gecenin bir bölümünü orada geçirdi. Daha sonra ordunun harekete geçmesini istedi. Ben bir ihtiyaç gidermek için dışarı çıkmıştım. Benim, Zefir (San'a yakınında Yemen şehirlerinden biri) mücevherlerinden yapılı bir kolyem vardı, ihtiyacımı giderdikten sonra düşmüş. Kervana dönünce kolyemin kaybolduğunu anladım. Ordu hareket etmeye başlamıştı. Gittiğim yere geri döndüm ve aramaya koyuldum. Ben yokken, benim hevdecimi alıp, deveye bindirmişler, ve onun içinde olduğumu sandıklan için harekete geçmişlerdi. Ben ordugaha dönünce kimseyi bulamadım. Ordu gitmişti."

"Elbiselere burundum ve olduğum yere uzandım. Beni arayacaklarını biliyordum. Allah'a andolsun olduğum yere uza-nıvermiştim ki, Safvan bin Muattal Selmî beni buldu. O ordunun peşi sıra bir iş için görevlendirilmişti. (Müslümanlar tarafından unutulan şeyleri toplayıp getiriyordu) benim karartımı görüp, bana doğru gelmişti. Beni hicabın vaz'ından önce görmüştü. "Inna liUahi ve inna ileyhi raciun. Allah Rasulünün eşi!" dedi. Bense elbiselerimi giyinmiş bulunuyordum... "Nasıl oldu ordudan geri kaldın, Allah seni bağışlasın..." dedi. Bense ona cevap vermedim. Deveyi yaklaştırdı, deveye bindim. O da devenin yulannı tutarak ordunun ardından yürümeye başladı." Bu şekilde Ayşe, Medine'ye Safvan tarafından getirildi. Ba-zılannca bu olay yorumlandı. Olay saptınlıp, kulaktan kulağa nakledildi. Peygamber'in eşi, Cahş'ın kızı Zeyrieb'in bacısı Hamne, Peygamber'in Ayşe'yi kendi bacısından daha çok sevdiğini bildiği için fırsatı değerlendirip, olayı açığa vurdu, inatçı münafık Abdullah bin Ubey de yine Peygamber'i kötülüme fırsatı elde edip, olayı olduğundan daha fazla büyüttü.

Olay, Pegamber ve Ebu Bekir'in kulağına kadar ulaştı. Çok üzüldüler. Peygamber, Ayşe'yle konuşmuyordu. Ayşe'yse henüz çıkan dedikodudan habersizdi... Hastalandı ve annesi ona bakmak için yanına geldi. Peygamber, sadece bir defa onu ziyaret edip, ağır ve tutuk bir sesle: "Nasılsın?" diye sordu.

Peygamber'in sevgili karısı Ayşe, -diğer hanımlanna göre

Ayşe'yi daha çok seviyordu- nedenini bilemediği halde, Peygamber'in soğuk davranışına maruz kalmıştı. Ve bu duruma tahammül edemiyordu.

Bu nedenle bir gün: "izin verirsen bana bakması için anneme gideyim" dediğinde, Peygamber: "Mahzuru yok" diye karşılık verdi.

Ayşe anne evine gitti. Hastalığı bir ay sürdü. Fakat yine de olaydan habersizdi. Bir gün Ummu Mistah, -Ebu Bekir'in teyze kızı- olayı Ayşe'ye anlattı. O öylesine dehşete kapıldı ki, kendi deyimiyle: "Öylesine ağladım ki ciğerimin parçalanacağını hissettim." Ve o, daha sonra annesine diyor ki: "Allah seni bağışlasın! Halk olayı konuşuyor da sen o konudan bana hiç söz etmiyorsun!" Annesi de diyor ki: "Kızım, pek aldırma. Allah'a andolsun birkaç kumaşı olup da, onlardan düşmanlık edilmeyen, halk tarafından kötülenmeyen güzel bir kadına az rastlanır.

Bu olaydan dolayı pek rahatsız olan Peygamber, kınayıcı bir ses tonuyla, hutbelerinin birinde halka hitaben: "Ey halk, niçin bazıları beni, ailem konusunda eleştiriyor. Onlar hakkında haksızca sözler söylüyor. Allah'a andolsun ben, onlar için (dedikodu yapanlara) bir hayır görmüyorum. Allah'a andolsun bu sözler hayırdan başka bir şeyi olmayan bir kimse hakkında söyleniyor. Benim evlerime, benden başka kimse giremez" dedi.

Sa'd bin Mu'az (Evs kabilesinden) ayağa kalkıp, şöyle konuştu: "Ya Rasulullah, eğer o iftiracılar, Evsli'yse biz onlann boynunu vururuz. Eğer Hazredi kardeşlerimize mensuplarsa, bize emredersin ki'Allah'a andolsun emrini derhal yerine getiririz."

Hazrec başkanı Sa'd bin Ubade bu sözlere alındığı için kalkıp şöyle dedi: "Allah'a andolsun sen yalancısın. Sen, onlann boyunlarını vurmazsın (vuramazsın). Fakat sen bu sözü, onların Hazredi olduklarını bildiğin için söyledin. Eğer kendi kabilenden olsaydılar, böyle konuşmazdın." Sa'd bin Mu'az da: "Allah'a andolsun yalan söyledin. Sen münafıksın!" dedi. Halk bir-

birine girdi. Evs ve Hazrec arasında büyük fitne ateşi tutuşmak üzereydi. Peygamber minberden inip, Ebu Bekir'in evine gitti. Ali bin Ebu Talib ve Usame bin Zeyd'i istişare için çağırdı. Usa-me, Ayşe'yi övdü ve şöyle dedi: "Ya Rasulullah, sen ailenden hayırdan başka bir şey göremezsin. Bu mesele yalan ve temelsizdir." Ali ise: "Ya Rasulullah, kadın çoktur, sen istersen onun yerine başka bir kadınla evlenebilirsin. Konuyu, onun hizmetçisi olan kadına sor, o doğruyu söyler" dedi.

Peygamber Berire'yi çağırıp, bu konu hakkındaki görüşünü sordu. Ali kalkıp, onu döverek: "Allah Rasûlüne doğruyu söyle" dedi. O da: "Allah'a andolsun hayırdan başka bir şey görmedim. Ayşe'nin hiçbir suçu yoktur" dedi.

Peygamber kalkıp, Ayşe'nin odasına gitti. Anne ve babası da oradaydı. Ensarlı

bir kadın da onun yanındaydı. Ve onunla birlikte aglaşıyordu. Peygamber oturdu. Allah'a hamd ve sena etti. Daha sonra Ayşe'ye hitaben şöyle dedi: "Ey Ayşe, halkın, hakkında dediklerini duyuyorsun. Allah'tan kork. Halkın dediği gibi ayağın kaymışsa, Allah indinde tövbe et ki Allah kullarının tövbesini kabul eder." Ayşe öylesine şiddetli ağlıyordu ki, öylesine titriyordu ki-cevap veremiyordu. Anne ve babasının konuşma yapmasını bekliyordu. Ama onlar da suskundular. Bir süre böyle geçti. Ağlayış sesinden başka bir ses duyulmuyordu. Sonunda Ayşe, baba ve

annesine yüzünü çevirip: "Niçin Rasûlullah'a cevap vermiyorsunuz?" dedi. Onlar da: "Allah'a andolsun ne cevap vereceğimizi bilmiyoruz" dediler.

Ayşe ağlayışlı bir ses tonuyla ve tam bir samimiyetle Peygamber'e şöyle dedi: "Allah'a andolsun, söylediklerin için Allah indinde tövbe etmem. Allah'a andolsun, halkın söylentilerini doğrulasam -Allah o işten uzak olduğumu biliyor- gerçek dışı konuşmuş olurum. O söylentileri inkar ve reddetsem sözüme inanmazsınız. Lakin Yusufun babasının söylediği sözü söylerim:

"Artık (benim yapacağım iş), güzelce sabretmektir. (Bu) dediğinize (dayanmak için) ancak Allah'tan yardım istenir." (Yusuf; 18)

126

127

Muhammed olduğu yerde sakince oturuyordu. Dertli ve derin bir düşünüş içindeydi. Aniden durumu değişiverdi ve hali ağırlaştı. Ona vahiy gelme hali çökmüştü. Elbisesine büründür-düler, deriden yapılmış bir yastığı başının altına koydular. Allah'ın bizzat gerçeği söyleyeceğini biliyorlardı.

Ayşe sakin ve huzur içindeydi. Anne ve babası ise dehşet ve endişe içindeydi. Sanki ölümle karşı karşıyaymışlar gibi hissediyorlardı kendilerini. Peygamber kendine geldi. Terlediği için vücudu ıslanmıştı. Ayağa kalktı. Terlerini kurutarak şöyle dedi: "Ey Ayşe, müjdeler olsun. Allah senin beraatini indirdi."

Ayşe: "Elhamdülillah" dedi. Peygamber süratle halka giderek beraat ayetini onlara okudu.

"O yakını uyduranlar içinizden bir gruptur. Bunu kendiniz için kötü sanmayın, o sizin için hayırlı olmuştur. O kimselerden her birine kazandığı günah karşılığı ceza vardır; içlerinde elebaşılık yapana ise büyük azab vardır... Onu işittiğinizde, 'Bu konuda konuşmamız yakışık olmaz; haşa bu büyük iftiradır' demeniz gerekmez miydi?... Allah dilediğini temize çıkarır." (Nur; 11, 16, 21)

Zina ispatı için dört şahit gereği, evli kadına zina isnad edip de dört şahitle ispatlayamayanlara 80 kırbaç vurulması hükmü bu ayetler ile vaz olundu. Ve ilk defa bu hüküm, Müslümanların şairi Hassan bin Sabit, Peygamber'in baldızı Hamme ve Mistah bin Usâse hakkında uygulandı.

YEDİNCİ YIL

Peygamber, kuzeydeki bedevi kabileleri islam üzerine, ya ittifak oluşturmaya,

ya da kılıç zoruyla baş eğdirmeye çalışıyordu. Çünkü onlar, Şam sınırlarına ve Doğu Roma İmparatorluğuna yakın bir yerdeydi. Bu bölgedeki Gassanî Araplanmn başkanları Bizans İmparatorunun kuklası durumundaydı. Bu kabilelerin her an dış düşmanının oyuncağı ve aleti olması ve Roma İmparatoru ya da Gassan emiri yardımıyla Medine'ye

karşı saldırıya geçme tehlikesi vardı. Ayrıca bunlar, Medine'den kuzey sınırlara kadar, çöl ve dağlık bölgelerde dağınık bir şekilde yaşıyorlardı. Bu nedenle onları kontrol etmek çok zor, hatta imkansız görünüyordu.

Doğu tarafında da böyle bir tehlike, yani îran sınırı ve onun işbirlikçi kuklalarının tehlikesi Medine'ye tehdit ediyordu. Bu yüzden yedinci yılda askeri hareket çok sıklaşmıştı.

Bu yıl Muharrem ayında Muhammed bin Mesleme komutasındaki 30 kişi, Kurata taifesini Dariyye'de (Basra ile Mekke arasında) gafil avlayıp, 3 bin koyun ile, 150 deve ele geçirip geri döndü. Yolda Benî Hanife kabilesi başkanı Sumame bin Asâl'ı tutuklayıp Medine Mescidi'nin sütununa bağladılar. Peygamber onu tanıyıp, saygılı davrandı, o da Müslüman oldu. O, Mekke'ye buğdayın taşınmasını önleyerek Kureyş'i öylesine baskı altında bulunduruyordu ki, onlar Peygamber'e gelerek buğday ulaşımının serbest bırakılmasını istediler.

128

129

Rebiulevvel'de Ukkâşe bin Mihsan 40 kişilik bir birlikle' Benî Esed'e saldırdı, ama düşman kaçtı. O da 100 deve ganimetle geri döndü.

Gatafanlılar hayvanlarını otlatmak için Medine yakınlanna kadar geliyorlardı. Peygamber, bunu duyunca Muhammed bin Mesleme'yi haber toplamak için gönderdi. Zu'1-Kassad'da Benî Salebe Arapları, Mesleme ve beraberindeki 10 kişiye saldırdılar. Yaralı olarak ölülerin içinde bulunan Muhammed bin Mesleme dışında hepsi öldürüldü. Daha sonra Ebu Ubeyde bin Cerah onları izlemekle görevlendirildi. Fakat düşman kaçmıştı. O az bir ganimetle geri döndü.

Cemaziyelevvelde Zeyd bin Harise sahilden Şam'a giden Kureyş'in gümüş yüklü kervanına baskın yaptı. Büyük miktarda gümüş ve birkaç esirle geri döndü. Peygamber'in damadı Ebû'l As bin Rebî' de esirler arasındaydı.

Cemaziyelevvel ayında Dıhye bin Halife el-Kelbî Roma mal--lan, ya da Kayser'in hediyeleriyle dönerken Müslüman olar™ Cüzam kabilesinden Huneyd adlı bir yol kesici (haydut),» Hısm'da ona saldırdı ve bütün mallarını çaldı. Cüzam kabilesi i onun mallannı haydutlardan alıp, kendisine geri gönderdi. Fa- B kat Dıhye, haydutun öldürülmesi için Peygamber'e başvurdu. 1 Zeyd bin Harise 500 kişilik birlikle Cüzamlılara hücum etti. On-* lan darmadağın ederek, 5 bin koyun, 100 deve, 1000 kadın ve* çocuğu esir aldı. Kabile başkanı ki, hem Müslüman hem dej8 Peygamber'in müttefikiydi, dava açmak

için Medine'ye geldi.» Peygamber de temsilcilik simgesi olarak kılıcını Ali bin Ebu Ta-fl lib'e verdi. O da esir ve mallan Zeyd'den alarak kendilerine ge-B ri verdi.

Peygamber, Şaban ayında, 700 kişilik bir birliği Abdurrah-« man öncülüğünde Benî Kelb'i teslim almak için (5. yılda bizzat i kendisi oraya

karşı askerî hareket yapmıştı) Dumaetu'1-M Cendel'e (kuzey sınırlarına yakın) gönderdi. Ve ona şöyle 1 öğütte bulundu: "Allah için, kafir olan herkesle savaşın, fakat] aşırı gitmeyin. Hıyanet etmeyin, musle yapmayın, çocuklan j

öldürmeyin; Allah'ın ahdi ve Peygamber'in davranış ve tutumu bundan ibarettir. O kavmi İslam'a davet et, kabul ederlerse kabile başkanının kızını, kendine eş seç" diye emir verdi. Kabile başkanı ve etrafındaki insanlardan bir grup Müslüman oldu. Diğerleri de cizye ödemeyi kabul etti.

Aynı ayda Ali bin Ebu Talib Benî Sa'd'a gitti (Fedek ile Hayber arasında bir yer). Düşman kaçtı. 500 deve 10 bin koyun ganimet aldı.

Zeyd bin Harise, Müslümanlan temsilen Şam'a ticarete giderken kendisini yağmalayan Benî Fezare'yi yoketmek için harekete geçti. Sabah vakti saldınya geçip, Kureyş'in yenilmez olarak bildikleri Benî Fezarelileleri yendi. Onlann kraliçesi Um-mu Gırfe'yi esir edip, iki deveye bağlayarak onu ikiye parçaladı ve kafasını da Medine'de dolaştırdı.

Zeyd bin Harise bir birlikle (deniz kıyısına yakın Medyen'e) Mısır sınırındaki Mina'ya saldırıp, esirlerle geri döndü. Mücahitler, esir düşen anne ve çocuklan ayrı ayrı satıyorlardı. Peygamber onlann ağlayış ve iniltilerini duyunca, anne ile çocukları birlikte satmayı, onları birbirinden ayirmamayı emretti.

Benî Urayne Araplan Müslüman olup, Medine'ye geldiler. Bunlar vahşi bedevi hayatı yaşayan kimseledi. Bu nedenle şehirde kalmaktan ve Medine havasından şikayetçiydiler. Peygamber onları, kendisine ait deve sürüsüyle kırsal kesime gönderdi. Onlar da Peygamber'in develerinin sütünü içerek, açık ve temiz hava alarak canlandılar. Fakat buna karşın, Peygamber'in deve sürüsünü otlatan çobanın el ve ayaklannı kopardılar, gözlerine diken soktular, deve sürüsüne el koydular. Kurz bin Cabir 20 kişilik birlikle onları cezalandırmak için görevlendirildi. Peygamber'in emriyle haydutlann el ve ayakları kesilerek, şehir dışında ipe çekildiler.

Amr bin Umeyye Damrî, Peygamber tarafından, Ebu Suf-yan'ın terörüne karşılık vermek için görevlendirilmişti. O cahiliyye devrinin en ünlü teröristlerindendi. Bu tip eylemlerdeki ustalığıyla ün yapmıştı. Bu eylem için Mekke'ye gitti. Fakat

şehre girerken tesbit edildiği için kaçmaya mecbur oldu. Görevini yerine

getiremedi. Döndüğünde olayı Peygamber'e anlattı ve Peygamber'i çok güldürdü.

Ebu Rafii'nin öldürülüşünden sonra Hayber Yahudileri Yu-seyr bin Rizam'ı başkan seçmişlerdi. O, Gatafanlılarla birlikte Peygamber'e karşı komplo hazırlıyordu. Abdullah bin Revaha 30 kişiyle birlikte ona gidip:

"Peygamber sana Hayber başkanlığını devretmek için karar almak üzeredir. Bu nedenle seninle görüşmek istiyor" bahanesiyle, onu 30 kişiyle birlikte dışan çıkardılar. Yol da konuşurken aniden harekete geçerek hepsini öldürdüler. Böyle hareketlerde ustalaşmış olan Abdullah bin Enîs, Peygamber'in emriyle Sufyan bin Halid'i gafil avlayıp, tuzak kurarak ani bir saldırıyla öldürdü.

Hudeybiye Barışı /

Medine'nin geniş toprakları topyekün Müslümanların otoritesi altındaydı. Ayrıca islam'ın etki alanı kuzeyde Şam sınırlanna, doğuda Irak sınırlarına, batıda ise Kızıldeniz'e kadar yayılmıştı. Peygamber, peşpeşe düzenlediği gazveler, seriyye-ler, çeşitli kabilelerle yaptığı antlaşmalar ve kervanlara karşı düzenlediği baskınlar sonucu, ticarî yolların denetimini ele geçirerek, kendi varlığını her tarafta kabul ettirmişti. Fakat bilindiği gibi son hedef, hem Arabın başı, hem kalbi, hem de Müslümanların kıblesi olan Mekke'nin putperestler elinde kalışı Peygamber'e rahat vermeyecekti.

Muhacirler de altı yıl ana vatanlarından, evlerinden, barklarından ve Kabe'den uzak ve yoksun kalmışlardı. Her savaşta elde ettikleri zafer, beyin ve kafalarında Mekke'yi daha anlamlı bir şekilde anımsatıyor, Mekke'nin özlem ateşini yüreklerinde daha da alevlendiriyordu.

Peygamber de bir muhacirdi. Mekke'nin önemli konumu, kutsallığından başka oradaki acı ve tatlı hatıraları ve duygusal

bağları da kendisini etkiliyordu. O, sürekli Mekke'ye muzaffer bir şekilde dönüşünü düşünüyordu. Fakat bunun zamanı daha gelmemişti. Gerçi Kureyş'in, Arabistan'ın tümü üzerindeki etkisi kaybolmuştu, fakat daha Mekke'ye tamamen egemendi, islam, bu şehire girip de güçlü bir azınlık oluşturamamıştı. Peygamber, Kureyş'in direnişini kırnak için kaba kuvvet ve katliama başvurmaksızın Mekke'ye egemen olamayacağını biliyordu. Ama bu şekildeki bir fetih de Peygamber için değersizdi... Buna rağmen en yakın bir gelecekte kendi arzusunu, Müslümanların özellikle Muhacirlerin eğilimlerini gerçekleştirmeliydi. Bu nedenle çok ince ve akıllı siyasî bir manevraya başvurdu; ister başanh olsun ister olmasın, bu manevradan büyük sonuçlar elde edecekti.

Peygamber biliyordu ki herkese göre Kabe, bütün Arap kabilelerinin evi mesabesindedir. Sadece Kureyş onun sahibi değildir. Kureyş sadece onun mütevellisi (sorumlusu), perdecisi, sakisi (sucusu), koruma görevlisidir. Bu nedenle hiçbir Arab'ı, ibrahim'in evini ziyaret etmekten alıkoyamaz.

Peygamber bu genel ilkeye dayalı hareket ederek, Zilkade ayında herhangi bir

Arap kabilesi gibi, Kabe'yi ziyaret edeceğini ve bu dinî hakkını kullanacağını bildirdi. O bu söz ve davranışlarıyla bütün Arap halkına, bu hareketinin hedefinin siyasî ve askerî olmadığını, sadece ziyaret amacı güttüğünü, tekrar geri döneceğini ispatlamak istiyordu. Hatta kendi hareketini normal göstermek için Müslümanlara has bir sefer ilan etmedi. Müslüman ve müşrik olan bütün Arap kabilelerini bu sefere birlikte çıkmaya, Mekke'ye giderek hacc yapmaya çağırdı.

Müşriklerden bir grup onun çağrısını kabul edip, birlikte hareket ettiler. Böylece 1400 kişi(70) ve 70 kurbanlık deve Medine'den yola çıktı. Ve diğer

hacc ziyaretçileri gibi, Medine'nin yakınındaki Zu'1-Huleyfe'de toplanarak alışılagelmiş bir şekilde başlarına sarık sarmaya, kurbanlık develeri işaretlemeye

70- Hudeybiye ashabı 700 erkek (her bir kurbanın on kişiye ait olması) ve bazılarına göre 1400 kişiydi.

başladılar. Peygamber'in emri gereği, her hacıda kılıçtan başka bir silah yoktu.

Peygamber Usfan'a vardı. Mekke'nin yakınında, Bişr bin Sufyan'la karşılaştığı zaman, Kureyş hakkında haber istedi. O da şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasulü, Kureyş senin hareket haberini duyup, büyük-küçük, kadm-erkek dışarı çıkıp Zî-Tuvâ'da konaklayıp, Allah'a yemin etmişlerdir ki, senin Mekke'ye ayak basmana izin vermeyecekler. Halid bin Velid(,) onlann süvarilerini öncü güç olarak Kurâu'l-Gamîm'e getirmiştir, îkrime de 500 kişilik bir birlikle savaşa çıkmıştır, "(71)

Peygamber ise şöyle dedi: "Yazıklar olsun Kureyş'e! Savaş onları yemiş bitirmiş. Onlar, beni diğer Araplarla başbaşa bıraksınlar. Bunu kabul ederlerse ne alâ! Aksi takdirde Allah'a andolsun Allah'ın beni gönderdiği hedefi doğrultusunda devamlı cihad ederim; ya Allah bana zafer bağışlar ya da bu hayatla ilişiğim kesilir."

İki karşıt grup birbirinin karşısına dikildi. Haram ayıydı. Peygamber savaş için en ufak bir bahanenin meydana gelmesini istemiyordu. Böyle bir duaımda savaş olsaydı, Kureyş haram ayın hürmetini yok etmiş olurdu. Bu sebepten Peygamber, Hacc yapmasa da siyasî ve ahlâkî açıdan zafer elde etmiş olurdu. Çünkü Kureyş, hem haram ayın hürmetini kaldırmış, hem de Kabe'yi ziyaretten başka bir amaç taşımayan kimselere kılıç çekmiş olurdu. Çünkü, Müslümanlar dışında müşrik kabilelerden de gelenler sözkonusuydu. Böylece bu manevî zafer ve propaganda unsurunun boyudan daha da genişlerdi. Peygamber, Mekke'ye girebilseydi ve Kabe'yi ziyaret etseydi, yine Araplar arasında tepki uyanır: "Muhammed 6 yıl önce Ebu Bekir ile birlikte Mekke'den kaçtığı halde, şimdi 1400 putkıran Müslüman ile şehre girip, Kureyş'in gözleri önünde Kabe'yi ziyaret ederek geri dönüyor, onlann da buna tahammül etmek-

(*) Bazı kimseler Halid'in 5. yılda Müslüman olduğunu söylerler. 71- Tabejiye göre Peygamberle birlikte olan Halid üç defa tkrime'ye saldırmış ve onu şehir içine sürmüştür, (c. 2, s. 272).

ten başka çareleri kalmamış" derlerdi.

Peygamber şöyle dedi: "Onlarla karşılaşmaksızın oraya girebileceğimiz yol ve yol gösterici var mı?" Yolu bilen birisi onlan derelerden geçen, çok

çetin olan taşlık bir yoldan götürdü. Hu-deybiye'ye vanldığında Peygamber konaklama emri verdi.

Gafil avlanan Kureyş dehşete kapıldı. Peygamber'in zora başvurarak Mekke'ye gireceğini sandılar. Bu nedenle Budeyl bin Verkâ'yı Huzâalı bir grupla birlikte Kureyş elçisi olarak Pe-gamber'le görüşmeye gönderdiler.

Peygamber, savaşa gelmediği, Ev'in ziyaretinden başka bir amaç taşımadığı güvencesini verdi. Elçiler Peygamber'in gerçek niyetini(72) Kureyş'e bildirdi. Kureyş, onlara karşı ithamda bulunup şöyle dedi: "Eğer bu adam savaşa gelmemişse Allah'a andolsun zora başvurarak Mekke'ye girmeyecektir."

Daha sonra Mikrez bin Hafs'ı gönderdiler. O da Budeyl gibi Muhammed'in gerçek eğilimini aktardı. Bilahere Habeşilerin başkanı Hâlis bin Alkame'yi (Kureyş'le ittifak içinde olan meşhur Arap okçulan; bunlar ya Habeşliler gibi siyah derili oldukları ya da Habeş adlı dağlık bölgeye ait olduklan için Habeşli olarak adlandırılıyorlardı.) gönderdiler. Peygamber onu görünce, kurbanlık develerin onların gözleri önünde salıverilmesini emretti. O, Muhammed'in masumiyetini, Kureyş'in Müslümanlara yaptığı zulmü, develerinin bir deri bir kemik kaldıklannı, açlıktan birbirlerinin kıllarını yediklerini görünce çok üzüldü. İlerlemeden geri döndü ve Kureyş'e karşı duygulannı açıkça dile getirdi.

Kureyş pek zorlanıp şöyle dedi: "Otur, ki sen sadece bir Arap, (bedevî ve vahşi bir Arap) ve cahil birisin." Halis çok sinirlenerek şöyle konuştu: "Ben bu gibi işler için sizinle ittifak kurmamıştım. Allah'ın Evi'ne saygı göstermek için gelen kimsenin önüne mi dikiliyorsunuz! Halis'in canı elinde olana andol-

72- Huzaalılar baştan beri Muhammed ile iyi ilişki içindeydiler. Gelecek olaylar da bunu gösteriyor.

sun, ben bütün Habeşlileri Mekke'den alarak çekip gideceğim."

Kureyş, özellikle bu dönemde ona çok ihtiyaçlan olduğu için kendilerine bir fırsat daha tanımasını ve ne yapacakları k; nusunda düşünebilmeleri için zaman vermesini istedi.

Kureyş, yetişkin biri olan Urve bin Mes'ıid'u gönderdi. Oi Peygamber'in karşısına oturdu ve şöyle dedi: "Ey Muhammed, sen değişik tipteki kimseleri

toplayıp, kendi beşiğine<73) doğru harekete geçirerek; onlan, bunlann eliyle kırdırmak istiyorsun. Onlar ise, büyüklü küçüklü, kadınlı erkekli Kureyşliler olarak kaplan derisi giyinmişlerdir. Onlar, zora başvurarak oraya girmemen için Allah'a söz vermişlerdir. Gördüğün gibi etra-j fmdakiler yann dağılıp gidecekler."

O, konuşurken Peygamber'in sakalına el sürüyordu. Muğire bin Şu'be onun eli üzerine vurarak: "Allah Rasûlüne el uzatmaktan sakın" deyince,

Urve şöyle karşılık verdi: "Yazıklar olsun sana! Bu ne cûşu hurûş! -gürültü ve atılganlık- Bu kimdir?" Peygamber'se gülümsediği halde şöyle dedi: "Kardeşin oğlu Muğire bin Şu'be." O da: "Ey hain! Ben, senin hıyanet bedelini ödemedim mi?" (Muğire Müslüman olmadan önce Sakifli 13 kişiyi öldürdüğü için hayatı tehlikedeydi, Urve ise hepsinin diye- | tini ödeyerek onu kurtarmıştı) dedi.

Urve de Peygamber'in barışçı tutumu konusunda Kureyş'e güvence verdi ve şöyle dedi: "Ey Kureyş, ben Hüsrev'i kendi ülkesinde, Kayser'i kendi ülkesinde, Necaşî'yi de kendi ülkesinde gördüm. Allah'a andolsun, ashabı arasında Muhammed'in konumunu, kendi kavmi içindeki padişahların hiçbirinde görmedim. Gördüğüm bu... Kavmi onu hiçbir bedele karşılık teslim etmez. Siz kendi çarenize bakın."

Peygamber, Hırâş bin Umeyye Huzâî'yi kendi devesi

73- "Ben onları kendi beşiğime getirdim". Beyze, kabile ve hanedan anlamındadır. Ben konuşmacının bu sözünden maksadının 'beşik' olmasını daha uygun buluyorum.

üzerine bindirip, Kureyş'e elçi olarak gönderdi. Kureyş devesine saldırarak, öldürmeye teşebbüs etti. Fakat Habeşliler buna engel olup, onu kurtardılar. O da geri döndü.

Kureyş kırk ya da elli kişiyi, Peygamber'in ordusu etrafında dolaşarak ashabtan birini kaçırmak için görevlendirdi. Onlar da Müslümanları taş ve ok yağmuruna tuttular. Müslümanlar da onları yakalayıp Peygamber'e teslim ettiler. O da hepsini bağışlayıp salıverdi.

Peygamber Ömer bin Hattab'a: "Benim temsilcim olarak Kureyş'e git" buyurdu. Ömer'in, Kureyş eşrafı karşısında pek büyük mevkii ve makamı vardı. Ömer ise: "Ya Rasulullah, ben Kureyş'in hayatım konusunda tehlike yaratacağından korkarım. Çünkü Mekke'de kavmimden hiç kimse beni savunmaya kalkışmaz. Kureyş benim kendilerine karşı düşmanca tavrım ve sertliğimi biliyor. Ama ben, onların nezdinde benden daha büyük makam- ve değeri olan birini sana tanıtayım, o, Osman bin Affan'dır" dedi.

Peygamber, onu Ebu Sufyan ve Kureyş eşrafına (ileri gelenlerine) gönderdi. Peygamber'in mesajını ilettikten sonra, onlar da Osman'a: "istersen Evi tavaf edebilirsin" dediler. Osman: "Rasulullah tavaf etmedikçe ben de tavaf etmeyeceğim" dedi. Onlar da Osman'ı tutukladılar. Osman'ın dönüş zamanı uzun sürünce Müslümanlar endişelendi. Böyle bir anda öldürüldüğü haberi

yayıldı.

Rıdvan Biati

Peygamber hazırlık yapmaya başlayıp şöyle dedi: "Bu kavimle savaşa girmedikçe buradan aynlmayacağız." Halkla ölüm üzerine biat aldı. (Bir deyişe göre, kaçmamalan için biat aldı.) Bu ölüm ittifakı, semure ağacı altında yapıldı. Bu nedenle ona Şecere Biati da denir. Müslümanlar teker teker onunla biat etti. Sadece Ced bin Kays kendini devesi ardına gizleyip, biattan ka-

çınmıştı. Peygamber kendi elini diğer elinin üzerine vurarak Osman'ın da biata katılışını gıyabında sağlamış oldu. Bu arada Osman'ın yaşadığı haberi onlara ulaştı.

Kureyş, Süheyl bin Amr'ı göndererek şöyle dedi. "Muhammed'le bu yıl geri dönmesi için antlaşma yap. Çünkü Araplar bize onun hakkında: "O zora başvurarak Mekke'ye girdi" derler." Peygamber Süheyl'i görünce.- "Bu adam barış için gönderilmiştir" dedi. Banş müzakereleri pek uzun sürdü ve birkaç defa durduruldu. Süheyl çok titiz ve sert davranıyordu. İncelikler üzerinde ısrar ediyordu. Peygamber çok toleranslı davrandığı için, Süheyl de kendileri lehine Muhammed'e, daha a-ğır şartlar dayatmaya (tahmil ve empoze ettirmeye) çalışıyordu. Peygamber'in Süheyl'in sert tavırları karşısındaki yumuşaklığı ve zaafı Müslümanların tepkisini uyandırdı. Nitekim barış antlaşmasının şartları üzerindeki sözlü mutabakattan sonra, antlaşma metninin tek taraflı ve zoraki olduğunu gören Ömer, Ebu Bekir'in yanma fırlayıp şöyle dedi: "Ey Ebu Bekir! O, Allah'ın Rasulü değilmi?" "Öyle." "Biz Müslüman değil miyiz?" "Öyleyiz" "Onlar da müşrik değil mi?" "Öyle." "Öyleyse niçin dinimiz konusunda böyle bir alçaRlığı kabul etmekteyiz?" dedi. Ebu Bekir ise sakince şöyle dedi: "Onu hemen bırakma! ki ben Allah Rasulü olduğuna şehadet ederim." "Ben de Allah'ın Rasulü olduğuna şehadet ederim."

Fakat yine de sakinleşmedi ve hemen Peygamber'e gelerek şöyle dedi: "Ya Rasulullah, sen Allah'ın Rasulü değil misin?" "Evet" "Biz Müslüman değil miyiz" "Evet" "Onlarda müşrik değil mi?" "Evet" "Şu halde niçin dinimiz konusunda bunca alçaklığa gönül veriyoruz?"

Peygamber, güven dolu ve sevecen bir tarzda: "Ben Allah'ın kulu ve Rasûlüyüm. O'nun emrine aykın hareket etmem. O da beni kendime bırakmaz" dedi.

Ashab çok sinirliydi, hışım ve hoşnutsuzluğunu da gizleye-miyordu. Mutabakat sağlanan antlaşma maddelerinin yazılması zamanı gelip çatmıştı. Peygamber karşısında tam teslimiyeti

olan Ali, antlaşma metnini yazmaya çağrıldı. Peygamber antlaşma metnini yazdırmaya başladı: "Yaz: Bismillahirrahmanirrahim" Süheyl, Peygamber'in yumuşak tavrından dolayı küstah-laşarak, istediği her şeyi rahatlıkla elde edeceğine inandığı için buna itiraz edip; Ali'ye: "Dur bakalım, ben bunu kabul etmiyorum. Yaz: 'Bismikellahumme'1' dedi.

Peygamber de: "Yaz, Bismikallahumme." Ali de yazdı. Peygamber; "Yaz, bu Allah'ın Rasulü Muhammed'in yaptığı barıştır..."

Süheyl, yine buna da itiraz edip şöyle dedi: "Dur! Ben senin Allah Rasulü olduğuna şehadet etseydim, seninle mücadele etmezdim. Kendi adınla babanın adını yazdır." Peygamber de Ali'ye: "Yaz, iş bu Muhammed bin Abdullah ile Süheyl bin Amr arasında yapılan barıştır. Buna göre halk arasında savaş on yıl durdurulacak, bu süre için halkın emniyeti ve asayişi sağlanacaktır. Kureyş'ten biri velisinin izni olmadan Muhammed'e gelirse, Kureyş'e geri verilecektir. Muhammed'e bağlı olanlardan herhangi bir kimse Kureyş'e gelirse (sığınırsa) o geri verilmeyecektir. Aramızdaki düşmanlık gizli kalacak ki, bu gizlilik ne hırsızlık, ne de hıyanet üzere

gizliliktir. İsteyen herkes Muhammed'le anlaşır ve ona bağlanır. İsteyen herkes de Kureyş'le anlaşır ve ona bağlanır. (Hemen Benî Huzaa, Muhammed taraftarı, Benî Bekr de Kureyş taraftarı olduklanm bildirdi.) Ayrıca sen (Muhammed) bu yıl geri dönüp Mekke'ye girmemelisin, ancak gelecek yıl Mekke'ye gelip, üç gün kalabilirsin... Sen silah taşıyabilirsin, ancak kılıçlar da kımnda olmalı. Bundan başka bir şekilde Mekke'ye giremezsiniz."

Böyle bir antlaşmanın, peşpeşe askerî zaferler elde eden ve birkaç defa Kureyş'e güçlerini ispatlayan Müslümanlar için ne kadar rahatsız edici bir nitelik taşıdığı ortadaydı. Eğer Muhammed'in şahsiyeti ve etkin kişiliği sözkonusu olmasaydı, Ashab, bu antlaşma menini Müslümanların gözünde otoritesini kaybetmiş olan Kureyş'in gözleri önünde, Mekke'nin giriş kapılarında paramparça ederdi. Ama yine de Peygamber'in karşısında kendi öfke ve muhalefetlerini açıkça dile getiriyorlardı.

138

139

Peygamber ise onlardan sabırlı olmalarını istiyor, böyle alçaltıcı şartlar altında gizli olan bir maslahat ve çıkarın sözkonusu olduğunu bilerek, onlan bu şartların kabulüne davet ediyordu. Bu heyecanlı ve gerginlik dolu anlarda, başka bir olay vuku bulup Müslümanları daha da sinirlendirdi. Öyle ki, Peygamber karşısında dikileceklerinden korkulabilirdi.

Peygamber ile Süheyl antlaşma yazmakla meşgul olduklan sırada, işte bu Süheyl'in oğlu Ebu Cendel, Müslümanlara sığınıp, onlarla harekete geçmeye kalkıştı. Kureyş'in temsilcisi olan Süheyl bu olaydan dolayı çok sinirlendi. Oğlunu dövmeye başladı. Onu döverek Kureyş safına götürdüğü sırada: "Ey Muhammed, o sana gelmeden önce seninle benim aramızda antlaşma imzalanmıştı" dedi. Peygamber de: "Doğrudur" dedi. Ebu Cendel ise var gücüyle haykırarak şöyle dedi: "Ey Müslümanlar, beni dinimden vazgeçirmek için, müşriklere mi bırakıyorsunuz?" Peygamber karşısında hiç hareket edemeyen Müslümanlar şiddetli bir öfke ve alçaklık hissinden dolayı kendilerini ölü hissediyorlardı.

Peygamber: "Ey Ebu Cendel, sabret ki Allah, sen ve diğer güçsüzler için kurtuluş yolu gösterecektir. Biz bu kavimle barış antlaşması yaptık. Onlara karşı hıyanette bulunamayız" dedi.

Ebu Cendel Kureyş'e devredildi. Süheyl de geri döndü. Peygamber namaz kılıp, devesini kurban olarak kesti. Umre için oturup, saçlarını tıraş etti. Daha sonra da Müslümanlar böyle yaptı. Birkaç gün Hudeybiye'de kaldıktan sonra geri

döndüler. Dönüşte Müslümanlar Kabe'nin ziyaretinden yoksun bı-rakıldıkları gibi, Mekke'nin kapılan ardından da geri çevrilmiş-lerdi. Özellikle muhacirler 6 yıl sonra kendi arzularına yakınlaştıklarını sanmışlardı. Fakat daha da susamış bir şekilde geri dönmekteydiler. Bu nedenle çok üzgündüler. Özellikle Müslümanların güçsüzlüğü ve Kureyş'in

üstünlüğünü gösteren antlaşma şartları onları çok perişan edip, komplekse düşme-lerine neden oldu. Sar i yenilgi ve zilletten başka bir sonucu olmayan bir savaştan dönmüşlerdi. Kervan suskun ve

morali bozuk bir şekilde Medine'ye yol aldıkları sırada, beklenmedik bir vahiy indirildi:

"Ey Muhammed! Doğrusu biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır. Allah böylece senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlar, sana olan nimetini tamamlar. Seni doğru yola eriştirir." (Feth; 1-2)

Antlaşmanın imzalanışından sonra, Ummu Gulsum Müslüman olup Medine'ye sığındı. Kardeşleri Ümare ve Velid bin Uk-be bin Ebu Muayt anlaşma gereğince onu Peygamber'den geri istediler. Peygamber'se antaşma metninde resmen kadınlarla ilgili bir kayıt bulunmadığını ileri sürerek, onu geri vermedi, ve sığman kadınların geri verilmeyeceğini ilan etti.

İsyancı Müslümanlar (Gerilla)

Bu antlaşmanın beklenmedik ilk semereleri (meyveleri) elde edildi. Kureyş, islam'ı resmiyette tanımıştı, ister istemez Muhammed'e tahammül ediyordu. O'na gelecek yıl -putların düşmanı olduğu halde- Kabe'yi ziyaret izni tanınmıştı. Ayrıca ticaret ve kervan yollannı kullanabilmesine izin verilmişti. Peygamber de bunlara karşılık, yol kesmekten, kervanlara baskın yapmaktan sakınmalıydı. Bu yüzden Mekke'yi Şam'a baglıyan sahil yolunu antlaşma uyarınca serbest bırakmalıydı.

Hudeybiye antlaşmasına dayalı olarak, Müslümanlara büyük zafer oluşturan başka bir olay vuku buldu: Ebu Basîr sahibini terkederek Mekke'den kaçıp Medine'ye sığınmıştı. Müslüman olduğu için, kardeşlerinin şehrinde özgürce yaşamayı tasarlamıştı. Fakat Peygamber, Hudeybiye antlaşması gereğince onu Mekke'ye geri göndermek zorundaydı. Mekke'den iki kişi onu almak için Medine'ye geldi. Peygamber açıkça şöyle dedi: "Ey Ebu Basîr, biz bunlarla antlaşma yaptık, sen de haberdarsın. Bu nedenle ona hıyanet etmek bize yakışmaz. Allah, senin ve diğer mustazaflar için kurtuluş yolu gösterecektir. Sen de kavmine dön."

Bu tutum Ebu Basîr için pek ağır geldi. O hak için Allah'a doğm gelerek, Allah'ın Rasulü ve onun dostlanna sığınmıştı. Onlarsa, onu kendi elleriyle Allah

düşmanlarına teslim etmekteydi. Nitekim, eğer hamiyet sahibi bir Arab'a sığınsaydı, ona bu hakkı tanırdı. Şimdi Müslüman olup Rasûlullah'a sığındığı halde, kendisini düşmana teslim ediliyordu... Bu nedenle: "Ey Allah'ın Rasulü, beni dinimden vazgeçirmek için müşriklere mi teslim ediyorsun?" dedi.

Peygamber, bu çaresiz sığınıcı ile bu alçaklıktan dolayı vicdanları ve ruhları yaralanıp sızlayan, üzüntü ve öfkenin baskısından dolayı ölümü hisseden ashab karşısında yine de aynı cümleyi eksiksiz tekrarladı.

Ebu Basîr'i o iki kişiye devredince, onu alıp götürdüler. O yolun ortasında iki temsilciyle yakın ve sıcak bir ilişiki kurdu. Medine'ye yakın bir menzil olan Zu'1-Huleyfe'de dinlenmek için konakladılar. Konuşma sırasında görevli adama: "Kılıcına bakayım" dedi. O adam da kılıcını gösterince çabucak onun kılıcına el atıp, onu öldürdü. Onun beraberindeki köle de Medine'ye kaçıp, camide oturan Peygamber'e: "Senin dostun benim dostumu öldürdü" dedi. Bu sırada kanlı kılıçla Peygamber'e gelen Ebu Basîr de ona şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasulü, sen kendi ahdini yerine getirdin. Allah senin borcunu ödedi. Beni bu kavme devrettin. Ben dinimi korumak ve kendimi de oyuncak etmemek için savundum."

Peygamber, bu yiğit, direnişçi ve yürekli Müslümanın hareketinden dolayı heyecanlanıp, onu övdü. Övgü dolu bir dille şöyle dedi: "Ah, onun anası! Savaş teşvikçisi! Keşke bazıları ona destek olsaydı."

Ebu Basîr artık Medine'de kalamazdı. Bu korkusuz, inatçı, başı dik müslüman, kendi hareketinden şaşkına dönen kardeşlerinin hasret ve hayret dolu bakışlan önünde, o kanlı kılıç ile şehri terkedip, tek başına çöle doğm yola koyuldu. Deniz sahili yolunu izleyerek, Mekke-Şam kervan yolu üzerindeki 'îs'e gizlice yerleşti.

Mustazaflar; Mekke'deki' Müslümanlar, -Hudeybiye antlaşması gereğince Medine'ye kaçamayıp, müşriklere tutsak olup, her gün işkence ve mahkumiyete tahammül ediyorlardı-Mekke ile Medine'den başka üçüncü bir yolun da olduğunu anlamışlardı. Bu, Peygamber'in de teyit ettiği Ebu Basîr'in yoluydu.

Böylece onlar gruplar halinde Mekke'den kaçıp, 'îs'de Ebu Basîr'in etrafına toplandılar. Bu isyancı Müslümanlar ne Kureyş ne de Hudeybiye antlaşması karşısında hiçbir yükümlülük taşımıyorlardı. Mekke kaçakları yetmiş kişi oldular. Böylece sahil yolunun emniyeti kalktı. Kervanlara baskın yapıyor, ele geçirdikleri herhangi bir Kureyşliyi acımasızca öldürüyorlardı. Kureyş ise ne kılıç zoru ne de kanun gücüyle onların yaptıklarını engelley emiyordu.

Çareyi Peygamber'e başvurmada gördüler. Ona gelip, Ebu Basîr grubunu da Medine'ye çağırmasını istediler. Böyle bir tehlikenin tekrar canlanmaması, Müslüman kaçakların dağ ve yollarda isyan etmemesi için, Medine'ye sığınanların iadesi maddesinin Hudeybiye antlaşması metninden çıkarılmasını

Peygamber'e önerdiler. Böylece Peygamber'e zorla kabul ettirilen, Müslümanlann da yüzkarası olarak nitelendirdikleri şartlar, büyük bir zafer ve övünç kaynağı oldu.

islam'ı kanunî ve resmî bir güç olarak ilan eden Hudeybiye antlaşması; Kureyş korkusuyla İslam'a meyletmeyen fert ve grupların Müslümanlara engelsiz katılmalannı sağladı ve Ku-reş'in tehdidinden de korunmuş oldular. Böylece, bu antlaşma birçok gücün Peygamber'e katılmasına sebep oldu. Nitekim antlaşmanın imzalanışının hemen ardından

Muhammed ve dinine gizlice eğilimleri olan Benî Huzâa, resmen Müslümanlara katıldığını duyurdu.

Bu şartın metinden çıkanlmasıyla, Mekke'de Müslüman olan herkes açıkça dinini ilan edip, Kureyş'in gözleri önünde Medine yolunu tutuyordu. Bu şekilde İslam'ın Mekke ve çevresinde yayılışı gün geçtikçe artıyordu.

142

143

Hudeybiye barışının en önemli sonucu şuydu: Peygamber, gelecek on yıl içinde en büyük düşmanı olan Kureyş ve işbirlikçilerinden emin olacaktı. Çünkü Kureyş dışında diğer dağınık Arab kabileleri kendine karşı bir tehlike arzetmiyordu. Bu gidişatla ülkenin tümü, hatta Arabistan sınırlarının ötesinde bile, islam'ın manevî yayılışı ve olumlu hareketlerin gerçekleşmesi zemini oluştu. Çünkü şimdiye kadar İslam, gücünü, askerî hareketler ve Kureyş ile Yahudi tehlikesinin bertaraf edilmesi üzerine toplamıştı. Fakat Yahudilerin sürgün ve ortadan kaldmlmasıyla, dış düşmanla barış antlaşmasının imzalanması ve iç tasfiye ve temizlik de son bulmuştu.

Şarap ve içkinin haram ediliş zemini iki aşamada; iki ayetle hazırlanmıştı:

"Sana içki ve kumarı sorarlar. De ki- 'İkisinde hem büyük günah ve hem insanlara bazı faydalar vardır, günahları faydasından daha büyüktür..." (Bakara; 219) "Ey İnananlar! sarhoşken, ne dediğinizi bilene kadar namaza yaklaşmayın. " (Nisa; 43)

Şimdi de iki ayetle kesin olarak yasaklanmıştı/74-1: "Ey inananlar, içki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliktir, bunlardan kaçının ki saadete eresiniz. Şeytan şüphesiz içki ve kumar yüzünden aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık bunladan vazgeçersiniz değil mi?" (Maide; 90-91)

74- Meyhaneler Yahudilerin elindeydi. Uhud savaşındaki yenilginin alçaklığına tahammül edemeyen genç Müslümanlar, çileli ruhlarını sakinleştirmek, ümitsiz ve perişan hallerini hafifletmek için içkiye sığınmışlardı. Yahudiler bu durumu değerlendirerek içki toplantıları ve eğlendirici gece toplantıları düzenliyorlardı. Halkın moralini, İslam'ın genç toplumunun ahlakını gevşeklik ve fasatla tehdit eden bu duruma karşılık, Muhammed onları bu eğilimden sakındırıyordu. Fakat Yahudilerin ortam oluşturdukları gençlerin de ruhsal yapısı Muhammed'in sözlerinin etkisini azaltıyordu. Nihayet vahiy yumuşak ve sert tenkitlerle içkinin kesin ve ani haramlığına zemin hazırladı. O gün

Dünya Liderlerine Mektuplar'

Peygamber, evrensel risaletini Arap sınırının ötesine duyurmak ve dünya halkına sunmalıydı. Çünkü o, sadece Arapların Peygamberi değildi. Ona

Mekke'de ilk vahyin inişinden itibaren, onun bi'seti evrensel bir bi'setti. Bir kavim, ırk ve ülkeyle sınırlı değildi.

Fakat böyle bir risaleti yerine getirmek pek basit ve kolay bir iş değildi. Zira onun yandaşları ve dostları sıradan Araplar idi. Onlar, büyük medenî milletlere, dünya padişahlanna, otoriter başkanlara, bu cümleden olarak Roma İmparatoruna ve İran şehinşahına kılavuz ve öğretmen olma gücünü kendilerinde görmüyorlardı. Hatta Peygamber karşısında olağanüstü ruhsal ve düşünsel serbesti ve hürriyetlerine dayalı olarak, Peygamber tarafından verilecek ağır yükümlülükleri yerine getirmekten kaçınma ya da böyle önemli bir işin yapılabilmesi için gerekli olan samiyet ve atılgınlığı iyi karşılamama ihtimalleri de vardı. Özellikle bu tehlike, böyle bir tebliğde; gurbette ölüm tehlikesi olduğu, Arabın alışkanlığı olan; ganimet elde etme, kahramanlık gösterme, intikam alma, bir iftihar elde etme gibi imkanlar bulunmadığı bir hareket idi. Peygamber de bunu iyice algılamıştı.

Bir gün dostlanna: "Allah beni dünya halkı için göndermiştir; sizler, isa'nın havarileri gibi, bana karşı muhalefet etmeyin" diye konuştu. Onlar da: "Havariler nasıl isa'ya muhalefet gösterdi." diye sordular. O da dedi ki: "Onlan halka tebliğe gön-

Müslümanlann hepsi, içki fıçılarını pazarda kırdılar ve artık dudaklarını bile ıslatmadılar. Yahudilerin dükkanları da kapanmış oldu. 75- İbn-i İshak diyor ki: "Peygamber Hudeybiye antlaşmasından ömrünün son anlarına dek ashabından görevlendirdiği kimseleri, Arap ve Acem padişahlarını İslam'a davet için göderdi." (Taberi c. 2, s. 288). Bu da doğru görünüyor; şöyle ki; altıncı ve yedinci yıllarda büyük ülkeler ve bazı küçük ülkelerin başkanlarına ve yöneticilerine mektuplar gönderdi. Büyük başkanlara da tekrar davet mektupları göndermiş olabilir.

144

145

derdiğinde, yolu kısa olan sevinir, yolu uzak olan üzülür ve görevini pek yerine getirmezdi."

Daha sonra kendi karanm bildirdi. Hedefinin: "Kisra, He-rakliyus, Mukavkıs, Hire kralı Haris Gasanî, Yemen kralı Haris Hamirî, Habeş kralı Necaşî'yi islam'a davet olduğunu duyurdu. Onların siyasî nezaket törenlerini bilenler, mühürsüz hiçbir mektubu kabul etmedekilerini, bu nedenle mühür yaptırması gerektiğini tavsiye ettiler.

Gümüşten bir yüzük yapıldı. Üzerine: 'Muhammed' en altta, | 'Rasul' ortada, 'Allah' üstte olmak üzere "Allah/Rasûl/Muham-med" diye üç sıra halinde yazı kazıldı.

Mektuplar bir rivayete göre aynı zamanda, diğer bir rivaye-1 te göre de sırayla gönderildi. Bu daha doğruya benziyor. Ö-zellikle bazıları dünya

liderlerine tebliğ mektuplannın 6. yılda gönderildiğini -7. yılda değil- ileri sürmekteler. Bu surette her iki tarihte de gönderilmiş olabilir.

Roma imparatora Herakliyus'un mektubunu Dıhyeaı'l-Kelbî'ye verdi. O da mektubu imparatora teslim edilsin diye onun kuklası durumunda olan Busrâ hakimine götürdü.

"Rahman ve Rahim Allah adıyla! ,

Allah'ın selamı, hidayet yoluna girmiş kimsenin üzerine olsun! Buna göre ben seni, tam bir islam daveti ile, islam'a çağınyoram. islam'a gir, sonunda emniyet ve selamet içinde olursun ve Allah sana iki defa sevap verir. Şayet bundan kaçınacak olursan, bütün Kıptîlerin günahı senin boynuna olacaktır.

"Ve ey Ehl-i Kitab! Gelin sizinle bizim aramızda müşterek olan bir tek kelimede, yani Allah'tan başka hiçbir l tannya tapmamak, O'na hiçbir şeyi eş ve ortak koşmamak, Allah'tan başka aramızda hiçbir kimseyi âmir ve efendi yapmamak hususunda birleşelim. Şayet onlar sırtlarını dönüp kaçınacak olurlarsa şöyle deyiniz: "-Siz-şahit olun, biz kesinlikle Allah'a itaat edip teslim olan Müslümanlarız.-"

İran şehinşahı Hüsrev Perviz'in mektubunu da Abdullah bin Huzafe es-Sehmî'ye verdi:

"Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla!

Allah'ın Rasulü Muhammed'den iranlıların büyüğü Kis-ra'ya:

Hidayet yoluna girip ona tabi olana, Allah'a ve Rasûlüne iman edene, Allah'tan başka tanrı olmadığına, onun bir tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in O'nun Rasulü ve kulu olduğuna şehadet edip, bunu kabul edene selam olsun!

Buna göre ben seni Allah'ın davetiyle islam'a çağınyoram. Zira ben, kim olursa olsun can taşıyan herkese belli bir tehlikeyi haber verip, onlan uyarmak ve inanmayanlar üzerinde Allah'ın sözünü gerçekleştirmek için istisnasız bütün insanlara gönderilmiş Allah Rasûlüyüm. O halde sen islam'a gir, sonunda emniyet ve selamet i-çinde olursun! Şayet kaçınacak olursan, o zaman hiç şüphesiz Mecusilerin günahı senin boynunadır." Hüsrev Perviz mektubu yırtarak, Yemen valisi Bâzân'a şöyle bir emir verdi: "Bunca küstahlaşan bu köleyi, eli bağlı olarak başkente getir!"

Bazan birkaç kişiyi Medine'ye gönderdi. Olay Peygamber'e iletildi. Peygamber, Hüsrev'in oğlu Şirveyh'in eliyle öldürüldüğü haberini verdi. Henüz Yemenliler

olaydan habersizdiler... Bazan, diğer Yemen sakinleri gibi iranlı Anûşirvan zamanından beri, görevlilerin sert ve zalimce sultasından rahatsızdı. Sâsânî emperyalizminin boyunduruğundan kurtulmak İçin Arabistan'daki büyük bir gücün oluşmasından memnunluk duyup İslam'ı kabul etti. Peygamber de onu Yemen başkanı olarak atadı. O, kendine hiçbir siyasî-iktisadî yük yüklemeyen Muhammed'e dayanarak iran'a karşı bağımsızlığını elde etti.

Mukavkıs'a Mektup

"Allah'ın kulu ve elçisi Muhammed'den Kıptîlerin büyü-

146

147

ğü el-Mukavkıs'a:

Allah'ın selamı, hidayet yoluna girmiş bulunan kimse üzerine olsun! Buna göre ben seni tam bir îslam daveti ile İslam'a çağırıyoaım. islam'a gir, sonunda emniyet ve selamet içinde olursun ve Allah sana iki defa sevap verecektir. Şayet bundan kaçınacak olursan, tebanın günahları da senin boynuna olacaktır."

"Ve ey Ehl-i Kitab! Gelin, sizinle bizim aramızda müşterek olan bir tek kelimede; yani Allah'tan başka hiçbir tanrıya tapmamak, O'na hiçbir şeyi eş ve ortak koşmamak, Allah'tan başka aramızda hiçbir kimseyi âmir ve efendi yapmamak hususunda birleşelim. Eğer onlar sırtlarını dönüp, bundan kaçınacak olursa şöyle deyiniz. 'Siz şahit olun ki, kesinlikle bizler, Allah'a itaat edip teslim olan Müslümanlara."

Bahreyn sahibi Hilal'e Mekaıp

"... Kendisinden başka tapılacak bir tann bulunmayan Allah'ın hamd-ü senasını sana ulaştırınm. Böylece ben sana bir tek Allah'ı göstermiş ve seni O'na çağırmış olurum, sen de Allah'a iman ve itaat eder, bu cemaate girersin. Doğrusu hakkında bu en hayırlısıdır. Selam, hidayet yoluna girene olsun!"

Dünyanın güçlü liderlerine karşı böyle sert ve kesin tarzda tebliğ ve davette bulunmak, bazılarının şiddet kullanarak tepki göstermesine sebep olabilirdi. Bunlar kendilerinin hakimiyet sınırları içinde bir gücün yok edilmesine -ki bu güç tehdit edici bir metod ile söze başlamıştı- teşebbüs edebilirlerdi. Onlar için Muhammed ve yandaşlarını ortadan kaldırmak pek zor bir iş değildi. Çünkü Müslümanlar, ne düzenli ve güçlü orduların kendilerine ulaşmalan zor olan Arabistan'ın çöl ve dağlık bölgelerinde dağınık bir şekilde yaşayan bir kabileydi, ne de herbiri dünyanın yarısını kendi sultaları altında bulundurup, hükmeden güçlü İran ile Roma orduları karşısında bir güç sayılırdı.

Peygamber böyle bir tehlikenin oluşabileceğini bildiği halde cüretkar ve korkusuzca bu harekete başvurdu. Gücü yettiği ölçüde özellikle siyasî-askerî açıdan o tehlikeye karşı hazırlık yapmaya başlamalıydı, ve ilk adım olarak, dıştan gelecek tehlike zamanında düşman üssüne dönüşebilecek içteki şüpheli unsurları, hem de beşinci kol olarak rol üstlenecek olan azınlık güçlerini hakimiyet sınırları içinden temizlemeliydi. Bu, sorumluluk bilincinde olan bir toplum rehberinin yapması gereken en hayatî, pratik ve ani bir iştir.

Hayber Gazvesi

Peygamber defalarca Hayber'i düşünmüştü. 6. yılda da bu konudan endişeliydi. Hayber'de Ka'b bin el-Eşref, Sellâm bin Ebi'l-Hukayk, Yuseyr bin Rizem'in Evs ve Hazrec Müslümanları tarafından saldırıya uğramaları, Hayber'in; şüpheli ve de eylemci bir üs, komplocu ve kışkırtıcı unsurların en güçlü sığınağı olarak nitelendiğini gösteriyordu.

Şimdi dünyanın en güçlü kudretlerinin tepkisini merakla bekleyen Peygamber'in elde ettiği haberlere göre, Hayber de Medine'ye karşı komplolar planlanmaktaydı. Hayber -îb-ranice'de kışla ve kale anlamındadır-, otuz küsur fersahlık bir mesafede, Medine'nin kuzeyinde, çok sulu, verimli, imar edilmiş Vadi'1-Kura adlı bir yerde bulunuyordu. Sekiz sağlam kalesi vardı. Savaş anlarında, kılıçla kuşanmış 20 bin savaşçıyı seferber edebiliyordu. Bu kalenin sakinleri, zengin, medenî ve zekî kuyumcu Yahudilerdi. Araplar ise onların kendilerine olan manevi üstünlüklerini itiraf ediyorlardı. Kuru ve sıcak havaya alışık bedevî Araplar için rutubetli havası olan Hayber, pek uygun bir yer değildi. Yahudiler onları tahkir etmek için şöyle demişlerdi: "Hayber'e giriş yaptığınız zaman 'Nevbe' hastalığına yakalanmamanız için teşiir yapın. Şöyle ki, Hayber'in içine girdiğiniz an, dört el ve ayak üzerinde yürüyerek eşek gibi

148

149

anınn." Cahil Araplar da bu şekilden başka bir biçimde Hayber1 e giremezlerdi.

Benî Nadir, Benî Kaynuka Yahudileri ve Medine'de kökleri kurutulan Benî Kureyza Yahudilerinin kalıntılan bunlarla ilişki içindeydi. Bunların dindaşlan olan Roma, Yemen ve iran'daki Yahudilerle de irtibatları vardı. Özellikle kuyumcu ve zengin kitleler olan, günümüz terminolojisine göre Arabistan'ın burju-valan sayılan Yahudiler, sınırlar ötesi topluluklarla da ilişki kurmuşlardı. Bu nedenle, aydın, uyanık ve dünyayı bilen kimselerdi. Ayrıca büyük servetleri ve sağlam kaleleri Arabistan'da eşsizdi. Arap kabileleri arasında en etkin güç ve büyük nüfuz sahibiydiler. Bu nedenle Peygamber onların tehlikesini pek ciddi sayıyordu. Basit ve sade halk kitlesi olan, düşmanlıklan da yüzeysel ve basit olan Kureyş'in aksine bunlar, Yahudi oldukları, eski ve derin dinî kültür ve görüş açısına sahip oldukları, kendilerini Allah'ın seçkin dostları, tevhid bayraktan, dünyada ilk kitap ve risalet sahibi bildikleri için, Ebu Sufyan ve Ebu Cehil'in gözlerinin göremediklerini, bunlar algılayıp görerek, Muhammed'in din ve kitabını onlardan daha farklı görüyorlardı. Onun derin manasını hissediyorlardı, inşa edeceği büyük geleceği tahmin ediyorlardı.

Binaenaleyh, Hayber'in her an; Roma Imparator'u, ya da Iran Hüsrev'i, hatta

Mısır, Hire, Yemen özellikle Gassanî'nin üssüne dönüşebilme olasılığı

pek yüksekti. Bu surette Hayberli 20 bin savaşçıya, bir yabancı gücün yardımı, henüz Muhammed ile düşmanlıklarını koruyan Arap kabilelerinin desteği de sözkonusu olabilirdi. Ve Yesrib, Muhammed'in bu küçük ve zayıf şehri iki veya 3 bin yoksul mücahidiyle birlikte kökü kazılıp, bir darbeyle adı da tarihin unutkan derinliklerinde kaybolabilirdi.

Peygamber, özellikle mektuplarının komşu ülkelerin liderlerine ulaşmasından sonra; Hayber'in olası tehlikelerini düşünüyordu. Bu arada Gatafan kabilebinin -ki Kureyş'ten sonra Muhammed'in en güçlü ve sert düşmanlarındandı- Hayber'e

doğru harekete geçtiği haberi duyuldu. Yahudilerin, bu vahşi, sert huylu kabileyle Medine'ye saldırı üzere anlaştıkları kesindi. Nitekim onlar, şimdiye kadar Müslümanlara en ağır darbeleri indirenlerdi. Red olayı, Hendek savaşı, onların islam'a olan düşmanlıklannm, sert ve kaba tavırlarının göstergesidir.

Bu güçlü bedevi kabilenin; 20 bin Hayberli Yahudi savaşçıyla birleşerek, onların büyük maddî servetleri, düşünsel yetişkinlikleri ve güçlerinden yararlanarak hareket etmesi, kuşkusuz Medine'yi uçurumun eşiğine getirecekti. Çünkü sınırlar ötesi güçler de Medine'ye diş bilemekteydi. Iran ve Roma'nın, doğrudan ya da yerli işbirlikçileri vasıtasıyla, Hire ya da Gassan Arapları aracılığıyla destek sağlaması, bu birleşik cepheyi daha da genişletebilirdi. Böyle bir durumda her türlü direniş yersiz ve boştur, islam'ın ve Müslümanların toptan ve kökten yok olmasından başka bir yol sözkonusu değildir.

Binaenaleyh, tek çıkar yol: Gatafan, Hayber'e varmadan, düşman seferber olmadan, dış düşmanlar çeşitli iç kabileleri hatta Kureyş'i haberdar etmeden önce, böyle bir fitneyi 'cenin' iken boğmak, sürekli tehlike üssünün kökünü kazımaktır.

Hudeybiye antlaşmasından yaklaşık bir ay geçmişti. Peygamber, Nemile bin Abdullah Elleysî'yi Medine'ye (vekil) bırakarak, o yılın Muharrem ayında hızla Medine'den hareket etti. Müslümanlar, Yahudilerin servet, güç, sağlam kaleleri ve Gatafan ile işbirliğine rağmen, bu savaşı büyük bir özenle karşılıyor ve onlara karşı zafer elde edeceklerine, Hayber'den birçok servet ve ganimet elde edeceklerine inanıyorlardı. Çünkü Allah, Hudeybiye'den dönüşlerinde onları yolda inen Fetih süresiyle müjdelemişti:

"Allah inananlardan, ağaç altında sana baş eğerek el verirken (biat ederken), andolsun ki hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı da bilmiş, onlara güvenlik vermiş, onlara yakında zafer ve ele geçirecekleri ganimetler bahsetmiştir.

Allah güçlü olandır. Hakim olandır. Allah size, ele geçireceğiniz bol bol ganimetler vaadetmiştir. İna-

150

151

nanlar için bir belge olması, sizi doğru yola eriştirmesi için bunları size hemen vermiş ve insanların size uzanan ellerini önlemiştir." (Feth; 18-20)

Ve Peygamber, Hudeybiye'den sonra Hayber savaşına acele ediyor, Allah'ın mücahitlere verdiği müjde üzere bu haraka-tın gerçekleşmesine hız veriyordu. Yine de bu sûreyle, Peygamber'in Mekke'ye gitme davetine uymayanlar, Hayber savaşırım bol ganimetlerinden yoksun bırakılıyordu. Çünkü bunlar, bu sûrenin ilk kısımlarında açıklandığı gibi, ihram haliyle Mekke'ye giden Peygamber'in Kureyş'le savaştan kurtulamayacağını sanıyorlardı. Ölüm tehlikesi olduğu, ganimetin sözkonusu olmadığı için Peygamber'i dinlemediler:

"Aslında siz, Peygamber'in ve inananların, ailelerine bir daha dönmeyeceklerini sanmıştınız..." (Feth; 12)

Bu yüzden Peygamber, sadece Hudeybiye'ye (barış antlaşmasına) katılan kimselerin Hayber savaşına katılabileceklerini, buna uymayanların ise savaşa katılsalar bile ganimetten nasip alamayacaklarını duyurdu:

"Savaştan geri kalmış olanlar, siz ganimetleri almaya giderken: 'Bırakın biz de sizinle gelelim' diyeceklerdir. (Onlar) Allah 'in sözünü değiştirmek isterler. De ki: 'Bize uymayacaksınız: Allah sizin için önceden böyle buyurmuştur.' Size: 'Hayır, bizi çekemiyorsunuz' diyecekler. Aksine kendileri, ancak pek az söz anlayan kimselerdir." (Feth; 15)

Peygamber her zamanki gibi düşmanı gafil avlamak için yaklaşık 200 km'yi üç menzil (konaklama) ile katetti. Süratle Reci' -Hayber ile Gatafan'ın yerleşim merkezleri arasında bulunan Gatafan'a ait bir su pınan-ye varıp yerleşti. Bundan amacı iki müttefik arasını kontrol etmek ve birleşmelerini önlemekti.

Gatafan kabilesi Yahudi'ye yardım için ilerledi. Yolun bir bölümünü katettikten sonra Peygamber'in kendilerini kontrol altına alan bir noktada yerleşmiş olduğunu görünce korkup geri döndüler. Çünkü, eğer Hayber'e çıkarlarsa, Peygamber de

Hayber yerine kendi bölgelerine saldırır; savunmasız kadın ve çocuklarını kolaylıkla alıp, Medine'ye götürür diye düşünerek yardım etmekten vazgeçtiler.

Enes bin Malik diyor ki: "Peygamber bir kavimle savaşa çıktığı zaman sabah olmadan saldırıya geçmezdi. Sabahleyin ezan sesi duyulursa saldırı yapılmayacak demekti. Eğer ezan okunmaz ise saldırı yapılırdı." O gece uyudular; sabah ezan sesi duyulmadı; yani, "düşmana saldırın" emri verilmiş

oldu.

Sabahleyin Hayber halkı Müslümanların saldırısından habersiz olarak kazma-kürek ve sepetleriyle hurmalık ve çiftliklerine doğru gittiklerinde, Müslümanlarla karşılaşıp, kuşatıldıklarını gördüler. Hemen evlerine doğru dönerek feryat ettiler: "Muhammed ile Ordusu!" Peygamber'se tam güven ve gür sesle: "Hayber harap oldu, biz bir kavme indiğimizde, kötü günlerine vah olsun!" diye konuştu.

Sellâm bin Mişkem, kadın, çocuk ve malların "Vetif' ve "Selâm" kalesine bırakılmasını emretti. Gıda ve besin maddelerini "Naim" kalesine

aktardılar. Savaşçılar da "Natât" kalesinde toplandı. Savaş başladı. 50 Müslüman yaralandı. Yahudiler pek dirençli ve kaleleri de pek sağlamdı. Günler gelip geçti. Bir iş yapılamadı. Açlık Müslümanları tehdit ediyordu. Hayber kaleleri fethedilemez görülüyordu. Yahudiler korkusuzca savaşıyordu. Çünkü zafer ya da ölümden başka bir seçenekleri yoktu.

Peygamber beyaz bayrağını Ebu Bekir'e devredip onu kaleleri açmakla görevlendirdi. Onun çabaları sonuç vermedi. Bir sonraki gün bayrağı Ömer bin Hattab'a verdi. O da şiddetli bir saldırıya geçti ve çok çalıştı, fakat bir sonuç alamadan geri döndü.

Peygamber şöyle dedi: "Yarın bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasulünün de onu sevdiği bir kimseye vereceğim. O Hayber'i zor ve kaba kuvvetle ele geçirecek. Allah onun eliyle orayı fethedecektir. O firar adamı değildir."

Peygamber ertesi sabah, şiddetli bir göz ağrısına yakalanan, her iki gözünü kalın bir kumaş ile bağlayıp, deve üzerinde Pey-

gamber'in çadırının yakınından geçen Ali'ye bayrağını verdi. O bayrağı teslim alarak bir grupla savaşa gitti. Bütün kalelerden daha sağlam olan, Ebu Bekir ile Ömer'in peşpeşe saldırılarını savuşturan "Kamus" kalesine saldırdı. Hayber'in meşhur kahramanı ve kale sahibi olan Merhab, yumurta şeklinde yonttuğu parlayan bir taşı, sarı renkteki yemenisi üzerine koyup, hemen dışarı fırladı ve recezler okuyarak Ali'ye saldırdı, iki savaşçı da birbirinin üzerine yürüdü. Bir iki kılıç darbesi alış verişi yapıldı. Bir anda Merhab'ın kendisi, kafası ve taşı ikiye bölündü. Kılıç dişlerine oturdu. Hayber'in en çetin ve sağlam kalesi böylece açıldı. İbni Hişam'a göre Merhab, Hamir (Yemen yakınlarından bir yer)'li biriydi.

Ali, daha sonra "Naim" kalesine saldırdı. Kaledekiler dışan çıkarak, çetin bir savaş başlattılar. Savaş ateşi tamamıyla körük-lenmiştL Yahudiler var güçleriyle varlıklarını müdafaa ediyorlardı. Tam bu sırada Ali'nin kalkanı bir kılıç darbesiyle elinden düştü ve savaşanların kalabalık safları arasında kayıplara ka-nştı. Ali beklemeden duvar kenarındaki bir kapıyı kaldırıp, kalkan olarak kullandı ve savaşa devam etti. Kapıyı savaş sonuna dek elinde bulundurdu. Savaşın bitiminde onu bir kenara attı. Peygamber'in mevalisi Ebu Râfî diyor ki: "Yedi kişi ve sekizincileri olan ben, o kapıyı kaldırmak istedik ama beceremedik a6). Kapıyı köprü olarak kalenin girişinde kullandık ve Müslümanlar onun üzerinden geçerek kaleyi işgal etti."

Kaleler çok zor ele geçiyordu. Yahudiler hayret verici bir şekilde direniyordu. Biriktirdikleri çok miktardaki yiyecek ve azık ile direniş yapmaları kolaylaşmıştı. Müslümanlar Hayber'e dış yardımı önlemek, yardımların ulaşmasından önce işi bitirmek istiyordu. Bu yüzden çareyi kalelere giden suları durdurmakta buldular, işte yaptıklan bu iş, savaşın sonuca bağlanması işini hızlandırdı.

Açlık Müslümanları şiddetle tehdit ediyordu. Eğer muhasara 76- Taberic. 2, s .301; İbn-i Htşam c.2, s. 334-335.

biraz daha uzun sürseydi, Müslümanlar kaçınılmaz olarak sonuç elde etmeden geri dönmeleri gerekecekti. Eğer yaralı düşmanı da kendi başına bıraksalardı, tehlike daha ciddileşip, komplo da genişlerdi. Yahudiler, kendilerin^ karşı darbe inder-mek için pek çok faktörü kullanmaya kalkışırlardı.

Müslümanlar şiddetli açlık nedeniyle evcil eşeklerin etlerini yiyordu. Fakat Peygamber onu yasaklayıp at etinin yenmesine izin verdi. Benî Selim Müslümanları yiyecekleri olmadığını Peygamber'e ilettiler. Ancak Peygamber'in durumunun da aynı olduğunu gördüler. Peygamber de dua etti: "Allah'ım, benim bunlara bağışlayacak bir şeyim yok. Onlara azığı en bol olan kaleleri aç."

Bir sonraki gün Hayber'in yağ ve yiyecek deposu sayılan Sa'b bin Mu'az'ın kalesi açıldı. Müslümanlar rahatladı ve muhasaranın tamamlanamama tehlikesi atlatılmış oldu.

Ali, Peygamber'in sancağını elinde bulunduruyordu. Açtığı her bir kaleye Müslümanlar akın edip, mallan yağmalayıp insanları esir ediyorlardı. O da beklemeden başka bir kaleye saldırıyordu.

Ali'nin ve diğer Hayber mücahitlerinin sloganı: "Ya Mansûr! Amet, Amet" idi.

Seleme'nin dediğine göre: "Ali o gün gazap ve heyecandan yüzü kıpkırmızı olmuştu. Öfke dolu ve dehşet verici sesle, hızla ve kısa adımlarla yürüyordu. Bende onun peşi sıra gidiyordum. Kalelerden birinin duvarı kenarındaki taş birikintisine Peygamber'in beyaz bayrağını dikti. Kalenin burçlarından bir Yahudi baktı ve: "Sen kimsin?" diye seslendi. Ali: "Ben Ali b. Talib'im" dedi. Yahudi şöyle dedi: "Musa'ya inen şeyin üzerine çıktınız." Ali aldırmadı. Râvî diyor ki: "Tâ ki Allah onun eliyle kaleyi fethettirinceye kadar o geri dönmedi."

"Kamus" kalesi, İbni Ebi'l-Hukayk'ın idi. O bu olaydan önce Müslümanlar tarafından saldırıya uğramıştı. Peygamber, Benî Nadir Yahudilerinin hazinelerini burada saklandığını biliyordu.

Ali, "Kamus" kalesini fethettikten sonra, İbni Ebi'l-Hu-

kayk'ın evladı Kinâne esir edildi. Peygamber ondan Benî Na-jj dir'in hazinelerini istedi, fakat o da bilmemezlikten geliyordu.

Yahudilerden biri Peygamber'e: "Kinane her gün sabahleyin bu enkazlar ve hareberin etrafında dolaşıyor" diye haber verince, Peygamber Kinane'ye: "Eğer bu hazineleri arayıp bulursam seni öldüreyim mi?" dedi. O da: "Öldür" dedi.

Peygamber arama emri verdi. Hazinelerden biri ele ge-i çirildi. Ondan arta kalanı istenildi. O da vermeyince, Peygam-ber Zubeyr'e: "Hazineleri zora başvurarak ondan teslim al" diye emir verdi.

Onu, daha sonra, kardeşi Mahmud bin Mesleme'nin -kij "Naim" kalesinin kenarında, kılıç darbesiyle öldürülmüştü- k>| sası için Muhammed bin Mesleme'ye bıraktı ve boynunun vurulmasın/771 istedi. Son kaleler, "Vetif' ve "Selâm" kaleleri oldu-; ğu gibi direniyordu. Onların bu direnişi geceli gündüzlü 10 gün sürdü.

Bütün mal varlıklarını Şâkk, Natât, Ketibe kalelerinde sakla-j yan Yahudiler, kendi ölümlerinin kesinlik kazandığını görün- .1 ce, Peygamber'e: "Kanımızı dökme her şeyimiz senin olsun, bi-1 ze göç etmeye izin ver" diye dilekte bulundular. Düşmanı muti (itaatli) bulan Peygamber önerilerini kabul etti. Hayber Müslümanların "Fey'"i oldu. Hudeybiye'ye katılmış olanlar arasında mallar ve esirler paylaşıldı.

Yahudiler, tarlalarının yarım pay şartıyla kendi insiyatifleri-j ne bırakılmasını istediler: "Biz bu işi daha iyi bilir ve imarını iyi] yaparız" dediler. Peygamber de: "İstediğimiz an sizi dışarı çı-J karırız" diyerek önerilerini kabul etti. Muhayyise bin Mes'ud her yıl gelerek, Hayber ürünün yarısını teslim almakla görevlendirildi.

77- Bir rivayete göre Merhab'ın katili Muhammed bin Muslime'dir. O Pey-.j gamber'den kardeşinin kısası için onunla çatışmaya girmek için izin is*l tedi. Fakat bütün tarihçilerin Kinane olayını bu şekilde naklettiklerin-! den Merhab'ın Ali'nin eliyle öldürüldüğünün haberi daha doğrudur.. Aklî nedenlerde bunu destekler mahiyettedir.

Fedek Yahudileri de, bu şart dahilinde Peygamber ile anlaştı. Fedek'i Peygamber'e devrettiler. Burası savaşsız olarak elde edildiği için Peygamber'in özel mülkü sayıldı.

Ganimetler arasında Tevrat'ın bazı sayfaları bulununca, Yahudiler onu Peygamber'den geri istediler. O da onların kendilerine verilmesini emretti. Hayber savaşı bir ölçüde iyi ve hoş bir şekilde son buldu. Müslümanlar Arabistan'daki Yahudilerin en büyük üssünü ele geçirdikleri, Yahudiler ise iki haftalık direniş ve savaştan sonra sağlam olarak kurtuldukları ve özellikle kendi evlerinde kalabildikleri için, sevinçli gözüküyorlardı, iki taraf dostluk ve samimiyeti artırma, kin ve nefreti azaltma çabasındaydı.

Sellâm bin Mişkem'in karısı Zeynep, Peygamber için bir kuzu kızarttı. Kuzunun hangi bölümünü daha fazla sevdiğini sordu. Paçalarını dediler. Kuzuyu zehirle sıvadı. Paçalarına daha da fazla zehir sürdü ve Peygamber'e getirdi. Peygamber ile Bişr bin Berâ kuzu paçasından bir lokma aldılar. Bişr lokmayı

yuttu. Fakat Peygamber ağzına soktuktan sonra atıp, şöyle dedi: "Bu kemiğin zehirle sıvanmış olduğu bana haber verildi." Yahudi kadını çağırdı. O da itiraf etti. Peygamber: "Niçin böyle bir iş yaptın?" dedi. O da: "Benim kavmime neler getirdiğini biliyorsun! Kendi kendime dedim ki, eğer o kral ise onun şerrinden kurtulurum. Eğer Peygamber ise bunu bilecektir" dedim. Peygamber de onu affetti.

Bişr zehirlenerek öldü. Zehir, Peygamber'i de etkiledi. Zehi-rin etkisini ömrünün sonuna kadar hissediyordu. Hatta hayatının son anlarında Bişr'in anasına dedi ki: "Senin oğlunla birlikte yediğimiz o zehirli kuzunun tesiri

sonucu ölüyorum." Bu yüzden Müslümanlar Peygamber'in şehit düştüğüne inanırlar.

Peygamber Huyey bin Ahtab'ın kızı Safiyye'yi -Benî Nadir başkanının kızı ve öldürülen Hayber büyüğünün eşi- kendine eş seçti. Böylece Yahudiyle akraba oldu ve bu yenik azınlığın şahsiyetini korudu. Onlarda bu sevgi karşılığı olarak ömrünün sonuna kadar Peygamber'e bağlı kaldılar.

157

Vâdi'1-Kurâ Gazvesi

Peygamber Hayber ve Fedek'ten sonra Vâdi'1-Kurâ ve TewM mâ' Yahudilerine gidip aralarındaki ilişki şeklini belirlemek is» tedi. Fakat, Vâdi'1-Kurâ Yahudileri savaşa kalkışıp yenilgiye uğradı. Ama Teymâ' Yahudileri cizye(78) üzere banş yaptılar.» Böylece Arabistan'ın tümünde Yahudi tehlikesinin kökü ka-j zmmış oldu.

Herakliyus'un Cevabı

Herakliyus, Iran ile savaştan zaferle geri dönüyordu. İranlıların Beytu'l-Mukaddes'ten alıp götürdükleri asıl 'Haç'ı yerin^B bırakmak maksadıyla Beytu'l-Mukaddes'in ziyaretine yaya olafl rak gelmişti. Yolu üzerinde Cem'a şehrinde, Muhammed'in | mektubunu aldı ve saygıyla ona cevap verdi. Gassanî emirfM Muhammed'in cezalandırılmasını imparatordan istediyse de, o I kabul etmedi.

Peygamber bu yılın Muharrem ayında, değinildiği gibi™ kızını, İslam'ı kabul eden önceki kocası Ebû'1-As'a teslim ettiJH Bu arada da Tatib bin Ebi Beltaa, Mukavkıs'ın verdiği hediydH lerle Mısır'dan döndü. Bu hediyeler; Mariye ve Şirin adlı iki ca-B riye, Düldül adlı bir katır, Yeâfur (ceylan yavrusu) adında bûfl eşek ve bir aba (Mısır'ın öz el imalatı eşya)'dan ibaretti. Ayrıc^B Mukavkıs sözlü bir mesaj da göndermişti: "Ben de bir Peygam« ber'in zuhur edeceğini beklemekteyim. Ancak, Şam'dan tabii." 1

Peygamber hediyeleri kabul etti. Mariye'yi kendine eş seçti. 1 Hassan bir Sabit'e de, kendi sanatını akidesi hizmetinde kullan-* ması ve de Safvan bin Muattal ile Ayşe'ye iftiraf79) olayı sonucuM

78- Azınlıklar, verdikleri yıllık vergilere karşılık, İslam hükümetinden hi-fl maye elde etmiş olurlar.

79- Ifk olayının kaza umresi sırasında olduğu ileri sürülür. (Taberic.2, sJM

270).

-Safvan tarafından- dövülmesine karşılık gönlünü almak, yaptığı büyük hizmetlerini takdir etmek için Şirin'i bağışladı. Ayrıca Ebu Talha Zeyd bin Sehl'in Peygamber'e bağışladığı Birha adlı köşkü de ona verdi.

Bu yılda (bir rivayete göre 8. yılda) Peygamber ilk defa olarak, camide iki merdivenli bir minber yaptırdı. Bundan önce caminin sütunlarından birine dayanarak halka konuşma yapıyordu. Peygamber işte bu sütunu -bazılarının dediğine göre-terk edip minberi seçtiğinde, Peygamber'in kendisinden uzaklaşmasından dolayı bu sütun inliyordu. Bu yüzden o sütunu 'Henan' (inleyen) diye adlandırdılar.

Hayber Sonrası Seriyeler

Peygamber Hayber fethi sonrası her zamanki düşmanlarından rahatlamış oldu. Rebî, iki Cemadî, Recep, Şaban, Ramazan ve Şevval aylannda Medine sakin günler yaşadı. O planladığı önemli programlann gerçekleştirilmesini önleyen büyük olaylara girişmek istemiyordu. Çünkü Zilkade ayı yakındı ve Hudeybiye barış antlaşması uyarınca ilk defa kendi güç ve birlikleriyle Kureyş'in gözleri önünde Mekke'ye girecek ve Kabe'yi tavaf edecekti.

Bu birkaç ay zarfında, sadece etrafındakiler hakkında haber edinmek, ya da Müslümanlarla müttefiklerine karşı tecavüze başvuranları veya bazı kabileleri cezalandırmak için küçük se-riyyeler gönderiyordu. Muharrem ayında gizlice Ömer bin Hat-tab ile 30 kişiyi, büyük ve tehlikeli Havazin kabilesini izlemeye gönderdi. Geceleri hareket edip, gündüzleri pusuya yatıyorlardı. Havazinliler bundan haberdar olup kaçtılar. Ömer de savaş yapmadan geri döndü. Daha önce değinildiği gibi, Selem bin Akva'nm rivayetine göre, bu yıl Şevval ayında Necd'e Ebu Bekir kumandasında bir seriye gönderildi. Seleme de bu seriy-yeye katılmıştı.

158

159

Vakidî'nin dediğine göre, Beşir bin Sa'd bu yılın Şaban ayında 30 kişiyle Fedek'teki Benî Murre'ye seriyye yapmıştı. Ayrıca Galip bin Abdullah'ın, Ramazan ayında Meyfa'a'ya seriy-yesi gerçekleşti. Ve Benî Murre bölgesine karşı, Galip bin Abdullah el-Leysî'nin seriyyesi sonucu Mirdas bin Nehîk, Usame bin Zeyd ile Ensarlı bir savaşçının eliyle öldürüldü. Mirdas, Usame'nin kendine karşı geldiğini anlayınca, "Eşhedu enla ilahe illallah" diye haykırdı. Fakat Usame buna aldırmayarak onu öldürdü. Bu hareket Peygamber tarafından kınandı. Ayrıca Ga-lib bin Abdullah 130 kişiyle birlikte Benî Abd bin Saleb'e karşı seriyye gerçekleştirip, koyun sürüsü ganimetiyle Medine'ye döndü.

Beşir bin Sa'd, Şevval ayında Cinab ve Yemen'e karşı bir seriyye gerçekleştirdi. Bundan amaç Uyuyne bin Hısn'ın tepelen-mesiydi. Bu kabile, Gatafan'ın Cinab'a gelerek birlikte Medine'ye saldırmalannı istemişti. Fakat hezimete uğradılar ve U-yeyne'den bir köle öldürüldü.

Mekke'ye Doğru: Kaza Umresi(80>

Zilkade ayı geldi. Hudeybiye antlaşmasından bir yıl geçmişti. Peygamber'Uveyf bin Ezbatu'd-Dili'yi(81) Medine'ye bırakıp, 2 bin kişiyle Mekke'ye doğru hareket etti. Antlaşma gereği her biri bir kılıçtan başka bir silah almadı. Fakat muhtemel tehlikelere karşı koymak için Muhammed bin Mesleme'yi 100 süvari ve yeteri derecede silahla önceden Mekke'ye yakın Meru'z-Zahran'a gönderdi

ve hazır beklemelerini emretti. Müslümanlar, özellikle muhacirler yedi yıl sonra kendi şehirlerine, evlerine, ailelerine, akrabalarına, yakınlarına, tanıdıklarına, tatlı ve

8~D- Onu; Ummretu'1-Sulh, Umretıı'l-Kaziyye (Şerb-i Mevahib) ve Umretu'l-

Kısas diye adlandırmışlardır. (İbn-iHişamc. 2, s. 370) 81- Vakidi'ye göre Ebu Ruhm'u Medine'ye atadı.

acı hatıralarla karşılaştıklan yere geri döndükleri için çok sevinçliydiler.

Muhacirler, Mekke yolunda her şeyi düşünüyorlardı; işkenceler, Ebu Cehiller, Ebu Lehebler, Utbe b. Şeybeler, Umeyye bin Halefler... hepsi gitmişti. Ebu Sufyan, kansı ciğer yiyen Hind ve Safvan bin Umeyye henüz yaşıyordu. Bunlar Muhacirleri onüç yıl boyunca kırbaçlar, işkenceler, horlamalar, küfretmeler, tehditler altında tutmuşlardı. Daha sonra yedi yıl boyunca kendilerini yok etmek için defalarca Medine kapılanna dek gelmişlerdi. Çetin yıllar, Ebu Talib deresindeki can alıcı ablukaya tabi tutulma, Habeşistan sürgünü, baskı ve bilahere firar. Muhacirlerin her biri yolda, işte bu yoldan yedi yıl önce Mekke'yi terk edip Medine'ye sığınma günlerini düşünüyorlardı...

Mekke'ye yaklaşmışlardı. Bilal ve Ammar her ikisi de bir noktaya gözlerini dikmişlerdi Ammar: "O gün babam ve annem, Yasir ile Sümeyye işkence alünda öldürüldü. Bense onlan seyrediyordum" diye düşünüyordu.

Burası Sevr mağrasıdır. Muhammed ile Ebu Bekir birbirine bakıştı. Bu tepenin arkasında Mekke vadisi.... 2 bin Müslüman şevk ve heyecana kapılıp susmuşlardı. Peygamber bindiği deveyi hızlandırdı. Burası Mekke idi, bu da Kabe...

Karşıda Hira bulunuyor. O kara nokta. İşte o mağara... Yirmi yıl önce o gece;

"Oku! Yaratan, insanı 'alak'dan yaratan Rabbinin a-dıyla oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin, en büyük kerem sahibidir." (Alak; 1-5)

Orası Ebu Talib Mahallesi'dir. Abdulmuttalib'in, Ebu Talib'in mezarı ve Hatice'nin evi..

Muhammed harekete devam etti. Onca hatıralar için bir andan fazla beklemek değmezdi. Onun başka önemli işleri vardı: Kabe, putlar, Kureyş. O: "Lebbeyk! Lebbeyk!" diye haykırdı. Cemaat da şevkli ve heyecanlı bir sesle: "Lebbeyk! Lebbeyk!"

diye haykırdı. Kabe'nin görüntüsü gözyaşı dalgalan içinde titrekti. Bazıları

dayanamayıp yüksek sesle ağlaştı...

Kureyş, bu zor ve dayanılmaz hâdise ve sahneyi görmemek için şehri topyekün terketti. Muhammed, Hubel kenarında!! Kadın ve erkekler tepe üzerinde ve Ebu Kubeys ve Hirâ dağında, Mekke çevresinden sahneyi seyrediyorlar...

Abbas bin Abdulmuttalip Kureyş'in ileri gelenlerinden bir gnıpla birlikte Daru'n-Nedve'de saflar halinde durup, ızdıraplı bakışlarıyla sahneyi seyrediyor: Bu, Ebu Talib'in yetimi!? O Ali'dir. O da Ebu Bekir bin Ebi Kuhafe, Ömer bin Hattab, Talha, Zubeyr, Sa'd bin Ebi Vakkas... ha... Halid bin Velid, Amr bin As, Osman bin Talha...

Bunlar ne kadar da birbirlerine sargmdılar...

Peygamber kuzey tarafından hızla Kabe'ye doğru harekete geçti. Abdullah bin Revaha, Peygamber'in devesinin ipini elinde bulundurarak, gurarla recez okuyordu:

"Kafirleri tuttukları yoldan çevirdim.

Onları vazgeçirdim. Bütün hayırlar Rasûlullah'tadır.

Ben O'nun Allah Rasulü olduğuna şahidim.

Ya Rabbi ben o'nun sözüne inanıyorum."

Peygamber Mescidu'l-Haram'ın kapısı önünde indi. Abasına bürünüp, sağ elini onun içinden çıkararak, çabucak harekete geçti ve haykırdı: "Allah onlara acısın. Zira bugün Allah onlara gücünü gösterecek."

Daha sonra tavafa başladı. îlk önce ruknu (tavaf başlangıcını) istilam (selamlayıp) edip hervele (hızlıyürüme) yaptı. Ashab da onunla birlikte hervele yaptı. Yemanî rükne vardılar ve istilamdan (selamladıktan) sonra Haceru'l-Esved'e kadar yavaşça yürüdü. Ashabda yavaşça yürüdü. Haceru'l-Esved'in selamlanmasından sonra yine Daru'n-Nedve safı karşısında hervele yaptı. Ashab da kendisiyle birlikte hareket etti. ikinci ve üçüncü tavafta ise yavaşça yürüyüş yaptı ve Ashab da onu ta-kib etti.

Tavaf son buldu. Daha sonra Safa ve Merve'ye doğru gittiler. Yedi defa Safa ile Merve arasındaki mesafeyi 'Say' ettiler. Beraberlerinde getirdikleri 50 kurbanlığı Merve yakınlarında kestiler. Saçlarını tıraş ettiler. İkinci günün sabahı yeniden Mes-cidu'l-Haram'a döndüler.

Peygamber, Bilal'in ezan okumasını istedi. Bilal, bu cılız, inatçı, vefalı, hızlı zenci, şevkle Kabe'nin çatısına çıkıp, Daru'n-Nedve safı, Ebu Kubeys ve Hira dağlan üzerindeki seyircilerin şaşkın bakışları altında Kabe putlarının karşısında kin ve iman ateşinden kaynaklanan çekici sesiyle, ciğerleri çarçalanırcasına Mekke semasında haykırdı: Allahu Ekber, Allahu Ekber! Eşhedu enlâ ilahe illallah, Eşhedu enlâ ilâle illallah! (ş'leri 's' diyordu)... Mekke

deresi ve vadisi titredi. Muhammed, 2 bin Müslümanla birlikte ilk defa olarak Kabe'de namaz kıldı.

Umre merasimi son buldu. Muhacirler 7 yıllık bir aradan sonra kendi evlerine gittiler. Ensar kardeşlerini de (ki Medine'de onlara misafir olmuşlardı) beraberlerinde götürdüler. Mekke Kureyş'ten boşalmıştı. Müslümanlar şehrin çarşı ve sokaklarında serbestçe dolaşıyorlardı. Muhammed de bu şehirde -ki şimdiki sakinleri onun en samimi dindaşı ve fedaileri sayılırdı- onun sakinlerinin tümüyle ilgilenip gülüşüyordu.

Zafer zirveye ulaşmıştı. Mekke fezası şevk ve heyecan doluydu. Muhacirler kendilerini evlerinde bulduklan için çok mutluydular. Ama Muhammed'in evi barkı yoktu. Hatice ölmüştü, evi de satılmıştı...

Meymune'yle Evlenme

Meymune, Peygamber'in amcası Abbas bin Abdulmutta-lib'in kansının kızkardeşi (baldızı) idi. O evlenme hakkındaki kararı kardeşi Ummu'l-Fadl'e, o da kocası Abbas'a bırakmıştı. Abbas içten içe İslam'a meyilliydi. Muhammed'i de severdi. Fakat faizci ve paracı (para ve servet düşkünü) olduğu için, res-

men saf belirtme yürekliliğine sahip değildi. Bütün kendi sınıf-daşı unsurlar gibi, ikili oynuyordu. Ne Kureyş'i rahatsız etmek, ne de Muhammed'le ilişkisini tamamen koparmak istiyordu. Bu yüzden siyasî olmayan zararsız çıkarcılıklar, sevgi gösterileriyle Muhammed'e yaklaşmak istiyordu. Aynı zamanda Kureyş'le ilişkilerini de bozarak onun gibi paraperesetlerin gerçek dini olan: "Maddî çıkarlarının tehlikeye düşmemesi"ni de istiyordu.

Meymune'yi evlendirme hakkına sahip olan Abbas meseleyi Peygamber'e açtı. Peygamber de Meymune'nin siyasî konumu ve ailesinin statüsünü bildiği için, hemen kabul etti. Mey-mune; Arapların büyük kahramanı Halid bin Velid'in teyzesi, Abbas ve Hamza'nın da baldızıydı. Kureyş'in büyük hanedan-lanyla akrabalığı vardı.

Muhammed düğün merasimini Mekke'de yapmak ve Kureyş'in tümünü bu merasime davet etmek istiyordu. Fakat son gündü o gün; Hudeybiye antlaşması gereğince sadece o gün Mekke'de kalabilirdi.

Kureyş'i düğününe davet etmekle kendine karşı kalplerinde olan vahşet, düşmanlık ve yabancılık duygularını hafifletmek istiyordu. Özellikle bu yeni inkilab tarafından, hiçbir çıkarı, tehdit ve tehlikeyle karşılanmayan yoksul halk kitleleri- ? nin yavaş yavaş İslam karşısında yumuşamış olduklarını biliyordu. Hele bu iki-üç gün içinde islam'a aşık olmuşlardı.

Kureyş'in zehirleyici propagandalarına karşılık, Muhammed'in kendilerinden daha fazla Kabe'yi teclil (büyük sayma, saygıda bulunma) ettiğini, kendileri gibi tavaf ettiğini, Safa v Merve'ye gidip, kurban kestiğini, Müslümanların birbirlerin şefkatli davrandıklarını, yüzlerinde dostluk, hayır ve samimiyetin varlığını görüyorlardı. Ve onları muzaffer, düşmanın, başkentini ele geçirdikleri halde, işgalci bir ordudan beklenen fesat, ayyaşlık, bencillik, gururlanma, acımasızlık ve kin kusmaktan uzak durduklarına tanık oluyorlardı. Üstelik onların daha fazla barış, hayır, iman ve insaniyete varmış olduklarını hisse-

diyor ve yüce aşkın, çehrelerinde daha da belirginleşip, tecelli ettiğini görüyorlardı...

Peygamber Meymune'yi 400 dirheme nikahladı. Düğün işlerini ayarlamaya başladığında Huvaytıp bin Abduluzza birkaç kişiyle birlikte Kureyş'i temsilen gelerek dedi ki: "Sana tanınan mühlet sona erdiği için burasını terketmelisin."

Peygamber: "Benim, aranızda düğün yaparak, sizleri de davet ederek, yemek yedirmemin size ne zararı olabilir ki?" dedi. Onlar da: "Bizim senin yemeğine ihtiyacımız yok; bizim yanımızdan git, dışarı çık!" dediler. Peygamber de çaresiz Mekke'yi terkedip, kölesi Ebu Rafî'yi, Meymune'yi getirmek için Mekke'de bıraktı.

Peygamber Şerifte (Ten'im yakınlannda, Mekke'ye yedi ya da on mil uzaklıkta) 16 yaşında olan Meymune'yle gerdeğe girdi. O Peygamber'in son kansıydı.

Meymune, evlenmeden önce de islam'a meyilliydi. Peygamberle evledikten sonra, öylesine ona tutkun oldu ki, onun ölümünden sonra 50 yıl daha yaşadığı halde, Peygamber'in aşkını kalbinde olduğu gibi sıcak ve canlı tutuyordu. Hatta ölümünden sonra kendinin "Şerifte -Peygamber'le gerdeğe girdiği yerde- toprağa verilmesini vasiyet etti.

Peygamber ve Müslümanlar, susamış aıhlarmı doyurdukları, Allah'a, Muhammed'in risaletine imanları -ki kendi vaad ve sözlerini tutmuşlar, vefalı dostlarına onca güç, zafer ve iftihar sunmuşlardı- arttığı halde kendi şehirlerine girdiler.

Peygamber, siyasî risaletinin ilk aşamasını başanyla sonuçlandırmıştı. Müslümanlar; Allah'ın iradesini gerçekleştirmek için kendilerini seçtiğine, beldelerinde kök salıp büyüyen ve çağlarca egemen olan şirkin, kendilerinin yalın ve keskin kılıçlarıyla kazınacağına kanaat getirmişlerdi.

1400 yıllık bir arayla bu ayetle karşılaşan bizler; Müslümanların topluca Mekke'ye girişlerini, Kabe'nin tavafını ve umre merasimini gerçekleştirilmesini, özellikle Peygamber'in imamlığında Mescidu'l-Haram'daki o görkemli namazın ikame edil-

meşini, Bilal'in müezzinliğini, Ali, Ebu Bekir, Ömer, Ammar l bin Yasir, Sa'd bin Ebi Vakkas, Talha, Zubeyr, Abrdurrahman bin Avf, Osman, Sa'd bin Ubade, İbni Mes'ud, Ebu Zer Gıfarî, I Selman-i Farisî... ve 2 bin Müslüman'ın ilk defa; Lat, Uzza, Hu- '?] bel, Naile... karşısında durmasını, hâmisi ve tapıcılarmın ise on- I lan, en tehlikeli ve en kinci düşmanlarıyla başbaşa bırakıp J şehrin yöresindeki dağlara ve yüksekliklere perişan bir durum- j da kaçarak, olaya seyirci kalmalarının derin ve heyecanlı ma- j nasmı anlayıp, kavramamız pek zordur:

"Ândolsun, Allah, Elçisinin rüyasını doğru çıkardı, Allah dilerse güven içinde başlarınızı traş ederek ve kısaltarak, korkmadan Mescid-i Haranı'a gireceksiniz. Allah ', sizin bilmediğinizi bildi, bundan önce, size yakın bir fetih \ verdi." (Feth; 27)

İbni Ebî el-Avcâ Seriyyesi

\ I Peygamber Medine'ye dönüşten hemen sonra, Ahrem bin |

Ebî el-Avcâ komutasında 50 kişiyi Benî Suleym üzerine \

gönderdi. Fakat onların tümü öldürüldü. Vâkidî'nin dediğine]

göre; sadece İbn-i Ebî el-Avcâ kurtulup, Medine'ye döndü.

Zeyneb'in Ölümü

Aynı yıl, Peygamber'in kızı Zeynep, -Ebû'l-As'ın eşi- Mek- | ke'den dönüşte aldığı darbeler sonucu, uzun süre rahatsız idi, daha sonra da öldü. Peygamber kızının hayatını kendisi, dini j ve mutluluğu için feda ettiğini görüp ölümüyle karşılaşınca i öylesine üzüldü ki; Medine yolunda onun (Zeyneb'in) devesini 1 mızrakla vurarak, onun yere düşmesine, yaralanmasına ve bir yıl sonra da ölmesine sebep olanları, yakalandıkları yerde) ateşle yakılmalarını emir verdi. Fakat bir gün sonra da: "Ateşle ancak ateşin Rabbi yakar" diye bildirip, kılıçla öldürülmeleri emrini verdi.

SEKİZİNCİ YIL

Galib bin Abdullah Gazvesi

Aynı yılın Safer ayında Galib bin Abdullah'ı 10 ya da daha fazla kişiyle Kedîd'deki Benî Mulevveh üzerine gönderip, "onlara gece baskını yapın" dedi. Gece pek karanlıktı, bardaktan boşanırcasma yağmur yağıyordu. Müslümanlar "Amet Amet" diyerek düşmana saldırarak, büyük bir ganimetle Medine'ye döndüler.

Aynı yıl Peygamber, Bahreyn emiri Munzir bir Sava el-Abdî'ye bir mektup yazdı:

"Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla,

Allah'ın Rasulü Nebi Muhammed'den el-Munzir bin Savâ'ya:

Üzerine selam olsun! O halde ben kendisinden başka tapılacak tanrı bulunmayan Allah'ın hamd-u senasını sana ulaştırırım.

Yazdığın mektup ve gönderdiğin elçiler bana geldi. Şunu bil ki, bizim namazımızı kılan, kestiğimizi yiyen ve kıblemize yönelen her kim olursa olsun Müslümandır ve Müslümanların bütün hakları onun için de hak, Müslümanların bütün görevleri onun için de görevdir. Kim Müslüman olmaktan kaçınırsa bu durumda o kimse cizye ödemekle mükellef tutulur."

Mektubu, Abdullah bin Hadramî götürdü. Peygamber on larla, "Mecûsiler ile evlenmemek, onlann kestiklerini yememek, onlardan cizye almak" üzere barış antlaşması yaptı.(82

Peygamber Amr bin As'ı, Cifer ve îbad adlı Culendioğul-lannı İslam'a davet için Umman'a gönderdi. Bunların ikisi de İslam'ı kabul etti. Amr bin As Bahreyn zenginlerinden zekat toplayıp, yoksullara bölüştürdü. Mecusilerden de cizye alıp geri döndü.

Rebiulevvel ayında, Şucâ bin Veheb'i 24 kişilik bir birlikle Benî Amir üzerine gönderdi. Müslümanlar düşmana gece baskını yapıp, büyük bir ganimet elde ettiler. Her biri 15 deve ganimetle geri döndü.

Amr bir Kâ'b Giffarî'yi(83) 15 kişiyle Şam yöresindeki Zatu'l-Atlah'a gönderdi. Amr orada Benî Hudaalı büyük bir grupla ve başkanları Seduş ile karşılaşıp, onları İslam'a çağırdı. Fakat om lar cevaplarını kılıçla verip, Amr dışında hepsini öldürdüler.

Vakidî (Taberi, c. 2, s. 313), Amr bin As, Halid bin Velid ve Osman bin Talha'nın müslüman olmaları ve Medine'ye gelme|| lerinin bu yılın başında gerçekleştiğini ileri sürüyor.

Amr bin As diyor ki: "Ahzab'ın Hendek'teki yenilgisinden! sonra, benim sözlerimi dinleyen Kureyş'in ileri gelenlerine şöyle bir öneride bulundum: "Muhammed'in sultasını kaba kuvvetle yaydığını görüyorum... Sizin görüşünüzün tersine ben; Necaşî'ye sığınıp, onun yanında kalalım, derim. Eğer Mu- \ hammed kavmimize karşı zafer elde edip, hakimiyetini gerçekleştirirse, biz Necaşî'nin yanında kalırız. Çünkü ben Muhammed'in egemenliği altında yaşamaktansa, onun eli altında yaşamayı tercih ederim. Yok eğer kavmim zafer kazanırsa, bizi tanıdıklan için hayırdan başka bir şeyle karşılaşmayız" dedim.

82- Kur'an'ın Zerdüşt dinine karşı görüşü ve de Müslümanlarla Zer-düştlerin ilişkisi konusunda Bi'set'in Eşiğinde Dünya kitabının birinci] cildinde birinci bölüm; -İran bölümünde- etraflıca tartışma konusu oV\ muştur.

83- Ya da "Ka'b bin Amr".

Onlar da sözümü kabul etti. Biz bol miktarda meşin ile Necaşî'ye gittik. Necaşî, her hediyeden daha fazla bu tip hediyeleri severdi. Tesadüfen burada, Peygamber'in, Cafer ile diğer Müslüman muhacirlerin geri dönüş çağnsını iletmek için gönderdiği Amr bin Umeyye ile saraydan dışarı çıkarken karşılaştık. Ben, dostlanma; "Bu Amr bir Umeyye'dir. Onu Necaşî'-den isteyelim, onu bize devredince boynunu vuralım" dedim.

Necaşî'ye vardım. Karşısında secdeye kapandım. "Aferin dostum! Bana beldenden getirdiğin hediyeler nelerdir?" dedi. Bense: "Ey Kral, senin için büyük miktarda meşin getirmişim-dir" dedim.

Daha sonra meşinleri ona götürdüm. O da çok sevindi. "Ey Kral, ben senin yanından ayrılan biriyle karşılaştım. O düşmanımızın habercisidir. Onu bana bağışla ki, bizim ileri gelenlerimiz ve eşrafımızın öldürücüsünü öldürelim"

dedim. Necaşî öylesine sinirlendi ki, kendi burnuna sert bir yumruk vurdu ve ben burnunun kırıldığını sandım. O anda utançtan yerin dibine geçerek ondan uzaklaşmayı diledim.

Dedim ki: "Ey Kral Allah'a andolsun, rahatsız olacağını bilseydim, söylemezdim." O da dedi ki: "Sen, Musa'ya inmiş olan Ekber-i Namus'un kendisine de inen birinin temilcisini öldürmem için sana teslim etmemi mi istiyorsun?"

Dedim ki: "Ey Kral, o böyle biri midir?" O da: "Yazıklar olsun sana ey Amr! Beni dinle O'na uy?! Allah'a andolsun O hak üzeredir. Onunla tersleşen yenilir. Nitekim Musa da Firavun ve ordusunu yendi" dedi.

Bunun üzerine: "Benimle İslam üzere biatlaşır mısın?" dedim. "Evet" dedi ve elini uzaratak birlikte İslam'a biat ettik. Sonra dostlarıma döndüm. Müslümanlığımı onlardan gizledim. Daha sonra Rasûlullah'a vardım. Halid bin Velid'in de Mekke'den Medine'ye doğru hareket ettiğini gördüm. Olay Mekke fethinden önce vuku bulmuştu. Ona dedim ki: "Ey Ebi Süleyman, nereye?" "Allah'a andolsun, bu adam peygamberdir. Müslüman olmak için gidiyorum." dedi.

168

169

Birlikte Muhammed'e vardık. Halid önce yanına gidip, İslam üzere biat etti. Daha sonra ben yaklaşıp: "Ey Rasulullah, I ben sana biat ediyorum, yaptığım günahlarımı bağışlamanı dili-yorum ve gelecekte o işleri bir daha yapmamaya kararlıyım" dedim. O da: "Biat et, İslam önceleri olup bitenleri yok sayar. \] Hicret'se önceki şeyleri ortadan kaldırır" dedi.

Uhud fatihi, Arabın büyük kahramanı, Peygamber ve Müslümanların Mekke'deki üç günlük ikametlerinden etkilene- j rek, akrabalarına: "Her akıl sahibi, Muhammed'in ne sihirbaz ne de şair olduğunun, bilakis sözlerinin Allah'ın sözleri oldu- î ğunun bilincindedir. O halde her akıl sahibi onu izlemelidir" I dedi.

Bu haber Mekke'yi sarstı. Muhammed ile düşmanlıkta babasının mirasçısı olan Ebu Cehil'in oğlu Ikrime, vahşet haberi duyar duymaz Halid'e gelip şöyle haykırdı: "Sen yıldızperest mi oldun?" O da: "Hayır Müslüman oldum" dedi.

Ikrime devamla şöyle dedi: "Allah'a andolsun, hiç kimse senin böyle olacağını beklemiyordu. Muhammed babanı yaraladı. Amca ve amcaoğlunu Bedir'de öldürdü. Allah'a andolsun ben senin yerinde olsaydım Müslüman olmazdım, böyle sözler de söylemezdim. Kureyş'in onunla savaş halinde olduğunu görmüyormusun?" O da : "Bunlar cahilce sözlerdir. Şimdi hakikati anlayıp, Müslüman oldum" dedi.

Ebu Sufyan da vahşetle onu çağırıp şöyle dedi: "Lat ve Uzza'ya andolsun, böyle sözler söylediğin doğruysa, Muham-med'den önce seninle savaşırım." Halid de soğuk kanlılıkla cevap verdi: "Allah'a andolsun, bunu istemeyenlerin aksine, o sözleri söyledim."

Ebu Sufyan dayanamayarak ona saldırdı. Ikrime de onu bir kenara çekerek: "Halid'i İslam'ı seçtiği için mi öldürmek istiyorsunuz? Kureyş topyekün onunla antlaşmı'ştır. Allah'a andolsun bir yıl geçmeden Mekke halkının hepsi ona

bağlanabilir diye korkuyorum" dedi.

Halid daha sonra, Peygamber'e birkaç at gönderdi. Bunun 170

ardından da Mekke'den Medine'ye gitmek amacıyla yola çıktı ve yolda, Amr bin As ve Osman bir Talha'yla karşılaştı. Üçü birlikte Medine'ye varıp Müslümanlara katıldılar. Osman bin Talha bin Ebi Talha, Abdulmuttalip'den

sonra Kabe'nin perde-cisiydi (koruyucu hizmetçisi). Peygamber onu Mekke'nin fethinden sonra yine önceki mevkisine atadı. Şimdi de Kabe'nin kilittarlığı Osman'ın sülalesinin elindedir(.

Habat Seriyyesi

Peygamber Recep ayında, Ebu Ubeyde b. Cerrah ile birlikte 300 kişilik bir birliği, Benî Cuheyne üzerine gönderdi. Müslümanlar şiddetli bir kıtlık ve açlıkla karşılaştılar. Başlangıçta hurma tanelerini teker teker yemeye çalıştılar. O bittikten sonra üç ay kadar ağaç yaprağı yedilerC85). Bazen de bineklerini kesip, yiyorlardı. Derken denizden sahile büyükçe bir balık fırladı. Üç gün (ya da on beş gün) onu yediler. Etinden bir miktarını da Medine'ye getirdiler. Peygamber de onun etinden yedi.

Şaban ayında, Rifaa bin Kays ya da Kays bin Rifaa -Benî Cuşem başkanı- bir grupla birlikte Cabe'ye (Medine'nin yakınında bir yer) gelerek Kays taifesini Peygamber'e karşı ha-kerete geçirmeye çalıştı. Peygamber, Abdullah bin Ebi Hadred Eslemî'yi iki kişiyle bilikte görevlendirdi: "Ya onun kendisi ya da haberini bana getirin" dedi. Abdullah geceleyin Rifaa (ya da Kays)'m yolu başında pusuya yatıp, onu okla vurdu, kavmi de kaçtı. Abdullah'sa onun kafasını birçok koyun ve deveyle birlikte Medine'ye getirdi. Peygamber, o ganimetlere dahil onüç deveyi Abdullah'a teşvik için verdi(8 '.

84- Ahmed Sıbaî Mekke Tarihi, c. 1, Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi Fransızca, s. 186.

85- Bazıları bu iddiayı Peygamber'in dilinden nakletmişlerdir. Fakat ben burada Taberi ve İbn-i Hişam'm sözünü naklettim. (Taberic. 2, s. 319; İbn-i Hişam c.2, s. 374).

86- O, İslam'da düşmanı öldüren ilk kimsedir.

Mûte Seriyyesi

Önceki yıllardaki askerî harekatlardan anlaşıldığı gibi Peygamber kuzeye açılmaya özen gösteriyordu. Şimdi kuzey kabileleri İslam'a tabi olmuştu, islam'ın siyasi ya da manevî etkinliği bu bölgede yayılmış, kuzey sınırlanna yaklaşmıştı. Açıktır ki, Peygamber'in hareketini coğrafi ve ırksal sınırlar durduramayacaktır. Sürekli ilerleyişe devam edecektir. Şimdi İslam, Gassa sınırlarına varmış, büyük Hıristiyanlık dünyası, güçlü doğu R-ma imparatorluğuna (Bizans'a) yaklaşmıştı.

Peygamber'i Mekke gibi, güney de meşgul etmektedir. Fakat dinî ve dahilî açıdan önemli konumu olan bu nokta (Mekke) dışında, Arabistan'ın güneyinden Yemen'e dek dağınık bedevî kabilelerden başka, islam'ın yayılışı açısından önemli bir değer arzeden insan toplulukları yoktu. Arabistan'ın güney komşusu olan Yemen ise, çok zayıf ve güçsüz bir toplumdu.

Medine'nin batısındaysa Kızıldeniz bulunuyor ve Afrika... İslam'ın bu yöndeki etkinliğini yaymak için harekete geçmek; çok ağır koşullar ve sayısız sorunları sözkonusu ettiği için, şimdilik değmezdi. Aksine, kuzey ve doğuda zamanın en büyük medeniyetleri vardı. Buradakiler hem siyasî ve askerî, hem de dinî, kültürel, medenî açıdan en büyük ve önemli insan

toplulukları sayılırdı. Binaenaleyh Peygamber, iç sorunları atlattıktan sonra, bu iki süper gücü düşünmeli derken ister istemez bunun tam zamanı gelip çatmıştı.

Fakat bu iki büyük toplum arasındaki tercih iran'dan ziyade Roma'ya yöneliktir. Çünkü, Roma coğrafî açıdan Medine'ye yakındır. Iran ise doğudadır. Bu yüzden Arabistan'ın batısının en ücra noktasında bulunan Medine'den çok uzaktır. Ayrıca korkunç ve çok sıcak Necd bölgesi ile iki düşman -Iran ve Roma- imparatorluğu elinde devamlı el değiştiren Irak'ın kargaşalı yapısı sonucu Iran ile islam'ın askerî ve manevî ilişkisinin sağlanması çok zor ve sorunlu gözükmektedir.

Roma ülkesi ise Hıristiyandı^ Hıristiyanlık, islam ile ortak özellikler taşır ve uyum sağlayabilir, islam'ın dilini anlayabilir, islam'ın kabulleniş zemini, manevî açıdan kolaydır. Halbuki Zerdüşt dini, Aryanî dinlerinden kaynaklanmıştır. Büyük Sami dinlere dayanan, kendini ibrahimî mektebin bir hareketi sayan Musa ve Isa mezhebleriyle kardeş olan islam ile tanışık değildir. Bir Hıristiyanın, akisedisinin nitelikleri üzerinde ıslahat ve düzeltmeler yapılması sonucu, kolayca Müslüman olması mümkündür. Fakat bir Zerdüşt (Mecusî)'ün islam'ı kabul edebilmesi için, önce dinî düşünce yapısında bir inkılab ve değişim yaparak, itikadı temellerini yok etmesi gerekmektedir. Bu yüzden görüldüğü gibi Peygamber, Mekke'yi henüz fet-hetmemişken, Roma'ya doğru çıkış yapıyor, imparatoru ve onun kuzeydeki Arap kuklası Gassanî emirim resmen islam'a çağırıyor. Arka arkaya askerî hareketler, Medine ile Roma arasındaki kabileleri boyun eğdirerek Roma'ya gitme yollarını oluşturuyordu.

Peygamber, Haris bin Umeyr'i bir grupla birlikte, Busra kralına elçi olarak gönderdi. Haris bir Umeyr ve yanındakiler yolda, Gassanî emiri Şurahbil tarafından yakalanarak öldürüldü. Peygamber de bunun üzerine hemen harekete geçti, islam'ın gücünü, Arap sınırlarının ötesine yaymak istiyordu.

Cemaziyyulevvel'de, 3 bin kişiyi kuzey savaşma seferber etti. Zeyd bin Harise'yi ordu kumandanı seçti. Ve dedi ki: "Zeyd öldürülürse Cafer bin Ebu Talib, Cafer de öldürülürse Abdullah bin Revaha, Abdulah da öldürülürse, ordu istediği kimseyi komutan olarak seçebilir."

Büyük bir eylem ve önemli bir iş yapılmaktaydı. Müslümanlar ilk defa olarak, dünyadaki iki büyük askerî güçten birine sırtını dayamış olan bir emir ile savaşacaktı.

Halk ise, şimdiye kadar Medine'den seferber olan en büyük orduyu uğurlamak ve onunla vedalaşmak için dışarı çıkmıştı. Ve ordu kışlasında onlarla vedalaşıp

selamlaştı. Komutanlann her biri de Peygamberle vedalaştı. O da, her birini ayrı ayrı

172

173

övdü. Abdullah bin Revaha, vedalaşma sırasında dayanamayıp ağladı: "Niçin ağlıyorsun?" diye sordular. Dedi ki: "Allah'a an-dolsun ne dünyaya aşığım, ne de size tutkunum. Sadece Rasû-V lullah'ın Allah'ın kitabından okuduğu bir ayetin, ateşi hatırla-tığmı duyardım:

"Sizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu Rabbinin, yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür."

(Meryem; 71)

Ve ben, oraya girdikten sonra nasıl çıkacağımı bilmiyoru-rm." Onlar da dediler ki: "Allah sizinle olsun. Sizi müdafa etsin. Sizi sağlam ve selametli bir şekilde bize geri göndersin. "(87)

Çok heyecanlanan Abdullah, Allah'a aşk, iman ve ihlas dolu bir sesle, O'nun lütfuna olan ümitten dolayı titrek bir sesle, Peygamber'in gözlerine bakarak, her zaman için vedalaşıyor gibi şöyle bir şiir okudu:

"Sen Peygambersin kim onun hayırlarından

Mahrum kalırsa kader onu düşürmüştür.

Allah sana vermiş olduğu peygamberlerdeki güzellikleri sabit

kılsın.

O Peygamberler k,i yardım görenler gibi yardım gördüler.

Ben Senin hakkında iyilik görüyorum.

Onların sana baktığının tersine bir görüşle.."

Peygamber: "Kadınlan, çocukları, körleri öldürmeyin, evleri yıkmayın, ağaçları kesmeyin" diye ikaz etti. Ve onlar hakkında dua etti. Vedalaşmak için dışarı çıkan binlerce kadın ve çocukla birlikte Medine'ye geri döndü.

Abdullah bin Revaha, hareket halindeyken kafasını çevirip, Peygamber'e uzaktan hasretle baktı. Ve şöyle söyledi:

87- Bu iddiaya karşılık şu şiiri okuyor: "Fakat ben Allah'tan mağfiret diliyorum ve kan döken bir kılıç darbesi ya da karın yaran ve ciğer parçalayan bir silahla donatılmış iki el darbesiyle çabucak öldürüleyim ki; mezarımdan geçenler: "Allah bu savaş erini kurtuluşa erdirsin" desinler."

"Hurma bahçesinde ayrıldığım o zata selam olsun. O çok hayırlı bir haberci ve dosttur..."

Ordu, Şam'a vardı ve Maan'da konakladı. Burada, imparator Herakliyus (ya da kardeşi Teador)'un 100 biri kişilik bir ordu ile Belka ülkesindeki Meab'a gelip konakladığının haberim aldılar. Bu arada Lahm, Cüzam, Elkayn, Behra, Beli kabileleri de Malik bin Zafile başkanlığında 100 bin silahlıyı Romalıların yardımına gönderdiler. Böylece Meâb'da 200 bin Arap ile Rum savaşa hazır hale geldi.

Medine'nin küçücük ordusu moralini kaybetti. îki gece ve gündüz Maan'da kaldı ve ne yapacağını düşünmeye başladı. Eğer düşmanın karşısından kaçarsa nasıl Medine'ye dönebilir ve nasıl Peygamber'in yüzüne bakabilirdi? Kadınlar ne derdi? Eğer düşmanlar saldınrsa, 3 bin Medineli mücahit, dünyanın en silahşor ve techizatlı askeri olan Romalılarla ve 200 bin kişilik Arap-Romalı birliğinden oluşan orduyla nasıl başedebilirdi. Eğer ölümden korkmaz şehadete sırt çevirmezlerse, bu dünyada İslam'ın bütün gücünü oluşturan 3 bin mücahidin toptan

yokedilişi Allah'ı sevindirir miydi? Korku ve tereddüt herkesin kalbine egemen olmuştu. Üç öneri geldi: "Peygamber'e mektup yazarak, düşman sayısını iletelim; ya bize yardımcı gönderir ya da bir emir verir ve biz de onu uygularız."

Abdulah bin Revaha - kılıç ve şiir adamı, Medine'de olduğu gibi şehadete can atıyordu- kalkıp, şiirin fesahat ve güzelliğini taşıyan, iman gücü konuştu: "Ey kavim! Şimdi kötü saydığınız şey için yola çıktınız, o da şehadeti istemektir. Biz halkla, güç ve sayı çokluğu üzerine savaşmıyoruz. Biz Allah'ın bizi aziz kıldığı dinine dayanarak, bu güçle donanmış olarak savaşıyo-ruz. Haydi ileri! Ancak iki iyilikten biriyle karşılaşırız: Ya şehadet! ya zafer!"

Abdullah'ın bu sözleri öylesine etkili oldu ki, topyekün savaş için kalktılar. Abdullah'ın ruhlara indirdiği şiir kırbaçlarıyla korku, gevşeklik ve tereddüt kalplerden siliniverdi. Ve Müslümanlar ölüme koşarak gittiler.

174

175

Müslümanlar, Belka köylerinden birisi olan Meşarif te, Rum ordusunun kendilerine yaklaştığını gördüler. Fakat orasını savaşa uygun bulmadıkları için Mûte köyünde mevzilenip, hemen saflaştılar. Sağ kola Benî Uzreli olan Kutbe bin Kata-de'yi, sol kola Ensarlı olan Ubade bin Malik'i komutan tayin ettiler.

Zeyd bin Harise, Peygamber'in bayrağını dalgalandırdı ve şimşek gibi düşman ordusuna iniverdi. Mücahitlerin her biri de, karanlıklarda kayan yıldız gibi düşman ordusuna daldı. Bir anda Müslümanlar ok yağmuru gibi, 200 bin kişilik Rum ordusunun kalbinde kayboluverdi. Düşmanın kalabalık ordusunca kuşatıldılar. Müslümanlann hepsi de "daha iyi bir biçimde ölmek" için çalışıp, hayret verici kahramanlıklarda bulunuyordu.

Zeyd bin Harise, ordunun yiğit ve yürekli komutanı, mızrakların amansız darbeleriyle linç edildi. Peygamberin bayrağı düşmek üzereyken Ali'nin 33 yaşındaki kardeşi (Ali'den 10 yaş büyüktü) Cafer bin Ebi Talip -seneler sonra Habeşistan'dan sürgünden yeni dönmüştü- jkartal gibi fırlayıp, bayrağı kaptı ve saldırıya geçti. Düşman yeni bayraktarı her taraftan kuşattı. Cafer ölümle karşı karşıya kalınca atından inerek onu, düşmanın eline düşmemesi için kovaladı(88) ve yayan olarak savaşa devam etti. Kılıçlar her taraftan inmeye başladı. O, Peygamber'in bayrağını darbeler yağmuru altında dalgalandırdığı halde kahramanca kılıç sallıyordu ve şöyle diyordu:

"Cennet ne güzeldir, ona yaklaşmak ne hoştur,

Onun içeceği temiz ve soğuktur.

Rum ise Rumdur, onun azabı yaklaşmıştır, .,

Savaşta onlann darbeleri bana ait olsun."

Düşman, bayrağın indirilmesine çalışıyordu. Cafer'in sağ eli düştü. Kılıcı atarak, hayret verici bir maharetle sayrağı sol elile kaldırdı. Sol eli de koparılınca bayrağı iki kolu arasında tuttu.

88- "Agareha" dört el ve ayağını kılıçla vurdu. Bir rivayete göre ayak ve bilek arasındaki sinirleri kopardı.

Abdullah bin Revaha hazırlığa geçti. Cafer ikiye bölündü... Abdullah bayrağı kaptı ve rüzgar gibi başka bir noktaya hareket etti.

Müslümanlar ölümün acımasız orağıyla yerlere dökülüyordu. Kahramanlann tümünün fazla bir zaman geçmeden kan içinde sakinleşecekleri görülüyordu. Abdullah bir kenara çekilerek düşünmeye başladı. "Ne olacak? Zafer için hiçbir ümit bulunmayan bu şartlarda ölmemek daha iyi değil mi?..." Tereddüt bir dalga gibi kafasından geçip, vücuduna egemen oldu ve kendi kendisine şöyle dedi:

"Ey can kasem ettim; elbette ineceksin, Muhakkak ya ineceksin yoksa zorla inersin. İnsanlar bağırırlarsa ve toplanırlarsa ve ağlarlarsa sana Ne oluyorki seni cennetten hoşlanmaz görüyorum. Huzur ve sükunlu zamanların da epey oldu. Sen ancak eski bir su kırbasında azıcık bir susun." Ve Zeyd ile Cafer'in sonunu düşledi: "Ey nefs, eğer katledilmezsen ölürsün, Bu öyle bir ölüm ateşidir ki ona girmiş durumdasın. Temenni ettiğin şeyler sana verilmiştir.

Eğer o ikisinin yaptıklarını yaparsan amacına ulaşmışsın demektir."

Atından indi. Amcasının oğlu etli bir kemiği ona uzatarak şöyle dedi: "Al ye ve güç kazan, sen görmek istediğin şeyi gördün." O da kemiği alarak ağzına soktu kemirdi. Bu arada küıçlann sesini ve savaşçıların sesini duyup, sinirlice kendi kendine seslendi: "Sen hala yaşıyorsun!"

Kemiği hiddetle fırlatıp, yerinden kalktı. Kılıca sarılıp atına bindi ve ok gibi düşmanın kalbine daldı. Kahramanca savaşıp öldürüldü.

Bayrak daha sonra Sabit bin Akrem'in eline geçtil89). O,

89- Ya da Ergam (Taberic. 2, s. 321) ki, sanıyorum Argam'ın değiştirilmiş ^şeklidir. O Ridde savaşında, onbirinci yılda ve bir rivayete göre de oni-kinci yılda öldürüldü. (İtiab, Mevabidve İbn-i Hişam)

şöyle dedi: "Ey Müslümanlar kendi aranızdan birini seçin." Müslümanlar: "Sen ol" dediler. "Ben bu işin ehli değilim" dedi. Daha sonra Halid bin Velid komutan seçildi(9W.

Arabi'n ünlü kahramanı, yeni müslüman olmuştu. Müslümanlar üzerine çektiği kılıçlara karşılık, böyle bir savaşa gönüllü olarak katılmıştı. Kahramanlığın pek etkisi bulunmadığı anlarda bayrağı eline geçirdi. Ordusunu iftihar verici bir ölümden başka bir son beklemiyordu.

Savaşı başarısız bulan Halid geceyi beklerken ihtiyatlı çatışmalara girişiyordu... Geceleyin iki ordu sakinleşiyor ve dinleniyordu. Halid, ordusunun büyük bir kısmını uzun saflar halinde cephe arkasına gönderdi ve yarın sabah gürültülü ve sesli bir şekilde cepheye koşmalarını emir verdi.

Ertesi sabah Rumlar, Medine'den büyük miktarda yardım birliklerinin geldiğini sandılar. Müslümanlann kılıç gücüne tanık bulundukları için savaş yapma konusunda tereddüde kapıldılar ve saldmya geçmediler. Müslümanların saldırısını beklediler. Halid'in saldırıya geçme niyeti olmadığına göre fiilen savaş bitmiş oldu. Ve Halid Medine yolunu tuttu. Bu hileyle 3 binden az Müslümanı 200 bin Rum ve Arap savaşçının elinden kurtarmış oldu.

Peygamber Medine'de halka, ordusunun kaderi hakkında bilgi verip şöyle dedi: "Bana ulaşan haberlere göre, bayrağı Zeyd taşımış ve savaşarak şehit düşmüştür. Daha sonra Cafer bayrağı ele almış ve savaşarak şehit düşmüştür..."

Peygamber sustu. Ensar'ın çehresi değişti. Ensarlı olan Abdullah bin Revaha'nın kötü bir şey yapmış olduğunu sandılar.

Peygamber'in suskunluğu devam etti ve daha sonra: "Abdullah bin Revaha bayrağı göğüsleyerek savaşa devam edip, şehit düşmüştür" dedi. "Bunlar (şehitler) uykudaki kimsenin rüyalan gibi, altından yataklar üzerinde bana gösterildi. Ben

90- Taberanî'nin Ebu el-Yasîr'den naklettiği rivayete göre diyor ki: "Ben İbn-i Revaha'nın öldürülüşünde sonra bayrağı alıp, Sabit bin Akrem'a verdim, o da onu Halid'e verdi. (Mevahib Şerhi)

Abdullah bin Revaha'nın köşkünü diğerlerininkine nazaran eğri bulup: "Bu ne?" diye, sordum. Bana dediler ki: "O ikisi çarpışmaya hemen gitti. Abdullah bin Revaha ise, bir süre bekleyip daha sonra gitti."

Peygamber bu savaşın sonuna, özellikle Cafer'in ölümüne çok üzüldü. Cafer'in islam yolundaki sürgünlere, eziyetlere göğüs germesi, fedakarlığı, vefası... müslüman Muhacirlerin Habeşistan'a hicreti sırasında onlara başkanlık etmesi, Necaşî'nin sarayında islam'ın ve Muhammed'in yiğitçe savunmasını yapması... Mûte'de sadakatle canım feda etmesi. Bütün bu zorluklara tahammül etmesine rağmen, bir nasib alamaması... 15 yıllık sürgün hayatından dönüşünden sonra, sadece birkaç ay Medine'de kalabilmesi (Hayber fethi sırasında Habeşistan'dan dönmüştü), dostlanyla birlikte hür bir hayattan fazla bir pay alamamasını hatırladı. Özellikle onun gençliği, onunla akrabalığı gibi faktörler Peygamber'i Cafer'in ölümünden dolayı çok üzmüştü. Öyle ki, yüksek sesle ağlıyordu.

Cafer'in şehadet haberini duyunca, onun evine gitti. U-meys'in kızı, Cafer'in eşi diyor ki: "Ben çocuklarımı yıkayıp, üstlerini temizleyip, saçlanna güzel koku sürmüştüm. Peygamber bize gelerek "Cafer'in çocuklarını bana getir" dedi. Ben de onlan ona götürdüm. Çocuklannı okşadı ve iki gözünü yaşlar kapladı. "Ya Rasulullah, anam ve babam sana feda olsun. Niçin ağlıyorsun?" diye sordum. "Cafer ve dostlarından bir haber mi edindin?" Dedi ki: "Evet, bugün öldürüldüler." "Hemen kalkıp

ağlamaya başladım. Kadınlar da toplandı. Rasûlullah'sa kendi evine giderken: "Cafer'in ailesini unutmayın, onlara yemek pişirin, onlar başkalanmn acısını çekmekteler" diye ikazda bulundu.

Zeyd bin Harise'nin kızının üzüntüsünden dolayı titrediğini ve kendine doğru geldiğini gören Peygamber, ona doğru hareket edip, elini omuzlan üzerine koydu. Teskin edici sözler söylemeye çalıştıysa da beceremedi ve ağlamaya başladı, öyle ağlıyordu ki, omuzlan titriyordu.

178

179

Müslümanlar, Peygamber'in bu kadar rahatsız ve üzgün luşuna hiç rastlamamışlardı. O, çileli hayatında pek az ağlamıştı. Bu nedenle onun ağlayışına hayret ettiler ve şaşkınlıklarını -gizlemeyip sordular. Peygamber de dedi ki: "Bu gözyaşlan dost ve sevgi gözyaşıdır ve dostların yitirilmişliği içindir."

Cafer'in ikiye bölünmüş cesedini Medine'ye getirdiler. Mûte ordusunun geri dönüşünün üçüncü günü onu toprağa verdiler. Peygamber: "Artık Cafer'in ölümü için ağlamayın, çünkü Allah ona iki kolu yerine iki kanat bağışladı. O da Cennet'te uçmaya başladı (Cafer-i Tayyar)" dedi.

Ordu Medine'ye yaklaştı. Peygamber bineğine binip, Ca fer'in yetimini de önünde oturttuğu halde, büyüklü küçüklt Medine halkıyla birlikte karşılamaya çıktı. Halk çok sinirliyd' Kadınlar hatta çocuklar bile, zafer elde etmeden geri dönen orduyu kınayıp yeriyordu. Ordu da sakin ve üzgün bir şekilde cemaate yaklaştı. Halk da konuşup, üzerlerine ve askerlerin yüzlerine, toprak serpiyor ve şöyle haykınyorlardi: "Ey Firariler (Kaçaklar)! Allah yoludan mı firar ettiniz?" Peygamber'se halkı sakinleştirmek için şöyle diyordu. "Bunlar furrar (kaçak) değil, kerrar (tekrar hamle yapıcı)dır inşallah."

, Ordu kendilerini firari olarak nitelendiren kadın ve çocukların feryattan arasında şehre girdi. Mücahitler, üzgün ve uta-' narak kendi evlerine gittiler. Halktan çekindikleri için evden dışarı çıkmıyorlardı, hatta namaza bile katılmıyorlardı. Peyi gamber'in eşi Ummu Seleme, Seleme bin Hişam'ın karısına: "Niçin eşin, Peygamber ve diğer Müslümanların namazına katılmıyor?" diye soruyor. O da diyor ki: "O dışan çıkamıyor, çünkü dışarı çıktığı zaman halk: "Ey firariler, Allah yolundan mı firar ettiğiniz?" diye üzerine varıyorlar. O da çaresizlikten oturup, dışarı çıkmaktan korkuyor."

Selasil Seriyyesi

Arka arkaya zaferlerle karşılaşan ordunun gururu zedelen

misti. Halk kitlesinin mücahidlere olan sağlam ve büyük imanı sarsılmıştı. Dışarıda da Halid'in semeresiz dönüşü yenilgi sayılıyordu. Çünkü, "muzafferce geri çekiliş" taktiğinin bulucusu olan Halid'in bu eylemi o

günlerde iyice anlaşılmıyordu. Müslümanlarla müttefik kabileler veya dindaşlar morallerini kaybetmişlerdi. Düşmanlar da küstahlaşmıştı. İslam'ın askerî egemenliğinin külü altındaki kin ateşleri her taraftan yükselmeye başladı. Kureyş'in ve diğer muhalif kabilelerin ard niyetli elebaşları, Mûte ordusunun dönüşünü büyük bir yenilgi olarak propaganda ettikleri için, bu ateşlerin bir araya toplanıp Medine'yi rahatsız etmeye başlamasından korkuluyordu.

Peygamber'in her zaman izlediği "her yenilgi sonrası yeni bir saldırı düzenleme" taktiği gereğince, Mûte olayının bıraktığı olumsuz etkileri gidermek için yeni bir gövde gösterisine başvurdu. Cemaziyelahir'de, Halid'in dönüşünden "birkaç hafta sonra, Amr bin As'ı 300 kişilik en profesyonel savaşçılarla birlikte, Medine'ye karşı saldın komplosu düzenlemekte olan Benî Üzre üzerine gönderdi. Amr bin As'm annesi Benî Uzreliy-di. Peygamber Amr bin As'ı ordu komutanlığına seçerek düşmanlığı dostluk ve barışa dönüştürmek, düşman saflarında ikilik çıkartmak ve muhtemelen onlann gücünden de yararlanarak Şam'a çıkmak, Mûte yenilgisine karşılık vermek istiyordu.

Amr, Cüzam beldesinde (Şam'da) Selasil suyu başında düşmanın büyük gücüyle karşılaşarak, Peygamber'den yardım istedi. Peygamber. Ebu Ubeyde bin Cerrah ile birlikte, Muhacir ve Ensarın büyüklerini; Ebu Bekir ile Ömer dahil, Amr'ın yardımına gönderdi. Amr, yeni Müslüman olmuştur ve henüz, cahili bencillikler, hamlıklar ve gururlar, genç imanından daha canlı ve diridir. Ebu Ubeyde eğitilmiş sahabedir. İslam'la yoğrulmuştur. Kolayca kendisinden ve bencilliklerden vazgeçer. Çok yiğit ve ağır başlı biridir.

Peygamber'in tahminleri, iki komutanın ilk karşılaşması üzerine doğrulandı. Ebu Ubeyde varır varmaz Amr: "Sen yardımcı olarak gönderildin, komutan benim" dedi. Ebu Ubeyde

de: "Peygamber birbirimizle münakaşa yapmayalım diye ikaz etmiştir. Sen benim emrimi dinlemezsen, ben sana uyarım" dedi. Öyle de yaptı. Amr orduyla birlikte namaz kıldı. 500 Müslümanla düşmana saldırıp, zafer elde ederek geri döndü.

Mekke'nin Fethi

Şimdi, Mekke fethi için her yönden zemin hazır bulunuyordu. Peygamber güçlenmiştir. Arap kabileleri kılıç gücü veya antlaşmayla İslam'a tabi olmuştur. Yahudi'nin kökü kazınmıştır, ya da tamamen Müslümanların avucundadır.

Mekke de büyük bir zaaf ve perişanlık içindedir. Ebu Cehil, Utbe, Velid ve Şeybe, Umeyye bin Halef, Munebbih, Amr bin Abd-i Vudd Müslümanlarca öldürülmüştür. Ebu Leheb de ölmüştür. Uhud fatihi Halid bin Velid, uyanık ve etkin bir zekaya ve şahsiyete sahip olan Amr bin As,

Kabe'nin perdedarı, Kureyş ordusunun bayraktarı Osman bin Talha İslam'ı kabul etmiştir. Ebu Sufyan, Ikrime ve Safvan bin Umeyye'den başka bir kimse kalmamıştır.

Mekke'nin en seçkin çehresi olan Ebu Sufyan, gerçi uyanık ve işini bilen bir tüccar, üst tabakadan, etkin, çok kurnaz bir şahsiyettir. Fakat pek derin değildir; üstün zeka ve uyanıklığı, dar bir çerçeve içinde hareket etme olanağı bulmuştur. Uzak bir geleceği göremiyor. Sorunlann çok boyutlu derinliklerini incelemekten, sağlam ve geniş bir plan kurmaktan acizdir. Ö-zellikle savaş işlerinde ham ve sabırsız biridir. Zorluklar karşısında çabuk kendini kaybeder. Uhud ve Hendek'te onu iyice tanıyabildik. Genellikle ticarî bilinç ile siyasî zeka, özellikle rehberlik potansiyeli ve askerî komutanlık gücü pek az olarak bir kişide toplamr. Bu nedenle böyle bir kimsenin; derin bir siyasetçi, geleceğin ne olduğunu kestiren usta bir kumandan, fevkalade bir rehberiyet potansiyeline sahip olan Muhammed karşısında dayanabilme olanağını bulamayacağı kesindir.

Mekke halkının psikolojik durumu, Peygamber'in peşpeşe

amansız askerî, siyasî, ekonomik darbeleri altında, özellikle o-nun düşünsel ve propaganda hareketi karşısında linç edilip bozulmuştur. Genel olarak Mekke, güçlü cazibesi olan, düşünceleri seferber eden, halka hedef sunan, hareketli, heyecanlı, ortak bir slogandan yoksundu. "Dinî ve mezhebî âdetler"e, "yıpranmış sosyal ve kavmî gelenek ve âdetler"e dayalı bir direnişin; yapıcı, devrimci, odunlara ateş düşercesine düşünce ve duyguları kaplayan bir düşüncenin saldırısı karşısında varlık göstermesi beklenemezdi.

Mekke halkı, yirmi yıl boyunca her gün Muhammed'le yüzyüze kaldıklarından ve devamlı onun düşünce ve eylemleri hakkında konuştuklarından dolayı Onu iyice tanımışlardı. Bu uzunca sürede yavaş yavaş Onun sözlerine alışmış ve Onun bazı düşünce ve hareketlerinden etkilenmişlerdi. Ona karşı düşmanlıkları azalmıştı. Özellikle halk kitlesi; herkesi eşitliğe çağıran, kendine yaptıkları eziyet ve zulme karşın, Mekke halkına maddî yardımda bulunan, sevgi besleyen Muhammed'in etkisi altında kalmıştır.

Peygamber, Mekke'nin kolayca teslim olacağını, ciddi ve kanlı bir direnişin olmayacağını, henüz kendisi karşısında ruhen teslim olmayan Kureyş'in de kendisine tahammül edeceğini biliyordu. Mekke'ye egemen olma, Kabe'yi kurtarma, yirmi yıl boyunca putlara karşı yaptığı mücadele sonucu onları kırabilme, kendi kavmi içindeki en büyük şirk üssünü yok etme gibi büyük arzusunu gerçekleştirebilmenin zamanı gelip çatmıştı.

Bu yoldaki en büyük ve tek engel, Hudeybiye barışıdır. Muhammed de her zamanki gibi ahdine bağlıdır. Fakat bu engelin de pek sürmeyeceği kesindir. Tarih; bir "kimse"nin ya da "dü-şünce"nin zaferine karar verirse, önceden bütün engelleri onun yolu üzerinden kaldırıp, her türlü hareket olanağını onun için oluşturur. Hatta düşmanı da, körükörüne kendi eliyle yolu düzlemesine zorlar.

Peygamber; Hudeybiye antlaşmasının Kureyş tarafından bo-

zulmaması halinde Mekke'ye kaldıramayacağını biliyor. Çünkü o barış antlaşmasını on yıl için imzalamıştı. Bu nedenle, Mekke fethi pahasına olsa bile, kendi ahdini bozması O'na yakışmaz. Diğer taraftan ise Kureyş, kendi bağımsızlığını sürdürebilme-' sini bu antlaşmanın varlığında görüp, onu korumaya ve Muhammed'e bir açık vermemeye çalışıyordu.

Muhammed mescidde oturmuştu. Aniden, Amr bin Salim acınacak ve perişan bir durumda Peygamber ve onunla birlikte olan Müslümanların karşısına dikilip, antlaşmanın ayaklar altına alındığına dair şöyle bir haber iletti(91).

"Ey Rabbim, ben Muhammed'den bizim babamızın ve

Onun kadîm babasının andlaşmasını taleb ediyor ve

Onu hatırlıyorum.

Siz çocuklar biz ise doğuranla/93 olmuştuk.

Biz sana teslim olduk, el kaldırmadık®3.

O halde yardım et, Allah seni hazır bir yardıma

Kavuştursun.

Allah'ın kullarını çağır ki yardıma gelsinler.

Onlann içinde Rasulullah gazaplanır.

Eğer ondan boyun eğme istenirse yüzü kararır.

Birçok asker içindeki köpüklü (kabarmış) deniz gibi akar.

Eğer Kureyş seninle anlaştıkları vaade muhalif durur,

Ve senin tekidli misakını bozarlarsa

Kedâ de benim için gözetleyiciler kılarlarsa

Benim hiç kimseyi çağırmadığımı zannederlerse,

Onlar daha zelil ve sayıca daha azdırlar,

Ve onlar bizi uyurken Vetir'de gece bastılar

Ve bizi rüku ve sucud ederken katlettiler"

91- İbn-i Hişam c. 2, s.394.

92- Benî Abd-i Menaf (Muhammed'in soyu)'ın anası Huzaa'dandır.

93- Aslemna, Selm'in türevi, çünkü bunlar henüz Müslüman olmamışladı. , (Sıiheylî) "El kaldırmadık" yani son beyitten anlaşıldığına göre onlardan bir grup Müslüman olup rüku ve "sucud (secde) halindeyken öldürülmüştü.

94- Savaşa hazır.

95- Mekke'ye yakın, Huzaa'ya ait pınar.

Peygamber Mekke yolunun kendisi için açıldığını görünce kararlı bir şekilde şöyle dedi: "Amr bin Salim, yardım olunacaksın."00

Daha sonra bir bulut parçasını göstererek şöyle dedi: "Bu bulut Benî Kâ'b'ın yardımı için yağmaya başlayacaktır."

Budeyl bin Verkâ bir grup Huzaalıyla birlikte Mekke'den gelerek şikayette bulunup, olayı Peygamber'e anlattı.

Benî Huzaa ve Benî Bekr Hudeybiye antlaşması sırasında ilki Peygamber'le diğeri ise Kureyş'le ittifak kurmuştu. Bu iki kabile cahiliyyeden beri birbirine kinle bakıyordu. Birbirlerinden bazı kimseleri öldürmüşlerdi. Huzaalılar İslam öncesinde Benî Bekr'li Esved bin Rezen'in üç evladını kısas için öldürmüşlerdi. Sonraları Muhammed ve İslam meselesi ortaya çıktığında herkes bunlarla meşgul olduğu için kabilesel hesaplaşmalar durmuştu. Hudeybiye barışıyla Huzaalılar Peygameber'le ittifak kurdu. Benî Bekr ise, Kureyş'le birleşti. Bu iki kabile arasında ister istemez kincilik ve çatışma olanağı kayboldu. Fakat kalb-leri olduğu gibi kinle doluydu. Benî Bekr, ileri gelenlerinden olan üç kişinin intikamını Huzaalılardan alma fırsatını kolluyor-du.

Mûte savaşı haberi, Mekke'de abartılarak yayıldı. Peygamber'in düşmanları, kuzeydeki bu başarısızlığını Peygamber'i dize getirmiş olan büyük bir yenilgi olarak gösterdiler. Bunun sonucu Mekke halkı İslam ve Peygamber'in müttefiklerine karşı düşmanlıkta küstahlaşıp, cesaret kazandılar. Benî Bekr ise, Hudeybiye barış şartlarına aldırmaksızın, Benî Huzaalılar'dan intikam alma fırsatını değerlendirdi. Kureyş'in elebaşları, Peygamber'in müttefiklerini sıkıştırmak için zeminin elverişli olduğuna kanaat edip, Benî Bekr'i kırşkırtarak, onlara silah verdiler.

Benî DÎ11İ Nevfel bin Muaviye Dîlî, kendine bağlı bir grup Benî Bekrliyle Mekke'nin aşağı kısmında, Benî Huzaalılara ait

96- htiablden naklen: "Benî Ka'b'a yardım etmezsem Allah yardım etmesin."

Vetir suyu başında Benî Huza'ya geceleyin baskın yapıp, Menbe adlı bir erkeği öldürdüler. Aynı gecede îkrime bin Ebu i Cehil, Safvan bin Umeyye, Süheyl bin Amr (Hudeybiye banşını I imzalayan Kureyş temsilcisi) süvari olarak kendi yüzlerini ka- I patıp, köleleri ve Nevfel ile birlikte Benî Huzaalılara gece bas- I kını yaparak onlan "Harem"e kadar kovaladılar. Burada Benî Bekrliler Nevfel'e dediler ki: "Biz Allah'ın Harem'ine girmiş bu- | lunuyoruz. Allah'ın!" O da dedi ki: "Bu büyük kelime! Bugün bu Harem'de Allah yoktur. Ey Benî Bekr, kanınızı alın! Canıma andolsun ki siz, Harem'de hırsızlık yapıyorsunuz da kanınızı 1 (kanınızın intikamım) almıyor musunuz?"

Hudeybiye barış antlaşmasının ayaklar altına alındığını ve Kureyş arasında hayatlarını tehlikede gören Benî Huzaalılar Mekke'ye gelerek korkularından Mekkeli Budeyl bin Verkâ ve Rafii'nin evlerine sığındılar.

Hudeybiye antlaşmasının bozuluşu Mekke'de alenen açığa çıktı. Ahzer bin Laet bir şiirinde resmen Kinane ve Huzaa arasındaki savaştan söz edip, Huzaalılann hicvini yaptı: "Bizler, | Benî Kâb'ı, zilletle Budeyl ve Ralii'nin kulübesinde, zelil bir köle gibi tutsak ettik ve onlan keçi gibi keseceğiz."

Benî Huzaa'nın diğer temsilcileriyle birlikte gelen Amr ve Budeyl, Peygamber'in keskin ve kısa cümlesi: "Amr bin Salim, yardım olunacaksınız" sözünü alarak geri döndüler. Kureyş'in özellikle muhafazakar ve gelenekçi düşünen ileri gelenleri antlaşmanın ayaklar altına alınması üzerine dehşete kapılıp, hemen Ebu Sufyan'ı Medine'ye göndererek, antlaşmanın sağlama alınmasını, hatta zamanının uzatılması için Peygamber'le görüşmesini istediler®70.

Ebu Sufyan acele Mekke'den hareket ederek, Usfan'da Budeyl bin Verkâ'yla karşılaştı ve Peygamber'e şikayete gittiğini hissetti ve sordu: "Nereden geliyorsun Budeyl?" Budeyl: "Huzaa ile birlikte bu sahil yakınındaki vadideydim" dedi. Ebu Suf-

97- Antlaşma süresinin (on yıl değil) iki yıl olduğu görüşünü bu olay güçlendiriyor.

yan: "Muhammed ile görüşmedin mi?" dedi. O da: "Hayır" dedi. Ebu Sufyan Budeyl'in gidişinden sonra onun devesinin dış-kılarındaki hurma çekirdeklerini inceleyip, onun Medine'den geldiğini anladı. İşin zorlaştığım gördü. Hızla Medine'ye varıp, doğrudan Peygamber'in eşi ve kendi kızı olan Ummu Habi-be'nin evine gitti. Ummu Habibe, Habeşistan muhacirlerinden-di. Cafer ve diğer muhacirlerle birlikte Hayber fethinden az önce Medine'ye dönmüştü. Peygamber, Ebu Sufyan ile düşmanlığının zirvesinde iken Ummu Habibe'yle evlenip, onun damadı olmuştu. Bu çok derin anlamlı bir evlilikti. Ebu Sufyan kızının evine girdi ve doğrudan Peygamber'in yatağı üzerine oturmak istedi. Ummu Habibe hemen yatığı topladı. O da dedi ki: "Kızım, bu yatağı benim için hoşgörmedin mi, yoksa beni bu yatağa uygun mu bulmadın?" O da: "Hayır... bu, Rasulullah'ın yatağıdır. Sen ise mürşik ve necis birisin, Rasulullah'ın yatağı üzerinde oturmam istemedim" dedi.

Ebu Sufyan sinirli bir şekilde kalktı. Seneler sonrası kızının böyle sert ve soğuk davranışından alınarak, onu terk ettiği sırada şöyle dedi: "Allah'a andolsun kızım, benden (uzaklaştıktan sonra) sana bir şer değmiştir (aklına bir darbe inmiştir)." O, daha sonra camiye gidip, Peygamber'le doğrudan konuşmak istedi. Peygamber konuşmalan ve sorularının tümünü cevapsız bıraktı. Ebu Bekir'e gitti: Peygamber'le kendisi hakkında görüşmesini istedi. Ebu Bekir: "Böyle bir şey yapamam" dedi. Ömer'e gitti. Ömer de: "Ben mi sizin için Rasulullah indinde arabulucu olayım? Allah'a andolsun, eğer bir kanncadan başka bir yardımcı bulamasam da sizinle savaşırım" dedi. Ali bin Ebu Talib'in evine vardı. Fâtıma da oradaydı. Küçücük çocvıklan Hasan da anasının karşısında oynuyordu. Ebu Sufyan dedi ki: "Ey Ali, senin, bu kavimden daha fazla bana muhabbetin vardır. Ben bir dilek için sana gelmişim. Geldiğim halde terslenerek geri dönemem, Rasulullah indinde bana şefaat et." O da dedi ki:

"Yazık sana ey Ebu Sufyan! Allah'a andolsun. Rasulullah bir işe karar verirse, biz o konuyla ilgili onunla konuşamayız."

Ebu Sufyan acınacak bir hal ile Fatıma'ya yüz çevirip şöyle

dedi: "Ey Muhammed'in kızı! Bu küçücük oğluna, "beni halk arasında korusun ve hayat boyu Arabın başı olsun" diye söyle." Fatma da: "Allah'a andolsun kimse Rasûlullah'ı üzen şeye karşı eman vermez" dedi. Ebu Sufyan tekrar Ali'ye dönüp, şöyle dedi: "Ey Ebu'l Hasan, bu gidişat ile işimin zorlaştığını görüyorum. Benim için bir çare yolu bul." O da dedi ki: "Allah'a andolsun senin işine yarayacak bir şey bilmiyorum. Fakat sen Beni Kinane'nin büyüğüsün. Kalk halka eman verdiğini söyleyip kendi beldene geri dön." O da: "Bu işin bir yararı olduğunu sanıyor musun?" dedi. Ali de: "Allah'a andolsun ki hayır... Fakat, senin için bundan başka bir çıkış yolu bilmiyorum" dedi. Ebu Sufyan kalkıp mescide gitti ve: "Ey halk, ben size aman veriyorum" dedi ve daha sonra devesine binip Mekke'ye hareket etti.

Kureyş, "Orada ne haber var? diye sordu. Ebu Sufyan şöyle dedi: "Ben Muhammed'le konuştum. O ise benim sorumun cevabımı vermedi. İbni Ebi Kuhafe'ye gittiğimde ondan da bir hayır görmedim. İbni Hattab'a gittim, onu düşmanlarımın en kötüsü buldum. Daha sonra Ali'yle görüştüm. Onu diğerlerinden daha yumuşak huylu buldum. O benim bir iş yapmamı istedi, ben de o işi yaptım. Fakat bir yararı olup olmadığını bilmiyorum." Onlar da: "Sana ne yapmanı önerdi." diye sorunca dedi ki: "Halka eman verdiğimi ilan etmemi istedi." Dediler ki: "Peygamber buna izin verdi mi?" "Hayır" dedi. Onlar da: "Yazıklar olsun sana, Allah'a andolsun bu adam seni daha fazla oyalamak istemiştir. Bu işinin bir yararı yoktur." O da dedi ki: "Allah'a andolsun, bundan başka bir yol aklıma gelmedi."

Medine'de kimse hazırlanan plandan haberdar değildi. Peygamber aniden genel seferberlik ilan etti. Müttefik kabilelere "gelin" diye haber verdi. O kabileler de büyük güçler gönderdi. O güne kadar Medine böyle büyük bir orduyla karşılaşmamıştı. Fakat kimse henüz olaydan haberdar değildi. Ebu Bekir, kızı Ayşe'nin evine gitti. Peygamber'in sefer malzemelerini topladığını gördü. Dedi ki: "Kızım, Rasulullah mı sefer malzemelerini topla dedi?" Ayşe: "Evet, sen de sefere hazırlan" de-

di. "Nereye gidecek? bilmiyor musun?" diye sorunca, "Hayır, Allah'a andolsun ki bilmiyorum" diye cevap verdi. Ordu harekete hazırlandı. Peygamber Mekke'ye gideceklerini açıkladı. Halkı çok çalışmaya ve hazırlığa geçmeye davet etti ve şöyle dedi: "Allah'ım! Kureyş'i casus ve ispiyonculardan yoksun bırak ki, onları gafil avlayabilelim."

Peygamber, bu arada bir kadının Mekke yolunda olduğunu, Hatib bin Ebi Belta'nın Kureyş'e yazdığı gizli mektubu götürdüğü haberini aldı. Ali ve Zubeyr'i konuyu araştırmaya gönderdi. Kadını "Hah" bahçeleri yakınında bulup, yükünü aradılar, bir şey bulamadılar. Ali sertçe kadını uyardı ve ona: "Allah'a andolsun, Rasûlullah'a yalan söylememişler, bize de yalan söylenmemiştir. Ya o mektubu ortaya çıkanrsın, ya da seni çırılçıplak soyunduracağız!" dedi. Kadın Ali'nin ciddi olduğunu görünce: "Yüzünü

çevir!" dedi. Ali yüzünü çevirdi ve kadın örülmüş saçlarını açarak, arasından mektubu çıkarıp Ali'ye verdi. Ali de mektubu hemen Peygamber'e iletti. Peygamber Hatib'i çağırıp: "Seni bu işe zorlayan nedir?" diye sordu. Hatib şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Allah'a andolsun ben Allah ve Rasûlüne inanıyorum, inanç ve imanım değişmemiştir, fakat o kavim arasında aile ve akrabam yoktur. Buna karşılık kadın ve evlatlarım onların elindedir, ben onlan korumak ,için bu işi yaptım." Ömer: "Ya Rasulullah, Allah aşkına onu bana bırak ki boynunu vurayım, bu adam münafıktır" dedi.

Hatib, Muhacirlerin ileri gelenlerinden ve Bedir Ashabm-dandı. Peygamber dedi ki: "Ne biliyorsun Ömer? Şayet Bedir ashabına Allah: "istediğiniz herhangi bir işi yaparsanız yapın ki ben sizi bağışlarım" diye söylemiş olabilir." Bu ayet Hatib'in yaptığı işle ilgili indirildi:

"Ey insanlar! Benim de sizinde düşmanınız onları dost edinmeyin... İbrahim ve onunla beraber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar milletlerine şöyle demişlerdi' "Biz sizden ve Allah 'tan başka taptıklarınızdan uzağız; sizin dininizi inkâr ediyoruz; bizimle sizin aranızda yalnız Allah'a inanmanıza kadar ebedî

188

189

düşmanlık ve öfke baş göstermiştir." (Mumtehine; 1,4)

Ordu göçmen kuşlar gibi hızla güneye doğru akına başladı. Yol üstündeki kabileler her taraftan onlara katılıyordu. Ordunun görkemliliği menzilden menzile artıyordu. Muhacirlerle Ensar, zafere duydukları güvenden dolayı sarhoş gibiydiler. Bu defa Hudeybiye barışı gücüyle değij, Muhammed'in etrafına toplanmış onbinlik bir ordunun kılıç gücüyle Mekke'ye ineceklerdi.

Mücahitler, Mekke tutkusu ve Kabe'yi zirayet heveslerinden dolayı heyecanlıydılar. Giderken Müslümanların şairi Hassan bin Sabit'in marşa benzer güzel şiirini zafer şevkiyle okuyorlardı:

"Benî Ka'b'a mensup adamlar boyunlarını eğip bana itaat ettiler.

Ve Mekke civarında onlan görmedim. Kılıçlannı sıyırmadılar ve... Birçok kişi kefen giymedi.0®

Keşke şiirim Süheyl b. Amr'a yardım olarak yetişse de Onlan mızraklayıp cezalarını verse. Bize hüzünlenmeyin, zira kılıçlarımız onlann başına inip

Öldürecek ve şehrin kapısını ardına kadar açacak." Müslümanlar oruçluydu. Peygamber Kudeyd -Usfan ile Emeç ortasında-de oruçlarını bozmalarına emir verdi. Ordu öylesine | hızlı hareket ediyordu ki casusları geride bıraktı. Haber henüz yoldaydı ki Peygamber ve onbinlik ordusu Medine'yle Mekke yolunu bir haftada katederek geceleyin Merru'z-Zahran'a vardı. Peygamber 10 bin kişilik ordunun çölde dağılmasına ve herbi-rinin ateş yakarak görkemliliğin arttınlmasına ve daha da korkutucu olunmasına emir verdi. Peygamber'in izlediği hareket ve eylem taktiği,

Mekke'yi gafil avlayarak, direniş için hiçbir hazırlağa fırsat vermemekti. Bu durumda Mekke, böyle büyük bir ordu gücünü kendine en fazla dört fersahlık bir uzaklıkta görecek ve direniş yapmaktan ümit kesecek, fetih ise kansız

98- Öldürmüşler ama ölülerin üzerini örtmemişlerdir.

bir şekilde gerçekleşecekti.

Mekke habersizdi. Fakat çehresini bilinmeyen bir korku gölgesi sarmıştı. Kureyş ise ızdıraplı bir şekilde, tepki gösterilmesini bekliyordu. Peygamber'in amcası Abbas, Haris bin Abdulmuttalib'in oğlu Ebu Sufyan, Peygamber'in amcası oğlu Abdullah bin Ebi Umeyye, Mekke'den dışarı çıktılar. Abbas, herkesten önce Cuhfe'de (Mekke'ye dört fersah kala) -ki eşini bulmak için Mekke'den dışarı çıkmıştı- Peygamberle karşılaşıp görüştü. Ebu Sufyan ile Abdullah bin Ebi Umeyye Peygamber'in karargahına vanp, görüşme dileğinde buludular. Fakat dilekleri kabul edilmedi.

Ummu Seleme -Peygamber'in eşi- onlarla ilgili olarak Peygamberle konuştu ve dedi ki: "Ey Allah'ın Rasulü, amca oğlun, hala oğlun, damadın!" Peygamber soğuk ve kınayıcı bir şekilde şöyle dedi: "Benim onlara ihtiyacım yok. Amcamoğlu benim haysiyetime darbe indirdi. Halamoğlu ve damadım dillerine gelen her şeyi benim hakkımda söylediler." Bu haber Ebu Suf-yan'a ulaştı. Bir erkek çocuğuyla olan Ebu Sufyan şöyle dedi: "Allah'a andolsun, ya bana izin vermeli ya da bu çocuğumu alarak açlık ve susuzluktan ölene dek çöllerde kalacağım."

Peygamber onlara acıdı ve görüşmeye izin verdi. İkisi de gelip, Müslüman oldular. Ebu Sufyan orada bir şiir söyleyip, Peygamber'in huzurunda okudu ve geçmişi hakkında özür diledi.

Abbas, Peygamberle görüşüp konuştuktan sonra, her iki tarafla ilişki içinde olduğu için, Peygamber'in beyaz katınna binerek geri döndü ve Kureyş! boş bir direnişe geçme düşüncesinden vazgeçirerek Mekke'nin savaşsız tesliminin zeminini hazırlamaya çalıştı.

Bu arada tehlikeyi hisseden Ebu Sufyan, Budeyl bin Verkâ, Hakîm bin Hizam inceleme yapmakC99) için gecenin tam ortasında Mekke'den dışarı çıktıkları sırada yakılmış sayısız ateş kü-

99- Tarihçilerin çoğuna göre, Kureyş bu ana kadar habersizdi. Urve, Abdülmelik bin Mervan'a yazdığı mektupta diyor ki: Kureyş haberdardı.

melerinin ışığıyla çölü aydınlık buldular. Abbas, Kureyş'e Peygamber'in Mekke'ye girmeden önce, Mekke'den çıkarak gidip, Peygamber'den eman istemeleri mesajını iletme yolunu arıyordu. İşte bu arada geri dönmekte olan Ebu Sufyan ve Budeyl'in şu konuşmalarını duydu; Ebu Sufyan: "Ben

bu geceki gibi bir geceye, bunca ordu ve yakılan ateşe hiç rastlamadım..." diyordu. '

Abbas ses sahibini tanıyıp seslendi: "Ey Ebu Hanzele!" Ebu Sufyan da Abbas'm sesini tanıyarak korkuyla: "Ebu Fazl, sen misin?" dedi. Abbas, "Evet..." Ebu Sufyan "Anam babam sana feda olsun ne haber?" Abbas da: "Vay sana Ebu Sufyan, bu halkla birlikte olan Rasûlullah'tır. Kureyş'in vay haline." Ebu Sufyan: "Anam babam sana feda olsun, çaresi nedir?" Abbas: "Allah'a andolsun,- eğer seni bulursa boynunu vurur. Benim ardımda bu katıra bin ki, seni Peygamber'e götüreyim ve sana eman isteyeyim" dedi.

Ebu Sufyan, hemen Abbas'ın katırının terkisine binip, Peygamber'e gitti. Budeyl ve Hakim'se acele Mekke'ye varıp, Müslümanların özellikle Kureyş başkanının şartsız teslim olma emrini halka iletmeye başladılar.(100)

iki süvari, ordu kalabalığının arasından hızlıca Peygamber'in karargahına doğru yol almıştı. Herbir ateş kümesine vardıklarında Müslümanlarca durdurulup, kim oldukları soruluyordu. Ateşin kıvılcımları ışığında beyaz katırı gördükleri için, "Peygamber'in amcasıdır, Peygamber'in katırına binmiştir" diyerek geçiş izni veriyorlardı. Ömer'in bulunduğu ateş kümesinden geçerken, "Bu arkanda oturan kimdir?" diye sordu ve Ebu Suf-

Fakat Peygamber'in hedefinin Mekke mi Havazin mi yoksa Sakif mi olduğunu bilmiyordu? Bu üç kişiyi haber toplamaya göndermişti. Bu daha doğru gibidir. (Taberic. 2, s. 233) Bu kitabın 120. dipnotuna bakın. 100- Urve, Abdülmelik bin Mevan'a yazdığı mektupta diyor ki: "Bu ikisi Peygamber'e varıp İslam'ı kabul ettiler? (Taberi, c. 2, s. 333).

yan olduğunu görünce, öfkeyle bağırdı: "Allah düşmanı Ebu Sufyan! Allah'a şükürler olsun ki seni hiçbir antlaşma ve karar olmaksızın tuzağa düşürdü."

Ömer, Abbas'ın Ebu Sufyan'a eman (sığınma hakkı) tanıdığını, Peygamber'den de kendisi için sığınma hakkı alabilmek için onu Peygamber'e götürdüğünü hissedince, koşarak Ab-bas'tan önce Peygamber'e varmak istedi. Ömer'i iyi tanıyan Abbas, kaünn hareketini hızlandırıp, Ömer'in varmasından önce Peygamber'den izin almak istedi. Abbas vardı, Ömer de hemen yetişti. Nefes nefese kaldığı halde çok endişeli bir şekilde şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasulü, bu Ebu Sufyan'dır. Allah hiçbir karar ve ahid olmaksızın onu senin tuzağına düşürmüştür. Onu bana bırak ki boynunu vurayım."

Abbas dedi ki: "Ey Allah'ın Rasulü, ben ona güvence vermişimdir." Abbas ile Ömer münakaşaya başladılar. Abbas, Ö-mer'in Ebu Sufyan'ın idamını istemesi karşısında şöyle dedi. "Hızlı gitme Ömer yavaş ol! Allah'a andolsun, o, Benî

Adiy bin Ka'b'dan olsaydı, sen böyle bir söz söylemezdin. Fakat onun Benî Abdu'l-Menaf lı olduğunu biliyorsun!"

Ömer de şöyle cevap verdi: "Dur bakalım Abbas! Allah'a andolsun, sen Müslüman olduğun gün, Hattab'ın İslam'ından daha çok senin İslam'ını seviyordum. Bunun nedeni; senin Müslüman olmanın, Hattab'ın Müslüman olmasından daha çok, Peygamber'i -eğer Müslüman olsaydın- sevindireceğini biliyordum."

Peygamber bu münakaşa sırasında karar almak istemedi ve Abbas'a şöyle dedi: "Onu kendinle beraber görtür, sabah olunca bana getir." O da sabahleyin onu Peygamber'e götürdü, iki', eski karşıt güç birbiri yamndaydı! Muhacir ve Ensar büyükleri de oradaydı. Peygamber onu görünce şöyle dedi: "Ey Ebu Sufyan, Allah'tan başka bir ilah olmadığını bilmenin zamanı gelmedi mi?" O da dedi ki: "Anam babam sana feda olsun, sen ne kadar sabırlı, büyük ve akraba seversin! Allah'a andolsun, düşünüyorum ki eğer Allah'tan başka bir ilah olsaydı, şimdiye

kadar benim için bir işler yapmış olurdu." Peygamber yine dedi ki: "Yazıklar olsun sana Ebu Sufyan, benim Allah'ın Rasulü olduğumu bilmenin zamanı gelip çatmadı mı?" O: "Anam babam sana feda olsun, sen ne kadar sabırlı, büyük, akraba seversin! Allah'a andolsun, bu konu hakkında nefsimde bir şeyler vardır."

Abbas, bu anların, böyle ruhsal incelikler ve de ince felsefî tereddütlere tahammül etmekten daha çok ciddiyet taşıdığını bildiği için ona hitaben şöyle dedi: "Yazıklar olsun sana Ebu Sufyan! Boynun vurulmadan önce Müslüman ol. Allah'tan başka bir ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasulü olduğuna şehadet et."

Ebu Sufyan hemen iki şehadeti dile getirip, İslam'a girdi, böyle bir durumda Peygamber Abbas'a şöyle dedi: "Git ve onu da dağın çenesifl01J, geçitin dar noktasına götür ki Allah'ın ordusunun geçişini görsün." Abbas, Ebu Sufyan'ı Peygamber'in belirttiği noktada sakladı ki, İslam'ın en eski ve büyük düşmanı olan, kılıç gücünden başka hiçbir şeye boyun eğmeyen bir düşünce, güçten başka hiçbir şey görmeyen gözler, 10 bin kişilik islam ordusunun hareketini görerek düşmanlık eğilimini kafasından çıkarsın ve tamamen İslam karşısında teslim olsun.

Müslümanların ordusu Ebu Sufyan'ın yanından geçip gittiğinde daha da heybetli ve güçlü gözüküyordu. Çünkü Ebu Sufyan, Peygamber'in emri gereği dağın ileri kaymış ve yolun dar olduğu bir noktadan orduya baktırılıyordu. On binlerce insan, binek, silah birbirine giriyor ve ordunun büyüklüğü ve gücü daha belirginleşip, netleşiyordu. Her bir kabile kendine has bayrakla geçit yapıyordu. Ve Ebu Sufyan'ın kalbinde ateş yaktmyordu.

Çalışkan, düşük şahsiyetli tacir, yirmi yıl boyunca Peygamber'i horlamış bir an olsun İslam'a karşı kincilikten sakınma-

101- Hatme'l-Cebel, burun ve gaga anlamındadır. Dağın burnu (çenesi) dereyi daralttığı bölüm. Başka bir rivayette atların birbirinin içine girdiği "dar geçit" olarak söz edilmiştir.

mıştı. Şimdiyse 20 yıllık düşmanını güçlü bulunca ona bağlanıyor ve yıllarca kendi siyasî ve maddî hedef ve çıkarları doğrultusunda kullandığı halkı kalleşçe bırakıp, sadece kendisini, kurtulmak üzere Abbas'a teslim ediyor, halkının kaderini düşmanın insiyatifine bırakıyordu. Peygamber de onu iyice tanıyor, ruhsal direncini kırdıktan, önceki siyasî şahsiyet ve etkinliğini yok ettikten sonra, İslam'ın siyasî-sosyal hedefleri doğrultusunda etkin bir araç olarak kullanmak istiyordu.

Kabileler kendilerine özgü bayraklarla geçtiklerinde Ebu Sufyan onlar hakkında sorular soruyordu. "Abbas bu hangisi?" "Bu Selim kabilesi," Ebu Sufyan: "Abbas bu diğeri hangisi?" Abbas: "Bu Müzeyne kabilesidir." Ebu Sufyan: "Ya şunlar?..."

Her bir kabile geçtiğinde o aynı sonıyu soruyordu ve cevabını alıyordu. Kabileler geçtikten sonra "mavi grup"ao2) geçit yaptı. Savaşçılar öylesine silaha kuşanmıştı ki gözleri dışında bir yerleri görülmüyordu. Ebu Sufyan, kendi kendine titredi ve sordu: "Subhanallah! Abbas bunlar kimdir?" Dedi ki: "Bu, Muhacirler ve Ensarlarla birlikte olan RasûluUah'tır." Ebu Sufyan ise-, "Kimse bunlarla baş edemez. Allah'a andolsun, kardeşinin oğlunun saltanatı genişlemiş ve büyümüştür" deyince Abbas: "Ebu Sufyan! bu nübüvvettir." dedi ve Ebu Sufyan: "...ha doğrusu, evet" dedi.

Abbas diyor ki: "Ey Peygamber, Ebu Sufyan iftihar ve büyüklük düşkünüdür. Onun için bir şey gözönünde bulundur ki, kavmi arasında ondan yararlanabilsin." Peygamber diyor ki: "Evet... kim ki Ebu Sufyan'ın evine sığınırsa, ya da kendi evine girip kapısını kapatırsa kurtuluş içindedir. Kim ki Mescid'e sığınırsa emniyet içindedir. "C103)

102- "el-Katibetu'1-Hadra" İbn-i Hişam diyor ki: O, "mavi demirin çokluğu" diye adlandırılır.

103- Burada Peygamber'in pratikteki siyasî ve psikolojik maharet ustalığı görülüyor. O, Mekke'nin güçlü, kurnaz en tehlikeli unsurunu kısa bir an içinde çok etkin bir araca -kendi siyasî hedeflerini gerçekleştirme

Ebu Sufyan hızla Mekke'ye varıp, Mescidu'l-Haram'da: "Ey Kureyşliler, Muhammed güçleriyle birlikte sizin üzerinize gelmiştir. Sizin ona karşı koyma gücünüz yoktır. Kim ki benim evime sığınırsa emniyettedir" diye feryat etti. Onlar da: "Allah seni kahretsin, senin evin bize yaramaz." dediler. O da "Kim ki Mescid'e sığınırsa kurtulmuştur, kim ki evinin kapısını kapatırsa güven altındadır" diye duyuru yaptıao \

Peygamber Mekke'nin herhangi bir direnişe geçmemesi i-çin bütün ön koşulları hazırlamıştı. Yine de Mekke'ye girişte en küçük bir çatışmanın çıkmamasına çalışıyordu. Bu iş ise çok zordu. 10 bin kişilik bir ordunun -ki çoğunluğu yeni Müslüman olmuş bedevi kabilelerdendi(105) - putperestlik mezhebinin odağı ve putların kâbesi olan bir şehire girip de çatışmanın çıkmamasını sağlamak çok zordu. Böyle bir durumda kabilevi, şahsî ve cahilî kinlerin alevlenmesi mümkündü. Bazı tutucu Kureyş putperestlerinin de putların düşmanı olan ordunun eliyle Kabe'nin işgal edilmesine dayanamayıp, saldırı yapması da mümkündü. Ayrıca henüz İslâmî

terbiyeden az da olsa bir pay alamayan yeni Müslüman kabilelerin, gurur ve acımasızlığı da bir olay çıkarabilirdi. Peygamber'in aldığı bütün geniş ve ustaca önlemlere rağmen, bu önemli meselelerin ortaya çıkma ihtimali Peygamber'i düşündürüyordu.

Ordu Zi-Tuva'ya vardı. Mekke gözüküyordu. Sakin, sus-

yönünde- dönüştürüyor. Nitekim bu siyasetin devamında, iki hafta sonra Ebu Sufyan, Kureyş'in etkin ileri gelenlerini kendi yanına alıp -ki Muhammed'e karşı dayanışmaya geçmeleri daha döğaldı-Havazinliler'e karşı savaş için Mekke'den dışarı çıkarıyor.

104- Nitekim Ebu Sufyan'ın ilk önce kendi evini önerip sustuğunu, halkın, önerisini kabul etmediğini görünce, diğer iki yeri açıkladığını görüyoruz. Halk, Ebu Sufyan'ın bu hızlı değişimini, nasıl olursa olsun Muhammed'in şehire rahat girmesi için yolları açmaya çalıştığını görünce, çileden çıktı. O'nun karısı sakalını tutup sinirli bir şekilde haykırdı: "Öldürün bu şişko, çok yağlı adamı!"

105- 40 Gıffarıı, 400 Eslamlı, 1003 kişi Muzeyneli, 700 (7 bin?) Benî Selimli, 1400 Cuheyne'li ve Muhacirler, Ensar ve onların müttefikleri, Benî Temim, Kays Esed Arap kabilelerinden oluşan birlikler. {Taberi, c. 2, s. 340).

kun, muzdarip Mekke deresi; Muhammed'in yine kendine karşı akına başladığını görüyordu. Bu defa ise, 10 bin kılıçlı savaşçıyla Peygamber, Kureyş'in direniş düşüncesinde olmadığına, şehirin boş sokaklannın kendine ve dostlarına kucak açtığına güveniyordu. Orduyu dört kola ayırarak her bir kol için bir komutan atadı. Zubeyr kuzeyden, Halid bin Velid kabilelerle güneyden, Sa'd bin Ubade Ensarla birlikte batıdan, Ebu Ubey-de bin Cerrah ise, Muhacirlerle Mekke'nin üst kısmındaki Hindi dağının karşısından girecekti. Peygamber de Muhacirlerle birlikte bu grup içindeydi. Komutanlara verdiği emir şuydu: "Sizinle savaşmayanlarla değil, savaş açanlarla çarpışın." Fakat bir grubu adlarıyla açıkladı006' ve şöyle dedi: "Onları Kabe'nin perdesi (örtüsü) altında bulsanız da öldürün."

Bu grup şunlardan ibaretti: Abdullah bin Sa'd bin Ebi Şerh, ki vahiy katibiydi ve mürted olup müşriklere sığındı. Onlara: "Ben ayetleri yazdığımda onları değiştiriyordum" diyordu. O, Osman'ın süt kardeşiydi ve ona sığındı, Osman onu Peygamber'e götürüp bağışlama istedi. Peygamber onun iğrenç hıyanetinden dolayı çok sinirliydi. Osman'ın dileği karşısında sustu ve sükutu bir süre devam etti ve daha sonra... "peki..." dedi. Osman ve Abdullah bin Sa'd kalkıp gittiklerinde. Peygamber dedi ki: "Sizlerden biri kalkıp boynunu vursun diye sustum." Ensarlı biri dedi ki: "Bana işaret etseydin ya! Ya Rasulullah." O

da dedi ki: "Peygamber kimseyi işaret ederek öldürtmez." O sonralan Müslüman oldu ve Ömer ile Osman döneminde devlet görevi elde etti.

Diğeri, Benî Teymli Abdullah bin Hatal idi. Peygamber onu Ensardan biriyle sadaka toplamaya göndermişti. O bir yerde, Müslüman olan kendi kölesine bir keçi kesip yemek pişirmesine emir verdi ve kendisi de uyudu. Uyanınca emrinin yerine getirilmediğini gördü ve onu öldürdü. Peygamber'den kor-

106- Peygamber'in sükunet ve huzur sağlamasına, Mekke'de kan dökmeyi önlemesine karşın, öyle bir ortamda tavizsizlik göstermesi onun ruhsal yapısının normal bir ruhî yapı olmadığını gösteriyor. Onun hayat serüveni bu örneklerle doludur.

196

197

karak Medine'ye dönmedi ve mürted olup müşriklere katıldı. Orada da düşmanlık yapmaya başladı. İki cariyesi vardı. Onun isteği üzerine Peygamber hakkında iğrenç hicivlerde bulunuyorlardı. Peygamber onun iki cariyesi ile birlikte öldürülmesine emir vermişti; ta ki Müslümanlar, hain ile hainin hoşgörüsü için çalışan kimselerin suçunun aynı olduğunu anlasınlar diye.

Bir diğeri de, Huveyris bin Nukayz idi. O, Peygamber'i Mekke'de pek azarlamıştı. Abbas bin Adulmuttalib, Peygamber'in kızları Fâtıma ve Ummu Gulsum'u Mekke'den Medine'ye götürürken, onlara saldırarak bineklerini mızraklamış ve ikisini de yere düşürmüştü. Bu olay, Peygamber'in diğer kızı olan Zeyneb olayından ayrıdır. Zeyneb'e Medine yolunda saldırıp, devesinin üzerinden düşürdüler. O da çocuğunu düşürdü ve bir yıl boyunca hasta yatağında yattıktan sonra vefat etti.

Bir başkası da, Mikyes bin Hubâbe (Zubâbe)ao7) idi. Peygamber, Ensardan birinin, kasıtsız olarak öldürdüğü kardeşine karşılık, onu öldüren Mikyes'in öldürülmesine emir vermişti. O da kaçarak müşriklere katılmıştı.

Bir diğeri de Sâre idi. Peygamber'i Mekke'de çokça azarlayan kadın, Abdulmuttalib'in evlatlarından birinin cariyesiydi.

Bir başkası da, Ebu Cehil'in oğlu îkrime idi. O Mekke'nin fethinin son anlarına dek, Peygamber ve Müslümanlara karşı bir an olsun düşmanlık yapmaktan çekinmedi. Mekke'nin teslim almışından sonra Yemen'e kaçtı. Karısı Ummu Hakîm -Hişam bin Haris'in kızı- Müslüman oldu. Ve kocasının affını Peygamber'den diledi. Peygamber de hemen kabul etti. Ummu Hakîm, çabucak kocasını bulup onu Peygamber'e getirdi000. O da Müslüman oldu.

Abdullah bin Hatal, Said bin Hureys el-Mahzumî ile Ebu Berze el-Eslemî tarafından öldürüldü.

107- Kamus(Zubâbe), Istiab, Mevahibtı'l-Ledımniyeve Ravzu'l-Unf.

108- Ummu Hakim ve Velid'in kızı ve SafVan bin Umeyye'nin karısı; Fatihe her

ikisi Müslüman olup, kocalarını kurtardılar. Peygamber de bu ikisinin İslam üzere kocalarıyla evliliklerini sürdürmelerini onayladı.

Mikyes akrabası olan Numeyle bin Abdullah tarafından öldürüldü. İbni Hatal'ın iki cariyesinden biri öldürüldü, diğeri ise kaçtı ve daha sonra Peygamber ona sığınma hakkı verdi. Huveyris'i ise, Ali bin Ebu Talib öldürdü.

Bu gruptan iki kişi; Haris bin Hişam ve Zuheyr bin Ebu Umeyye bin Muğire, Ebu Talib'in kızı Ummu Hânî'nin evine sığındı. O diyor ki: "Kardeşim Ali, evime gelip, "Allah'a andol-sun bu ikisini öldürmeliyim" dedi. Ben kapıyı kilitleyip Peygamber'e geldim. Peygamber'in yıkanmakta olduğunu gördüm. Sonra elbiselerini giydi, öğle namazına durdu. Sekiz rekat namaz kıldı, selamdan sonrada bana döndü şöyle dedi: "Merhaba! hoş geldin. Ummu Hânî, niçin gelmişsin?" Ben de o iki adam ile Ali'nin olayını ilettim. O da dedi ki: "Kime sığınma hakkı tanımışsan biz de ona eman vermiş bulunuyoruz, o ikisi öldürülemez."

Ciğer yiyen Hind de Müslüman olup, affedildi. Ordu dört bir yandan şehre girdi. Peygamber'e kendi evine mi gideceksin diye sorulduğunda: "Hayır bana bir ev bırakılmamıştır" dedi ve daha sonra Mekke'nin üst tarafında kendisi için bir çadır kurulmasına emir verdi. Onlar da Hatice ve Ebu Talib'in mezan kenarında bir çadır kurdular. Peygamber çadır içinden sel gibi dört taraftan şehire akın eden, 10 bin kişilik İslam ordusunu dikkatle izliyordu.

Ömer tedirgin bir şekilde gelerek: "Ensar'ın komutanı Sa'd bin Ubade savaş marşı söyleyerek şöyle demektedir: "Bugün savaş günüdür, bugün Mekke haramları helal olmuştur." Ben'se onun Kureyş'e karşı düşmanlığından korkuyorum." dedi. Peygamber- de hemen Ali bin Ebu Talib'e: "Kendini ona yetiştir, bayrağı ondan devralarak şehre kendin gir" dedi(109).

Bu arada Peygamber şehrin güneyinden gürültü koptuğunu duyup kılıçların sallandığını gördü. Halid'le grubu çatışmaya

119- Bir rivayete göre Ali bayrağı ondan devralıp başkasına vermekle görevliydi.

girmişti. Peygamber çok meraklandı. Özellikle Halid'in sert huylu birisi olduğunu, olaylar sırasında herhangi bir kayıt ve sınırı aşabileceğini, grubunun da bedevilerden oluştuğunu ve İslam'ı siyasî bir antlaşma olarak nitelendirdiklerini, Ensar ile Muhacirlerin Mekke'ye girişten duydukları derin manaya yabancı olduklarını, bunlardan daha önemlisi, Peygamber ve islam'ın en ciddi ve cesur düşmanlarının güney bölgesinde bulunduğunu biliyordu. Huzaalılara saldıran, korkusuzca Hudeybiye barış antlaşmasını bozan Benî Bekr taifesinin ve Mekke'de İslam'a karşı düşmanlıkta eşsiz olan Ikrime ve Süheyl bin Amr'ın da bu bölgede oturduklarından haberdardı. Çünkü, bizzat kendisi 53 yıl bu şehirde yaşamıştı, her tarafı ve herkesi iyi tanıyordu.

Peygamber bu özellikleri gözönünde bulundurarak Halid'in sakinleşmesini, şehire girişten önce verilen emre uymasını isteyip vurguladı. Ama edindiği raporlara göre; Himas bin Kays'ın öncülüğündeki

bir grup Benî Bekr'in önceden silah toplayıp, dirinişe geçtiklerini, Safvan bin Umeyye, Ikrime bin Ebu Cehil ve Süheyl bin Amr (Hudeybiye barışını imzalayandın Ebu Suf-yan'ın önerisini kabul etmeyerek onlarla işbirliği yaptıklarını, halkı da Müslümanlar aleyhine seferber ettiklerini ve Hande-ne'de Halid'e saldırdıklarını öğrenince şöyle dedi: "Allah'ın istediği iş hayırdır."

Halid bu grubun direnişini rahatlıkla kırdı. Ikrime, Safvan1 ve Süheyl kaçtı. Himaz ise kendi evine sığınıp eşine: "Kapıyı kapat" dedi. Diğerleri de 12 veya 13 kişinin öldürülüşünden sonra dağıldı. Halid'in ordusuna mensub sadece iki kişi, yollarını kaybettikleri için öldürüldüler; (Kurz bin Cabir ve Hune-ys bin Halid) böylece Halid'in yolu açılmış oldu.

Peygamber kendi karargahından bakıyordu. Ayakları altın--da Mekke deresi, çevresinde dağlar bulunuyordu.

Muhammed, karşsındaysa Mekke...

Tevhid ordusu dört bir taraftan sakin ve muzaffer bir şekilde Kabe'ye akın etti.

Hatıralar her noktadan Muhammed'e doğru harekete geçti.

işte Mekke bu şekilde onun ve dostlarının karşısında susmuştu! Ebu Cebi, Ebu Leheb, Hind, Utbe, Velid ve Umeyye bin Halefin yürekler hoplatan feryatlan ebediyyen susturulmuştu. Şimdi 10 bin Müslümanın ve bineklerinin ayak sesleri derede yankılanmaktaydı. Karşıdaki Hira'dır, kendi dostuyla bakışıyor. Mağara; güçsüz ve yalnız arkadaşının şimdi otoriteyi elinde bulundurduğunu, en güçlü amnı yaşayarak bir yükseklik üzerinde durduğunu, 10 bin silahlı fedaisininse Mekke deresini doldurmuş olduğunu görüyordu...

Burada, çehresi Allah'a şükür etmekten nurlanan, güvenli ve huzur dolu bakışlarla bu şehri izleyen, o kubbenin altında duran kimseyi herkes tanıyor. Evler, sokaklar, dağlar, dereler, yollar, tali yollar, Kabe, Haceru'l-Esved, Mescidu'l-Haram, Zeyd bin Erkam'ın evi, Ebu Cehil ve Ebu Leheb'in evi, Abdulmutta-lib'in evi, Hatice'nin evi... Otuzbeş yıl önce, Ebu Talib ve Ham-za ile birlikte olduğu yer; Ebu Talib mahallesi, uzlet, sıkışıklık, açlık dolu çetin yıllar, şehir yöresindeki vadi; Ebu Cehil'in işkence yeri ve en sevgili ve aziz dostlarının; Bilal'in, Ammar'ın işkence edilişleri, Yasir ve Sumeyye'nin acı ve çile dolu öldürülüş yeri; ki bu yiğit, korkusuz kan-koca dehşet verici ve iğrenç işkenceler altında hayatlarından oldular. O'na (Muhammed'e) vefa ve sadakatlarını göstermiş oldular, işte Sakif yolu; kanlı ve ümitsiz dönüş. Gararit yolu ve yıllarca çobanlık anılan, işte Hira; sır dolu, kendisiyle ve Allah'la yapayalnız kalma... Vahiy! Akabe; O büyük ve şanlı gece, o büyük ahitleşme.. Kaçış, Sevr mağarası! Ali... Ebu Bekir... ve şimdi...O, Ebu Talib ile Hatice'nin

mezarı kenarında kendine geldi.

Ordu dört taraftan kararlaştırılan noktada birleşti. Mesci-du'1-Haram'ın etrafında halka oluşturdu, iş bitmişti. Peygamber bineği üzerinde harekete geçti. Ordu'nun yanına geldi, yol verdiler. Mescid'e vardı. Bineği üzerinde tavafa başladı. Rüknü elindeki sopa ile istilam etti (selamladı). Bu sırada suikast yapmak için kendine yaklaşan birisine sordu: "Fazıla?" O: "Evet ya

200

201

Rasulullah!" dedi. O da dedi ki: "Kendi kendine ne diyordun?" Dedi ki: "Hiç Allah'ı anıyordum." Peygamber de gülümseyerek: "Tövbe et" dedikten sonra elini o kişinin göğsüne koyup çekti ve tavafa devam etti. Yedinci defa... Tavaf sona erdi. Osman bin Talha'yı çağırıp Kabe'nin anahtarını aldı. Kapı açıldı. îçeri girdi. Ağaçtan bir kuş yapmışlardı. Kendi elleriyle onu parçalayıp dışarı attL. Duvarlara erkek-dişi melekler ve önceki peygamberlerin resimlerini çizmişlerdi... Dedi ki: "Melekler erkek-dişi değildir!" Hepsinin temizlenmesini emir verdiaıo). Orada elinde birkaç okla talih çekilişi (Lam)aıl) yapan İbrahim'in resmini gördü; bir süre İbrahim'in çehresine bakarak acı bir gülümsemeyle şöyle dedi: "Allah bunları öldürsün, bizim büyük babamızı falcı ve talihci de yaptılar! İbrahim nerede, okla falcılık yapmak nerede?"

"İbrahim ne Yahudi ne de Hıristiyan idi. O herşeyden önce hanif, Müslüman idi ve müşriklerden de değildi." (Âl-i İmran; 67)

Putlar Kabe duvarlarına çakılmıştı. Peygamber elindeki sopa ile putlara vurup düşürerek şu ayeti okuyordu:

"Hak geldi batıl yok oldu. Şüphesiz batıl yok olucudur. " (İsra; 81)

Peygamber elindeki asa ile putları teker teker düşürdü. İbni Hişam'ın anlatımıyla: "Sopasıyla bir putun üzerine vurduğunda sırt üstü düşüyordu. Putun sırtından vurulduğunda yüzüstü düşüyordu." Şii tarihçilere göre bu sırada Peygamber, Ali'yi omuzlarını üzerinde tuttuğu halde Ali putlan teker teker düşürüyordu.

110- Tafsilatını, bazı nakil ihtilaflarına göre el-Hami^îe görebilirsiniz.

111- Fal ya da ok kumarı: Genellikle on tane tahtayı bir torbanın içine koyup bir tahta parçası üzerine "Allah beni sakındırdı" diğer yüzüne ise "Allah bana emretti" diye yazarlardı. Diğerleri boş olurdu. Ve birini torbadan çekerler, eğer boş çıkarsa çekme işlemini yenilerdi. Yoksa yazıya uygun hareket ederlerdi. Böylece kumar oynarlardı. Bazıları "Lam'ın" satranç ya da tahta olduğunu sanıyorlar. İslam ise bunu yasakladı. (Lam oynuma şeklini, Mecmau'l-Bahreyn naklediyor. -Zelm kökü).

202

Kabe'nin içinden dışarı çıktı. Halk kalabalığı, sel gibi akıp heyecan dolu bir

durumda Kabe'yi kuşatmıştı. 10 binlik ordu, binlerce Mekke'li kadın ve erkek sabırsızca işin bitimini bekliyordu. Peygamber Kabe kapısı önünde halkın karşısında durdu. Kureyş onun iki dudağı arasında kolkola bulunan kendi ölüm kalımlarını görüyorlardı. Büyük ve görkemli anlar gelip geçiyordu. Tarih başlamış bulunuyor. Muhammed, yirmi yıllık risaletini tebliğ etme yolunda katlandığı çileler ve zorluklardan sonra kendi büyük risaletinin sonlarına yaklaşmıştı. Şimdi O, büyük zafer içinde, en eksi arzusunun doruk noktasındadır- kılıçla kuşanmış 10 binlik fatih savaşçı

emir altındadır. Onüç yıl boyunca kendine zorluklar çıkaran, yirmi yıl süreyle kendisini küfür, kılıç, töhmet darbeleri altında bulunduran bir kavmin hayat ya da ölüm fermanı onun elinde bulunuyordu.

Muhammed konuşmak istiyor. Yürekler çırpınmaktadır. On binlerce asker, sivil, kadın-erkek, büyük-küçük, dost ve düşmanın gözleri onun dudaklarına bakmaktadır... Sakin, suskun bir şekilde. Sanki herbirinin kafasının üzerine bir kuş konmuş. Peygamber konuşmasına başladı:

"Allah'tan başka ilah yoktur. O tekdir, ortağı yoktur. Sözünde doğrudur. Kuluna yardım eder, düşmanlarını yalnız başına alt eder.

Sikaye (hacılara su temin etmek) ve sidane (Kabe hizmetleri) dışında, cahiliyye dönemine ait her türlü kan ve mal davaları ile övünmeye vesile olan şeyler şu ayaklanmm altındadır.

Hata ile öldürmek, kırbaçla veya sopayla meydana gelen tam teşebbüs gibidir. Tam diyetle cezalandırılır. Tam diyet de, kırkı hamile olmak üzere yüz devedir.

Ey Kureyş!... Allah size cahiliyye kibrini ve atalarla övünmeyi yasaklamıştır. İnsanlar Adem'den, Adem ise topraktandır."

"Ey insanlar!... muhakkak ki sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Birbirinizle tamşasınız diye, kabilelere ve milletlere ayırdık. Elbette ki, Allah nezdinde en şerefli o-lanınız ondan en çok sakınanınızdır. Allah bilendir, haber

alandır." (Hucurat; 13)(112)

Daha sonra Kureyş'e hitaben şöyle dedi:

"Ey Kureyş, benim size karşı tavrımın nasıl olacağını düşünüyorsunuz? Dediler ki: "iyilik olacağını düşünüyoruz, saygın kardeşsin ve de büyük ve saygın amcaoğlusun." O da: "Gidin, serbestsiniz!"(U3) dedi.

Daha sonra Mescid'te oturdu. Kabe'nin anahtarını elinde bulunduran Ali bin Ebu Talib yaklaşarak dedi ki: "Ya Rasulullah, hicabet (Kabe perdedarlığı) ve şikayet (hacılara su dağıtma) işlerini bize bırak." Peygamber'se: "Osman bin Talha nerede?" diye sordu. (O cahiliyyede Kabe'nin kilittanydı. Halid ve Amr bin Asla birlikte kaza umresinde Müslüman oldu.) Onu Peygamber'e getirdiler. Peygamber: "...Bu anahtar senin... Osman! bugün vefa ve iyilik günüdür" dedi.

Böylece Kabe'nin sedanetini (hizmetini) tekrar Osman'a!» bıraktı. Ve bu

makamın, onun nesline bırakılmış olduğunu bildirerek, kimsenin onlar hakkında haksızlık yapmamasını iste-

112- "Allah'tan başka ilah yoktur. Onun hiçbir ortağı yoktur. O vaad etti ğini doğruladı. Kuluna yardımcı oldu. Ahzab'ı (birleşik orduyu) ye nilgiye uğrattı. Herhangi miras kalmış ya da toplumsal ayrıcalık (ma'sure), kan ya da mal iddiası ayaklarımın altındadır. Evin (Kabe) sedanet (sorumluluğa.) ve hacılara şakilik müstesna, kasıtlı kati ile, kasıtsız kati (öldürme) aynıdır, kırbaçla-baston gibidir. Diyet muğlez (çetin)'e aittir: Kırkının karnında yavrusu olan yüz deve. Ey Kureyş grubu! Allah cahiliyye büyüklüğü ve birliğini, atalar ve soy iftiharını ortadan kaldırdı. Halkın hepsi Adem'dendir, Adem ise topraktandır.

"Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi ta

nımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında eri;

üstün olanınız (Allah'ın buyrukları dışına çıkmakdan) en çok koruna

nız (takva sahibi olanınızMır. Mlah bilendir, haber alandır." (Hucurat;

13).

113- Savaş geleneklerine göre onların hepsi Müslümanların esiri ol-,

muşlardı. Mal ve canları onların insiyatifindeydi. Onları öldürme, sağ

bırakma ya da satma hakına sahip idiler. Peygamber'in onları serbest

bırakması, -günümüzde düşlediklerimizin aksine- sadece siyasî bir:

serbest bırakma değildi. Peygamber Kureyşliyi esir alıp, serbest

bıraktığı gibi, mallarını da ganimet alıp kendilerine bağışladı.

di. Sikayet'i de amcası Abbas'a bıraktı ve diğer menasibi (makamları/işleri) feshetti. Daha sonra Ali'ye hitaben şöyle dedi:

"Ben sizin fazilet diye gördüğünüz ve onu istediğiniz şeyi değil, sadece halkın iyilik diye nitelendirdikleri şeyi size bırakıyorum. "<:ıl4:)

Cemaat sessizliği bozdu. Her taraftan konuşma ve hareket sesleri yükseldi. Hayret verici bir şevk ve heyecan şehri kapladı.

Yirmi yıl boyuncu bu şahsı horlayan şehir, onun zaferinin doruğunda hürriyetine kavuşup, serbest bırakıldı. Muhammed intikam almadı. Kılıç gücüyle şehri işgal etti, kinci düşmanlarını bozguna uğrattı ve onlara ganimet olarak el koymadı, esir etmedi, yağmalamadı! Peygamber'in bu davranışı en taş kafalı düşmanlarının kalplerini bile heyecanlandırdı. Eski kinleri temizledi ve onun yerine sevgiyi yerleştirdi.

Peygamber Mekke'nin "haram olma" sünnetinin (geleneğinin) korunmasına çalışıyordu. Zira kabilevi savaşlara ve ailevî kinciliğe tutsak olmuş bir toplumda, haram yer (Mekke) ve haram zaman (dört haram ay), savaşlan durduracak, kan dökmeleri azaltıp sınırlayacak tek etken ve amil idi.

Peygamber ordusunun Mekke'ye girişinden beri dökülen kanların, bu Şehrin hürmet (haramlık) sünnetini bozmasından korkuyordu. Bu tahmini de çıkan bir olay sonucu gerçekleşti.

Müslümanların zaferinden dolayı cesaret alan Benî Huza-alılar, bir müşriği öldürdüler. Peygamber çıkan bu olaydan dolayı endişeye kapıldı... Halkı toplayıp sert ve kesin bir tarzda şöyle dedi: "Ey halk, Allah gökler ve yeri yarattığından beri Mekke'yi haram kıldı. Kıyamet gününe dek bu haramdır. Allah'a ve Ahiret gününe imanı olan kimsenin orda kan dökmesi ya da ağaç çıkarması/kesmesi helal değildir. Benden önce bir

114- "Ben size hayır ulaştırdım musibet değil." Çünkü sedanet (kiliddarlık) teşrifat makamıdır. Şerefli ve zahmetsiz bir makam. Şikayet (sakîlik) ise, çok zahmetli ve değeri az bir makamdır, ilki makam sahibine çıkar ve yarar sağlar. İkincisi ise halka özgü bir şeydir.

kimseye helal olmadığı gibi, benden sonrakiler için de helal değildir. Benim için de -bu saat dışında, halkına olan gazabımdan dolayı- helal olmamıştı. Şimdi dünkü hürmetine sahip olup, o hürmete geri döndü. Buradakiler

burada olmayanlara iletsinler. Size birisi "Rasulullah bu şehirde savaşmıştır" derse; siz de deyin ki: "Allah bunu Rasulü için helal kılmış, sizin içinse helal kılmamıştır." Ey Huzaalılar! öldürmeden vazgeçin ki öldürmelerin faydası olsaydı intikamlar bu kadar çoğalmaz-dı. Siz birisini öldürdüğünüz için ben onun diyetini ödeyeceğim. Bundan sonra kim ki öldürülürse, ailesi ve akrabasının iki yoldan birini seçmesi mümkündür; eğer katilin kanını dökmek isterlerse ya da kan parası ve bedelini almak isterlerse, ikisinden birini seçmekleri mümkündür. "C115)

Peygamber, zafer ve gücün zirvesinde bulunduğu zamanlarda, daha mütevazi olur ve sevgi duyguları artardı. Bu onun en seçkin özelliklerindendi. Genel af ve serbesti ilan ettiği zaman, çeşitli ihanetlerinden dolayı affın dışında tutulan kimseleri de bağışlardı. En vıfak ve küçük bir bahane, en tehlikeli düşmanlarının kanından vazgeçmesine yeterliydi. Amir bin Vehb Peygamber'e gelerek şöyle dedi: "Safvan bin Umeyye kavminin başıdır. Senden korktuğu için kaçıp kendini denize atmak istiyor. Allah'ın selamı üzerine olsun, onu affet..." Peygam-ber'se, defalarca kendisini ortadan kaldırmaya çalışmış hatta

115- Geçmişte bir öldürme olayı vuku bulsaydı bir kabilenin bütün fertleri katil olarak nitelendirilirdi. Diğer kabile fertlerinin hepsi de kan sahibi sayılırdı. Burada Peygamber sadece katili, kanlı sorumlusu ilan ediyor ve sadece maktulün yakın akrabasını kan sahibi ilan ediyor. Böylece kabilevi hukuk kanunlarını geçersiz sayıp, ferdî hukuku yer-, leştiriyor. Bu değişimin kanunî değerlerini bir kenara bıraksak da, Peygamber'in gerçekleştirdiği bu değişim, kabilevi bağlara etkin ve ustaca bir darbeydi. Böylece kavmin kan bağı ve akrabalık köklerine ağır darbeler indirerek, kavim, kabile ve millete karşı "ümmet" köklerinin sağlamlaşması zeminini oluşturdu. Muhacirlerle Ensar arasındaki kadeşlik ahdi, Allah ile ahidleşme, cahilî, kabilevî/ırkî ihtilafların yerini alıyor. Bunlar bu yöndeki siyasî, toplumsal ve ahlakî yararlı çalışmalardır.

kendisine suikast yaptırmak için birisini Medine'ye göndermiş olduğu halde, hemen onu bağışlayıp şöyle dedi: "O emniyettedir, korunmuştur." Amir dedi ki: "Ya Rasulullah, bana kendine ait bir şey ver ki, o senin verdiğin söze inansın." Peygamber de Mekke'ye gidişi sırasındaki sarığını ona verdi. O da Safvan'ı bulmak için Cidde'ye gitti. Onu gemiye binerken buldu ve dedi ki: "Ey Safvan, anam babam sana feda olsun, Allah için, canını tehlikeye atma. Rasulullah tarafından bu affediliş nişanını sana getirdim." Safvan ise: "Yazık sana; uzaklaş, benimle konuşma" dedi. Amir: "Ey Safvan anam babam sana feda olsun. Halkın en iyisi, en iyilik seveni, eh sabırlısı, halkın en üstünü, amcamn oğludurcn6). Onun izzeti senin izzetin, onun şerefi senin şerefin, onun mülkü senin mülkündür..." diye konuşunca Safvan: "Onun hayatım

hakkında tehlike yaratacağından korkuyorum" dedi. Amir ise "O daha sabırli, büyük ve yiğittir" dedi.. O da geri döndü. Karısı tarafından şefaat edilen îkrime'yle birlikte Müslüman oldu. Peygamber de onlann, İslam üzere eşleriyle tekrar evlenmelerini istedi. Deniliyor ki Safvan, Peygamber'den iki ay mühlet istediğinde

(Müslüman olmak için), Peygamber cevaben: "Dört ay mühletin var" demişti.

Peygamber Mekke'nin hürmetini tekid için (o günlerde müşriklerden birini öldürmekle onun hürmetini bozan) bir grup Huzaahya, şehrin (Haram'ın) sınırını gösteren, emniyet simgesi, Mekke etrafındaki sütunları onarma emri verdi. Peygamber'in müşrikler ve ünlü düşmanlarına karşı tavrı, Kabe'yi saygın kılma eylemi, Kureyş'e iyi davranması, güç zirvesindeki sonsuz mütevaziliği, Mekke halkının kalplerini kendi sevgisiyle doldurdu.

Kendi söz ve davranışlarıyla Kabe'yi; -içindeki putlan kınp, çizilen resimleri temizledikten sonra- Kureyş'ten daha çok ko-nıduğunu göstermeye çalışıyordu. Muhammed, şehir halkı tarafından onca zulüm ve eziyetlere uğradığı halde, yine de Mekke'yi kendi öz şehri (memleketi) saydığını, Kureyş'i kendi

116- Çünkü o ikisi bir kabileye mensupturlar.

akrabası olarak nitelendirdiğini, kendisini şehri işgal eden fatih bir komutan değil, sekiz yıllık gurbeten sonra kendi diyarına geri dönen birisi olarak gördüğünü, dost ve düşmanına sevgi beslediğini, geçmişi unutuverdiğini, şehri ve akrabalarını sevdiğini ispatlamaya çalışıyordu. Hatta açıkça Mekke halkına: "Onlan diğerlerinden daha çok sevdiğini" söylüyordu. Eğer onlar, onu şehirden dışarı atmasalardı, asla onlan terketmeye-cekti. Diğerlerini onlarla eşit tutmayacaktı.

Mekke halkı bu yüce ruh ve temiz kalbe çok hayran kaldı. Hatta ruhlan cahilî adet ve itikatlarla pekişen, vicdanlarının derinliklerinde Muhammed'e düşmanlıklan yer eden, kendilerinin geçmişleriyle olan her tür bağları koparan inkılabı bir düşüncenin kabullenişi çok zor gözüken ihtiyarlar bile, Peygamber'in indirdiği ahlakî ve duygusal darbelere dayanamayıp, Peygamber karşısında yavaş yavaş teslim oldular.

Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe çok ihtiyar biriydi. Hatta gözleri ihtiyarlıktan görmez olmuştu. Kendi kanaatina göre; her şeyi, Mekke'yi, Kabe'yi, kutsallıklan ayaklar altına alacağı, kavmî övünmeleri ve hayatının köklerini yok edeceği için, Muhammed tehlikesinden hırsla tir tir titriyordu. Oğlu Ebu Bekir'in sapıklığından dolayı üzgündü ve utanıyordu. O, Mu-hammad'in ordusu Zî-Tûba'dan yukarı çıkıp, Mekke deresine gelmek istediğinde, en küçük oğlunun kız çocuğundan kendisini Ebu Kubeys dağına götürmesini, oradan da Muhammed'in şehre saldmsını kendisine anlatmasını istedi.

Kızcağız kör ihtiyann elinden tutup, Ebu Kubeys dağına götürdü. Orada Ebu Kuhafe sordu: "Kızım ne görüyorsun'" Dedi ki: "Birbirine girift bir kara nokta." Ebu Kuhafe, üzgün bir ses tonuyla şöyle dedi: "Bu ordudur..." Kız

dedi ki: "En önde birisi o tarafa bu tarafa koşup duruyor..." Dedi ki: "Kızım, bu vazii'dir. Orduya yol gösteriyor. Safları düzenliyor..." Kız aniden haykırdı: "Allah'a andolsun, o kara nokta dağıldı." İhtiyar dedi ki: "Allah'a andolsun, ordu şehre hücum etti. Çabuk beni eve götür." Küçük kız korku ve üzüntüden dolayı titreyen de-

desinin elinden tutarak, düşman ordusunun girişinden önce, onu evlerine ulaştırabilmek için hızlıca dağdan aşağı indi.

Genel af ve şehrin asayiş ve huzura kavuşmasından sonra ihtiyar ve kör babasının kalbinin yumuşadığını gören Ebu Bekir, onu elinden tutarak Mescid'e Peygamber'in yanına götürdü. Ebu Bekir'in gözleri gülüyordu. Çünkü ihtiyar ve kör babasının hayatının son anlarında kendisine yoldaş olduğunu Allah ve Rasûlüne iman ettiğini, tertemiz öleceğini biliyor ve sevincinden gülüyordu. Peygamber bu ihtiyarın zorlukla evden Mescid'e dek bu yolu yürüyerek geldiğini gördünce, mütevazi ve sevgi dolu bir sesle Ebu Bekir'e şöyle dedi: "Niçin ihtiyarı evinde bırakmadın?.. Ben onu ziyarete giderdim." Bunca mütevazilik karşısında kendinden geçen Ebu Bekir ise şöyle dedi: "Ya Rasulullah, senin onu ziyarete gitmen yerine, onun sana gelmesi, daha uygundur."

Ebu Bekir babasının elinden tutarak, onu Peygamber'in karşısında, yere oturttu. Peygamber elini onun göğsüne koyup: "İslam'a gir" dedi. O da İslam'ı kabul etti ve ömrünün sonuna dek halis bir imanın ve sağlam bir itikadın simgesi oldu.

Bilâl, Peygamber'in emri üzere Kabe'nin çatışına çıkıp ezan okuduğunda, şehrin büyüğü olan Attâb bin Esîd buna dayanamadı. Ölüm tehlikesi ihtimali olmasına rağmen Bilal'e ağır küfürler söyleyip şöyle dedi: "Allah Esîd'e keramette (minnet edip) bulunduğu için bu sesi duymadı." Peygamber, Müslümanlara! heyecan ve hısımına karşılık bir tepkide bulunmayarak sustu.

Attâb, büyük ruhun gücü karşısında kendini güçsüz ve hayasız buldu. Peygamber'e gelerek özür diledi ve İslam'ı kabul etti. Peygamber onu saygıyla karşıladı. Tekrar Mekke başkanlığına atadı.

Peygamber "Safa" yüksekliğinde oturdu... İşte bir gün, Mekke'deyken bu noktada halka: "Benim size bir haberim var" demişti. Halk toplanınca Allah'ın birlenmesi ve kendi risaleti-nin haberini onlara bildirmişti. Herkes onu alaya alıp, küf-

retmişti. Amcası Ebu Leheb şöyle demişti: "Allah ellerini koparsın, bunun için mi bizi buraya çağırdın?" Daha sonra onun etrafından dağılıp, onu Safa'da yalnız bırakmışlardı.

Şimdi, yaklaşık yirmi yıl sürekli Cihad'dan, birçok zorluklara katlandıktan, "düşüşe yüz tutmuş süfli bir toplumdaki mücadelesinden" sonra; -çok olaylı ve yapıcı hayatının karşısında tarih hayran kalmıştır- büyük bir geleceği güçlü elleriyle şekillendiren adam, Safa'ya dönmüştür. Fakat bu sefer kararlılık, güç ve iman mucizesiyle, zamanın inatçı "güç"ünü alt etmiştir.. Güçlü ve vurucu düşüncesi karşısında kafalar ve kalpler mütevazileşmiştir.

Kureyş, erkekli kadınlı, Safa'da toplanıp, Peygamber'e biat için yanşıyorlardı. Erkekler bir bir "güçleri yettikçe Allah ve Rasûlüne itaat" üzere biat etmek için geldiler.

Ömer, Peygamber'in alt tarafında oturmuştu. Onu temsilen halkla biat ediyordu. Erkeklerden sonra sıra kadınlara geldi. Hind; Peygamber'e düşmanlıkta ün yapmış Ebu Sufyan'ın kan-8i, Peygamber'in yiğit amcası Hamza'yı Uhud'da musle eden, ciğerini ısırarak yemek isteyen, ama yiyemeyen, onun ve diğer şehitlerin kulak, burun ve gözleriyle kendine bilezik, halhal (ayağa takılan halka) ve kolye yapan, Müslümanların cesetleri üzerinde dehşet verici danslar yapan, Muhammed'in en alçak ve en kinci düşmanı olan kadın da oradaydı. Kocası Ebu Sufyan, babası Utbe, kardeşi VelidL. şimdi biat için gelmiş. Korkuyor... Acaba Peygamber Hamza olayını unutmuş mudur.... Peygamber'e geldi ve biat etti. Peygamber: "Allah'a şirk koşmamak üzere benimle biat edin" dedi. Hind dedi ki: "Allah'a andolsun, erkeklerden biat almadığın bir iş üzere bizden biat alıyorsun." Peygamber dedi ki: "Ve hırsızlık yapmamanız üzere." Hind dedi: "Allah'a andolsun, eğer Ebu Sufyan'ın mallarından bir şeyler almışsam bile, şimdi bana helal olup olmadığını bilmiyorum." Ebu Sufyan da oraladaydı ve sözlerini duyuyordu... Dedi ki: "Önceleri aldıkların sana helal olsun." Peygamber burada onun ciğer yiyen 'Hind' olduğunu anladı ve sordu: "Sen

Utbe'nin kızı Hind misin?.." "Evet.. Eskileri bağışla Allah da seni bağışlasın." dedi.

Peygamber devam etti: "Ve zina etmeyin." Hind de dedi ki: "Hür kadın zina mı eder?!" Peygamber devam etti: "Ve çocuk-lannızı öldürmeyin." Hind ise dedi ki: "Çocuklarımız küçükken biz onları büyütüp terbiye ettik, büyüyünce sen onları Bedir'de ödürdün." Ve Ömer şiddetle gülmeye başladı. Peygamber devam etti: "Ve birbirinize yalan üzere iftira etmeyin." Hind dedi ki: "İftira kötüdür, fakat bazı tecavüzlerden daha iyidir." Peygamber devam etti: "Ve hayır işlerinde bana baş kaldırmamak üzere." O dedi ki: "Eğer hayır işlerde sana baş kaldırmak isteseydik bu meclisde bulunmazdık." Peygamber Ömer'e: "Onlarla biat et" dedi ve daha sonra kadınlar için bağış diledi.

Deniliyor ki: Peygamber, kendisine mahrem olan kadınlar dışında diğer kadınlarla biat için tokalaşmadı. Onun önüne su dolu bir kap koydular. O da elini onun içine sokup çıkardı. Daha sonra kadınlar teker teker "biat" anlamında ellerini su kabına sokup çıkardılar.

Peygamber ile Muhacirler öylesine Kureyş'le içice olmuşlardı ki, düşmanlık sonrası saf dostluk öylesine onlan birbirine kaynaştırmıştı ki,

kalpler eski kinlerden arınıp, yakınlık ve sevgiden dolup taşıyordu. Sanki kendilerini özleyen ailelerinin sevgi dolu kucaklarına sekiz yıl ayrılıktan sonra dönen aile çocuklanydılar.

Ensar ise meraklıydı: Acaba Muhammed kendi şehir, aile ve kavmini terk etmeyecek mi? Ve şimdi, Allah Mekke'yi ona açtı, artık Medine'ye ihtiyacı yoktur diye düşünüryorlardı. Yoksa yine de Arap kalbini, Kabe şehrini, doğum yerini, öz vatanını bırakıp, gurbeti mi tercih edecek? Görünüşe bakılırsa Peygamber ile Muhacirler hiç de Mekke'yi terk etmeyecekti. Hele şimdi dindaşı, yoldaşı olmuş ev efradını, kendi evlerini bırakarak Evs ve Hazrec'in şehrine dönüşlerinin bir gereği ve sebebi yoktu.

210

211

Peygamber Safa'da durup, kadınlı erkekli Kureyş'in İslam üzere ona biat ettiği sırada Ensar kendi merak ve endişesini gizleyemedi ve birbirine sordu: "Size göre Allah, şehir ve diyarını Rasûlullah'a açtığı için, O orada kalacak mıdır?"

Biat merasimi son bulunca: "Birbirinizle ne konuşuyordunuz?" diye sordu. "Pek bir şeyler konuşmuyorduk, ya Rasulullah" dediler. Peygamber ısrar etti. Onlar da konuyu ve endişelerini anlattılar. Peygamber de sevgi dolu, güvenli bir sesle: "Kesinlikle!., sizinle yaşayacağım, sizinle öleceğim" dedi.

Peygamber, Kabe putlannın kırılıp, Kabe'nin temizlenmesi ve Kureyş'in İslam'a girişiyle, Arap içindeki putperestliğin asıl üssünün ortadan kalktığını gördü. Bu izlerin her yerde silinmesi için herkese "putu olan onu kırsın" dedi. Daha sonra etraf kabilelerin putlannı imha ettirmek için seriyyeler gönderdi.

Halid Seriyyesi

Halid bin Velid'i Mekke'den Tıhâme'nin güneyine (dağ ile deniz arasındaki vadi; yarımadanın batısındaki dağlar ile Kızıl-deniz arasındaki bölgeye) göndererek Benî Cezime'yi Allah'a davet etmesini istedi. Savaş yapmamasını emir verdi. Cezimîler, Müslümanların ordusuna Gumeyd suyu başında gördüklerinde silaha sarılıp savaş durumu aldılar. Halid ise savaşa değil, davete geldiğini, silahlannı teslim etmelerini istediyse de Halid'i iyi tanıyan Cehdem adlı birisi feryat etti: "Ey Benî Cezime! Allah'a andolsun bu Halid'dir. İşte silahı bırakmak, işte esaret! Allah'a andolsun ben silahımı bırakmam." Buna rağmen Mekke'nin sonu, Peygamber'in tutumunu, durumun değişikliğe uğradığını görenler, olaylardan etkilendikleri için dediler ki: "Ey Cehdem, bizim kanımızı mı döktürmek istiyorsun? Halk Müslüman olmuştur. Silahlan bıraktılar. Savaş

ortadan kalkmış, ahali emniyet ve huzur içinde hayat sürdürüyor."

Daha sonra Cehdem'in silahı elinden alındı. Herkes Halid'in isteği üzerine silahı bıraktı ve teslim oldu. Halid cahiliyye devrinden beri bu kabileye karşı kin besliyordu(117). Hepsinin o-muzlarının bağlanmasına emir verdi. Onları esir diye savaşçılar arasında paylaştırıp, hepsinin kılıçtan geçirilmesini söyledi. Bedeviler esirlerini öldürdüler. Fakat İslam'ın ruhuyla aşina olan Muhacir ile Ensar Halid'in yaptığı işin hıyanet olduğunu bildikleri için esirlerini serbest bıraktılar. Peygamber'e olay ile ilgili haber ulaştırılınca çok sinirlenip, göğe doğnı ellerini kaldırarak şöyle dedi: "Allah'ım ben Halid bin Velid'in yaptığından sana sığmıyorum ve nefret ediyorum."

Peygamber: "Hays (hurma, yağ, kurut bileşimi bir yemek) lokmasını çiğnediğimi, lezzetli bir tadı olduğunu, yutmak isteyince onda bir şey olduğundan boğazıma tıkanıp kaldığını, Ali'ninse elini boğazıma sokup onu çıkardığını gördüm" dedi. Ebu Bekir bu sözleri duyunca şöyle dedi: "Ya Rasulullah, bu gönderdiğin seriyyelerden biridir. Birinden sana sevdiğin bir haber ulaşıyor, diğeriyse sevmediğin, nefret ettiğin bir iş yapıyor, şimdi Ali'yi gönder de işleri düzene soksun."

Peygamber olayın habercisi olan Cezimeli adama: "Kimse Halid'e itiraz etmedi mi?" diye sorunca o dedi ki: "Beyaz derili, orta boylu birisi Halid'e itiraz etti. Halid onu sertçe itti. Diğeri uzun boylu, hafifçe beli bükük birisiydi. Halid'le münakaşaya girişti ve münakaşaları devam etti."

Ömer bin Hattab: "Ya Rasulullah, ilki oğlum Abdullah, ikin-

117- Abdurrahman bin Avf ile Halid arasında bu iş üzerine bir münakaşa çıktı. Abdurrahman: "Sen İslam döneminde cahiliyyeye göre hareket ettin." Halid: "Sen babanın katilinin intikamını aldın." Abdurrahman da: "Ben babamın katilini öldürdüm, sen ise amcanın katilini..." dedi. Bu haber Peygamber'e ulaştı. Peygamber: "Yavaş ol Halid ashabımla uğraşma. Allah'a andolsun eğer Uhud dağı kadar altının olsaydı ve onu Allah yolunda bağışlasaydın, ashabımın ne sabahın şafağındaki huzuruna, ne de gecenin sefasında sahip olduklarına sahip olurdun." dedi. (Sirec. 2, s. 431).

cisi Salim" dedi.

Peygamber, Ali bin Ebu Talib'i çağırıp ona şöyle dedi: "Ey Ali, bu kavme doğru yola çık. İşlerini gözetle, cahiliyye geleneklerini ayaklarının altına al!"

Ali, Peygamber'in insiyatifine bıraktığı (verdiği) mallarla yola çıktı. Öldürülenlerin kan bedelini ödedi. Kaybettikleri malların bedelim, hatta köpeklerinin su kabının (çölde oturanlarla, çobanlar köpeğin su içebileceği bir tahta parçasını oyup, onu su doldururlar; Arapça'da buna 'Meyle' denir.) bedelini bile ödedi.

Ali,.işinin bitiminde Peygamber'in insiyatifine bıraktığı malların, diyetlerin ödenmesinden sonra bile arttığını görünce, onlara sordu: "Acaba sizlere ait can veya mal diyetini ödemediğim kimse kaldı mı?" Onlar: "Hayır!" dediler. O da dedi ki: "ihtiyat için geri kalan mallan da size bağışlıyorum. Çünkü mallarınızdan bir bölümünün kaybolduğunu bilmeyebilirsiniz, fakat Rasulullah onlardan haberdardır" dedi.

Ali, fazla ve arta kalan malları onlara bağışladı ve eli boş Mekke'ye döndü. Yaptıklannı, üzgün ve rahatsız olan Peygamber'e .iletti. Peygamber öylesine sevindi ki, hemen çehresinde sevinç belirdi. Baba şefkati gibi bakışlarla bu pak, fedekâr ve yiğit akrabasını överek: "iyi yaptın! ahsente!" dedi. Daha sonra kalkıp yüz çevirip, şiddetli bir heyecandan dolayı çehresinin rengi değiştiği bir halde iki elini öylesine havaya kaldırdı -ki koltukları görülüyordu- ve sonra bütün ruhuyla şöyle haykırdı.

"Ey Allah'ım! Halid bin Velid'in yaptığı şeyden uzak bulunduğumu sana arz ederim." Bu cümleyi üç defa tekrarladı.

Halid özür dilemek için gelip şöyle dedi: "Ben savaşmıyordum, fakat Abdullah bin Huzafe es-Sehmî bunu yapmamı emir verip: "Rasulullah İslam'ı kabulden sakındıkları için onlarla savaşmam emretti" dedi. Buna rağmen Peygamber Halid'i sertçe kınadı.

Ebu Amr el-Medenî'nin naklettiğine göre; Halid onlara vardığında onlar şöyle demişlerdi: "Sebana, Sebana."(118)

Peygamber, Ramazan ayının sonuna beş gün kala Halid'i ünlü 'Uzza' putunu kırmak için Nahle'ye gönderdi. Uzza, Kureyş, Kinane ve Mudar'ın ortak putları idi. Onun sedanet (ko-aınmasını) ve perdedarlığını Benî Haşim'in müttefiki Benî Su-leym'den olan Benî Şeyban ailesi üstlenmişti. Putun muhafızı Halid'in putu hedef aldığını görünce kılıcını putun boynuna asarak onu dağın yüksek noktasına yerleştirip: "Ey Uzza, gazap yıldırımlarından bir yıldırımı Halid'in üzerine gönder" dedi. Halid harekete geçip puthaneyi dağıttı, putu parçaladı. Aniden çıplak ve inleyen Habeşli bir kadın dışan fırladı. Halid onu öldürüp Mekke'ye döndü.

Amr bin As, Huzeyl taifesinin taş putu Suva'yı kırmak için görevlendirildi. Suva hadimi (hizmetçisi) Amr'a: "Ne istiyorsun?" diye sorunca: "Suva'yı kırmak istiyorum" dedi. O da-. "Sen, onu kıracak güçte değilsin" dedi. Amr ise: "Henüz batıldasın" deyip putu kırdı. Hazinesini aradıysa da hiçbir şey bulamadı. Putun hizmetçisine: "Ne düşünüyorsun?" diye sordu. O da: "Allah'a andolsun Müslüman oluyorum." dedi.

Sa'd bin Zeydu'l-Eşhel'i, Menat'ı (Evs ve Hazrec putu, Taberi, s. 341) kırmak için Muşellel'e gönderdi. Peygamber'se Mekke'de ordusunun Mekke'ye girişi sırasında öldürülen Da-vud el-îsi'nin kızı Melikiye ile evlenecekti. Fakat Peygamber'in

118- Yani "Bizi Muhammed'in dinine götürür." Peygamber'e 'sabii' derlerdi. Çünkü 'sabii' dinden dönmüş anlamındadır. Acaba, bu kelime "sa-bei" ve "sabeih" ile eş anlamlı değil midir? Bazılarına göre Yahudilik ile Hıristiyanlık ortasında yani her ikisinin dışında oldukları için sabii diye nitelendirilmiştir. Bazı yeni araştırmacılar ise Sabii'yi Hz. Yahya'nın bağlıları olarak biliyorlar, onlar diğer fırkalarla ihtilaf içinde oldukları için ve de dinî düşüncelerinde

takiyye yapıp, düşüncelerini gizledikleri için, gitgide düşünsel ilkelerini unutmuşlar ya da düşünceleri tahrifata uğramıştır. Bkz. Hist. des Religions, c. III; Ferid Vecdî ile Bostanî'nin Diretu'l-Mtıaiflenne ve de Encycl de l'Islam: Sabeisme.

214

215

eşlerinden biri ona: "Babanı öldüren bir erkekle evlenmeden dolayı utanmıyor musun?" dedi. Kız korktu. Peygamber de onunla evlenmekten vazgeçti.

Huneyn Gazvesi

Mekke'nin düşüşü, Müslümanların islam'ın en büyük düş--man üssünü ele geçirmesi, özellikle Kureyş'in Peygamber'e genel biati; ona hâlâ düşman olan kabileleri dehşete düşürdü. Çünkü Peygamber'in pek yakında kendilerine karşı harekete geçeceğini, hele Mekke ile Kureyş de ona tabi olduğu için, teslimden başka bir çareleri olmadığını biliyorlardı. Bu nedenle geniş planlar düzenleyerek bütün muhalif güçleri birleştirip, ona saldırıp gafil avlayarak, konu zaferlerinin doruğunda yenilgiye uğratarak, Arap tarihindeki en büyük iftiharını elde etmek istediler.

Malik bin Avf Nasrî harekete geçti. Mekke'nin güneydoğusunda bulunan ve Kureyş ile düşmanlıklar/119) eskilere dayanan Havazin taifeleri, şimdi eski düşmanlannı yeni düşmanlarıyla birleşik ve dindaş gördükleri için dehşete kapılıp, kendilerini ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya buldular. Taif te yerleşik, zengin Taif halkı da çok sert ve inatçı bir halktı. Mekke döneminden beri Peygamber'e düşmandı. Şimdiyse Mekke'nin Muhammed'in eline geçtiğini gördükleri için, kendilerini tehlikenin eşiğinde hissederek, ona karşı koymak için tahrik olr muşlardı.

Malik bin Avf, bütün îslam düşmanı kabilelerden ortak bift cephe oluşturmaya çalıştıfl20). Havazin taifelelerinin çoğunu

119- Cahiliyyedeki dört fıcar savaşına, genç Muhammed de katılmıştır. Bunlar Kureyş ile Hevazînliler arasında yapılan savaşlardır.

120- Bunlar, Peygamber Medine'den hareket ettiğinde Kureyş'e değil, kendilerine doğru akın ettiğini sanıyorlardı. Çünkü O, Kureyş'le antlaşmai yapmıştı. Bu yüzden Havazinliler önceden hazırlıklıydılar. Bu, Ku-; reyş'in Muhammed'in hareketinden haberdar oldukları, ancak mak^ şadını şimdilik Havazin sandıkları rivayetini onaylıyor. CDİpnot-99). |

seferber etti. Sakif ise topluca onlara katıldı. Nasr ve Cuşem kabilesi topyekün silaha sanldı. Benî Sa'd bin Bekr ile Benî Hilal'den az bir gaip da bu cepheye katıldı, Kays bin Aylan kabilesinden sadece bunlar cepheye kaüldı. Havazin kabilesine mensub Kâ'b ve Kilab kabileleri bunlara eşlik etmedi, hatta onlardan bir tek kişi bile bunlara katılmadı.

İhtiyar olup kılıç bile kullanamayan, ancak çok savaş tecrübesi olan savaş bilgesi ve düşünürü, Benî Cuşemli Dureyd bin Simme de ordu danışmanı oldu.

Böylece yeniden Ahzab'dan (partilerden) oluşan bir ordu Peygamber'e karşı seferber oldu. Onlar, durumun ne olduğunu incelikleriyle bildikleri için, geleceğin ne olacağını iyice kavramışlardı. Onlara göre tek kurtuluş ve çıkar yol, her zamankinden daha güçlü olan Muhammed'e var güçleriyle topluca saldırarak onu yok etmekti. Yoksa en ufak bir tereddüt ve zaaf gösterirlerse, kolaylıkla yok edilebileceklerdi. Bu yüzden hayat ile kendi bağlarının tümünü koparark savaş sahnesinde kendilerini cephe ardındaki bağlara kaptırmamak ve onlan düşünmemek için, kadın ve çocuklarını, servetlerini, mallarını, eşya-lannı, hayvan sürülerini ve herşeylerini alıp beraberlerinde getirdiler.

Böylece, son bir gayret olarak kabileler, ölüm döşeğindeki cahiliyyeyi korumak ve ayakta tutmak için başlarını ellerine a-larak Hicaz ve Tihame'nin her tarafından sökülüp, evlerini boşaltarak harekete geçip, Evtas'da birleştiler. Garip bir gürültüydü; Dureyd bin Simme şecarîsinde (tavansız evde) oturmuştu. Kabileler bir araya gelip yerleşince-. "Nerede, hangi vadide bulunuyorsunuz?" diye sordu. "Evtas'a21)da konakladık" dediler. O da orasını çok beğenerek şöyle dedi: "İşte ordunun

121- Huyenyn savaşının yapıldığı, Hav'azinlilerin beldesindeki bir vadi. Bu savaşın ateşinin körüklenmesi sırasında Peygamber: "Şimdi savaş tandırı işlemeye başladı" dedi. Burada hem bu savaş beldesinin adı, hem de tandır anlamındadır. (Mu'cem, Yakut ve Suheylî)

en iyi hareket edebileceği manevra yapabileceği yer! Ne çok kaba taşlık ve dağlık ne de topraklık ve yumuşak bir çöl... Peki deve, eşek, koyun, çocuk ağlaşı sesleri duyuyorum, bunlar nedir?" Dediler ki: "Malik bin Avf halkı kadın, çocuk ve mal-lanyla birlikte harekete geçirip, onları buraya getirmiştir."

Malik'i çağırıp ona şöyle dedi: "Sen kavminin başkanı olmuşsun. Onlar bu gün gibi bir günle karşılaşmayacaklardır. Duymakta olduğum bu sesler nedir?.." O da şöyle dedi: "Halkı malları, kadınları, evlatlanyla harekete geçirdim. Hedefim her erkeğin mallarını, kadın ve çocuklannı yanlarında bulundurarak onlar için savaşmaya zorlamaktır" dedi. Dureyd dedi ki: "Yenilgiye uğramayı kim önleyebilir? Savaş senin lehine olursa sadece savaşçılarının kılıç ve mızraklan sana yaramış olur, eğer aleyhine olursa; kadın, çocuk ve servet senin haysiyetsizliğine sebep olur.

Daha sonra "Kâ'b ve Kilâb ne yaptılar? diye sordu. Dediler ki: "Onların hiç biri katılmadı." O da: "Onlar zorluklann adamı ve yürekli kimselerdir. Bugün, zafer ve başı yücelik günü olsaydı Kâ'b ve Kilâb burada hazır

olurlardı. Ben de Kâ'b ve Kilâb gibi bir tutum içinde olmanızı isterdim." dedi. Sonra: "Sizin hangi taifeleriniz savaşa katılmıştır?" diye sordu. Dediler ki: "Amr bin Amir ile Avf bin Amir." Dedi ki: "Benî Amir'in olgunlaşmamış ve her türlü özellikten yoksun iki evladı. Ey Malik, sen Havazin'in çocuk ve kadınlarını bu ordunun yanında getirmişsin. Onları beldelerindeki sağlam kalelerine, dağ yüksekliklerindeki güvenilir yerleşim merkezlerine geri gönder. Daha sonra tek vücut orduyla şu "dinden çıkmışları"0225 vurun. Zafere kavuşursan onlar senin arkandadır, sana varırlar. Yenilgiye uğrarsan da aile ve mallann korunmuş olur."

Otuz yaşlarında olan Malik korkusuz ve atılgan olduğu halde tecrübesi ve mantık gücü azdı. Tabiatıyla Dureyd gibi bir ihtiyarın sözünü dinlemedi. İhtiyarın akıl ve mantık diye nitelendirdiği şeyi o güçsüzlük ve alçaklık olarak nitelendiriyordu. Bu

122-Bkz. 118. dipnot.

yüzden Dureyd'in sözlerine sinirlenip şöyle dedi: "Allah'a an-dolsun, ben böyle bir iş yapmam. Sen ihtiyarlamışsın aklın da ihtiyarlamıştır. Ey Havazin grubu, Allah'a andolsun bana uymanız gerekir, yoksa sırtımdan çıkıncaya dek bu kılıcı kendime sokarım."

Kin dolu Malik'in ateşli sözleri, Muhammed'in kiniyle ısınmış olan bedevileri coşturdu. Ve ihtiyann titrek cılız sesini susturdu. Halk topluca: "Sana uyacağız" diye haykırdı. Kendini muzaffer gören Malik ise: - "Ey halk, onları gördüğünüz an, kılıçlarınızın kılıflarını kırıp, topyekün tek vücut olarak saldırıya geçin" diye kükredi.

Peygamber'e bu konuda haber verildi. îlk önce; olayın dakik incelenmesi için, Abdullah bin Ebî Hayret es-Selmî'yi bilgi toplamak için gönderdi. Ona: "Git düşmanın içine yerleş, orada kal. Yapmak istediklerini bize bildir" diye emir verdi. Abdullah gizlice bu kavimle ilişkiye geçti. Havazin'in savaş için harekete geçtiğini haber verdi. Malik'in sözlerini de duyduktan sonra Mekke'ye geri dönüp Peygamber'e durumu iletti. Peygamber Ömer'i çağmp, Abdullah'ın verdiği raporu ona açtı. Ömer: "İbn-i Ebî Hadret es-Selmî yalan söylemiştir" dedi. İbn-i Ebî Hadret es-Selmî ise: "Beni yalanladığın gibi Hakkı da bir süre yalanladın ey Ömer! Ve benden daha iyi olan birini de yalanladın" deyince Ömer dedi ki; "Ya Rasulullah, İbn-i Ebî Hadret es-Selmi'nin ne söylediklerini duymuyor musun." Peygamber de: "Sen sapıktın ve Allah seni hidayete erdirdi ey Ömer!" dedi.

Peygamber savaş kararı aldı. Safvan bin Umeyye'nin birçok zırh ve silahı olduğunu söylediler. Peygamber, henüz Müslüman olmamış<123) Safvan'a, dedi ki: "Ey Safvan, silahlarını bize ödüç ver ki, yarın düşmanla karşı karşıya geleceğiz." Safvan da: "Gasb olarak mı ey Muhammed?" deyince, Peygamber: "...

123- Taberi c. 2, s. 347; Şerb-i Mevahib ve ayrıca Sitede açıkladıkları gibi Peygamber ona İslam'ı seçme kararı alması için dört ay mühlet verdi. Bu süre zarfında ondan Müslümanlara silah temin etmesini istedi.

hayır... ödünç olarak ve sana geri vereceğimizi garanti ediyoruz "(124) safvan da kabul edip, yüz adet zırhı Peygamber'e verdi.

Peygamber Mekke'ye girişinden 15 gün sonra Şevval ayının; 8. gününde cahiliyye döneminde de Mekke hakimi olan Attab bin Esîd Emevî'yi şehre bırakıp, ordu birlikleriyle savaş için dışarı çıktı. Yeni Müslüman olmuş 2 bin Kureyşli de Ebu Suf-yan'ın başkanlığında 10 bin kişilik Peygamber ordusuna katıldı. Böylece 12 bin kişilik savaşçı, düşman üzerine yürüdü.

Kureyş ile diğer Arap kabileleri hacet (arzu) sundukları bit! ağaçları vardı. Adı 'Zat-ı Envât' idi. Her yıl onun etrafında toplanarak silahlarını onun dal ve budaklarına asarlardı. Onun için kurban kesip bir gün de kenarında ibadetle meşgul olurlardı.

tik defa olarak Peygamberle gazveye çıkan Kureyş orduları yolda büyük ve yemyeşil sedir ağacını gördüler. Her köşeden: "Ya Rasulullah, onların 'Zat-ı Envât'ları, olduğu gibi bizim için de bir 'Zat-ı Envât' tayin et", diye konuşmaya başlandı. Bu sözleri duyan Peygamber çok sinirlenip, şöyle dedi: "Allahu Ekber! Muhammed'in canını elinde bulundurana andolsun, siz, Musa'nın kavminin Musa'ya söylediği sözleri söylediniz:

"Ey Musa! onların tanrıları gibi bize de bir tanrı yap " dediler. Musa "Doğrusu siz bilgisiz bir milletsiniz." (A'raf; 138)

ve daha sonra:

"Siz geçmişlerin adetlerine, uyuyorsunuz!" dedi.

Düşman Huneyn vadisinde (Zi'1-Mecâz kenarında) pusuya yatarak bütün yolları, dağ geçitlerini ve mağaralan askerle doldurmuştu.

Peygamber'in ordusu Arabıh eşine rastlamadığı bir görkem-lilik ve büyüklükle yaklaşmaktaydı. Yiyecekleri taşıyan mer-

124- Bu bir sünnet (gelenek) haline geldi ve ödüncü geri verilmesi işi kendiliğinden garanti edildi. (Taberîc. 2, s. 291).

kepler en öndeydi. Halid bin Velid, Seyfullah°25), emrindeki bedevi kabilelerle ordunun en önündeydi. Kabilelerin her biri kendine özgü bayraklarla hareket ediyordu. Peygamber beyaz katırı 'Duldul'e (Mukavkıs'ın hediyesi) binip, ordunun peşinden gidiyordu. Düne kadar çoğunluğu en korkunç düşmanı olan 12 bin silahşor bugün kendisinin emri altında olup, en son düşmanlannın kurduğu cepheyi yok etmek için ilerliyordu.

Bu arada Muhammed ile diğer Muhacirlerle birlikte hareket eden Ebu Sufyan başkanlığındaki 2 bin kişilik Kureyş ordusu daha dikkat çekiciydi. Ordularının büyüklüğü ve silahlannın çokluğundan dolayı coşan Müslümanlann çehrelerinde gurur etkileri görülüyordu.

Ordu Huneyn'e vardı. Peygamber, savaş sünnetine uygun olarak, geceleyin uyuyup sabahın renksiz gülümsemesi sırasında kalktı. Ezan sesi duyulmuyordu. Savaşın başlatılması haberiydi bu. Ordu coşkun sel gibi dereye doğru akın etti. Bayraklar kabilelerin en önünde derenin derinliklerine daldı.

Hava henüz karınlıktı. Ordu daracık sakin derede birbirine sıkışmış bir durumda ilerliyordu. Düşmanın siperlerinin izi görülmüyordu. 12 bin

bineğin sesi dereyi doldurup, sabahın sırlı sükutu ve karanlığında daha dehşet verici oluyordu.

Dere suskundu. Fakat tehlike; her bir kaya, dönemeç, dere ve yokuşta pusudaydı. Nefes sesleri kulaklan çınlatıyordu.

Ordu, dere yatağında olduğu gibi ilerliyordu. Eller ve parmaklar kılıcın sapları üzerinde sıkılmıştı. Binekler kulaklarını kaldırmışlardı. 12 bin kişilik ordunun tümü 'kulak' kesilmişti. Nefeslerini göğüslerine tutsak etmişlerdi.

Yol daha da daraldı. Derenin sessizliği daha ağır ve korkunç olmuştu. Dağ göğüs gerdiği için yol daralmıştı. Bu geçitten geçmek gerekiyordu. 12 bin kişilik ordunun hepsi 'göz' ol-

125- O, Mute savaşında dokuz kılıç kırdı. Peygamber onu.Seyfullah diye adlandırdı.

muştu. Ordu bu geçidi de geride bırakıp derenin dönemecinde kayboldu.

Aniden dehşet dolu bir infilak dereyi titretti. Binlerce gölge; sabahın karanlığında kayalar ardından dışan fırlayıp, ordunun uzun safına vurdu. Sanki binlerce öfkeli kuş, dereye döküldü. Korkudan topyekün geri teptiler. Ordunun uzunca safı kıvrandı. Karanlıkta kılıçlar gülümsüyordu. Amansız ok yağmuru dereyi şaşkına çevirmişti.

Hava henüz karanlıktı. Müslümanlar belirsiz varlıklardan başka bir şey göremiyorlardı. Süvarilerin manevra alanı dardı. Derenin daracık yatağında birbirine girip, kılıçların acımasız darbeleri ve ok yağmuru altında dalgalanıyordu. Düşman dereye hakimdi. Müslümanlan iyice sıkıştırmışlardı. Saldın öylesine çabuk ve hızlıydı ki saflar karıştı. Dost-düşman vahşetin büyücü gölgeleri gibi birbirine girmişti. Korkunç bir sahneydi. Sabahın karanlığı ve derenin darlığında Müslümanlar, elleri bağlı, gözleri kapalı olarak kendi kadın-çocuk ve mallarıyla birlikte gelen fedakâr Havazin ve Sakif savaşçılarının amansız darbeleri altında kıvranıyordu. Müslümanlar peşpeşe yere düşüp, binicisiz binekler ürkek bir şekilde bu taraftan o tarafa koşuyordu. Katliam öyle çoktu ki Müslümanlardan iki taife topyekün yok edildi.

Firar başladı. Beyaz katırı üzerinde ilerleyen Peygamber, ordunun uzun kıvrımının geri teptiğini, safların dağıldığını, süvarilerin kaçtığını, eşbah gibi

ürkek bir şekilde Peygamber'in gözü önünden geçip gittiklerini gördü. Herkes kendi canını ölüm geçidinden kurtarmaya çalışıyordu. Hava henüz aydınlanmamıştı. Peygamber, 12 bin kişilik ordunun dağıldığını, dostlannın korkarak kaçtığını gördüğü için, dertli bir şekilde herşeyin yok edilmekte olduğunu, büyük zaferlerin Huneyn deresinde defnedilmekte olduğunu hissediyordu.

Ebu Sufyan, Muhammed'in dostlannın her taraftan dağıtıldığını, onun yenilmez ordusuna karşı zafer elde eden ve zafer sarhoşluğuyla saldırısına

devam eden düşman karşısında Muhammed'i yalnız bırakıp, kaçan dostlarını görünce coşarak, hedefsizce sağa sola koşup, çirkin kahkahalar atıyordu. Daha

sonra Muhammed'e duyururcasına: "Bunlar deniz sahiline varıncaya dek durmayacaklar" diye feryat etti.

Kin diş biliyordu. Peygamber'le cihada çıkan kimseler, onun bayrağının yerlere düştüğünü görünce gizli düşmanlık-lannı açığa vuruyorlardı. Kureyşliler Muhammed'in tek başına ölüm uçurumunun kenarında olduğunu görerek bundan duydukları sevinci gizlemiyorlardı. Cebele bin Hanbel (îbn-i Hi-şam'a göre Kelde bin Hanbel) Safvan'ın kardeşi (ana tarafından); şevkle şöyle haykırdı: "Hay! Sabah bugün batıl oldu!" Saf-van gerçi henüz Müslüman olmamıştı. (Peygamber Müslüman olması için kendine fırsat tanımıştı.) Fakat kardeşinin bu sözlerine sinirlenerek onu ikaz edip şöyle dedi: "Sus! ölesin sen, Allah ağzını ezip dağıtsın; Allah'a andolsun, Kureyşli birinin bana egemen olması, Havazinli birinin bana üst olmasından daha'iyidir."

Uhud savaşında öldürülen babasının acısını çeken Şeybe bin Osman, Peygamber'e karşı savaşa gelmişcesine şöyle bir recez söylüyordu: "Bugün Muhammed'den intikam alacağım, bugün Muhammed'i öldüreceğim." Hatta öylesine küstahlaştı ki Peygamber'i öldürme eyleminde bulundu(126).

Peygamber, süvarilerin şaşkınca dereden dışan fırlayıp, hızla uzaklaştıklannı görünce: "Ey Halk! Bana doğru gelin, ben Allah'ın Rasûlüyüm. Ben Muhammed bin Abdullah'ım." diye haykırdı.

Peygamber'in sesi, sabahın gürültülü, yarı aydınlık gölgesinde kayboldu. 12 bin kişiden oluşan süvariler öyle çabuk ve şaşkın bir şekilde çöl alanında dağılıp gidiyorlardı ki, artık zafer düşüncesi yersiz görülüyordu. Peygamber her şeyin Hu-neyn'de son bulmak üzere olduğunu, çileli ve iftihar dolu hayatının bu derede sönmekte olduğunu hissetti. Büyük ordusunu yenik gören, İslam ve risaleti üzerine ahidleşen dostlarını büyük olaylara karşı zafer elde ettikleri halde, şimdi kendisini

126- O bu kıssaya sonraları şöyle değiniyor: "Bir olay baş gösterip bu düşünceyi kalbimden sildi. Artık yapamadım ve onun herhangi bir zarardan korunmuş olduğunu anladım."

derenin girişinde kanına susamış düşmanlarıyla başbaşa ban-kıp kaçtıklarını

gören Peygamber, şehadetten başka bir şey düşünmüyordu.

Düşman safları pusuda yattıklan yerlerden çıkıp Huneyn'in yatağında birleşmişlerdi. Tek vücût gibi ilerliyorlardı. Müslümanların dağılıp kaçışından dolayı gurur ve iftihar duygusuyla sarhoş olmuşlardı. Malik bin

Avf in öncülüğündeki Havazinliler kılıç mecnunu olup Müslümanları kılıç, süngü, mızrak darbesi ve ok yağmuruna tutarak, yere düşürüyor, sıcak nâşları üzerinden geçerek kaçanları takip ediyorlardı.

Peygamber; uçsuz bucaksız ordusunun, kum denizi gibi, esen rüzgar karşısında dağılıp gittiğini, düşmanla bizzat karşılaştığını gördü. Malik'in (komuta ettiği birlik) sütunu, coşkun sel gibi, onu hedef almıştı ve karşısında Müslümanların cesetlerinden başka direnecek güç görmüyordu. Ölüm ya da firardan başka yol yoktu. Peygamber kendi kararını aldı. Tek başına düşman safına, ordunun kalbine dalarak ölümü arayacaktı. Zaman dilimleri dostlarının gelip geçtikleri gibi hızla ilerliyordu. Artık bekleme zamanı değildi.

Kılıcını çekti. Hınç ateşiyle yanıyordu. Şehadet için kendini tutamıyordu. Katırını dehledi. Amcasının oğlu Ebu Sufyan bin Abdulmuttalib, hemen fırlayıp beyaz katırın yularını tuttu ve var gücüyle hareketine engel oldu. Hava henüz yan aydınlık ve gölgeliydi. Bu nedenle Peygamber onu tanıyamadı ve sordu: "Kimsin?" Dedi kir "Annenin oğlu, ya Rasulullah."027-1 Ordunun paniğe kapılıp dağılmasını, düşmanın savaş alanına egemen olmasını gören Ali bin Ebu Talib, hemen Peygamber'in yanına koşup, aşıklar gibi onun etrafında dolanmaya başladı. Bazen düşmana saldırıyor bazen de kaçanlan izileyip onlann kaçışını önlemeye çalışıyordu. Peygamber'in amcası da, beklenmedik bir şekilde kendini unutup ölümün birkaç

127- O Peygamber'in amcası oğludur. Fakat onu kendine daha yakın göstermek için, büyük annelerini itibariyle Peygamber'in kardeşi ve onun tabiriyle Peygamber'in "Anasının oğlu" diye nitelendirdi. O, on-beş gün önce İslam'a bağlanmış olmasına rağmen, Ashab-ı Kibar ve Sabikun kaçtıkları halde o Peygamber'in yanından ayrılmadı.

adımlığında olan Peygamber'i yalnız bırakmadı. Tarih, ölüm kusan bu anlarda Peygamber'e bağlı kalıp, ölmeye hazır bulunanların isimlerini kaydetmiştir. Ebu Bekir, Ömer, Ali bin Ebu Talib, Abbas bin Abdulmuttalib ve oğlu Fazl, Ebu Sufyan bin Abdulmuttalib ile oğlu Cafer, Rebi'a bin Haris, Zeyd bin Harise (Peygamber'in evlatlığı, Mûte şehidO'nin oğlu Usame, Eymen bin Ubeyd (Eymen bin Ummu Eymen) ki burada şehid düştü.

Düşman lehine son bulmakta olan savaşın son anlarında tehlikeyi hisseden Peygamber, kaünm yere yatırarak bir avuç toprak alıp öfkeyle düşman üzerine serpip: "Yüzleriniz kara olsun!..." diye bağırdı. Daha sonra, kaçmakta olan ashaba çağnda bulunarak: "Ey halk nereye (gidiyorsunuz)?" dedi. Ve daha sonra da iri yan vücuda sahip, gür sesli Abbas'a: "Ey Abbas: "Ey Ensar! Ey Ashabı Semure! Ey Müttefikler diye seslen" deyince; gür sesi olan Abbas var

gücüyle haykırıp, Peygamber'in çağnsını duyurdu. Öyle ki derede yankılar yapıp kaçanlann kulaklarına dek vardı.

Yürekli ve yiğit Medineliler, kendilerine gelip, Peygamber'in hayatını korumak için Akabe'de ahitleştiklerini, şimdi de onun sağlam dayanağı olduklarını hatırladılar. Ensar, sapasağlam harp sahnesinde direnen Peygamber'in, 12 bin kişilik ordusu, 2 bin akrabası ve hemşehrisine

rağmen, sadece kendilerini çağırdığını, yardımlanna ümit bağladığını gördüğü zaman "Lebbeyk, Lebbeyk!" diye haykırarak hızla geri döndüler. Ensandan 100 kişi savaş sahnesine geri gelip, saldırıyı başlattı. Hava aydınlanmıştı. Kaçanlan takip için sığınaklardan dışan çıkan düşman ordusuna ait birlikler açık bir cepheye sürüklenmişlerdi. Ensar kahramanca savaşıyordu. Abbas'ın haykırış-lan, fırtına gibi her tarafa süzülen Ali'nin çabaları sonucu, firarilerin geri gelmesi sağlandı. "Ya Ensar! Ya Ensar!" feryatları yürekli ve yiğit Medinelileri savaş alanına geri getiriyordu. Gitgide "Ya Hazrec! Ya Hazrec!" feryatları da duyulmaya başladı. O Hazreclilerki, korkusuz savaşçılar olarak, Arapların kanlı çatışma anlarındaki "sabırlılık'ları tarihe destandır.

224

225

Peygamber, bizzat düşmanın saldırı seli karşısında oluşan yeni cephenin komutanlığını üstlendi ve şehadet aşkı için geri gelen ve Peygamber'in müdafaası için savaşan Ensarın önünde recez okuyarak savaşıyordu.

Savaş ateşi yeniden alevlenmeye başladı. Her an, şulesi daha da yayılıyordu. Peygamber, dehası ve gücüyle savaşın ümitsiz ve soğuk sahnesine, ümit ve ateşi geri getirmişti. Heyecanla şöyle haykırdı: "Şimdi savaş tandırı yakıldı!" Bu sırada Havazin'in yürekli bayraktarı kızıl kıllı deve üstünde ilerliyordu. Siyah bir bayrağı uzun bir mızrağa takarak Havazin saflarının en önünde saldırıya geçmişti. Bulduğunu mızrakla vurup düşürüyordu. Her bir safa saldırdığında dağıtıyordu. Havazinli savaşçılar da onunla birlikte saldırıp ilerliyorlardı. Ali bin Ebu Talib, o ve ardındaki büyük güçle göğüs göğüse çatışmaya girmenin yersiz olduğunu anlayıp hileye başvurdu. Pusuya yattı. O, ordusundan birazcık uzaklaştığında, bir kılıç darbesiyle kızıl kıllı devesinin iki arka bacağını kopardı. Deve kıç üstü yere düştü. Ensardan birisi de hemen fırlayıp diğer iki bacağını kopardı. Peygamber tekbir getirdi. Müslümanlar da tekbir getirdiler. Savaşın kaderi hızla değişmekteydi. Müslümanlar biraz önceki firar ve yenilgilerini telafi etmek, çok sayıdaki ölülerinin intikamını almak için, hayret verici yiğitlik ve hareketlerde bulunuyorlardı.

Müslümanlar gittikçe güçleniyor ve ilerliyorlardı. Düşman ise, elde ettiği zaferi kaybetmemek için çalışıyordu ve şiddetle direniyordu. Müslümanların kollarına gelen gücün karşısında artık hiçbir kuvvetin dayanması mümkün değildi. Ümit ve saldırı kendi safım Huneyn geçidinde değiştirdi. Fedakâr Havazin, Sakif ve müttefikleri her an şiddetlenen, sertleşen, öfkesi artan, saldırgan fırtına karşısında gitgide güçsüzleşip, ümitsiz-leşiyorlardı. Her ne kadar kadın, çocuk ve servetlerini savaş alanına getirmiş olsalar da, savaşın seyri onlar için

olumsuzlaşı-yordu. Savaşın kaderi belirlenmişti.

Bu sıralarda Peygamber Milhan'ın kızı Ummu Suleym'i

gördü(128). O, kocası Ebu Talha'yla birlikte gelmişti. Beline bordo bir şal bağlamıştı. Abdullah bin Ebu Talha'ya hamileydi. Ebu Talha'nın devesini tutuyordu. Devenin isyan etmesini önlemek için başım kolları arasında tutup, devenin burun deliklerine takılan kıl halkayı sertçe çekiyordu.

Peygamber bu olaydan dolayı çok hayret edip, "Ummu Su-leym?" diye sorunca: "Evet anam babam sana feda olsun, ya Rasulullah! Seninle savaşanları öldürdüğün gibi, senin etrafından kaçanları da öldür ki bunu hak etmişlerdir" dedi. Pey-gamber'se çok ince ve büyüklere has bir tabirle önerisini reddetti: "Ey Ummu Suleym Allah kâfi gelmez mi?"(129)

Ummu Suleym beraberinde bir hançer getirmişti. Kocası Ebu Talha: "Niçin üzerinde hançer bulundurmaktasın ey Ummu Suleym?" diye sorunca: "Bu hançer, bana yaklaşmak isteyen müşriklerin karnını deşmek için" dedi. Ebu Talha öyle bir durumdayken bile kendini mücahide sayan karısının yürekliliğinden dolayı çok heyecanlanıp, Peygamber'e hitaben: "Ya Rasulullah bu ak gözlü30) Ummu Suleym'in ne söylediğini duymuyor musun?" dedi.

Ebu Talha çok atılgan, yürekli biriydi. O gün tek başına yirmi kişiyi öldürüp, elbise ve silahlarına el koymuştu.

Düşmanın direniş gücü gitgide azalıyordu. Peygamber düşmanın kesin yenilgisini ve kendisinin süratle zaferini sağlamak için şöyle bir duyuru yaptı: "Kim ki bir müşrik öldürürse; onun silah ve elbisesine sahip çıkabilir..." Yeni Müslüman olmuş binlerce bedevi güçlenip, korkusuzca alana fırladı. Ensar ve Muhacirlerin Allah ve Hak için indirdikleri kılıç darbeleriyle, silah ve elbise için savaşan kabilelerin kılıçlan birleşip, düşmanın

128- Adı ihtilaf konusudur. Melika, Remile, Suhile.

129- Ve bir rivayet "... Allah mutlaka yeterlidir ve daha hayırlıdır." Burada İslam alimleri kaçışın kebair (büyük günlar)dan sayılması üzerinde ic-ma etmemişlerdir. (Bedir firarileri istisna)

130- Onun iki gözünde beyaz leke bulunduğu için Rumeysa diye ün yapmıştı.

güçlü saflarını dağıttı. Bu defa düşmanın firarı başladı. Peygamber, düşmanın evlerine dek takip edilmesini emir verdi. Bundan amacı diğer komploculara onların kaderlerini ibret olarak göstermek, islam karşısında Mekke bölgesinde direnişi tasarlayan karşıt kabileleri emellerinden vazgeçirmek, islam'ın siyasî amaçlarının gerçekleşme zeminini oluşturmak; kabilelerin bağımsızlıklarını ortadan kaldırarak ortak düşünce ve tek bir mektebe dayalı bir toplum oluşturarak düşman ve birbirinden uzak kabileleri birleştirip, güçlendirerek, merkeziyetçi ve güçlü siyasal bir

rejimi yerleştirmekti. Çünkü islam'ı tüm dünyaya yaymak için, her şeyden önce dünyanın bir noktasında sağlam ve güçlü bir üs meydana getirmeliydi.

Ayrıca Peygamber bugünkü 12 bin kişilik ordusunun, Be-dir'deki 313 kişilik ordusundan daha değişik nitelik taşıdığını biliyordu. Başlangıçta, Allah'a inanan hak ve hakikat yolunda, inançları uğrunda kolayca canlarını, mallannı, toplumsal mevkilerini ve ailelerini feda edenlerden başka kimse onunla biat etmiyordu. Fakat şimdi, ganimet elde etmek, esir almak, ya da ganimet vermekten ve esir olmaktan korkan kimseler, onun ordusuna katılmışlardı. Bunların, o ilk gruptan sayıca fazla olmalarına rağmen, yenilgiye uğramaya tahammülü yoktur; zorluklar karşısında dağılırlar; göz alıcı peşpeşe zaferler, askerî, siyasî ve ekonomik başarılardan başka kendilerini islam'a bağlayan bir bağları yoktur. Bu nedenle de imanı; alçak ve tutarsız ruhlarında kökleştiremezler. Peygamber, herkesten daha çok, böyle bir ordunun güçsüz, zayıf noktalarını biliyor ve de onun görünürdeki büyüklüğü ve sayıca çokluğundan dolayı gurura kapılmıyordu.

İbn-i Ishak bazı Mekkelilerin dilinden şunu nakletmiştir ki: "Arap tarihinde eşine rastlanmayan 12 bin kişilik kılıçlı savaşçının Mekke'den Havazin ve Sakif i hedef alıp hareket ettiklerinde, böyle bir görkemlilikten heyecanlanan Müslümanlar, her türlü karşıt gücün yok edilebileceğine inanıyorlardı. Fakat Peygamber, beyaz katırı üzerinde ordunun ardından hareket ettiğinde Arabın ünlü kabileleri ve Kureyş'in çok uzun bir safta

-öncülerinin görülmediği sırada- hareket ettiklerini gördüğü zaman şöyle demişti: "Biz bugün sayıca azlığımızdan dolayı yenilmeyiz!"

Bu yüzden Peygamber dereden aceleci bir şekilde kaçan düşman ordusunun birliklerinin takibine emir verip: "Düşmanı izleyin, bulduğunuz her müşriği öldürün" dedi. Peygamber, onlann başka bir noktada toplanarak yeni bir cephe oluşturmalarından ya da Taife kaçarak, onun sağlam kalelerine sığınarak tehlikeli bir direniş üssü oluşturmalarından endişe duyuyordu. Böyle bir şey gerçekleşseydi Muhammed'in Mekke bölgesinden uzaklaşarak Medine'ye geri dönmesi gerekecekti. Böyle olunca da bütün başarılan yok edilecek, hatta fethedilen Mekke bile düşecekti.

Peygamber, düşmanın işini bitirmeden önce, vaktin paylaşmada harcanılmaması ve savaşçıların da yükünün ağırlaşma-ması için elde edilen ganimetlerin, malların ve esirlerin, Ci'rane deresinde bırakılması emri verdi. Mes'ud bin Amr Gıffarî'yia31) ganimetleri derede gözetlemekte görevlendirdi. Ganimetler; 22 bin deve, 40 bin koyun (bazılarına göre sayısız) 4 bin gümüş külçesi, 6 bin esirdi!

Müslümanlar özenle kaçanların peşine takılmışlardı. Yenilgiden sonraki zafer herkesi coşturmuştu. Müslüman bir kadın, şevk ve sevinçten coşarak: "Allah'ın süvarileri, Lat'ın süvarilerine üstün geldi. Allah'ın süvarileri payidar olmaya en layık olanlardır"a32:) dedi.

Katliam başlatıldı. Havazinliler kaçtıktan sonra hâlâ direnişte bulunan Sakini halk, 'Zu'1-Himar' (Avf bin Rebi'a) bayrağı altında toplanıp 70 ölü verdiler. Onun öldürülüşünden sonra Osman bin Abdullah bayrağı elinde bulundurdu. Savaşa devam etti ve öldürüldü.

Her gmp bir tarafa kaçıyordu. Sakifli 'Gıyre' taifesi Nehle'ye kaçtı. Malik bin Avf ordusuyla Taife sığındı. Bir gmp da

131- Taberi, c.2, s. 352.

132- "Allah ordusu "Lafın ordusuna karşı zafere kavuştu. Onun ordusu direniş yapma yönünden evladır."

131-

131-

228

229

Evtas'a geri döndü. Bu sıralarda her Müslüman müşrik arıyordu. Rebi'a bin Rufey -İbn-i el Duğunne olarak ün yapmıştı (İbn-i Lizâ, annesinin adıydı)- üzerinde üstsüz hevde-ci olan bir deveyi gördü, içinde bir kadın olacağını sanarak ona vardı. Büyük ve düşkün bir ihtiyarın içinde oturduğunu gördü. Genç bir Müslümanın kılıçla üzerine geldiğini gören ihtiyar, sonunun ne olduğunu anladı ve huzur dolu bir ses tonuyla: "Ne istiyorsun?" diye sordu. Dedi ki: "Seni öldüreceğim." "Sen kimsin?" dedi. "Ben Rebi'a bin Rufey'im" dedi. Ve daha sonra kılıcını var gücüyle ihtiyara indirdi, fakat kılıç etkili olmadı, ihtiyar sakince gülerek şöyle dedi: "Anan seni çok kötü bir biçimde silahlandırmış. Kılıcımı hevdecte bulunan heybenin içinden al ve onunla vur. Çünkü ben adamlara böyle vururdum. Daha sonra anana git ve Dureyd bin Simme'yi öldürdüğünü kendisine haber ver. Allah'a andolsun ben nice günler senin ailenin kadınlarını korudum." Rebi'a ona vurup düşürdü ve elbiselerini çıkardı. İhtiyarın çıplak at üzerinde çok oturmasından dolayı kalça ve butlarının kağıt gibi incelmiş olduğunu gördü.

Rebi'a annesine dönüp, Dureyd bir Simme'yi öldürdüğünü kendisine haber verince annesi dertli bir şekilde inleyip şöyle dedi: "O, senin üç anneni esir ettikten sonra serbest bıraktı" (öz annesi, anne annesi ve ninesi)(133)

Peygamber Ebu Amir Eş'arî'yi bir grupla birlikte Evtas'a kaçan ordunun peşine gönderdi. Bir rivayete göre yüz yaşında ve güya kör olan Dureyd bin Simme'nin etrafında toplanıp, direnişe geçme hazırlığındaydılar. işte Ebu Amir onlara saldırdı ve çetin bir savaş başladı.

Ebu Amir büyük fedakarlıklarda bulundu. Savaş sırasında düşman safında bulunan on kardeş onu çevirdi. İlki kendisine saldırdı. Ebu Amir de ona

saldırdığı anda kendisini islam'a çağırıp: "Allahumme eşhed aleyh" (Allah'ım ona şehadet getirt)

133- Bir rivayete göre de Dureyd bin Simine Ebu Amir eliyle burada öldürüldü. (Taberi, c.2, s.351)

diyordu. Ebu Amir onu öldürdü. Onuncusu saldırıya geçti. Ebu Amir de ona saldınp kendisini islam'a davet edip: "Allahumme eşhed aleyh" dedi. Adam da "Allahumme la tuşhid aleyy" (Allah'ım, bana şehadet getirtme.)

deyince, Ebu Amir onu bırakıp, çatışmaktan vazgeçti. O, sonralan Müslüman oldu. Müslümanlıkta öylesine sağlam inanca sahip oldu ki, bu konuda ün saldı. Peygamber'e haberi ulaştı. Onu görünce şöyle dedi: "işte Ebu Amir'in yaşayan evladı."

Ebu Amir düşman ordusuna saldırdı. Savaş sırasında ayağına bir ok saplandı. Kardeşinin oğlu olan Ebu Musa el-Eşarî ona koşup: "Kim sana ok vurup düşürdü?" diye sordu. O da okçuyu gösterdi. Ebu Musa ona sadırdı ve o da kaçtı. Ebu Musa: "Utanmıyor musun? Sen Arap değil misin?" diye haykırdı. Adam hemen durup geri dönerek hışımlı bir şekilde kendisine saldırdı, iki savaşçı birbiriyle boğuşmaya başladı. Ebu Musa onu alt edip öldükten sonra geri döndü. Ebu Amir, onu kendi yerine komutan olarak atadı ve oku ayağından çekip çıkardı. Kan fışkırmaya başladı. Ölümün yaklaştığını sezince Ebu Musa'ya şöyle dedi: "Kardeşimin oğlu, Allah Rasulünün yanına git ve selamımı ona ulaştır, de ki: Ebu Amir, senin kendisi için mağfiret edilemeni istiyor." Mesajı Peygamber'e ulaştırılınca Peygamber kalkıp abest aldı ve ellerini gökyüzüne doğru kaldırarak samimi, yiğit ve fedakar komutanı için istiğfar eyledi.

Abdullah bin Kays (Lakabı, İbn-i Esra) Benî Riab kabilesin-dendi. Peygamber'e gelip şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Benî Riab'm tümü yokedildi." Peygamber bu olaya çok üzüldü ve: "Allah'ım onların musibetini gider" diye dua etti.

Son anlara kadar direnen Huneyn kahramanı Malik bin Avf, süvarilerinin savaş sahnesinden kaçtıklannı görünce, iki dağ arasındaki bir yükseklik üzerinde duaıp, onlara hitaben: "Durun! ki güçsüzler sizin önünüze geçsin, geride kalmışlar size varsın" diye haykırdı. Kendisi Müslümanlarca izlendiği halde durup, güçsüzler, köleler ve ordu hizmetçilerinin de gelip yetişmesini bekledi. Binek üzerinde yükseklikte duran Malik

yandaşlarına şöyle dedi: "Neler görüyorsunuz?" "Mızraklarını atlarının iki kulağı arasında bulundurup ilerleyen bir grup görüyoaız" dediler. Dedi ki: "Bunlar Benî Suleym'dir. Onlardan korkulacak şey yoktur. Onlar da gelip bu vadiden geçeceklerdir." Onların ardından başka bir grup daha geliyordu. "Ne görüyorsunuz?" diye sorunca: "Mızraklarını yatay olarak (korkusuzluk ve düşmana aldırmazlık simgesi) yere bırakırcasına taşıyan, alameti olmayan bir grup görüyoruz" dediler. Dedi ki: "Bunlar da Evs ile Hazrec'dir. .Onlann da size karşı tehlikeleri sözkonusu değildir. Bu yığınağa varınca Benî Suleym'in izlediği yola devam edeceklerdir." Daha sonra bir süvari ortaya çıktı. "Ne görüyorsunuz?" diye sorunca: "Mızrağını omuzuna koymış, başına kızıl sarık

sarmış, ayağa kalkmış bir süvari görüyoaız" dediler. O da: "Bu Zubeyr bin Avvam'dır. Lafa an-dolsun o sizinle çatışmaya girecektir. Siz de ona karşı koyun" dedi.

Malik'i takip etmesi için Peygamber tarafından görevlendirilen Zubeyr varıp çetin bir mücadeleden sonra Malik'le dostlarını dağıttı. Direnişi boş gören Malik kendi birliklerini toplayıp Nehle'de Havazinlilerden ayrıldı. Taife gidip oraya sığındı.

Böylece son direnişler de kırılmış oldu. Peygamber'in yok olma uçurumuna dek sürüklenmesine sebep olan yenilgi a-nından sonra, hayatının en çetin çatışmalarından biriyle bu savaş, zaferle sonuçlanmış oldu. Böylece, var güçleriyle ona karşı hareket edip onu yok etmeye çalışan 25 bin fedakar savaşçı darmadağın edilmiş oldu.

Huneyn'indeki çetin savaş Müslümanlara büyük bir ders oldu. Zira altı yıl önce Medine'nin 313 fakir ve yoksul Müslümanı, -ki bazısı etkin bir silahdan bile yoksundu; her üç ya da dört kişi bir tek deveye binebiliyordu, orduda sadece Mik-dad'ın atı vardı- savaş için değil de geçmekte olan bir kervana baskın yapıp el koymak için dışarı çıkıp, Bedir'e vardıklarında, bin kişilik tam silahlı Kureyş ordusuyla çarpışmalarına rağmen, zafer elde etmişti. Fakat şimdi Müslümanlar, Peygamber'in ku-

mandanlığı dahil, 12 bin kişi tam teçhizatlı oldukları halde, iki bedevi kabile karşısında yenilgiye uğruyordu! Yine de yenilgiden sonra bile Peygamber'in direnişi, silah ile elbise için değil, Allah ve Hak uğruna kılıç sallayan yüz kişinin çabası ve fedakarlığı sonucu, 12 bin savaşçının yenilgisi telafi edilip, zafer elde ediliyor. Kur'an bu olayı şöyle anlatıyor:

"Andolsun ki Allah size birçokyerde ve çokluğunuzun sizi böbürlendirdiği, fakat bir faydası da olmadığı, yeryüzünün geniş olmasına rağmen size dar gelip de bozularak arkanıza döndüğünüz Huneyn gününde yardım etmişti. (Bozgundan) sonra Allah, Peygamberine ve mü'minlere güvenlik verdi ve göremediğiniz askerler indirdi; inkar edenleri azaba uğrattı inkarcıların cezası^ budur. Allah bundan sonra da dilediğinin tevbesini kabul eder. Allah bağışlar ve merhamet eder. " (Tevbe; 25-27)

Şimdi Müslümanlar elde ettikleri bu büyük zafer için çok sevinçliydiler. Ci'rane deresindeki sayısız ganimetlerden başka bir şey düşünmüyorlardı. Fakat Peygamber rahat edememişti. Çünkü çıkan savaşın korkusuz ve tehlikeli idarecisi Malik bin Avf dostlarıyla birliklikte Taife sığınmıştı. Ve eğer onu rahat bırakıp Medine'ye dönseydi, Mekke'ye girişinden itibaren elde ettiği başarıların -Ci'rane'deki ganimetler dışında- hepsi yok olurdu. Bu nedenle Huneyn zaferiyle güç kazanan orduyu hemen Taife gönderilip, ganimetlerin bölüşümü yapılmadan önce düşmanın son direniş üssü imha edilmeliydi.

Sakif halkı çok zengin ve dirençli bir kitledir. Dinlerinde sağlam, savaşta tecrübeli kimselerdir. Ayrıca Taif in çok sağlam kaleleri vardır. Hem halkı savaşçı, hem de sağlam hisarlann ardında siper alan, hem de yeteri kadar

yiyecek maddesi bulunan şehrin ele geçirilmesi mümkün gözükmüyordu. Böyle bir güç ise devamlı islam'ı tehdit altında bulundurup, varlığını tehlikeye düşürebilirdi. Eğer Peygamber'in ordusu Medine yolunu tutup geri gelseydi, böyle bir karşıt güç, Mekke gibi hassas bir bölgede kendini hissettirecekti. Bu yüzden Peygamber beklemeden Taife ordu çıkardı.

233

Taif, cahiliyyenin en büyük putlarından olan 'Uzza' ve 'Hu-bel' kadar önemli sayılan, 'Lafın şehriydi. Bu nedenle büyük islam ordusu, Taif

yolundayken çok heyecanlıydı. Özellikle Peygamber'in samimi mücahitleri; Muhacir ve Ensar, Lafın büyüklüğünü yoketmek, cahiliyyenin son büyük putunu kırmak için hareket ettiklerini görünce kendi kalplerinde imanın coşkusunu sezip, ilahî bir risalet ve sorumluluk taşıdıklarını hissediyorlardı.

Kâ'b bin Malik; ordu şairi, Lafa doğru koşarcasına hareket eden mücahitlerin safları arasında şunları okuyordu:

"Tihâme ve Hayber'de bütün şek ve şüphelere son verdik.

Sonra kılıçlan istirahat ettirdik.

Onları muhayyer kıldık, şayet konuşsalar onlann keskinleri

şöyle der:

Devs ve Sakif ile muharebe edeceğiz.

Yurdunuzun civarında bizden binlerce kişi olarak onları

Şayet görmezseniz ben çocuğa bakıcı değilim (veya afife kadın

değilim).

Vecc vadisinde evlerin çatılarını çıkartırız ve evleriniz

Sizden boş kalmış bir hale gelir.

Bizim için olan öncü atlar, ardında yoğun bir

Topluluk bırakarak size gelirler.

Sizin sahanıza indikleri zaman onlar için onları çökerten

Kimselerden şiddetli, depreten bir ses işittiniz.

Kinane bin Abd-i Ya Leyi bin Amr bin Umeyr'in ona verdiği cevaba dayalı olarak; iki farklı şiirden, o dönemdeki iki fikrî ve ruhsal cephenin durumu tesbit edilebilir. Bu olayların içinden, bir toplumun çeşitli dönemlerindeki gerçek psikolojik durumunu hissetmek isteyen tarihçiye yardımcı unsur olabilir:

"Kim bizimle savaşmayı murad eder olduğu halde bizi arıyorsa Biz meşhur bir yurttayız ki oradan katiyyen ayrılmayız. Orada babalan bundan önce gördüğün şey üzere bulduk ve

134- İbn-i Hişam c.2, s.479. 234

Bizim için oraların kuyuları ve üzüm bağları kaldı.

Bundan önce Amr b. Amir bizi denedi

Onun fikir ve akıl sahibi adamı ona haber verdi.

O biliyor ki:

Eğer hakkı söylerse, şöyle diyecektir: Biz,

Tekebbüründen ötürü yanaklar bir cihete eğildiği zaman

Onları düzeltiriz.

Onları doğrulturuz, taki onlann şiddetlisi yumuşasın ve

Hakk-ı mübinden ötürü zalimler bilinsin tanınsın.

Yakan kimsenin mirasından bizim üzerimizde yumuşak

Zırhlar vardır.

Tıpkı yıldızların zinetlendirdiği göğün rengi gibi.

Bir şiddet zamanı kınlardan sıyrıldıkları zaman keskin

Kılıçlarla onu bizden kaldırırız ve o kılıçları

kınlarına koymayız."

Seddâd bir Âriz, Cuşem kabilesine mensub yeni Müslüman biriydi. O da Taif yolunda şunları okuyordu:

"Lâfa yardım etmeyiniz, çünkü Allah onu helak edicidir.

Nasıl olur da yardım etmeyen kimseye yardım edilir!

Bir şey ki dağda yakıldı ve alevlendi ve taşlarının yanında

Savaşılmadı, o şey hederdir.

Şüphesiz ki, Rasul sizin beldelerinize indiği zaman hemen

Kalkar ve oralarda ora ehlinden hiçbir beşer yoktur."(135)

Ordu Nehle el-Yemaniye, Karn, Muleyh, Buhret el Ruğa (Leyye)'dan geçti. Peygamber Buhrete'l-Ruğa'da, Benî Leys kabilesinden olan bir erkeği, Huzeylli bir erkeği öldürdüğü için öldürttü, islam'da ilk defa olarak, bir maktulün kanının kısası için katilin öldürülmesine bu olayda rastlanır*13<5). Peygamber Leyye'de bir mescid yaptırıp, orada namaz kıldı. Leyye'de Malik bin Avfm kalesini imha ederek Dayka üzerinde yol aldılar. Peygamber bu yolun adını sordu: "Dayka (Darlık)dır" dediler. O da dedi ki: "...hayır... bu "Yusrâ (Kolaylık)'dır." Ordu

135- İbn-i Hişam c.2, s.481.

136- Bkz. 115. dipnot.

Nakle'ye vardı. Sadire adlı bir çiğde ağacı altında konakladı. Onun yakınlarında dört duvarlı bir ev vardı. Sakifli birinin eviy- i di. Burası Peygamber'in dikkatini çekti ve şüphelendi. "Dışan çık yoksa dört duvarı da üzerine yıkanz" diye ikaz ettiler. Adam aldırmayınca evini imha ettiler.

Ordunun Taife Varması

Ordu Taife varıp, şehrin duvarlanna yakın bir yerde, savaş planına göre yerleşti. Ordu üzerine hemen ok yagdınlmaya başlandı ve 18 kişi öldü, birçok kişi de yaralandı. Peygamber 1 ok yağmuru alanından uzaklaşma emri verdi. Ordu da şimdiki Taif camisinin bulunduğu noktaya yerleşti. Bu arada kırmızı renkli meşinden Ummu Seleme ve Zeynep için -Peygamber'in a eşleri- iki çadır kurdular(137). Peygamber'se bu iki çadır ara- | sında namaz kıldı. Bu nedenle, Sakif in Müslüman olmasından I sonra, Amr bin Umeyye bin Vehb bu anı için, bir cami yaptırdı, bu şimdilerde de oradadır(13a).

Taif ablukaya alındı. Savaş başladı. Karşılıklı oklar atılmaya I başlandı. İşler

pek düzgün gitmiyordu. Peygamber, üstün tasa- I rım gücüyle yapılan sağlam askerî kalelerin ele geçirilmesinin s ordvı çokluğu, kılıç, mızrak, ok gücü -ki Arab'ın kullandığı silahlardı- gibi faktörlerle gerçekleşmeyeceğini biliyordu. Bu I yüzden Urve bin Mes'ud ve Sâ'd bin Seleme'yi, Huneyn ile Taif savaşından önce 'dubâbe', 'mancınık', 'zebr'ı(139) çalıştırma tek- -j niği öğrenmek için (Mekke tarafındaki Yemen'e bağlı) Cureş'e | göndermişti.

Taberi diyor ki; bu savaşta Selman-i Farisî dubâbeyi çalış-

137- İbn-i Hişam Zeyneb'in adını anmıyor.

138- Onun hakkında acaip şeyler naklediyor. (İbn-i Hişam, c. 2, s. 483).

139- Mancınık, taş atma aleti. Dubabe ve Zebr meşinden örülü aletler. Kale tahripçileri onun altında bulunup kale duvarına yaklaşırlardı, (el-Mıınciâde resmi ve acıkmakları vardır.)

tırma tekniğini Müslümanlara öğretti. Fakat tarihçilerin çoğunun dediklerine göre, Heyber savaşından beri Peygamberle birlikte olan Tufeyl bin Amr el-Devsî, bu iş için Müslümanlara yardımcı olmuştur. Devs kabilesi Mekke yakınında yaşayıp, mancınık ve dubâbe kullanma tarzını biliyorlardı. Tufeyl Peygamber'in isteği üzerine kendi kabilesini sözkonusu malzemelerle birlikte Taife getirdi. Böylece Müslümanlar da o günün modern silahlarıyla donanmış oldu. Peygamber, buradaki düşman üslerine, en modern silah olan mancınıkla nişan alan ilk kişiydi. Fakat Sakif savaşçıları, bu silahları da etkisizleştiri-yorlardı. Şöyle ki, Müslümanlar dubâbe ve zebr arkasına sığınıp kaleye yaklaştıklarında, üstten kızgın demir parçalarını onların üzerine fırlatıyorlar, Müslümanlar da yanma korkusundan dolayı dubâbe ve zebrlerin altından dışarı fırlayıp kaçmaya çalıştıklarında, ok yağmuru altında toprağa düşüyorlardı.

Peygamber, bu silahlann da Taif in fethi için bir etkisinin olmayacağını hissedip, düşünmeye başladı. Çıkış yolunun, ablukayı uzatarak düşmanın depoladığı gıda maddelerinin bitmesini sağlamak olduğunu anladı. Ancak Taif hisarları gıda ve yiyecekle dopdoluydu. Bu yüzden kuşatma çok uzun sürmeliydi. Çeşitli kabilelere mensup, yakın ya da uzak yerlerden gelmiş olan 12 bin kişilik ordunun aylarca Taif kalesi etrafında tutulmasının mümkün olmayacağı belliydi. Ayrıca Peygamber'in o-laylı hayatının sorumluluklarından ve ağır yükümlülüklerinden dolayı zamanının değerli oluşu nedeniyle Taif kalesi önünde aylarca hatta haftalarca veya günlerce bekleyerek, zaman kaybetmesi düşünülemezdi. Diğer taraftan bir sonuç almadan Taif den geri dönüş ise, kendisinin Mekke bölgesine zafer ve başarı dolu seferinin yenilgiyle son bulması demekti. Malik bin Avf ve Sakif halkını da Taif de kendi başına bırakarak, Medine'ye geri dönüş, çok tehlikeli bir durum yaratırdı. Çünkü Müslüman şehitlerin kanı boşa akmış ve İslam'ın siyasî birlik planı başarı eşiğinde suya düşmüş olurdu.

236

237

Bu Hisarlar Çökertilmeli

Yarımadanın tümünde eşsiz olan Taif in verimli üzümlükle-rini -ki bugün de ününü korumaktadır- dağıtıp, üzüm ağaçlan-nı kesip, yok etme emri verdi. Bundan amacı bunların da Benî Nadir Yahudileri gibi verimli arazilerinin imhasını görerek yumuşamalarını sağlamaktı. Peygamber Sakif üzümlüklerinin imhası emri paralelinde saldın emri de verdi. Bu durumdan yararlanarak düşmanla müzakere ve görüşmeye başladı.

Günümüzde de olduğu gibi, savaşlarda taraflar düşmana üstünlük sağlamayı başardıktan sonra, siyasî müzakereye girmeye çalışırlar. Peygamber de Ebu Sufyan bin Harb ve Muğire bin Şû'be'yi düşmanla müzakerede bulunmak için görevlendirdi. Bu ikisi bilinçli bir şekilde seçilmişti. Çünkü bunlar hem cahiliyye döneminde hem îslam tarihinde

siyasî alanda kurnazlıkta ün yapmış kimselerdi. Ayrıca Sakifle tanışıyor ve onların yakın akrabalarındandı. Bu nedenle esir edilmelerine ve öldürülmelerine ihtimal yoktu. Müzakereler başlatıldı. İbn-i Esved bin Mes'ud dedi ki: "Ey Ebu Sufan, Ey Muğire, isteklerinizden -ki onun için buraya gelmişsiniz- daha iyi bir öneride bulunmamı istemez misiniz? Siz biliyorsunuz ki Benî el-Esved'in Akik vadisindeki çiftlikleri, Taiflilerin en verimli ve imarlı arazilerindendir. Eğer Muhammed, onu imha ederse artık orası ihya edilemez. Siz onunla konuşun, ya orasını kendisi için mülk edinsin ve Allah için oraya el koysun ya da sevgi üzere bizlere bıraksın. Çünkü bizimle onun arasında akrabalık bağı var." Peygamber üzümlüklerin imhasını durdurdu, ancak İbn-i Esved'in önerisini de reddetti.

Sakif halkının Benî Nadir Yahudileri gibi olmadıkları ve üzümlüklerini korumak için düşmana boyun eğmedikleri belli oldu. Peygamber de başka bir çare yolu tasarladı. Görünüşünün aksine çok ince ve tehlikeli bir plandı: "Hisardan dışarı çıkıp da teslim olanın serbest bırakılacağını" duyurdu. Kendisi-

ni 12 bin süvarinin kuşatması altında gören ve esaret korkusuyla nefeslerinin son anma kadar direnen halk, böyle bir öneri karşısında sarsıntıya kapılıp, kendi kendine: "Niçin boşuna direnilsin, direnişin sonu ne olacak? Ya öldürülecekler ya da kendisi, karısı ve çocukları esir edilip satılacak, mallan da Müslümanlann 'fey'i olacak. Şu halde bu öneriyi kabul edip, kan, mal, aile ve hürriyetlerimizi kurtarmak daha iyi olmayacak mı?" diye düşünmeye başladılar. Aynca bu hisarlarda patronlan uğrunda canlannı tehlikeye atan köleler de vardı. Onlar Peygamber'e karşı hiçbir düşmanlık hissi taşımıyorlardı, bu nedenle aşağıya inmemelerine bir sebep yoktu. Her şeyden önemlisi teslim olsalar da zarara uğramayacaklardı. Hatta kölelikten kurtuluşu bedava elde edecek ve hür olacaklardı. Peygamber'e göre, en azından bunlar bile bu çağrı üzere hisardan aşağı inip gelselerdi, düşman saflannda yine de parçalanma olacaktı.

Fakat düşman safı, bu güçlü darbelere dayanacak kadar sağlamdı. Malik bin Avf, kendi birlikleri üzerinde öyle etkindi ki birkaç sayılı köleden başka kimse hisardan inmedi. Bu köleler de Müslüman olup, hemen serbest bırakıldılar04®. Evet bunlar dışında kimse Peygamber'in çağrısına cevap vermedi ve kale olduğu gibi sağlam bir şekilde varlığını sürdürdü. Kalenin suskun ve inatçı dişleri, Peygamber'i yine düşünmeye zorladı...

Böyle inatçı, dik kafalı bir düşmana karşı ne yapılmalıydı? Ne kaba kuvvet, ne tehdit, ne de hilenin hiçbir etkisi olmuyordu... Peygamber Nevfel bin Muaviye'ye sordu: "Nevfel, bu işin içinde neler görüyorsun?" Dedi ki: "Ey Allah'ın Rasulü, o, delikte bir tilkidir. Onun önünde durursan, onu yakalarsın,

bırakırsan da ondan zarar göremezsin. Ancak bu delik önünde bu tilkiyi belmek ne zamana kadar sürecek?" 20 küsur gündena4l) beri beklenmekteydi, iki aydan fazla zamandır Medine savunmasız kalmıştı. Aynca kuzey sınırlarda huzursuzluk vardı. Elde edilen haberlere göre, Peygamber'in Medine'de bulunması ge-

140- On kişi veya birkaç kişi daha fazla. 141 - Bir rivayete göre 47 gün.

rekmekteydi. Büyük ve dengesiz bir orduyu, bu inatçı ve uzlaşmaz hisarların yanı başında tutmak da çok güçtü. Çünkü bir grup, vatanlarından iki ay boyunca uzak kaldıkları için dönüşe hazırlanmıştı bile... Büyük bir çoğunluk da Ci'rarie ganimetlerini paylaşmayı sabırsızlıkla beklemekteydi. Bütün bu soaınlara rağmen, Peygamber Taiften bir sonuç almaksızın geri dönmek istemiyordu.

Bir sabah Ebu Bekir'e şöyle dedi: "Tereyağı dolu bir kabı bana hediye ettiklerinde bir horozun ona gagasıyla vurup döktüğünü rüyamda gördüm." Ebu Bekir onu şöyle yorumladı: "Senin bunlardan istediğin şeyi bugünlerde elde edemeyeceğini sanıyorum." Peygamber henüz böyle bir düşünceye teslim olmak istemediği için şöyle dedi: "Ama ben bu görüşte değilim." O aynı halde zor da olsa hareket etme hazırlığı içindeydi. Daha sonra hareket etmeye karar verdi. Fakat hareket emrini resmen açıklamaktan çekiniyordu. Osman'ın kansı Hakim bin Umeyye'nin kızı Havle Peygamber'e şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Allah Taifin kapılannı sana açarsa, Ğaylan bin Ma'zun'un kızı Badiye ya da, Akîl'in kızı Fârie'nin süs eşyasını bana bağışla." Bu iki kadın, Sakif kadınlarının en sosyete ve süse düşkün kadınlanndandır. Peygamber şöyle dedi: "Eğer Sakif hakkında bana izin verilmemişse ne olur? Ey Havle." Havle bu sözleri Ömer'e iletti. Ömer de hemen Peygamber'e gelip: "Havle'nin bana söylediği söz ne demek? diye soruyor. Sen onu kendisine söylemişsin öyle mi?" "Evet ben söyledim." Ömer dedi ki: "Acaba bunlar hakkında sana izin verilmemiş midir?" "Hayır..." dedi. O da dedi ki: "Hareket izni vereyim mi?" Çekinerek/istemiyerek "evet..." dedi.

Ömer hareket çağasında bulundu. Ordu 20 küsur günlük kuşatmadan sonra, bir sonuç elde edemeden Taifi terkedip Ci' rane deresine doğru Huneyn ganimetlerinin paylaşımı için hareket etti.

Bu olayda oniki Müslüman öldürüldü. Yedi Kureyşli, dört Ensar, Benî Leysli bir erkek. îlk oklamalarda Ebu Bekir'in ünlü

oğlu Abdullah da yararlandı. Peygamber'in vefatından sonraya dek yaşadığı halde, yaranın etkisiyle Medine'de öldü.

Ci'rane deresi ganimetlerle dopdoluydu. Binlerce kadm-çocuk, deve ve koyunun sesi derede yankılanıp bedevi kabilelerini heyecanlandırıyordu. 4 bin gümüş torba gözleri kamaş-tırmıştı. Peygamber, ganimetlerin beşte birini alıp geriye.kalanım ordu arasında bölüştürdü. Müslümanların hepsi servet elde

etmiş oldu. İki aylık savaş sefer çilesine göğüs gerdikten sonra zafer ve nimet elde ettiler. Bu arada Havazin halkının bir grup temsilcisi gelip, Peygamberle esir ve mallan geri almak için görüştüler. Bu görüşmelerini Peygamber'in çok duyarlı ve hassas olduğu iki ilkeye dayandırdılar! Birisi İslam, diğeri insanî, ahlakî, sevgi ve muhabbet bağlan.

Çünkü o en büyük düşmanlıkları, ufak duygusal sebeplerle unutuveriyordu. Havazin temsilcileri de diğer Araplar gibi, onun ahlakî ve ruhsal özelliklerinden iyice haberdar idiler. Mücadele zamanında ilginç sertlikler gösteren bu adamın, duygusal bağlar sözkonusu olduğunda, dostlarının bile tahammül edemediği bir yumuşaklık gösterdiğini biliyorlardı.

Havazin temsilcileri Peygamber'le görüşüp Müslüman oldular ve şöyle dediler: "Ya Rasulullah! Biz, soy, kök ve aileye sahip kimseleriz. Bize bir bela inivermiştir. Sen de bunu biliyorsun. Bizi esirge ki Allah da seni esirgesin." Daha sonra Benî Sa'd taifesinden olan (Havazin kabilelerinden biri) Zuheyr adlı birisi -ki Ebu Sured diye lakabı vardı- kalkıp dedi ki: "Ya Rasulullah, bu ahırlarda043 senin teyzelerin, sütannelerin ve ha-lalann bulunuyor. Seni büyütenler buralardadır. Eğer biz Nu'man bin Munzir'e (Hire emiri) ya da Haris bin Ebi Şemr'e (Gassanî emiri) süt vermiş (emzirmiş) olsaydık, onlar da senin gibi bize üst olsaydı biz onun ihsan, şefkat ve sevgisine ümit bağlardık. Halbuki sen kendisine bakılıp büyütülenlerin en hayırlısısın." Halime, Muhammed'e sütanneliği yaptı. Onu

142- "Hazire"nin tercümesidir. Ganimetleri saklama yeri. Mecazen aile, ocak anlamındadır.

anasından alıp iki yıl emzirdi. O da Beni Sa'd taifesine mensuptu. Peygember beş yaşma kadar bunlarla birlikteydi. Bunların çocuklarıyla birlikte büyüyüp, kadınlarından ana sevgisi görmüştü. Bu konular da onun için şevk ve heyecan vericiydi. Fakat onlann isteklerini yerine getirmek çok zordu. Çünkü etrafına toplanmış olan şimdiki ordu, itikadı olmaktan daha çok, siyasî yapıya sahipti. Onlar için ganimet hakikatten daha üstün ve değerliydi. Şu halde Ci'rane tutkusuyla cihad eden bedevileri bu ganimetlerden yoksun bırakmak nasıl mümkün olurdu? Esirleri, develeri, koyunları, bolca gümüşleri kendilerinden geri almak mümkün müydü?

Peygamber büyük Havazin kabilesi -gerçi yıllarca kendisine karşı savaşmıştı- karşısında; kendisinin minnet borcu ve ahlakî bağlılığı olan bir ailenin o kabileye mensup olmasından dolayı bağış ve sevgisini onlardan esirgeyemezdi.

Peygamber işin zorluğundan yılmayarak onlara: "Sizin ka-, din ve çocuklannız mı, yoksa mallarınız mı kendiniz için daha değerlidir" diye sordu. Onlar da dediler ki: "Bizden mallarınız ile aileleriniz arasında seçim yapmanızı istediğinde, ailelerimiz bize daha değerlidir" dediler. Peygamber'se dedi ki:

"Benim ve Abdulmuttalipoğullarının payı sizin olsun. Ben halkla birikte öğle namazını kıldıktan sonra siz kalkıp şöyle deyin: "Biz kadın ve çocuklarımız hakkında Rasûlullah'ı halk indinde, halkı da

Rasulullah indinde şefaatçi tayin ediyoruz." Ben de kendimin ve Abdulmuttalip ailesinin payını sizlere bağışlayacağımı duyuracak ve diğerlerinin de esirlerini size salıvermesini isteyeceğim" dedi.

Peygamber halkla öğle namazını kıldı. Onlar da kalkıp, Peygamber'in öğrettiği sözleri, emri üzerine tekrarladılar. Peygamber de cevaben: "Benim ve Abdulmuttalipoğullarının payı sizindir" dedi. Muhacirler de hemen topyekün: "Bizim payamız da Rasûlullah'ındır" diye haykırdı. Hemen Ensar da tek ağızdan: "Bizim payımız da Rasûlullah'ındır!" dedi.

Akra bin Haris: "Ancak benim ile Benî Temim'in payı (Pey-.

gamber'in) değil..." Uyeyne bin Hısn: "Benim ile Benî Feza-re'ninki de değil" Abbas bin Mirdas: "Benim ile Benî Suleym'in-ki değil." diye haykırdı. Ancak Benî Suleym, başkanlanna itiraz edip: "Ama bizim payımız da Rasûlullah'ındır" dediler. Abbas bin Mirdas sinirli bir şekilde Benî Suleym'i kınayıp: "Siz beni küçük düşürdünüz" dedi.

Heyecan ve tartışma bütün orduya yayıldı. Peygamber bütün esirleri salıvererek büyük düşmana, büyük minnet ve borç yüklemek istiyordu. Aynı zamanda kendine karşılık halkın eylem ve düşünce serbestisini de muhafaza etmek istiyordu. Ordudan bir grubun ihtilaf ve başkaldırısı haberinin dışarıda yankılanmaması için şunu bildirdi: "Esirler üzerindeki hakkından vazgeçenlere, şimdiki her bir esir karşılığı gelecekte ele geçireceğim esirlerden altısını bağışlayacağım04^. Onun için bunların çocuk ve kadınlannı kendilerine geri verin."

Peygamber Heyyan bin Umeyr'in kızı Rayta'yı cariye olarak Ali'ye ve onun kızkardeşi Zeyneb'i de Osman'a vermişti. Ö-mer'e bağışladığı cariye de Ömer tarafından oğlu Abdullah'a bağışlanmıştı. Abdullah bin Ömer diyor ki: "Onu, bana hazır-' lasınlar diye Benî Cumeh taifesinden olan dayılarıma gönderdim. Kabe'yi tavaftan sonra onların yanına gidip, onunla evlenecektim. Tavaftan sonra Mescid'ten dışan çıktığımda halkın sevinçle şenlik düzenlediklerini gördüm. 'Ne haber?' diye sorduğumda ise: "Rasulullah, kadın ve evlatlanmızı bize geri verdi" dediler. Ben de: "Arkadaşınız Benî Cumeh'in yamndadır, gidin onu da alın" dedim. Gidip onu da aldılar."

Fakat Uyeyne bin Hısn, Havazinli bir ihtiyar kadını yakalayıp şöyle demişti: "Ben bir ihtiyar kadını görüyorum! Onun büyük akrabalan olduğuna inanıyorum. Onların bana büyük miktarda fidye ödeyeceklerine eminim". Peygamber'in her bir esire karşılık altı esir vereceğini bildirmesine rağmen o, ihtiyar kadını geri vermedi. Ebu Sured Zuheyr; Havazin'in temsilcile-

143- Bazı rivayetlerde "esir" yerine "şey" vardır.

242

243

rinden biri, Peygamberle görüştüğü sırada ona şöyle dedi: "Kendini ondan kurtar, Allah'a andolsun ne ağzı güzel kokar, ne memeleri dik durur ne de çocuk doğuracak karnı vardır, ne de bol sütlüdür, onu geri yer de gelecekte altı esir al." O, Zu-heyr'in sözlerini dinlerken Akra bin Hâbîs'le karşılaşıp ona Zu-heyr hakkında şikayette bulundu. O da dedi ki: "Vallah, senin esirin ne orta yaşlı dolgun biri ne de etli sütlü biridir."

Peygamber'in Kızkardeşi

Peygamber Bicad'ı yakalayıp kendisine getirmelerini emir vermişti. O Benî Sa'dlı bir kişiydi. Bir hıyanette bulunmuştu. Müslümanlar onu yakalayıp ailesiyle birlikte Peygamber'e götürdüler. Onunla birlikte Haris bin Abdu'l-Uzza'run kızı Şeyma adlı bir kadın da vardı. Görevliler ona sert davrandıktan için o şöyle dedi: "Allah'a andolsun, bilin ki, ben sizin dostunuzun süt kardeşiyim." Müslümanlar sözlerine inanmayıp, Peygamber'e vardıklannda o dedi ki: "Ya Rasulullah, ben senin süt kardeşinim." Peygamber de: "Bir nişanın var mı?" diye sorunc dedi ki: "Seni omuzlarımda taşıdığımda benim sırtımı ısırmıştın, o iz hâlâ duruyor." Peygamber nişanı hatırlayıp, çok duygu landı. Kalkıp abasını kızkardeşinin altına serdi. Onu saygıyla abasının üzerine oturttu ve dedi: "istersen benim yanımda kalabilirsin, saygın yerindedir, istersen kavminin yanına dönmek için sana yardımcı olurum." O da dedi ki: "Bana kavmime geri dönmem için yardımcı ol. Beni onlara gönder." Peygamber de dileğini yerine getirdi. Rivayetlere göre, Mekhul adlı bir köle ile bir cariyeyi de ona bağışladı. Onlar da birbirleriyle evlendi. İbn-i Hişam'a göre, bunların nesilleri devam ediyor.

Malik bin Avf

Peygamber, Havazinli esirleri salıvermekle Hicaz'daki en

büyük karşıt gücü, kendisine boyun eğdirmiş oldu. Havazinli-ler Müslüman olup, emre itaat ettiler. Sadece genç, coşkulu, heyecanlı rehberleri Malik bin Avfın öncülüğündeki Sakif, düşmanlıkta ısrarlı idi. Onu yakalama çabalan da boşa çıkmıştı. Medine'ye dönmekte olan Peygamber'i endişelendiren konu buydu. Nasıl olursa olsun Malik alt edilmeydi. Peygamber Havazin temsilcilerine Malik bin Avfın ne yaptığını sordu. Dediler ki: "O Sakifle birlikte Taifte bulunuyor." Peygamber de dedi ki: "Malik'e, Müslüman olup bana gelirse aile ve servetini kendisine bağışlayacağımı, aynca kendisine yüz deve bağışlayacağımı haber verin."

Malik, Muhammed'in elinden kurtulamayacağını biliyordu. Üstelik Huneyn'in olgun yiğidi, Muhammed'in HavazİnlilereKarşı hayret verici cömertlik

göstermesinden dolayı çok duygulanıp, ruhunu kin yerine sevgi kapladı. Çünkü, bir yiğidin ai-hunu cömertlik, kaba kuvvet ve inançtan daha çok etkiler. Dinden etkilenmeyen kalp, kılıçtan etkilenmeyen kafa, rahatlıkla cömertikle tutsak edilebilir. Malik, Peygamber'in mesajını aldığında, Muhammed'e teslim olmayı küçük düşürücü bir şey olarak nitelemediği için teslim olmaya karar verdi. Fakat Sakif filerin, Muhammed'in mesajını duyup hayatını tehlikeye düşüreceklerinden ve kendisini hapsedeceklerinden korktuğu için, eşyasını gizlice yoldaki bir yere saklayıp atım Taif ten getirmelerini istedi. Geceleyin atına binip,

gizlice Taif ten ayrıldı. Eşyasını alıp hızla hareket ederek Ci'rane'de ya da Mekke'de Peygamber'e vardı. Peygamber onu ağırladı. Ailesi ve servetini yüz deveyle birlikte kendisine devretti. O da Müslüman oldu ve inancında samimiyet gösterdi. Peygamber'in cömertliği ve esirgeyiciliğine hayran olmuş bir şekilde şöyle dedi:

"İnsanlar arasında Muhammed gibisini!

Görmedim ve işitmedim

İhsan ettiği zaman en çok ve bol iyilik edendir.

İstediğin zaman sana gelecekten haber verir.

Askerlerin dişleri mızraklar gibi büyümeye başladığı,

Keskin kılıç gibi vurduğu zaman.

244

245

O, sanki tozlann içinde yavrularının üzerinde duran Bir Arslan gibidir."(l44)

Peygamber onu kendi kavminin başkanı olarak atadı. O Su-male, Selime ve Fehm kabilelerinin hükümdan oldu. Peygamber'e destek olup, Sakif le mücadele ediyordu. Sürekli onlann meralarına saldınp, baskın yaparak hayvanlannı yağmalıyordu. Onlara karşı zayiatta bulunuyordu. Böylece Peygamber ustalıkla, Huneyn cephesi kahramanını, en tehlikeli, inatçı, korkusuz ve yiğit düşmanını ele geçirmekten ziyade, onu kendi müttefiklerine karşı harekete geçirmiş oldu.

Fey' Taksimi

Peygamber şimdi ne mü'min dostlan ne de savaş halindeki düşmanlarıyla değil, siyaset gücüyle kendine tabi olup, bayrağı etrafında toplanmış düşmanlarıyla karşı karşıya idi. Böyle yandaşlarla çalışma yapmak, düşmanla savaşmaktan daha zordur. Huneyn esirlerini salıverdikten sonra bineğine bindi. Halk, Peygamber'in malları da bağışlamasından ya da peşpeşe gelip Müslüman olanları da ganimetlere ortak etmesinden endişe duyuyordu. Bu nedenle ona hücum edip, hareketine engel olup, bir ağaç kenanna götürdüler. Herkes her taraftan onu kendine doğm çekiyordu. Öyle ki, abasını omuzlarından çekip aldılar. Peygamber kendini: "Ci'raneci Müslümanların pençesinde tutsak gördüğünde: "Ey halk abamı bana geri verin! Allah'a andol-sun, Tihâme

ağaçları kadar koyun olsaydı, yine de hepsini size bölüştürürdüm. O zaman herkes benim ne cimri ne korkak ne de yalancı olmadığımı görürdü" diye seslendi. Daha sonra gazaptan dolayı çehresi kıpkırmızı olduğu halde bir devenin kenarında durup devenin kıllarından tutarak, bir avuç kopardı ve onları iki parmağı arasında tutarak halka yüzünü çevirip, elini yukarı kaldırmış olduğu halde üzgün bir ses tonuyla şöyle

144- Şiirin metni Simdedir, c. 2, s. 493.

dedi: "Ey halk, benim sizin "fey"inizdeki payım, avucumdaki kıllann humsu (beşte biri) kadardır. Bu hums da sizlere geri döndürülecektir. Şu halde ip ya da iğne, her ne varsa geri verin. Hıyanet; onu işleyen kimse kıyamet gününe dek ateş ve alçaklığa yakalanmış olur. O, alçaklık (süflilik)'tan daha beterdir."

Müslümanlar ganimetlerden elde ettikleri her şeyi geri getirip, adilce bölüşüm için bir araya topladılar. Ensar'dan birisi bir ip yumağı getirip, dedi ki: "Ya Rasulullah, sırtı yaralı olan deveme bir üstlük dikmek için bu yumağı almıştım." Peygamber de: "Ondaki payım da senin olsun" dedi. O da: "Buraya kadar getirdiğim için, artık ona ihtiyacım yok" deyip, onu da ganimetlerin üzerine attı. Akil bin Ebu Talip, kansı, Şeybe bin Rebi'a'nm kızı Fâtıma'nın yanına geldi. Kılıcı kanlıydı. Karısı dedi ki: "Senin savaştığını anladım. Peki müşriklerden elde ettiğin ganimetler nelerdir?" Akil dedi ki: "Bu iğneyi al ve elbiseni dik." Daha sonra onu kansına verdi. Bu arada Peygamber'in müna-disi (habercisi)'nin: "Herkesin ganimetlerden aldığı şeyleri, bir (karış) ip ya da bir iğne olsa bile geri vermesi gerekiyor" diye feryadını duyanca, eşine gelip şöyle dedi: "iğneyi kaybettin!" Onu alıp ganimetlerin içine attı.

Böylece ganimetlerin tümü Peygamber'in karşısında toplanmış oldu. O da onları paylaştırmaya başladı. Her piyade için dört deve ve kırk koyun; süvariler için de onların iki katı ganimet payı verilmiş old .

Peygamber etrafına toplanmış bulunan büyük kalabalığı iyi tanıyordu. Arap toplumunun sosyal ilişkilerini, ruhsal inceliklerini çok iyi biliyordu. Bir kabile başkanının tüm kabile fertlerinin karakterinin sembol ve göstergesi olduğunu, bu şahsiyetlerin, asil cahili bir Arabın tam örnek ve simgesi olduğunu, bağışlama ve affetme, "hamiyyet" ve "minnet"in herhangi bir a-milden daha çok onları teskin etmeye yaradığını biliyordu. Çünkü, basit beyni ve bedevî düşüncesi olan; kalbi yiğitlikle dolup taşan; ruhu mertlik, hürriyet ve iftihara tutkun olan; yeni

bir düşünce ve doğru mantık karşısında donuk ve yabancı o-lan; kılıç karşısında kinle ateşlenen, teslimiyet alçaklığını kabullenmeyen Arabın ne olduğunu biliyordu. Nitekim görüldüğü gibi, Malik'in kendine karşı Mekke'den saldırıya geçen 12 bin kişilik kılıçları kuşanmış silahlı ordunun saldısınından dolayı azmi ve kararlılığı arttı. Taif kuşatmasında Peygamber ve büyük ordusunu ümitsizleştirecek yiğitlik ve direniş gösterdi. Fakat Malik üzerine esen cömertlik ve merhamet rüzgarı onu öylesine etkiledi ki, hemen düşmana

yetişip, kalkanını atarak, siperini değiştiriverdi.

Şimdi Peygamber tamamen siyasî bir atmosfer içindedir. Kabile başkanlarını, Arabın en etkin siyasî silahı olan: Bağış, kerem ve sevgi ile islam'a ısmdırmalıydı. Bu yüzden, onların ganimet payları dışında

Peygamber'in humus payından; Ebu Sufyan, oğlu Muaviye, Hakim bin Hizam, Haris bin Kelede, Haris bin Hişam, Süheyl bin Amr, Huveytib bin Abdu'1-Uzza, Âla bin Cariye es-Sakafî, Uyeyne bin Hısn, Akra bin Habis, Malik bin Avf, Safvan bin Umeyye'ye yüzer deve bağışladı. Kureyş'in bazı ileri gelenlerine de bu cümleden olarak Mahreme bin Nevfel, Umeyr bin Vehb, Hişam bin Amr'a yüzden daha az deve verdi. Sa'd bin Yerbu bin Ankese bin Amir'e ve Ebi bin Kays Sahmî'ye de ellişer deve bağışladı0.

Abbas bin Mirdas kendisinin payının az olduğunu söyleyip, itirazda bulundu. Peygamber'e hitaben itiraz belirten bir şiir söylediğinde Peygamber: "Ona gidin ve bana karşı olan lisanını kesin." dedi. Onlar da onun gönlünü alıncaya dek kendisine mal verip sözünü kestiler.

Onun itirazlı şiirlerinden bir bölümü şöyleydi:

"Bir yağma idi ki onu atın tayı üzerinde ovalık bir yerde hamle yapmamla,

Uyumakta olan kavmimi uyandırmakla, insanlar

145- Bu bağışlar "Mûellefe-i Kulub"a dayalıydı. İslam ilkesidir ve zekattan sayılır.

Uyuduklan zaman uyumadığım bir zamanda, tedarik

Etmiştim."

Peygamber onu görünce:

"Benim ganimetim ve Ubeyd'in ganimeti, Akra ile Uyeyne arasında taksim edilir oldu" diyen sen misin?"

Ebu Bekr, düzeltme yaparak:

"Uyeyne ile Akra arasında" dedi.

Peygamber: "Bunlar aynı şeydir" dedi. Peygamber'in vezin ve şiire aşina olmadığından hoşlanan Ebu Bekir dedi ki: "Allah'ın buyurduğu gibi şehadet ederim ki: "Biz ona şiir öğretmedik, ona yakışmaz da." Sen şair değilsin."

Peygamber Kureyş hanedanları ve diğer kabilelerle biat-laşıp, hepsini Huneyn ganimetlerine ortak etti.

Ashab'tan birisi dedi ki: "Ey Peygamber, sen Uyeyne bin Hısn ile Akra bin Hâbis'e yüzer yüzer bağışladın da, Cu'eyl bin Surâka el-Demrî (Gıffarlı)'ye

hiçbir şey vermedin!" Peygamber dedi ki: "Muhammed'in canını (hayatını) elinde bulundurana andolsun ki, Cu'eyl bin Surâka yeryüzündeki Uyeyne bin Hısn ve Akra bin Habis gibilerden daha hayırlıdır. Ben bunların kalbini ısındırarak Müslüman olmalarını hedefledim. Cu'eyl bin Surâka'yı da îslam'ryla başbaşa bıraktım."

Peygamber Ali bin Ebu Talib'in Yemen'den gönderdiği mallan, bir gruba: Uyeyne, Akra, Zeydu'1-Hayl arasında bölüştürdü.

Temimli Zu'1-Huveyrise onun karşısında durup küstahça şöyle dedi: "Ey Muhammed, bugün yaptığını gördüm." Peygamber de: "Peki neler gördün?" deyince: "Adaletli davranmadığını gördüm" dedi. Peygamber çok sinirlenerek dedi ki: "Yazıklar olsun sana, adalet benim yanımda değilse peki kimin yanındadır?" Ömer dedi ki: "Ya Rasulullah, onu öldüreyim mi?" Peygamber "Hayır... bırak onu ki o, yakında taraftarlar bulacaktır; onlar dinin öbür tarafından din dışına çıkacaklardır.

Okun avdan geçip dışan çıkması gibi; Okun arka kısmına bakarsan, bir şey bulamazsın. Okun sapına bakarsan bir şey bulamazsın. Okun sivri kısmına bakarsan yine bir şey bulamazsın; ok, avın kann ve kanından geçmiş gitmiş demektir."

Ensar'ın Endişesi

Peygamber siyasî antlaşma ve çıkar dışında hiçbir bağlan olmayan bu sıradan kimselerin itirazlanna pek itibar etmiyor ve tahammül ediyordu. Çünkü onlardan başka birşey beklenemezdi. Ancak bu arada beklenilmeyen bir olay vuku buldu: Ensar'ın itirazı! Peygamber buna çok üzüldü. Peygamber o gün yaptığı bağışlardan Ensar'a bir şey vermedi. Bu onlara pek ağır geldi: "Biz kılıç sallayalım da onlar ganimet elde etsinler.. Hele çıkar için İslam'a boyun eğip, düşmanlıktan başka İslam'da bir geçmişleri olmayanlar arasında ganimetler paylaşılmış olsun diye, münakaşa ve itiraz sesleri yaygınlaştı. Bu arada "Allah'a an-dolsun Peygamber kendi kavmi hakkında iyi davrandı" dediler. Sa'd bin Ubade, Ensar'ın büyük şahsiyeti, olayı Peygamber'e anlatarak: "Ya Rasulullah, Ensar topluluğu senin "fey" ile ilgili tutumun konusunda sana danldi; sen ganimetlerin tümünü kavmin arasında bölüştürdün. Arap kabilelerine büyük bağışlarda bulundun. Sadece Ensar topluluğunu nasibsiz bıraktın" dedi. Peygamber: "Peki sen ne dersin ey Sa'd?" diye sorunca: "Ben de kavmimle aynı görüşteyim" dedi. Peygamber çok üzgün olduğu halde: "Kavmini şu ağılda topla" dedi. Muhacirlerin ileri gelenleri geldi, onlara giriş izni verildi ve içeri girdiler. Diğer bir grup geldiğinde onları geri çevirdi.

Sa'd gelip, "Ensar toplanmıştır" dedi. Peygamber onlara gitti. Çok üzgün görünüyordu. îlk önce Allah'a hamd ederek şöyle dedi: "Ey Ensar, bana aktarılan bu iğrenç söz nedir? Siz kalbinizde benim hakkımda kınayıcı bir duygu mu besliyorsunuz? Sapık değil miydiniz ki, Allah sizi hidayete erdirdi. Muhtaç değil miydiniz ki, Allah sizin ihtiyaçlannızı karşıladı. Birbirinize

düşman değil miydiniz ki, Allah kalplerinizi birbirine bağladı?" Ensar: "Evet öyle! Allah ve Rasulü en nimet verici ve fazilet bağışlayıcıdır" dediler. Ancak Peygamber öylesine heyecanlıydı ki bu cevap onu sakinleştiremedi ve heyecanla şöyle sordu: "Benim cevabımı vermiyor musunuz ey Ensar?!" Çok üzgün bulunan Ensar perişanlıkla şöyle dedi: "Sana ne cevap verelim ya Rasulullah, fazilet ve nimet Allah ve Rasûlünündür." Peygamber: "Allah'a andolsun, sen bize geldiğinde seni yalanlamışlardı, biz işe seni tasdik ettik;

yardımcın olmadığında biz seni kolladık; yoksuldun, bizim seviyemize gelinceye kadar sana servet verdik" deseydiniz, doğru söylemiş olurdunuz, biz de sizi doğrulardık. Ey Ensar topluluğu! Acaba bir

kavme islam'a ısınmaları için dünyalık bir şey verdiğim, sizi de İslam'ınızla başbaşa bıraktığım için mi dargınlık duyuyorsunuz? Ey Ensar topluluğu, bu halkın deve ve koyunlarla gitmelerine, Rasulullah'ın da sizlerle kendi beldenize dönmesine razı değil misiniz? Eğer hicret olmasaydı, ben Ensar'dan biri olsaydım, halkın tümü başka yola •*, Ensar da bir başka yola gitseydi, ben Ensar'ın yolunu tutardım. Allah'ım Ensar'a rahmet eyle! Ensar'ın evlat ve torunlanna rahmet eyle!"

Alan, heyecan ve duygularla doluydu... Peygamber çok heyecanlıydı.. Ensar ağlıyordu... Sevgi dolu bakışlarla büyük dostlarının sevecen, fakat üzgün çehresine bakıyorlardı. Sıcak gözyaşlarını tutamayarak ağlaşıyorlardı. Muhammed susunca Ensar da sustu, iki dost arasında pak ve sağlam sevgi bağlan; kalplerini kaplayan toz-toprağm yok olmasından sonra, daha da sağlamlaşıp yakıcı oldu, ve Peygamberle Ensarı içinde gark ediyordu. Ensar acınacak ve üzgün şekilde şöyle dedi: "Bizim ganimetlerden payımız sadece Rasûlullah'tır. Biz de ona razıyız." Peygamber geri döndü, Ensar da dağıldı.

Şimdi Peygamber başarı zirvesinde Ci'rane'yi terkedip, din ya da dünyalıklarla kalplerini ısındırarak bayrağı altında toplanan 12 bin din ile dünyalıklı kimse ile Mekke yolunu tutuyor-

146- Açıklama, Muvahib el-ledtmniyöde.

du. O, Ebu Sufyan, Safvan, îkrime bin Ebu Cehil, Süheyl bin Amr, Huveytib bin Abdu'1-Uzza, Abbas bin Mirdas (Benî Selim başkanı), Uyeyne bin Hısn (Gatafan'dan olan Benî Ferzare başkanı), Akra bin Habis (Temim'den olan Benî Hanzale başkanı), Mekke'den ordusuyla hareket ederek tepelemek istediği Malik bin Avf ile birlikte umre haccını Müslümanlarla yerine getirmek için Mekke'ye dönüyordu.

Umre Haccı ve Dönüş

Peygamber, Zilkade ayında umre niyetiyle Mekke'ye girdi. Umre haccı yaparak, Huneyn ganimetlerinin artakalanının Me-cenne'de (Merr-i ez-Zahran yöresinde) saklanmasına emir verdi. Daha sonra 20 yaşında bir genç olan Attâb bin Esîd'i Mekke valisi olarak atadı. Mu'az bin Cebel'i, halka İslam ve Kur'an'ı öğretmesi için görevlendirdi. Attâb için günlük bir dirhem ücret tayin etti. O da Mekke'nin Müslüman hakimi olarak ayağa kalkıp, hutbe okuyup şöyle dedi: "Ey halk, bir dirhemi olup da gözü gönlü aç olanı, Allah asla

doyurmasın. Rasulullah her gün bana bir dirhem yevmiye ücret vermekte, benim de artık kimseye ihtiyacım kalmamaktadır."

Peygamber, Muhacirler, Ensar ve diğer kabilelerle Medine'ye doğru yola çıktı. Yolda Peygamber'le yanyana gelen bir süvarinin sert ayakkabısı vardı. Aniden devesi Peygamber'in devesine çarpıp, sert ayakkabısının

topuğu Peygamber'in ayağına sertçe çarptı. Onun sert tavandan rahatsızlanan Peygamber, kırbaçla adamın ayağına bir darbe indirip: "Daha geriden gel, ayağımı acıttın" dedi. O adam da uzaklaştı. Bir gün sonra Peygamber onu çağınp, şöyle dedi: "Sen dün benim ayağım-71 vurunca acıttın. Ben de senin ayağına vurdum. Şimdi onun karşılığım sana ödeyeceğim." Daha sonra bir kırbaç darbesinin kırşılığı olarak ona seksen keçi verdi.

Mekke'de halk, önceki yıllarda olduğu gibi hacc yaptı. Attâb da Müslümanlarla hacc yaptı.

Peygamber Mekke'yi fethettiği, Kureyş ve Havazinlileri teslim aldığı, Taif dışında Hicaz'ın tümünün İslam'ın siyasal ve düşünsel gücü ve otoritesi altında bulunduğu bir halde Zilkade veya Zilhicce ayında Medine'ye girdi.

Peygamber'in siyasî-askerî olaylarla dolu hayatından ve yorulma bilmez toplumsal çabalanndan sonra, birazcık da olsa sükunet içinde yaşamaya ihtiyacı vardı. Çünkü altmış yaşına varmış, büyük ve ağır risaletini yerine getirmiş büyük bir Peygamber'in, büyük bir hareket rehberinin, büyük bir siyaset adamının, büyük askerî kahramanlık olarak görevini üstlenmiş birisinin, bir an bile olsun sakin bir şekilde, her türlü ağır yükten uzak kalarak, hayatının tadım çıkarmaya ihtiyacı vardı. Yirmi yıllık çaba ve sürekli çileden sonra, bütün kabileleri bayrağı altında toplanmıştı. Kureyş ve Mekke teslim olmuştu. Yarımadanın tümü otoritesi altında bulunmaktadır, artık hayat nimetlerinden yararlanmanın zamanı gelip çatmıştır. Fakat beklenilenin aksine Muhammed'in sınırsız ve devingen ruhunu -ki zamanın giysisi vücuduna dar gelip yırtılıyor, çevresindeki mekan hisarını yıkıyor- ne yaşlılık esir ediyor ne de zafer sa-kinleştiriyordu. Bu yüzden Medine'ye girişinden hemen sonra, yine de peşi sıra seriyeyeleri her tarafa gönderdiğini, gizli veya gizli olmayan görevliler ve habercilerin her taraftan geldiklerini, Medine'nin; iki aylık aradan sonra, onun Medine'ye girişiyle birlikte büyük askerî, siyasî toplumsal olayların sıcak odağına dönüşüverdiğini, Müslümanlanri iç zaferlerinin hepsini gerçekleştirdikten sonra bile rahat etmediklerini, kendilerin daha büyük ve ağır olay ve hâdiselerle hazırladıklannı görüyoruz. Çünkü Muhammed, toplumun zafer ve otorite yoluyla gevşemesine ve fesada uğramasına fırsat vermiyordu.

Ailesi İçindeki Peygamber

Böyle bir durumdayken, küçük ailevî bir hâdise Peygamber'i hayatının bu döneminde çok heyecanlandırmıştı. Bu

hâdise İbrahim'in doğuşudur. Bu ayda (Zilhicce) bu doğuş, babanın fırtınalı ve dalgalı, hareketli ruhuna bir sükunet bağışlıyor. İlginç bir sevinç

vücudunu kaplıyor ve Allah'ın ihlaslı kulunun hayatının son yıllarında kendine bağışladığı böyle bir aziz bağışdan dolayı kalbi Allah'a şükürle dolup taşıyor. Çünkü o da bir insandır. Her insan gibi doğal istek ve beklentilere sahiptir. Bizzat kendisi de bunlan itiraf etmektedir. Bir ölçüde de olsa kendi zamanının, ırkının, sosyal ve psikolojik özelliklerine de sahiptir. Şimdi altmış yaşımn üzerinde olduğu halde bir oğul sahibi olmamıştır, -çünkü diğer iki oğlu daha önce ölmüştü- aynı zamanda kadın ve kızlann değerlerini, toplum ve aile içinde erkeklerin seviyesine çıkarmaya çalışmıştır. Fakat böyle hukukî ve sosyal çaba ve hareket, bir erkek çocuğuna sahip olma arzusunda bulunmaya engel değildir. Özellikle erkek çocuğuna sahip olmamayı bir aksilik ve tahkir kaynağı sayan bir toplumda ve münafıklarla dedikodu-culann Peygamber'i bu eksikliktenC!) dolayı "Ebter"likle (soyu kesilmişlikle)(147) suçladıkları bir durumda, böyle bir arzu normaldir. Erkek çocuklannın hepsi bi'setten önce ölmüştü. Üç kızı Ummu Gulsum (Taberi'ye göre 9. yılda ölmüştür), Rukiy-ye, Zeynep de son zamanlarda ölmüşlerdi. Fatıma'dan başka bir evlada sahip olmayı da beklemediği halde Peygamber'in cariyesi Mariye (Mukavkıs'ın hediyesi) bir oğul doğurdu ve ailevî hayatın tadını pek çıkarmamış olan babayı çok sevindirdi. Baba, ünlü ve büyük ceddi ibrahim'in adıyla onu adlandırdı. Onun saçlannın ağırlığı kadar yoksullara gümüş bağışladı. İbrahim'in ebesi olan cariyesi Selma'ya da, Ebu Rafi' vasıtasıyla çocuğunun doğum müjdesini Peygamber'e ulaştırdığı için bir köle bağışladı.

Mariye'nin evi Medine'nin dışındaki bir üzümlükteydi(148). Cariyelerden olan Mariye, Peygamber'in eşi olma şerefine yükseldi. Peygamber bebeği Ummu Burde'ye(149) verdi ve ona yedi

147- Kevser sûresi.

148- Şimdi "Maı İbrahim" adıyla ünlüdür.

149- Onun ihtilaflı olarak tafsilatı el-Hamiite.

dişi koyun vererek sütlerini çocuğa içirmesini istedi. Mariye, Peygamber'in gözünde kıymetlendi. Baba, ibrahim'i görmek için her gün onun evine gidiyordu.

Bu hâdise, Peygamber'in aile hayatının düzenini bozdu. Peygamber'in hanımları -ki Kureyş'in soylu ailelerinden idiler-çocuk sahibi olmadıklan için Mısırlı cariyenin yıldızının parla-masıyla telaşa kapıldılar. Bu kıskançlık ateşi, öylesine kendilerini kapladı ki Peygamber'in ruhî sükunetini alt üst etti. ibrahim'in doğuşundan dolayı duyduğu sevincini köreltip, kendisini çok üzdü. Öyle ki çaresizlikten bir ay kadar onlan terkedip, hasırla döşeli bir tahıl

ambarında yaşamaya başladı.

254

255

DOKUZUNCU YIL (ANTLAŞMALAR YELİ)

Kanında Ne Görüyorsun?

Bu yıl Urve bin Mes'ud Sakafia50) -Sakifin ileri gelenlerinden olup, Taif kuşatması sırasında Yemen'de yaşıyordu- İslam'ı kabul etti.. O, Peygamber'in Taif den dönüşünden sonra, Sakifin temsilcisi olarak Medine'ye gelip, İslam'ı kabul etti ve Peygamber'den kavmine dönüp İslam'ı tebliğ için izin istedi. Peygamber'se Sakifin tutuculuğu ve kibirliliğinden haberdar olduğu için: "Senin katilin olurlar" dedi. Fakat Urve, Sakif halkının yanındaki konumuna güvendiği için şöyle dedi. "Ben onlara göre kendi gözlerinden daha değerliyim."

Urve, Taife dönüp, kendisine ait olan bir yüksekliğe çıkarak İslam'a davet ettiği bir sırada her taraftan ok yağmuruna tutuldu. Nihayet bir ok vücuduna saplandı ve kanlar içinde can çekiştiği halde ok yerinden fışkıran kanına bakıyordu. Onu yererek şöyle sordular: "Kanında ne görüyorsun?" O da: "Allah'ın bana bağışladığı nimetlerini ve Allah'ın bana bağışladığı şehadeti görüyorum. Rasulullah'ın sizlerden uzaklaşmadan önce şehit düşen dostlannın yanına beni defnedin" dedi. Vasiy-

150- Kureyş ile Peygamber arasındaki ilişkiler sırasında da onun adıyla karşılaşırız.

eti üzere onu, Taif kuşatması sırasında şehit düşenlerin yanma gömdüler. Peygamber onun cömertçe şehadet haberini duyunca şöyle dedi: "Onun kavmi arasındaki konumu, Yasin sahibinin kavmi arasındaki konumu gibidir."050

Urve gibi birini alçakça öldüren Sakif halkına karşı Müslümanlar ve çevre kabilelerin kalbinde kin ile nefret yeşerdi ve Taif in düşüş zemini oluştu. Nitekim bu yılın Ramazan ayında, Sakif temsilcileri resmen Medine'ye gelerek, çaresizlikten Taif in teslim oluşunu bildirdiler.

Kaçak Şair Ka'b

Ka'b bin Zuheyr; Arabın ünlü şairi, etkin ve sert şiirleriyle Peygamber'i yeriyordu. Bilindiği gibi Arabın düşüncesini, inancını ve ruhunu en çok etkileyen silah şiirdir. Bu yüzden Peygamber: "Onu bulduğunuz yerde öldürün."(152) diye emir vermişti. Ka'b'ın kardeşi Buceyr, Peygamber'in Taif dönüşünden sonra Ka'b'a şöyle bir mektup yazdı: "Peygamber kendinin hicvini yapan kimseleri Mekke'de öldürmüştür. Diğerleri, İbn-i Ziberâ, Hubeyre bin Vehb gibileri de etrafa kaçmışlardır. Sen canını seviyorsan Rasûlullah'a koş, o, tövbeyle kendisine gelen kimseleri öldürmez. Eğer bu işi yapmayacaksan, seni

ele ge-çiremeyecekleri emniyetli bir yere git ve sığın."

Ka'b, Buceyr'in mektubuna karşılık şu şiiri gönderdi: "Buceyr'e mektubumuzu kim iletecek. Su akıntısının olduğu yerde söylediğinden haberin var mı? Me'mun (Emin/Peygamber) sana bir kase içki verdi. Me'mun hastalandı ve mahvoldu. Hidayetin yollan eskiden beri vardır. Ben de onlardan birine tabi oldum. Ne mutlu o kimseye ki sana ana-baba şefkati görmemiş birini

151- Kısasu'l-Enbiya, Kısas-ı Kur'an.

152- Zerkanî, İbn-i el-Bazî'den naklen.

haber veriyor.

Eğer sen yapmazsan sana üzülecek veya bir şey diyecek

değilim.

Ama senin durumun kötü ve lanet olsun sana.

Buceyr, bu şiiri Peygamber'den gizlemeyip, onu Peygamber'e iletti. Buceyr, "Me'mun" kelimesini okuyunca Peygamber dedi ki: "Doğru söyledi. Fakat o yalancıdır, ben Mâ'mûn'un." "Ana-baba şefkati görmemiş..." bölümünü okuyunca Peygamber şöyle dedi: "Evet ne anası ne de babası o ahlak üzere değildi. "(154)

Ka'b, Muhammed'in elinden tek kurtuluş yolunun bizzat Muhammed'in kendisine sığınmak oldunuğu biliyordu. Avarelikle kaçak hayat sürdürse bile, bu tehlikeyi atlatamayacağını, hangi tarafa gitse hemen islam'la kuşatılacağım ^da biliyordu. Bu nedenle uzun, güzel, samimi bir kaside yazıp, geceleyin Medine'ye gelerek eski arkadaşı olan Cuheyne'li birinin evine sığındı. Sabahleyin, namaz vakti onunla camiye giderek Pey-gamber'le namaz kıldı. Sığındığı adam ona Peygamber'i gösterdi. O da gidip Peygamber'in karşısında durdu ve sonra da otururak elini Peygamber'in elinin üzerinde koyup şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Ka'b bin Zuheyr sana af dilemek için gelmiştir. O tövbe edip Müslüman olmuştur. Acaba onu sana getirmeme izin verimlisiniz?" Peygamber hemen: "Evet" dedi. O da: "Ya Rasulullah, Ka'b bin Zuheyr benim" dedi.

Ensardan birisi hemen fırlayıp: "Ya Rasulullah, onun boynunu vurmam için bana bırak" dedi. Peygamber de: "Bırak onu, tövbe ederek gelmiştir ve önceki şeylerinden sıyrılmıştır" dedi.

Bu arada Ensar'dan hiç kimse ona hoş davranmadı. Bu yüzden o, Ensara kızarak Muhacirler hakkında övücü kaside düzenleyip, o ünlü kasidesini Peygamber'in karşısında okudu:

153- İbn-i Hişam (c.2, s. 501).

154- İbn-i Hişam Siyeri'ne (c. 2, s. 501) yapılan, Mustafa Sagga, İbrahim Abiyarî, Abdulhafız Selbî şerhi.

153-

153-

258

259

"Benimle Suad'ın arasında ayrılık düştü. Benim kalbim bugün paramparça olmuştur.

Oyalanıp esaret bağışla tutsak olmuş, fakat onun fidyesini ödeyen olmamıştır." (155)

Peygamber itirazda bulunup "Cami ile Suad?" dedi. Ka'b ise: "Suad! karımdır." dedi. Peygamber de gülümseyerek, "Devam et! dedia56).

Zorluk Ordusu

Üç bin Müslümanın Mûte savaşındaki 200 bin Rum ve Ara-bın karşısına dikilip, yenik düşmeden geri dönüşü; fedakâr ve kahramanca gösterilerde

bulunması hatırası; Arapları, dağınık, vahşî ve bedevi yoksullar olarak niteleyen Rumların gözlerini kamaştınp, düşüncelerini meşgul etmişti. Bununla beraber Peygamber Medine'nin kuzey ve kuzeydoğu sınırlan arasındaki kabileleri kendi otoritesi altında -tutmayı başarabilmişti. Böylece İslam'ın siyasî, askerî ve dinî tehlikesi Hıristiyanlığın güçlü imparatorluğunun sınırlarını tehdit ediyordu.

Tam bu arada Roma, en güçlü rakibi Sâsânî İran'ını da boyun eğdirmişti. Bu neden islam'ın tehlikesini de kendi sınırlarından uzaklaştırmak istiyordu.

Şam'dan gelen bir grup tüccar Peygamber'e; Rum ordusunun Belka yöresinde saldın için toplandığını, Lahm, Cüzam ve Naile kabilelerinin de onlara katıldıkları haberini iletti. Bilindiği gibi kuzeydeki kabile şeyhlerinin tümü Doğu Roma'nın kuklalarıydı. Peygamber'se bu hassas bölgede islam'ı, güdülen yabancı politikanın yerine yerleştirmeye çalışıyordu.

Aylardan Recep ayıdır. Sonbahann ilk dönemlerinde yarımadada güneş, yazınkinden daha yakıcıdır. Hava ateş gibidir.

155- Kaside metni ve şerhi. İbn-i Hişam Siyeri'ndedir. (c. 2, s. 503-514)

156- Bunların ismi üzerinde ihtilaf vardır. (Şerb-i Zerkanî).

Bu yıl kıtlık ve kuraklık da olmuştur. Bu yüzden Müslümanları açlık ve yoksulluk tehdit etmektedir. Medine'yle Rum sınırlan arasındaki mesafede; korkunç çöller, fırtınalı kumluklar, susuz ve yerleşim merkezi bulunmayan yerler vardır. Arap, bu çöllerdeki suskunluğun, tenhalığın, çölün kuru, yakıcı ve ateşli güneşi karşısında 20 bin kişilik süvarinin geçişini imkansız, efsanevî ve inanılmaz bir şey olarak biliyor. Peygamber bütün bu zorluklara rağmen savaşa karar verir. Bu savaşın ve gidilecek yolun zor ve çetin olduğunu bildiği için, her zamankinin aksine daha baştan hedef ve amacını açıkladı. Peygamber savaşa karar verdiğinde amaç ve hedefini en yakın dostlarından bile gizli tutardı. Hatta düşmanı gafil avlamak için başka bir hedef gösterirdi. Fakat halk; bu defa yolun zor ve savaşın ağır, düşmanın da bedevi Arap kabilesi değil, iran'ın askeri gücünü dağıtmaktan dolayı sarhoş olan dünyanın en teçhizatlı ordusu olduğunu biliyordu.

Peygamber seferberlik ilan ederek kabilelerin hareket etmeleri gerektiğini bildirmek için etrafa temsilciler gönderdi. Daha fazla güç toplamaya çalışıyordu, ilk defa olarak islam ve Peygamber kendi beldelerinden dışarı çıkıyor ve büyük, yabancı bir güç karşısına dikiliyordu. Bu nedenle ne kadar

daha fazla .güç toplayıp, dünyanın en güçlü muzaffer ordusunu yener ve görkemli bir gövde gösterisinde bulunurlarsa, İslam'ın çağrısını tüm dünyaya ve dünya halklarına duyurabilirlerdi. Çünkü Peygamber, halkın onu bir Arap peygamberi olarak görmemesini, risaletini kendilerine göre hayalî hatlardan başka bir şey olmayan coğrafî, siyasî, ırkî sınırlar içinde kalarak nitelememesini istiyor ve bunun için çaba sarf ediyordu.

Ayrıca Halid'in bir galibiyet elde etmeden dönüşü, Şam'ın güçlü kabile başkanlarının Bizans împaratoru'na bağlılığı; islam'ı kuzey tarafından

tehdit ediyordu. Özellikle islam'ı doğrudan kendi düşmanı sayan kilise düzeni de, Doğu Roma'nın siyasî-askerî tehdidini arttırıyordu.

Çok zor ve çetin imtihan günü gelip çatmıştı. Tarih; gelecek

çeyrek asırda, dünyanın süper güçleri olan Iran ile Rum'un gücünü darmadağın edecek, birkaç yıl sonra bir taraftan Kızıl-deniz'i aşarak fırtına gibi bütün Afrika'yı katederek Cebel-i Tarık'tan Avrupa'ya fırlayacak, diğer taraftan Akdeniz'i dolaşarak Sâsânî imparatorluğu'nu dize getirecek, hızla Iran vadisini geride bırakarak, Ceyhun'dan geçecek bir gücün şimdi ilk tarihî deneyimini nasıl gerçekleştireceğini merak ediyor, işte burada Muhammed ile imparator karşı karşıya bulunuyor.

Peygamber, islam'ın din, siyaset ve kılıçtan oluştuğunu, Kur'an'ın deyimiyle: "Kitap, Terazi (Tartı) ve Demir"den bir bütün olduğunu, bütün dünyayı her yönden güçlü pençesinde tutma gücünde olduğunu ispatlamaya çalışıyor.

Münafıkların Komplosu

Müslümanlar hızla kendilerim savaşa hazırlıyorlardı. Böyle bir durumda yolun zorluğu, savaşın ağır ve çetinliği, samimi mücahitleri fedekârlık için daha kararlı yapmıştı. Münafıklar ve imanı zayıf olanlar ise ürküp, dehşete kapıldıklan için Müslü-manlann da iradesini zayıflatmaya, Peygamber'in Müslümanların fedekârlık yapmalarını sağlayan girişimlerini: Can, mal, ev, bark, aile tutkusundan vazgeçmelerini sağlayan teşviklerini -böyle bir ordunun seferberliği için gereken üstün fedakarlıkları- suya düşürmek için çalışıyorlardı. Çünkü Peygamber; dış düşmanlara karşı sert tavrının aksine iç düşmanlar ve münafıklara yumuşak davranıyordu. Düşünce, tenkit, itiraz hatta muhalefet gösterme gibi hürriyetleri toplum fertlerinden esirgemezdi. Öyle ki hıyanetkâr faaliyetleri yayılmaya, her taraftan itiraz sesleri yükselmeye başladı: "Peygamber ashabının Rumla savaşa hazırlanmalannı istemişti. Fakat bu zaman diliminde halkın durumu çok kötüydü. Çünkü havaların sıcak, beldelerin kurak olduğu ve de meyvelerin hasat edilme zamanıydı. Halk da bağlarındaki meyveleriyle başbaşa kalmayı, ağaçlann gölgesi altında istirahat etmeyi istiyor."

Peygamber orduyu daha fazla donatmaya, moralleri yükseltmeye, ordunun mücahid sayısını artırmaya çalışıyordu. Zenginlerden yoksul mücahitlere silah ve binek tedarik etmelerini istedi. Onların çoğu Peygamber'in bu emrini canı gönülden kabul ettiler. Muhacirlerin en zengini olan Osman bin Affan o gün büyük bir infakta bulunup, bin dinar ödedi. Peygamber de: "Allah'ım sen

Osman'dan razı ol, ben de ondan razıyım" diye dua etti.

Peygamber ile mücahitler halkı donatmaya çalışıyordu. Herkes silah ve binek elde etme peşindeydi. Münafıklar ise mücahitleri savaştan soğutmak, kalplere şüphe salmak için çalışıyorlardı. Düşmanın tehlikesini büyütüp, yolun şartlannı çok zor göstermeye çabalıyorlardı. Meyve mevsimi olduğunu, ürün toplama zamanı olduğunu ileri sürüp Medine'nin ağaçlarının gölgesini, önlerindeki ateşli ve korkunç çöllerle karşılaştırıp

iradelerini gevşetmek, itiraz seslerini artırmak, Peygamber'i aldığı karardan vazgeçirmek istiyorlardı.

Münafıkların zehirleyici propagandaları çok etkin olmuşaı. Ced bin Kays; kuru kafalı mukaddesatçı birisiydi. Köksüz işlerde tutucu, can ve malın tehlikeye düşmesi durumunda mazaret uydurarak, sorumluluktan kaçanlar (Huseyn'in kıyamını ağlamak, imam Hasan'ın banşını taklid etmek için benimseyen tipler) gibi Peygamber ile karşılaşınca, Peygamber: "Ey Ced, bu yıl Benî el-Esfer'le (Rumlar) savaş için gelecek misin?" diye sordu. O, günümüze dek var olagelmiş kendisine benzer mü'minlerO) gibi, tehlikelerle karşılaştıklarında söyledikleri sözleri söyledi: "Bana izin ver ve beni fitneye atma! Vallahi akrabalanmm da bildikleri gibi, hiçbir erkek, kadınlarla karşılaştığında benim kadar heyecanlanmaz. Gözüm Benî el-Esfer kadınlarını görürse, korkarım kendimi kontrol edemeyebilirim."

Peygamber bu saçma ve tatsız cevabı duyunca -Müslüman-lann kaderi, islam'ın evrensel haysiyeti sözkonusu olduğu bu günlerde- öylesine nefret duygusuna kapıldı ki şöyle dedi: "Evet, sana burada kalmana izin veriyorum." Ama Allah böyle

cevaplann kınanması için şöyle buyurdu:

"Onlardan 'Bana izin ver, beni fitneye düşürme' diyen vardır. Bilin ki onlar zaten fitneye düşmüşlerdir. Cehennem, inkaredenleri şüphesiz kuş atacaktır." (Tevbe; 49)

Münafıklar Peygamber'in bu yumuşak tutumundan dolayı daha da küstahlaştı. Görüştükleri herkese şöyle diyorlardı: "Siz bu sıcak ve ateşli günlerde yola koyulmayın." Allah da onlara şöyle cevap verdi:

"... Sıcakta savaşa çıkmayın " dediler. De ki: Cehennem ateşi daha sıcaktır keşke buseydiler. Yaptıklarının cezası olarak, bundan böyle az gülsünler, çok ağlasınlar."

(Tevbe; 81-82)

Bu sözler ölüm karşısında korkusuzluk yaratan, şehadet için sabırsızlanan mücahitlerin kalbinde mantık, hakikat, ahid, toplumun kaderi gibi konularda etkili olduğu gibi münafıkların kalbine, pek etki etmiyor ve onları

küstahlaştırıyordu. Nitekim onlar zehir kusma, Peygamber'i yerme, onun hakkında dedikodu yapmakla yetinmeyip, pratik olarak harekete geçtiler. Casum mahallesinde bir Yahudi olan Suveylim'in evinde münafıkların elebaşlarının toplandıkları, Rum ordusuna karşı orduyu teçhizatlandırmayı önlemeye çalıştıklan haberi geldiğinde Peygamber ilk defa olarak, komplo odağım ateşe vermeyi emretti. Tahla bin Ubeydullah'ı birkaç kişiyle bu emrin gereğini yerine getirmekle görevlendirdi. Talha evi ateşe verdi, Dahhak bin Halife, evin arka tarafından kendisini dışan atınca bacağı kırıldı. İşbirlikçiler de ateşin alevleri arasından dışan atladılar.

, Dahhak bin Halife, bu konuda bir şiir söyledi. Bu şiir ba-zılanyla ateş dilinden başka bir dille konuşmanın mümkün olmadığını gösteriyor. Şiir şöyledir:

"Allah'ın evine andolsun Muhammed'in ateşince

Dahhak ile İbni Ubeyrik yakılacaktı

Size selam olsun, artık ben böyle bir iş yapmayacağım,

Çünkü her kimi ateş çevrelerse mutlaka yanar!"

Ağlayan Mücahitler

Peygamber, bütün mal varlığım, silah ve at satın almaya yatırıp, yoksul mücahitlere devretti. Zenginler de Peygamber'e uydular, servetlerini ve himmetlerini bağışladılar. Zengin Müslümanlar, bineği olmayan, fakat birçok bineği olanlardan daha samimi ve fedakârlıkta üstün olan yoksul sahabeye at ya da deve temin ederek, bu büyük cihada katılmalannı sağlamak için çaba harcıyorlardı. Ne var ki bu mücahitlerin sayısı çok kabarıktı. Peygamber'in çabalanna ve zengin Müslümanların infak-lanna rağmen bir grup bineksiz kaldı. Böyle çetin bir yolu yayan katetmek mümkün olmadığından çaresiz olarak Medine'de kalacaklardı. Bu grup binek bulmak için her yola başvurup, her şeyi denediler. Son anlara dek, orduyla birlikte çıkacaklarına ümitliydiler. Şehadet onları sabırsızlaştırmıştı. ^Yoksulların iman konusundaki samimiyetleri; kışladaki atlann kişneme seslerinin yankılanması, sınırlara doğru uzaklaşan mücahitlerin bineklerinin savurdukları toz-topraklan görerek, kendilerinin Medine'deki çocuk ve kadınlann yanında olaya seyirci kaldık-lannı düşündükçe öylesine gırtlaklan sıkıyordu ki ölümcüllüğü duymalanna sebeb oluyordu.

İşte o an geldi. Peygamber, Muhammed bin Mesleme Ensa-rî'yi (ya da Sibâ bin Urfuta) Medine'ye atadı. Ali bin Ebu Talib'i ailesini gözetip kollamaya görevlendirerek, şehirde kalmasını istedi. Orduya da hareket etme ve "veda tepesi"nde konaklama emri verdi.

Ordu "veda tepesi"nde toplandı. Medineli kadın ve çocuklar, evlatları, babaları, kardeşleriyle vedalaşmak için şehirden çıktılar.

Artık binek bulmaktan ümit kesen fakir mücahitler panik içinde ve hedefsizce sağa sola koşurak, herkese bu konuda yardımcı olmaları için başvuruyorlardı. Yedi Ensar'ın da içinde bulunduğu bir grup Peygamber'e gelerek merkep istedi. Peygamber hüzünlü bir şekilde: "Sizi bindirecek bir binek bula-

264

265

mıyorum" dedi.

Artık hiçbir ümitleri kalmamıştı. Dünya, gözleri karşısında kararmış gibiydi. Ordu hareket etti. Onlar ümitsiz ve hasretli bir şekilde uzaklaşan

süvarilere göz dikmişlerdi. Kadınlar ve çocuklar gibi ağlıyorlardı. Ağlayan gözleri ve bakışlarıyla, ufukta renk kaybetmekte olan müphem karaltıyı sabırsızlıkla gözlüyorlardı. Ordu çekip gitti. Kadınlar ve çocuklar döndü. Çöl halvetleşti. Onlarsa olduğu gibi orada şaşkın kalakalmalardı. Mücahitler, kadın ve çocuklarla birlikte şehre mi dönmeliydiler?! Evlerine mi gitmeliydiler?! Öylesine acı çekerek ağlıyorladı ki, Müslümanlar onları "ağlayanlar" diye isimlendirdiler. Tarihe, bu samimi, yiğit, aziz insanlann adlannı kaydetmesini; kof, çıkarcı nesiller için korumasını söylediler. Bunlar: Salim bin Umeyr, Utbe bin Zeyd, Ebu Leylâ Abdurrahman bin Ka'b, Amr bin Humham bin Cemûh, Abdullah bin Muğaffel el-Muzenî, Heremi bin Abdullah, ibraz bin Sariye el-Fezarî, ki hepsi Ensardandı. Başka bir grup daha vardı ki Zerkanî'nin Mevahib-i Ledunniye Şerhi'nde bunlara yer verilmişti/157J.

Bunlardan iki kişi: Ebu Leylâ ve Abdullah bin Muğaffel ü-mitsiz ve ağlar bir halde dönerken Yamin bir Umeyr'in oğlunu görüp dediler ki: "Biz Rasûlullah'a gidip bize binek temin etmesini istedik, fakat onun hiçbir şeyi yoktu. Bizim de gücümüz ona yardım için yetmiyor." Yamin, yoksulluklarından dolayı ölüme terkedilmiş gibi ağlayan bu iki cömert fakirin durumuna acıyıp, su taşıyıcısı devesini kendilerine bağışladı. Onlara biraz da yol azığı olarak hurma verdi. Bu iki "ağlayan" Müslüman sevinçli ve gülümseyerek Yamin'in devesine binip hızla mücahitlere yetişti.

Müslümanlar 'veda tepesi'nde toplandıkları sırada, münafıkların elebaşısı Abdullah bin Ubey yandaşlan ile birlikte, Müslümanlardan ayrı Zubab dağı yakınında veda tepesinin alt kısmında toplanmışlardı. Müslümanların ordusu hareket etti-

157- Mevahib'e yapılan Zerganî'nin şerhinde, Yamin bin Umeyr ve metinde Yamin bin Umeyr'in oğlu.

ğinde, o yandaşlarıyla birlikte şehre döndü. Bir rivayete göre, Peygamber onun yandaşlanyla birlikte geri dönmesini emretti. Kur'an bunun sebebini şöyle açıklıyor:

"Andolsun ki daha önce de fitne koparmak istemişlerdi. Sana karşı bir takım işler çeviriyorlardı. Sonunda onlar istemedikleri halde hak ortaya çıktı ve Allah 'm emri üstüngeldi." (Tevbe; 48)

Münafıklar Ali bin Ebu Talib'i şehirde görünce çok şaşırdılar. Nasıl olur da Muhammed'in savaşlannın ünlü kahramanı savaşa katılmayıp şehirde olabilir? Hem de Peygamber Muhammed bin Mesleme (ya da Sibâ bin Urfuta)'yi Medine'ye atamış olduğu halde. Şu halde Ali şehirde ne yapıyor? Aile velisi ne

demek! Peygamber onu alıkoyarak küçük düşürmek, tahkir etmek istemiştir...

Münafıklar Ali'yi Medine'de yalnız buldukları için en çirkin ithamları Ali'nin şahsiyetine yöneltmekten sakınmayıp, onun şehirde kalışını çeşitli yorumlarla, zehirli ve iğrenç tevillere tabi tutuyorlardı. Ali çok sinirlendi. Öylesine tutuştu ki silahını alarak, atının üzerine fırlayıp, Medine'den akıp, Curf ada (Medine'ye üç mil uzaklıkta bir yer) Peygamber'e ulaştı. Kızgınlıktan titriyordu, dedi ki: "Ya Rasulullah! Münafıklar, beni şehirde

bırakmanın nedenini, beni alıkoyarak küçük düşürmek, tahkir etmek istediğin şeklinde yorumladılar."

Peygamber sert bir ifade kullanarak şöyle dedi: "Yalan söylüyorlar, ben geride bıraktığım şeyler için seni orada bıraktım. $, Dön! ailem ve ailen için temsilcim ol." Peygamber, Ali'nin pek yakında karşılacakları fırtınalı düşman ordusu denizine susadığını, fakat onun bundan yoksun bırakılıp, Curf ta konaklayan 30 bin mücahitten ayrılarak Medine'ye geri döndürülmesinden hoşlanmadığını seziyordu. Peygamber hiçbir zaman Ali'yi böyle çetin bir görevle görevlendirmemişti.

Peygamber'in emri karşısında her zaman sadık olan Ali, böyle bir görev yükü altında gökler sanki tepesine inmişcesine bir duyguyla karşı karşıya idi.. Buna rağmen Ali susarak, aciz-

likle ve yalvarırcasına bir bakışla Peygamber'e: "Beni çetinliklerin tadından, zorlukların tahammülünden, cihadın kanlı saha- I sının sarhoş edici neşesinden, şehadetin hayat verci ümidinden yoksun bırakma, savaşın kan ve tehlike denizinin bu çevik ba- I linasını, emniyet ve sükunetin değersiz kara parçasına fırlatma" diyordu.

Peygamber Ali'yi herkesten, Ali'nin bizzat kendisinden daha fazla tanıyordu. Bu nedenle sertçe şöyle dedi: "Sen ey Ali, Harun'un Musa karşısındaki konumu gibi, sen de benimle aynı konumda olmak istemiyor musun? Elbette benden sonra artık bir Peygamber olmayacaktır." Ali, Peygamber'in asıl hedefini kavrayıp geri döndü. Muhammed'in hayatının son yıllarında, 1 son defa olarak Müslümanları savaşa götürdüğü sırada Ali - J İslam'ın geleceği, başlattığı bu büyük yolun devam etmesi, j kendi ölümünden sonra büyük risaletin kaderi hakkındaki endişelerini hafifletmek için- kendisini korumak istediğini anladı. O, kendisinin büyük ve değerli mirasını bırakıp, gitmek istediğinde, Ali'yi kendi yatağı kenarında görmeye, kendi yüce Dost'unun davetini kabul ettiğinde; ömür boyu çile çekerek kurduğu genç ve yeni toplumu terk ettiğinde, vahyin evinde çocukluktan itibaren büyüyüp; ruhu ve düşüncesi kendi elleriyle şekillenmiş olan, yirmiiki yıl boyunca işkencelerde ve mücadelede pekişmiş olan, savaşın kanlı alanlarında çevikleş-miş bulunan, ihlas, iman, yiğitlik, korkusuzluk, tavizsizlik, tak-valılık, şiddet ve sertlik, aşk ve sevgi, cömertlik, kin, alçak gönüllülük, iftihar, anlayışlılık, duygusallık, dayanıklılık, uyanıklık, bilinçlilik, eşitlik ve özgürlük aşığı, zulümle uzlaşmaz; düşman zalim ve zulmü

kabullenene düşmanlık duyan, eşraflığa düşmanlık için yetişmiş olan, 'İslam insam'nın tam ve aydın çehresi; "gecelerin zahidi, gündüzlerin aslanı" diye tanımladığı çehre olan Ali'nin yaşamasını istiyordu.

Ebu Hayseme, Medine'nin sonbahar meyveleri ve şehrin hurmalıklarının serin gölgelerinden vazgeçemeyen kimselerdendi. Zorluk ordusu çölün yakıcı güneşi altında yola koyul-

duğunda o, iki güzel karısıyla Medine'nin etrafındaki bir üzüm-lüğe giderek şehrin yakıcı güneşinden uzaklaşmak, çöl yolunun susuzluğu ve sıcaklığından, savaştaki ölüm ve esaret tehlikesinden uzak bir yerde eğlenmek istedi. O eşlerinin her birinin üzümlükteki gölgelerinde oturup, güzel kokulu leziz yemekler pişirip, temiz ve soğuk suları hazırlayıp, kendisini beklediklerini gördü. Gölgeliğin eşiğinde biraz durdu ve onlara bakarak Mşünmeye başladı; çok acı bir gülümseyişle şöyle dedi: "Rasû-lullah güneşin altında, sıcaklık ve fırtınayla karşı karşıyayken Ebu Hayseme serin gölgelikte, hazır yemekler karşısında, güzel kansı yanında, varlıklarıyla başbaşaü Olacak şey değil!... Allah'a andolsun, sizin gölgeliklerinize ayak basmak-tansa Rasûlullah'a ulaşmaya çalışacağım. Yolluğumu hazırlayın." Daha sonra devesine binerek yola koyuldu.

Takvalı sahabe, büyük islam inkılabcısı Ebu Zer Gıfari, cılız ve yaşlı devesiyle yol alıyordu. Ordunun hızlı binicileriyle birkaç menzil yol aldıktan sonra devesi yürüyemez oldu. Ebu Zer her ne kadar hızlandırmaya çalıştıysa da, daha da geri kalmaya başladı. Çöl çok yakıcıydı. Ebu Zer tek başına kaldı. Ordu o-nun endişeli ve hasret dolu gözleri önünde, çölün derinliklerinde kaybolmaya başladı.

Ordu ilerledikçe sıcaklık tahammül edilemez oluyordu. Zayıf imanlılar geri dönüyorlardı. Müslümanlar bunu Peygamber'e ilettiklerinde Peygamber: "Bırakın onları, eğer onlarda hayır olursa Allah size tekrar geri getirecektir. Eğer onlarda hayır yoksa, Allah sizi onlardan kurtarmıştır" diyordu. Bu sırada: "Ya Rasulullah, Ebu Zer Gıfarî de geri döndü!" diye haykırdılar. O da: "Bırakın onu, eğer onda hayır varsa Allah onu size geri getirecektir. Bundan başka bir şey olursa da Allah sizi ondan kurtarmıştır" dedi.

Ordu Hicr'de konakladı. İslam'dan önce yok edilen çöl A-rapları olan Semud kavminin izleri görülüyordu. Müslümanlar Hicr kuyusundan su aldıklarında Peygamber şöyle dedi: "Bu sudan içmeyin, namaz için o suyla abdest almayın, o suyla yap-

tığınız hamuru develere yedirin, kendiniz onu yemeyin, kimse geceleyin bir kimseyi yanına almadan tek başına dışan çıkmasın."

Benî Sa'dlı iki kişi, Peygamber'in emrini dinlemedi. Birisi bir ihtiyaç için diğeri de devesini bulmak için dışarı çıktı. îlki kum dağı altında boğuldu. Diğeri de vahşi bir kasırganın esmesi sonucu "Teyy" yüksekliklerine fırlatıldı.

Peygamber hareket emri verdi. Kendisi de bineğine bindi. Yüzünü elbisesiyle örterek bineğini sürdü. Ve hızla Semud enkazları kenarından geçip giderken şöyle dedi: "Zulüm yapmış olanlann evlerine girmeyin, girerseniz de Allah'ın onlara indirdiğini size de indirmesinden korkarak ağlayın." Sabahleyin Hicr'den yola çıktılar. Peygamber'in emri üzere su almadıklan için çok susamışlardı. Güneş ışınlanın yayarken hava daha da sıcaklaşıyordu. Ordu çölün kuru ve kızgm göğsü üzerinde ilerliyordu. Susamışlık, ölümü gözlerinin önüne getirmişti. Peygamber'in kendisi de çok susamıştı ve çile çekmekteydi. Fakat sükunet ve sabırla hareket ediyordu. 30 binlik ordu can yakıcı susuzluktan başka bir şey düşünmeyerek ilerliyordu. Hepsinin tahammülü bitmişti. Su istemelerinin, susadık demelerinin Peygamber'i rahatsız etmekten başka bir şey olmadığını bildikleri halde, çaresiz kalarak Peygamber'e şikayette bulundular. Peygamber yoldan uzaklaşarak ellerini semaya kaldınp var gücüyle Allah'ı Müslümanların yardımına çağırdı. Pek geçmeden bol sulu bir bulut gelip çattı. Çölü simsiyah yaparak yağmaya başladı. Gölcükler doldu. Susamış ordu su içip tulumlannı doldurdu. Müslümanlar, sevinçli ve şükrederek yola devam ettiler.

Mü'minler -ki bu konularla ilgili olarak münafıklarla münakaşa halindeydiler- nifakta ün yapmış münafıklardan birine: "Yazıklar olsun sana! Bu olaydan sonra yine de diyeceğin mi var?" dediklerinde o da: "Geçici bir parça bulut idi" dedi.

Ordu olduğu gibi ilerliyordu. Peygamber'in devesi yoldayken kayboldu. Ashab da onu aramaya çıktı. Münafıklardan biri olan Zeyd bin Lusayt dedi ki: "Muhammed Peygamber oldu-

ğunu sanmıyor mu. Siz göklerin olaylanm haber vermiyor mu? Peki niçin devesinin nerede olduğunu bilemiyor?"

Peygamber bu sözü duyunca Akabe antlaşması ve Bedir Gazvesi'ne katılmış olan Ummâre bin Hazm'e sakin ve yumuşak bir ses tonuyla şöyle dedi: "Birisi: "Bu Muhammed nebi olduğunu sanıyor, sizi göklerin işlerinden haber verdiği halde, devesinin nerede olduğunu bilmiyor" demiştir. Allah'a andol-sun! Allah'ın bana öğrettiğinden başka, hiçbir şey bilmiyorum. Allah bana devenin yerini gösterdi. O bu vadidedir. Şöyle ve böyle bir derede, yuları bir ağaca takılı duruyor, gidin ve onu orada bulun."

Onlar da gidip, deveyi orada buldular, Bu olay üzerine çok sinirlenen Ummâre, İbni Lusayt'ı ensesinden tutarak kendi grubundan dışan attı. Bazılarına göre o, bu olaydan sonra tövbe etti. Bazılarına göre de onun ruhu ölümüne dek şirk ve nifakla iç içeydi.

Ebu Zer Olmalı?!

Ebu Zer güçsüzleşen devesini çölde bırakıp, yolluğunu sırtına alarak yayan harekete geçmişti. Suskun, tenha, güneşin yakıcı ateşi altında, cömertçe adımlarla, ufuğun kararlı bakışları karşısında çok susamış bir haldeyken, yorgun ağır adımlarıyla, çöldeki ümit verici dostlannın bineklerinin ayak izlerini yorgun bakışlarıyla anyor, fakat bulamıyordu. Yolda duraksadı. Susuzluk, yorgunluktan, Allah'ın bu çölde kendisini tek

başına bırakıp canım alacağını hissediyordu. Peygamber de: "Sen çölde yalnızken öleceksin" dememiş miydi? diye düşünüyordu.

Yoldan aynlarak, yüksekliklerin gölgesinde az da olsa dinlenmek, bir taş yarığı veya gölcükte biraz da olsa su bulmak için oralara gitti. Bu sırada küçük bir gölcükte su buldu. Yorgun gözleri sevinçten parladı. Ruhu ümitle güçlendi. Fakat içmedi: "Bu kuru ve kızgın çölde kuşkusuz 30 bin kişi ve binek

su bulamamış olabilir. Müslümanlan, susuzluk ölüm eşiğine getirmiş olabilir. Büyük dostum da susamıştır. Ben bunu içmeyeyim de ona götüreyim." diye söylendi.

Ebu Zer, susamış haliyle, ümit dolu kalple yola koyuldu. Çölün göğsünü yararak ilerliyordu. Ordu bir menzilde konaklamıştı. Onlardan birisi, çölün derinliklerinde güneş ışınlannın yağmuru altında Medine yolu tarafından gelen bir karaltıyı gördü. Dikkat edince, "... bir insan., yayan..." diye haykırdı: "Ya Rasulullah bu adam tek başına geliyor." Peygamber ümit ve sevinç dolu bir ses tonuyla: "Ebu Zer olmalı!" dedi.

Müslümanlar şaşkın bir şekilde bu yalnız yayaya bakıyorlardı. Aniden şevkle haykıdılar: "Ya Rasulullah, vallahi bu Ebu Zer'dir!" Peygamber kendi samimi dostunun vefasından dolayı çok sevinip şöyle dedi: "Allah Ebu Zer'e rahmet eylesin. O, yalnız gezer, yalnız ölür ve yalnız bir şekilde dirilir."

Tebuk Sının

Zorluk ordusu sınıra ulaştı. Tebuk adlı bayındır bir yerde konakladı. Fakat düşmandan bir haber yoktu. Ya Nebatî tücca-nn haberi asılsızdı, ya sınır bölgesindeki normal askeri grupların hareketini, Müslümanlara saldırıya hazırlık yapan düşman ordusu diye nitelemişlerdi, ya da bir yığınak ve komplo söz-konusuydu gerçekten. Çünkü önceki yıl, İslam ordusu Mûte savaşında 3 bin kişiydi, şimdiyse 30 bin kişi olmuştu. Onlann tahminlerinin aksine Peygamber, böyle büyük bir güçle, hızla sınıra yerleşmişti. 30 bin kişiyle -ki 3 bini Mûte savaşında öyle bir üstün güçlü 200 bin Rum ve Arap savaşçısıyla savaşmışlardı ki herkes hayrete kapılmıştı- karşılaşmayı çıkarlarına uygun bulmayıp, dönmüş olabilirlerdi.

Peygamber on gün Tebuk'da kaldı. Bizans imparatorluğu sınırlarında askerî-siyasî gövde gösterisinde bulunarak, dolaylı ve dolaysız olarak Rumlann etkisi

altında kalmış olan Arap ka-

hilelerinin başkanlarını teslim almak, kendi fikrî (İslam), siyasî (antlaşma) ya da askerî (teslim) etkisi altında bulundurarak bu bölgede Rumlann; askerî, siyasî dinî otoritesinin yerine geçmek istiyordu.

Hıristiyanlığı benimseyen Eyle kabilesi, Rum İmparatorluğunun 'uydusu' sayılıyordu. Peygamber, kabilenin büyüğü olan Yuhanna bin Rû'be'yi çağırdığında, göğsünde altında bir haç takılı olduğu halde Peygamber'e geldi. Peygamber de Eyle kabilesini kendi siyasî himayesi altına aldı. Yuhanna, kavminin teslimiyetini yıllık 300 dinar cizye ödemek şartıyla kabul etti. Bu siyasî antlaşma metni şöyledir:

"Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla,

Bu Allah'ın ve Resulullah Muhammed'in, Yuhanna bin Rû'be ile Eyle halkı için tanımış olduğu bir emandır. Onlann gemileri, kervanlan, karada ve denizde, Allah'ın ve Peygamber'in zimmetinde (koruması altında)dir. Şam halkı, Yemen halkı, Bahreyn halkı ve onlarla birlikte o-lan herkesi kapsar. Onlardan birisi kötü bir işe başvurursa serveti varlığına perde/sığınak teşkil etmez. Gerek su almak istiyenin, gerekse denizde veya karada dilediği yere gitmek isteyenin engellenmesi helal olmayacaktır."

Antlaşma sonunda Peygamber kendi ridasını (abasını), akdi yapana (Eyle halkına) hediye etti.

Cerba ve Ezreh halkı da gelip, cizye üzere banş yaptı. Böylece Peygamber, savaş yapmadan, kuzeyin hassas bölgesindeki Rum sınırlannda, kendi siyasî otoritesini yerleştirmiş oldu.

Ukeydir'in Esir Edilmesi

Dûmetu'l-Cendel bölgesi, sınınn en zayıf noktasıydı. Bu bölgenin emiri Ukeydir bin Abdülmelik Hıristiyan olduğu için Roma İmparatorunun yardımıyla saldınya geçme ihtimali vardı. Peygamber Halid bin Velid'i 500 süvariyle birlikte ona gön-

derdi ve dedi ki: "Onunla, öküz avlar bir durumda karşıla-caksm."

Ukeydir, saf ve ay ışığıyla aydınlanmış bir gecede karısıyla birlikte sarayın damında oturmuştu. Bir öküz boynuzlarıyla kapıya vuruyordu. Kadın: "Sen hiç böyle bir şey gördün mü?" dedi. O da: "Allah'a andolsun ki hayır..." Kadın: "Peki bunu kim bırakmıştır?" dedi. O da: "Hiç kimse" dedi. Daha sonra aşağıya inerek, atının eğerlenmesini istedi. Atına binerek kardeşi Hassan ve birkaç akrabasıyla dışarı çıktı. Halid'in tuzağına düştü ve Hassan öldürüldü. Ukeydir

ise esir alındı. Onun zerbeft (altın telli) bir giysisi vardı. Halid onun giysisini kendisi Peygamber'e varmadan önce gönderdi.

Şahane zerbeft abayı Peygamber'e götürdüler. Müslümanlar şaşkınlıkla ona el sürüyorlardı. Onun inceliği, güzelliği, paha biçilmezliğinden dolayı hayret etmekteydiler. Peygamber: "Bundan hoşlanıyor musunuz?" diye sordu ve şöyle dedi: "Muhammed'in hayıtını elinde bulundurana andolsun ki Sa'd bin Mu'az'm cennetteki giysileri bundan daha güzeldir."

Halid, Ukeydir'i Medine'ye getirdi. Peygamber cizye üzere onunla barış yaptı. Buceyr bin Bucere Peygamber'in Halid'e: "Onu öküz avlanmakta olduğu sırada bulacaksın" dediğini hatırlattı. İşte o gece bir öküz onun saraydan dışan çıkmasını sağlayarak, Peygamber'in sözünün doğrulanmasına sebep oldu.

Dönüş Yaparken

Peygamber, Medine'ye dönmeye karar verdi. Abdulah bin Mes'ud diyor ki: "Ordunun bir kenarında bir ateş şulesi gördüm. Ne olduğunu öğrenmek için oraya gittim. Peygamber, Ebu Bekir ve Ömer'in, şehid edilen Abdullah Zu'1-Bicâdeyn el-Muzeni(158) için bir mezar kazdıklarını, Peygamber'in de meza-

158- "Zu'1-Bicâdeyn" diye adlandırma çok ilginçtir. Beccad sert çizgili aba anlamındadır. O İslam uğruna ailesinin sevgisini kaybetti. Onu pek

nn içinde durup Ebu Bekir ve Ömer'e: "Kardeşinizi buraya getirin" dediğini, o ikisinin de cenazeyi mezara indirdiğini, Peygamber'in ise onu bizzat alarak yatırdığını, mezarın üzerini örttüğünü: "İlahi, ben ondan razıyım, sen de ondan razı ol" dediğini gördüm." Bu olayı hayretle seyreden Abdullah bin Mes'ud heyecanlanarak şöyle diyordu: "Keşke bu mezarın sahibi ben olsaydım.

Peygamber'e Karşı Terör Teşebbüsü

Oniki veya onbeş kişilik grup, yolun üzerinden bir geçitte pusu kurarak, yolun dar oluşundan dolayı Peygamber'i rahatça hedef almak istediler. Peygamber bu komployu anlayıp, Hu-zeyfe'yi onları defetmek için görevlendirdi.

Ebu Ruhm Gıffarî, Peygamber'in yanında bineğiyle hareket etmekteydi. Bir anda uykuya dalıp Peygamber'e çaptı. Onun "ah" sesiyle uyandı. Devesinin Peygamber'in bineğine çarpıp, onun ayağını incittiğini anladı. Üzülerek durdu ve: "Beni bağışla" dedi. Peygamber'se yumuşaklıkla: "Yoluna devam et" dedi. Onun tekrar uykuya dalmaması için Gıffar kabilesindeki kimselerin işledikleri suçlar hakkında onunla konuşmaya başladı.

Peygamber Dırar Mescidini Yaktırıyor

Ordu Evân (Uvan, Uran)'a vardı. Burasının Medine'yle me-

çok sıkıştırdılar. O da çareyi Medine'ye kaçışta ve akrabalarıyla birlikte yaşamada buldu. O sadece bir biccad giyinmiş olduğu halde Medine yolunu tuttu. Bu öylesine yıpranmış ve eskimişti ki Medine'ye yakın bir yerde tamamen iki parçaya bölündü. O da bir parçasını omu-zuna atıp, böyle bir durumda Peygamber'e vardı. Peygamber herkese şartlara uygun bir ad taktığı

gibi, onu da gördüğünde "Zu'1-Bicâdeyn" ("iki beccad sahibi") diye hitap etti. Ve bu unvanla ün yaptı.

274

275

safesi bir saat kadardı. Münafıklardan oniki kişi°59) burada din adı altında toplanarak, İslam'ın hakikatlerini istedikleri şekilde değiştirmek, Müslümanları birbirine düşürmek, kendi alçakça emellerini İslam'ın akide ve ayetlerine uygun yorumlamak için bir üs yapmışlardı. Bunlar üslerini takdis etmek için mescid diye adlandırmışlardı. Tebuk'e hareketten önce Peygamber'e gelerek şöyle demişlerdi: "Biz, hastalar ve güçsüzlere, kışın ve yağmurlu geceler için bir mescid yaptık. Senin orada namaz kılmanı çok istiyoruz." Peygamber'se: "Benim şimdi yolculuğum ve işlerim var. înşaallah dönüşte size gelir ve orada sizinle namaz kılanm" demişti. Fakat Peygamber onlann komplosundan ve gizledikleri art niyetlerinden haberdar edilince, Malik bin Duhşem ile Maan bin Adiyy (ya da Kardeşi Asım)'yi görevlendirip, şöyle emir verdi: "Bu mescid ehli, zalimlerdir. Gidin orasını ateşe verin ve yerle bir edin!" Bu ikisi hemen görev yerine gittiler. Malik evine girerek bir hurma dalını yaktı, ellerinde birer meşaleyle oraya giderek ateşe veriler. Münafıklar kaçtılar. Peygamber'in görevlileri mescidi yerle bir etti. Böylece islam tarihinde, İslam gerçeklerini çarpıtmak için inşa edilen ilk cami olan Dırar mescidi Peygamber'in eliyle yakılıp yerle bir edildi. Fakat ondan sonra ona benzer camiler epey inşa edildi.

"Zarar vermek, inkar etmek, mü'minlerin arasını ayırmak, Allah ve Peygamber'ine karşı savaşanlara önceden gözcülük yapmak üzere bir mescid kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik'diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz Allah şahittir." (Tevbe: 107)

Peygamber de Tebuk'ten Medine'ye dönüşünde konakladığı her yerde bir mescid yaptırıyordu.

159- Adlarına Sireic. 2, s. 530) de yer verilmiştir.

Medine'ye Giriş

Ordu Ramazan ayında Medine'ye girdi. Peygamber her gazveden döndükten sonra, her şeyden önce Mescide gidip iki rekat namaz kılar, halkın arasında oturup onlarla konuşurdu. Suç işleyen münafıklar Peygamber'i görmek için Mescide gelip, özür dileyip bağışlanmalannı diliyorlardı(l6o). Peygamber de onları bağışlıyordu.

Münafıkların dışında üç sadık mü'min de hata işlemişlerdi, meyveli hurmalıklann gölgesini, şehrin güzel suyunu; kanlı savaşlara, çölün kızgınlığına tercih etmişlerdi. Onlar da özür dilemek için Peygamber'e geldiler. Ka'b bin Malik, Murare bin Rebî, Hilal bin Umeyye... Ka'b bin Malik, Akabe biatlarına katılmıştı. Diğer ikisi de Bedir'liydi.

Ka'b diyor ki: "Ben utancımdan kavruluyordum. Mescide girdim. Bahane ve

mazaret uydurmak yerine doğrusunu Peygamber'e anlatmaya karar verdim. Çünkü kurtuluş yolunun doğrulukta ve itiraf etmede olduğunu biliyordum." "Peygamber uzaktan beni görünce gazablı bir gülümsemeyle: "Yaklaş!' dedi. Ben de yaklaştım ve karşısında oturdum. "Niçin böyle hareket ettin, sen bize yadım etmek üzere antlaşma yapmamış miydin?'" diye sordu. Dedim ki: "Ya Rasulullah, Allah'a andol-sun, şimdi eğer senden başka birisinin karşısında oturmuş olsaydım, bir mazaret uydurarak gazabından kaçabilirdim diye düşünüyorum... Ama Allah'a andolsun, hiçbir

mazeretim yoktu. Allah'a andolsun seninle birlikte çıkmadığım için suçluyum. Seninle çıkmak için her zamankinden daha uygun bir zamanım ve gücüm vardı" dedim. Peygamber de: "Evet, doğru söyledin, şimdi kalk git, Allah senin hakkında hakemlik edecektir" dedi.

Peygamber kimsenin bunlarla konuşmamasını isteyince, halk bunlardan uzak durmaya başladı. Murare ve Hilal evlerin-

160- Bunların 82 kişi olduğu söylenir.

de oturdular. Fakat genç ve sıcak kanlı, halk sever biri olan Ka'b dayanamayıp, evden dışarı çıkıp sokaklarda dolaşıyor ve namaz kılmak için Mescid'e gidiyordu. Halk tarafından boykot edilmesinden çok rahatsız olmuştu. Sanki yer ve gök susmuştu. Halkın tümü dilsizleşmişti, ne konuşabiliyor ne de duyuyordu. Müslümanlar onlann karşısında sağır ve dilsiz olmuşlardı. Haftalar gelip, geçti. Ka'b böyle acımasız ve ağır suskunluk karşısında boğulur gibi olduğunu hissedip, kendi kendine: "Peygamber'in ziyaretine gider, selam veririm. Belki o da iki dudağını açıp selamımın karşılığını verir" diye düşündü. Namaz sonrası Peygamber oturmuştu. Ka'b onun yakınında namaza durmuştu. Namazı sona erdikten sonra orada oturdu. Göz ucuyla Peygamber'e bakıyordu. Peygamber'in kendine baktığını görünce ona doğru başını çevirdi. Ancak Peygamber yüzünü çevirdi. Ka'b ümitsizce kalkıp tek başına mescidden çıktı.

Devam ediyor: "Ebu Katade amcaoğlum ve en samimi dos-tumdu. Onunla konuşmak ümidiyle bağının duvarının üzerine fırlayıp selam verdim. Allah'a andolsun, o selamımın cevabını vermedi. Ona dedim ki: Ey Ebu Katade, Allah'a and veririm, acaba Allah'ı ve Rasûlünü sevdiğimi bilmiyor musun?... Sustu. Tekrar ettim, and içtim... Sustu. Sözümü tekrarladım, and verdim, yine sustu. Tekrar ettim ve and verdim. Dedi ki: "Allah ve Rasulü daha iyi bilendir."

îki gözü yaşla doldu. Canı çok sıkılmıştı. Dvıvardan aşağı atladı. Çok üzgündü. Hedefsizce pazarda yürümeye başladı. Bu arada Şam'dan Medine'ye satış için buğday getiren Nebatlı birisi Ka'b'ı arıyordu. Halk ona Ka'b'ı gösterdi. Adam Ka'b'a bir mektup verdi. Gassan emiri ipek üzerine kendisi için bir mektup yazmıştı. Mektubun içeriği şöyleydi: "Bana iletilen haberlere göre dostun sana zulüm yapıyormuş. Allah seni üzüntü ve alçaklık evine yerleştirmemiştir. Bize gel, sana adaletli ve eşitlik üzere davranırız. Rızık ve gelirimize de ortak olursun."

Ka'b mektubu okuyup sinirlendi ve: "Bu da bir başka talih-

sizlik! Ben öyle bir iş yapmışım ki, şirk ehli birisi bana karşı ta-mahlanmıştır" dedi ve oradaki bir tandıra giderek mektubu a-teşin içine attı.

Onlann halk tarafından boykot edilişinden kırk gün geçmişti. Peygamber'in temsilcisi gelip, onlara dedi ki: "Rasulullah karılarınızdan da uzaklaşmanızı emretmiştir."

Ka'b: "Eşimi boşayayım mı?" diye sorunca: "Hayır... sadece ondan uzaklaş ve onunla yakın temasta bulunma" dedi. Ka'b diyor ki: "Kanma dedim ki: 'Allah bu iş için hüküm verinceye dek ailenin yanına git.' Hilal bin Umeyye'nin eşi Peygamber'e gelerek şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Hilal yıpranmış bir ihtiyardır, bir bakıcısı da yoktur. Ona hizmet etmek için kalmama müsade etmez misin?" O da... "Hayır... Sadece seninle yakın temasa geçmesin!" dedi. Kadın da cevaben: "Ya Rasulullah, onun için çekiciliğim yoktur" dedi.

Eşinden de uzak tutulan Ka'b, evini terk edip, şehir kena-nndaki Sel dağı eteğinde bir çadır kurdu. Orada yalnız yaşamaya başladı. Bu üçünün de işi çok zorlaşü. Yeryüzü bütün genişliğiyle kendilerine dar geldi. Böylece 50 gün gelip geçti. 50. günün sabahı, namazdan sonra bir münadi (seslenici) dağın eteğinden şöyle haykırdı: "Ey Ka'b! sana müjdeler olsun!" Ses dağda yankılandı ve Ka'b onu duydu. Ve kurtulduğunu anladı. Sanki nefes yolu açılmıştı. Şevkle titredi. Kalkıp secdeye kapandı. Mescid'e doğru koştu. Peygamber oturmuştu. Halk, halka şeklinde etrafını çevirmişti Herkes bu üç kişiyi konuşuyordu. Ka'b içeriye girdi. O diyor ki: "Mescid'e girdiğimde, Talha bin Ubeydullah koşarak beni tebrik etti. Muhacirlerden sadece o bana böyle davrandı. Ben ise onun bu lütfunu hiçbir zaman unutamam. Peygamber'e yaklaştım. Çehresi sevinçten parlıyordu. Dedi ki: "Anandan doğduğun günden beri hayatının en iyi günü bu gündür, sana müjdeler olsun."

"Dedim ki: "Ya Rasulullah! Bu, senin katından mı yoksa Allah katından mı?!..." "Hayır... Allah katından" dedi. Peygamber bir müjdeyle müjdelendiğinde yüzü ay parçası gibi olurdu.

278

279

Onun bu halini biz tanırdık. Onun karşısında oturup dedim ki: "Ya Rasulullah! Allah karşısındaki tövbemin göstergesi olarak servetimi kendimden uzaklaştırmak istiyorum. Allah ve Rasulü yolunda sadaka vermek istiyorum." Peygamber'se: "Servetinin bir bölümünü saklasan, kendin için daha iyi olur" dedi. Dedim ki: "Hayber payımı kendime saklanm... Ya Rasulullah, Allah doğru söylediğim için beni kurtardı. Tövbem, hayatımın sonuna dek doğrudan başka bir söz söylememem olacak."

Bu üçünün bağışlanması hakkında ayet bu noktaya değinmiştir.

"Andolsun ki Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kaVbleri kaymak üzere iken Peygamber'e uyan Muhacirlerle Ensar'm ve Peygamber'in tevbelerini kabul etti. Tev-belerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli

olduğu için kabul etmiştir. Bütün genişliğine rağmen yer onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp, Allah'tan başka sığınacak kimse olmadığını anlayan, savaştan geri kalmış üç kişinin tevbesini kabul etti. Allah, tevbe ettikleri için onların tevbesini kabul etmiştir. Çünkü, O, tevbeleri kabul eden ve merhametli olandır." (Tevbe; 117-118)

Bu üç kişiye karşılık, diğerleri Ka'b bin Malik'in dediğine göre, "kendi işlerini örtbas etmek için mazaretler uydurup, yalan yeminde" bulunuyorlardı. Peygamber de onların sözlerine inandığını, mazaretlerini kabul ettiğini, onlardan razı olduğunu ifade eder gibi davranıyordu. Onlar hakkında inen şu ayet, haklarında söylediği ye müjdelediği en kötü şeydir:

"Döndüğünüzde kendilerine çıkışmamanız için, Allah 'ayemin edeceklerdir. Siz onlardan yüz çevirin, çünkü pistirler. Yaptıklarının karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir. Kendilerinden hoşnut olasınız diye, size and verirler. Siz onlardan hoşnut olsanız bile, Allah, yoldan çıkmış kimselerden razı olmaz. " (Tevbe; 95-96)

Sakif Antlaşması

Tebuk'ten dönüşten birkaç gün sonra, bir Sakif delegesi Medine'ye geldi. Urve bin Mes'ud'un Taifte haince öldürülüşünden sonra Medine'yle Taif ilişkileri tehlikeli bir boyut kazanmıştı. Sakif halkı, Peygamber'in Urve'nin intikamını alacağına kanaat getirmişlerdi. Diğer taraftansa Kureyş'le Havazin ve diğer kabileleri Müslüman oldukları için, Taif kendini İslam gücüyle her tarafı çevrili küçük bir ada gibi görüyordu. Özellikle Huneyn savaşının dik kafalı ve yürekli kahramanı Malik bin Avf, çok inançlı ve dürüst bir Müslüman olup, devamlı kendilerine darbe indiriyor, Taif yollarım, meralannı ve otlaklarını emniyetsiz bir hale getiriyordu.

Urve'nin öldürülüşünden bir ay sonra, Sakif halkı yap-tıklannın sonucundan korkuya kapılıp istişareye oturdular. Birbirlerine şöyle diyorlardı: "Can, yol ve hayvanlarınızın güvenliğinin kalmadığını, dışan çıkanın soyulduğunu görmüyor musunuz?"

Nihayet, önceleri gönderdikleri Urve bin Mes'ud gibi birini, temsilci olarak Peygamber'e göndermeye, karar verdiler(l6l). Abd Ya Leyi bin Amr'ı seçip, kararlarını ona bildirdiler. Önceden de Afabın en zeki adamı olan Amr bin Umeyye, Abd Ya Leyl'e danlıp ilişkisini kestiği halde, daha sonra onun evine gidip şöyle demişti: "... Bu adamın (Peygamber'in) konumunun ne olduğunu görüyorsunuz. Arabın hepsi Müslüman olmuştur. Sizin artık onunla savaşacak gücünüz kalmamıştır. Bu nedenle başınızın çaresine bakın."

Bana göre, Abd Ya Lely'in seçilmesinin sebebi, onun Abdul-muttalib hanedanından oluşu, Peygamber'in Taif teyken onun evine gitmesiydi. Abd Ya Leyi, Urve'nin kara kaderinden haberdar olduğundan halkın önerisini kabul etmeyip şöyle dedi:

16i- Urve'nin Sakif tarafından, Peygamber'in görüşmek için görevlendirilmiş olduğu görülüyor ve olayın devamı da bunu ispatlıyor.

280

281

"Bu işi üstlenmem, benimle birlikte başka temsilciler de göndermenize bağlıdır." Onlarda müttefiklerinden iki kişiyi (Hakem bin Amr bin Vehb ve Şurahbil bin Gaylan bin Salim) ve Benî Malikli üç, kişiyi (Osman bin Ebi'l-As, Evs bin Avf, Nu-meyr bin HaTeşe bin Rebi'a) göndermeye karar verdiler. Bunları seçmelerinin nedeni, bu altı kişinin kendi kavimlerini, alman kararlar hakkında ikna edebilmeleriydi.

Banş heyeti Medine yakınına vardı. Ashabın her biri develeri sırasıyla otlatıyorlardı. O gün sıra Muğire bin Şu'be'de idi. O, Sakif heyetini görünce sevincinden dolayı develeri onların önüne bırakıp, Peygamber'e olayı müjdelemek için koşarak gitti. Yolda Ebu Bekir'le karşılaşıp, haberi ona iletti: "Sakifliler gelip, biat ederek Müslüman olmak: Peygamber'in şartlarını kabul edip, karşılığında Peygamber'in kendi kavimleri, beldeleri, mallarıyla ilgili yazılı teminat istiyorlar." Ebu Bekir: "Benden önce Peygamber'e gitmemen, ilk olarak bu haberi ona iletmeme müsade etmem için seni Allah'a yemine davet ediyorum" dedi. Muğire de kabul etti.

Heyet Peygamber'le buluşup, cahiliyye geleneği üzere onu selamladılar. Müslümanlar mescidin bir köşesinde onlar için bir çadır kurdular. Halid bin Sa'id bin el-As onlarla Peygamber arasında arabulucuydu. Heyet; kötümser, yabancı ve sert bir tavır takınıyor, ve henüz bağımsızlıklarına, gelenek ve mez-heblerine sıkı sıkıya bağlı bulunuyordu. Onlan siyasî çıkardan başka hiç-bir sebep Medine'ye gelişe zorlamamıştı. Buna rağmen Peygamber onlara hoşgörülü davranıp, yumuşaklık gösteriyordu.

Peygamber tarafından gönderilen her yemeği Halid bin Sa'id yemeden önce yemiyorlardı. Görüşmelerde de çok tavizsiz davranıyorladı. Başlangıçta islam'ı şu şartla kabul edeceklerini söylediler: Lât putuna üç yıl boyunca kendileri hatırına do-kunulmaması ve imha edilmemesi. Peygamber bu öneriyi reddetti. JDevamında bu süreyi indirdiler. Peygamber bunu da reddetti. Nihayet bir ay mühlet istediler. Peygamber yine reddetti.

Peygamber'in bir an bile olsun putun varlığına tahammül edemeyeceğini anlayınca: "Bizi, onu bizzat ellerimizle kırmaktan muaf tut" dediler. Çünkü ahmak erkeklerin, kadınlann ve gençlerin tutuculuğundan korkuyorlardı. Peygamber bu öneriyi kabul etti. Zira korkuları akla uygundu. Putu imha gayesini güden Peygamber için bir şey farketmezdi. Bu yüzden cahiliyye döneminden beri onlarla dostça ilişki içinde olan ve saygı duyduklan Ebu

Sufyan ile Muğire bin Şu'be'yi Lâfın imhasıyla görevlendirdi. Şakulilerin çok bencil ve kibirli yapıları vardı. Cahilî Arapların tarihinde, onlar bu özelliklerle ün yapmışlardı. Lâfın kırılmasını zoraki kabul ettiklerinden dolayı ister istemez Müslüman olmalıydılar. Fakat onlan bu konuda tereddüte düşüren, onlar için tahammülü ve kabulü zor olan şey 'namaz' idi. Sabah, öğlen, ikindi, akşam, yatsı, her gün birkaç defa baş eğip özellikle toprağa sarılıp, alnı yere koymak kendileri için çok zor bir işti...

Bu onların bedevi büyüklüklerine, şeref, hasiyet ve üstünlük taslama özelliklerine -ki çok kutsal ve saygın bir şeydi- aykırı olup şahsiyetlerini ortadan kaldırıyordu.

Bu yüzden namazı kılmaktan muaf tutulmalarım istediler. Peygamber'se "sizi putunuzu kendi ellerinizle kırmanızdan muaf aıtuyorum. Ancak namazı olmayan dinin hayrı yoktur" dedi. Onlar da çaresiz kalarak şöyle dediler: "Ey Muhammed, biz her ne kadar alçaklık olsa da namazı senin için kılarız!"

Böylece onlar da Müslüman oldular. Hukukî ve siyasî bir antlaşma metni sayılan mektup, Peygamber'ce hazırlanıp Halid bin Sa'id tarafından yazıldı. Mektubun metni şöyledir:

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

Allah Rasulü Muhammed'den mü'minlere: Şüphesiz Vecc (Taif civan)'in avları avlanmaz, dikenli ağaçları bile kesilmez. Bunlardan bir iş yapan olursa ona celde vurulur ve onun elbiseleri çıkartılır. Eğer bu haddî tecavüz ederse o kimse yakalanır ve Peygamber Muhammed'e götürülür. İşte bu Muhammed Rasulullah'ın emridir.

Bu Rasul Muhammed b. Abdullah'ın emridir. Hiç kimse sı-

nırı aşmamalıdır. Şayet tecavüz ederse, Muhammed Rasulullah'ın emrettiği şeyde kendine zulmetmiş olur. "(l62-)

Bu sırada Ebu Bekir, Osman bin Ebi'1-As'ı işaret ederek Peygamber'e şöyle dedi: "Ben bu genci İslam'ı anlama, Kur'an'ı öğrenme konusunda herkesten daha hırslı ve atılgan görüyorum." Peygamber de onu Taif şehrinin sorumlusu olarak atadı ve hükümetin yeni şartlannı ona açıkayıp, bunları uygulamak üzere ondan söz aldı. Son şartlar şöyleydi: "... Ey Osman, namaz için (herkesi) çabuk topla, halkı en güçsüzüyle ölç, çünkü halk arasından büyük, küçük zayıf ve hastalar vardır."

Temsilciler Ramazan'ın sonuna dek Medine'de kaldılar. Namaz kılıp, oruç tutuyorlardı. Müslümanlarla sıcak bir ilişki içindeydiler. İslam konusunda pek ciddiydiler. Bu temsilcilerden birisinin naklettiğine göre: "Bilal, sahur ve iftar yemeğimizi Peygamber'in yanından getiriyordu. Sahurluk getirdiğinde şöyle diyorduk: 'Fecrin doğduğunu görüyoruz.' Bilal de: 'Ben Peygamber'in yanından

ayrıldığımda sahur yemeği yiyordu' diyor du. Bize iftarlık getirdiğinde: 'Güneşin tamamen batmadığı-görüyoruz.' O da: 'Peygamber iftar yediğinde ben oradaydım o elini kaba sokup, lokma alıyordu' diyordu."

Ramazan ayından sonra, Sakif heyeti, Ebu Sufyan ve Mu-ğire'yle birlikte Taife döndü. Sakif halkı; erkek-kadın dışan çıkıp, temsilcilerinin Medine'deyken ne yaptıklannı öğrenmek istedi. Ebu Sufyan ile Mugire'yi gördüklerinde, İslam ve teslimin sözkonusu olduğunu anladılar. Fakat

temsilcilerinin hareketinden önce onlara tam yetki tanıyıp, yaptıkları antlaşmaya boyun eğeceklerine dair söz vermişlerdi. Bundan başka ne yapabilirlerdi?! Şehre girerken Muğire, Ebu Sufyan'ın ön ayak olmasını istedi. Ebu Sufyan kabul etmeyip, şöyle dedi: "Sen kendi kavmine dahil ol (onlarla ilgilen)!" Muğire ile Ebu Sufyan, Lât mabedine yaklaştılar. Lafın haremi sayılan ve Kabe'yi taklid olarak haramlığı niteleyen sınırdan geçtiler. Mugire'nin elinde bir kazma vardı. Cahilî geleneğin vefalı ve tutucu-yobaz savu-

162- İbn-i Hişam (c. 2, S.228).

nuculan olan Sakif in gururlu ve mutaassıp halkı, Lâfın mabedi etrafında toplanmışlardı. Musibetin büyüklüğü kederin şiddeti herkesi susturmuştu. Acı düğümü nefes yollannı tıkamıştı. Kadınlar sessizce ağlıyor, meraklı ve korku dolu gözleriyle bu korkunç olaya bakıyorlardı. Fakat olayı pek göremiyorlardı. Gökyüzü kararmış gibiydi ve titriyorladı. Muğire'ye karşı tehlike her tarafta pusuya yatmıştı. Kompleksli ve kin dolu sükut; Mugire'yi Lafa varmadan önce Urve'ye ulaştıracak bir ok atışım ya da kılıç darbesini bekliyordu. Urve'nin akrabaları olan Benî Muattib(l63) etrafını kuşatmışlardı. Muğire, Lât'ın üzerinde bulunduğu yüksek yere tırmandı. Kazmayı kaldırdı. Nefesler göğüslerde tutsak oldu, ağızlar açıldı. Sükut; olduğu gibi hareketsiz, hayretler içinde kendine kıvrılarak, taş gibi yerinde durmuştu. Kalplerin sinirli aüş ve çırpınış sesleri duyuluyordu.

Kazma indi. Ruhî düğümler açıldı. Sükut perişan oldu. Büyük bir velvele kalabalığa düşüverdi. Yaşlılar iki elle olayı görmemek için gözlerini kapattılar. Onlar bu durumda olduk-lan halde, suskun ve dertli bir şekilde ağlıyorlardı. Çocuklar kutsal Lâflarına göz diktikleri halde analarının kucaklanna sığındılar. Kadınlar dehşet üzere yüz çevirdiler. İkinci kazma darbesi iniverdi. Kadınlar başlarını açıp saçlarını perişan ettiler. Lât, savunmasız ve suskun bir şekilde kendisinin keder ve özlemi için ölümlerini hisseden çaresiz ve vefalı tapıcılanna hayretle bakıyordu. Kendi sert ve taş kulaklarıyla; perişan, üzgün kadınların sesini, kendisi için okudukları ağıtı duymaz olmuştu:

"Kendi hamimiz ve savunucumuz (Lât) için ağlamak gerikir ki Bu alçak halk iyi kılıç sallamayıp onu teslim ettiler." Böylece Lât, herkesten daha fazla direnen, 23 yıl Muhammed'le savaşan cahiliyyenin büyük putu yerle bir edildi. Onun yok edilmesiyle putlann silsilesi (hanedanı) ortadan kaldırıldı. En son şirk putu, en son Tevhid Peygamberi eliyle yok edildi.

163- Abd Ya Leyl'le birlikte bulunanlar, SakiPle ahitleşmiş Benî Muattib'e mensup Şurahbil ve Hakem idiler.

Lâfın dağılmasıyla Muğire ona ait mallan ve süs eşyaların Ebu Sufyan'ın insiyatifine bıraktı.

Urve'nin ölüdürülüşünden sonra, oğlu Ebu Muleyh, Urve'-nin kardeşinin oğlu Kaarib bin Esved ile birlikte Taif ten Medine'ye kaçıp Müslüman olmuşlardı. Ebu Muleyh Peygamber'den Lâfın servetinden babası Urve'nin borçlarını ödemesini istemişti. Peygamber de kabul etmişti. Kaarib de: "Ya Rasulullah, babam Esved'in borçlannı da öde" dediğinde Peygamber: "Esved müşrik ölmüştür" dedi- Kaarib ise: "Ama onun borçlannı ben ödemeliyim." dediği zaman onun istediğini de kabul etti. Ebu Sufyan da Peygamber'in emri üzere Ur-ve ve Esved'in borçlarım Lâfın servetinden ödedi.

Hacc ve Berae

Bu yıl Medine, askerî olaylar açısından istirahat etmektedir. Fakat siyasî faaliyetler, kabilelerin antlaşmalarının peşpeşe gelişi ve bunların imzalanması, etrafa temsilci ve eğitimcilerin gönderilmesi ve her zamankinden daha sık ve daha fazla olmuştur. Peygamber, bu işlerle çok meşguldür. Zilkade ayı ve Hacc mevsimi gelip çatmıştı. Müslüman ve müşrik kabileler Mekke'ye gitmekteydi. Peygamber, Ebu Bekir ile 300 kişiyi diğerleriyle birlikte Hacc yapmak için gönderdi... Kabe, tüm Arap kabilelerinin eviydi. Bu geleneğe dayalı olarak Peygamber, Hudeybiye antlaşmasını Kureyş'e empoze ettirip, bir sonraki yıl Kureyş, Kabe ve Mekke'ye hakim olduğu halde Hacc yapmıştı. Şimdiyse Arap kabilelerinin çoğunun İslam'a teslim olmalanna rağmen, yine de Peygamber: "Kabe hiçbir kavim ve mezhebin tekelinde değildir" prensibini koruyup, müşrikleri de Hacc merasimini yerine getirmekten alıkoymamıştı.

Fakat artık İslam yanmadanın çoğuna kök salmış, Peygamber'in asıl planı olan: "İslam için tek ve bütüncül bir siyasi üs" elde edilmişti.

Peygamber'in düşüncesini meşgul eden şey, Kabe'nin bir Arap evi değil, Tevhid evi olduğu, kurucusunun da enbiyamn babası, tevhid'in bayraktan, tarihin en büyük put kiram olan İbrahim olduğu halde; cahiliyyenin onu Arap birliğinin sembolü haline getimiiş olduğuydu. Peygamber Kabe'yi İbrahim hareketinin, Tevhid mektebinin simgesi olarak nitelendiriyordu. Şimdiye kadar siyasî çıkar için müşriklerle vaziyeti idare etmişti. Şimdiyse "Hakikat" güçlü olduğu için "çıkar"a ne gerek vardı? Şirk ve cahiliyyenin imhası için çile çeken, öldürülen Müslümanlar; ölüm döşeğine düşmüş olan şirke, Tevhid merkezinde putperestlik hatıralannı canlı tutmaya, Peygamber'in dostlannın yirmiiki yıl boyunca mücadeleleri sonucu kökü kazınan şirkin her yıl geleneklerini ihya etmesine izin vermenin ne gereği vardı?

Acaba müşriklerin Mekke'ye gelişi, putperestlerin Müslümanlarla birlikte Hacc merasimine katılışı İslam'ın siyasî vahdet ve birliğine darbe indimez miydi? Kabe'nin Tevhid'le şirkin ortak kıblesi oluşu, Tevhid simgesinin kutsallığı ve üstünlüğünü bulandırmaz mıydı? Bu çelişkili durum; İslam'ın merkez üssünün Müslüman topluluğun kalbinde ihya edilmesi, yeni islami düşüncenin beyinlerde yerleşmesi, Araplann ruhlanndaki genç imanın kök salmasına darbe indirmez miydi? Peygamber'in ölümünden sonra onun

(şirkin) yeniden canlanma tehlikesini güçlendirmez miydi? Niçin bir dinin kıblesi, o dinin tekelinde bulundurulmasın? Neden İslam'ın daimî düşmanlan İslam ile aym kıbleyi paylaşsınlar? Her tarafta şirk ve putperestlik izleri temizlenirken, niçin Tevhid'in kalbinde ve İslam'ın kıblesinde korunsun?

Bu arada "Berae" sûresinde, Tebuk muhalifleri hakkında ayetler indirilmiştir. Peygamber; kendisiyle müşriklerin bütün antlaşmalanm fesheden, gelecek seneden itibaren o ilkeleri yürürlüğe koyması için kendisini görevlendirilen "sûre"yi, şimdi herkesin Mekke'de toplandığı sırada onlara bildirmeye karar verdi. Müslümanlara! bazısı: "Ya Rasulullah Berae sûre-

sini Ebu Bekir'e ver" dediler. Peygamber'se: "Ailemin dışındaki hiçbir kimse bana temsilen onu yerine getiremiyecektir" dedi. Daha sonra Ali bin Ebu Talib'i çağırıp şöyle dedi: "Berae emirlerini götür, Kurban günü herkesin Mina'da toplandığı sırada halka duyur ve de ki: 'Kafir Cennet'e giremez. Bu yıldan sonra müşrik hacc yapamaz, "Ev'i" çıplak olarak tavaf edemez. Sadece Rasulullah'ın özel bir antlaşmasına sahip olan kimse belirlenmiş zamana kadar orada bulanabilir."

Ali, Berae'nin ilanı, islam'ın müşriklerle olan genel antlaşmalarının feshi için hareket etti. Bu noktayla ilgili olarak şiilere göre ilk önce Ebu Bekir sûreyi halka okumak için görevlendirildi. Fakat vahy, Peygamber'in bu görevi Ebu Bekir'den Ali'ye aktarmasını istemiştir. Bu görüşü Taberi de teyid etmektedir06*. Tarihî ve aklî yaklaşım ve delillere de uygundur. Çünkü tarihçilerin çoğu bu cümleden olarak İbn Hişam ve Taberi (c. 2, s. 382)'nin naklettiklerine göre Berae ayetlerinin indirilişiyle Tebuk gazvesi muhalifleri hakkında inen ayetler aynı zamana rastlar. Bilindiği gibi bu ayetler Ramazan'ın birinden (Tebuk'ten dönüşten) ve ondan 50 gün sonra -(ki o üç kişi bağışlanıp, Müslümanlar da onlarla banştılar ve onlar hakkında: "Andolsun ki Allah, sıkıntılı bir zamanda..." ve münafıklar hakkında: "Döndüğünüzde kendilerine çıkışmamanız için. .." ayetleri- indirildi. Bu ayetler Şevval'den daha geç indirilme-miştir. Binaenaleyh Berae sûresi, güçlü bir ihtimale göre Ebu Bekir'in hareketinden önce indirilmiştir. Tabiatıyla ayetlerin bildirilmesinin en uygun zamanı; bütün müşrik ve Müslüman Arap taifelerinin tüm temsilcilerinin Mekke'de Hacc mevsiminde bulunduğu bir zaman idi. Ve Müslümanlann Hacc emiri

164- Berae suresinin 40. ayeti indiğinde Peygamber onu Ebu Bekir ile

gönderdi. Ebu Bekir Zu'1-Huleyfe'ye vardığında Ali'yi onun peşi sıra gönderdi. Ali ayetleri Ebu Bekir'den alınca Ebu Bekir Peygamber'e geri dönüp sordu: "Ya Rasulullah benim hakkımda bir şeyler mi indirildi?"

Peygamber: "Hayır... fakat ben ya da benden olan birisinden başka kimse onu tebliğ edemez" dedi. (Taberi, c. 2, s.382)

Ebu Bekir olduğu için, sûreyi bildirmekle de görevlendirilmiş olması doğal idi.

Fakat Peygamber, kendisiyle müşrikler arasındaki bütün antlaşmaların feshinin bildirimi için Ali'yi daha uygun buldu. Çünkü o dönemin toplumsal ruhu, düşünce tarzına göre, akrabalık bağı; bütün siyasî-itikâdî bağlardan daha asil, önemli ve yakın idi. Halk, Ali'nin şahsiyetinde Muhammed'in şahsını görüyordu. Ebu Bekir'in şahsiyetindeyse, Muhammed tarafından gönderilen bir görevli özelliğini buluyorlardı. Müşriklerin Hac-cının tahrimi (yasaklanması) Peygamber'in genel antlaşmasının feshi, Haccın eski ve alışılmış geleneklerinin feshi, çok hassas ve önemli bir konu, anormal ve değişik bir hareketti, islam'a bağlanmış Arapların ruhuna egemen olan bu geleneklerin feshinin kendilerince kabullenilmesi çok zordu. Bu nedenlerden dolayı Peygamber, has bir olgu olan bu emri tebliğ etmekle görevli has bir kimseyi; sadece bir görevli değil, kendisinin yakın akrabası olan; halka, olayı bizzat kendi dilinden duyuyor-muş gibi hissetmesini sağlayan bir fert göndermeliydi. Bazı tarihçilerin dediğine göre, sözkonusu sûre Ebu Bekir'in hareketinden iki gün sonra vahyedilmiş olsa bile; doğal olarak bir haberciyle onu Ebu Bekir'e ulaştınp, halka tebliğ etmekle onu görevlendirmeliydi.

Ancak tarihçilerin tümünün görüşüne göre Peygamber: "O-nun ancak Ehl-i Beytim'den birisi yerine getirir" deyip hemen Ali'yi çağırmıştı. Ebu Bekir'i Hacc işleri başkanlığına atamış olduğu gibi, Ali'yi de sûrenin tebliği için görevlendirmiştir. Özellikle Peygamber'in bizzat kendisince Ali'nin temsilci seçildiğinin daha açık ve etkin olarak ispatlanmasını sağlamak için, onu kendi özel -devesi- bineği olan Adba'ya bindirmişti.

Ali hızla Mekke yoluna koyuldu. Yolda Ebu Bekir'e yetişti. Ebu Bekir: "Komutan mısın, emir dinleyen misin?" diye sordu. Ali: "Emir dinleyen" dedi. Daha sonra yola devam ettiler, Mekke'de Ebu Bekir halkla Hacc yaptı. Araplar cahiliyyeye uygun

Hacc merasimini yerine getirdi. Kurban günü gelip çattı. Herkes Mina'çla toplanmıştı. Ali ayağa kalkıp, -Peygamber'in özel temsilcisine merakla ve özenle bakan- binlerce Müslümanla müşrik karşısında yüksek, kesin ve vurucu bir sesle Allah'ın fermanını, Muhammed rehberliğinde bir "ümmef'i oluşturmuş kabilelere bildiriyordu:

"Ey halk, kâfir cennete girmez; müşrik bu yıldan sonra hacc yapamaz; Ev çıplak olarak tavaf edilemez. Peygamber'in herkesle ahdi/anlaşma sonuna kadar geçerlidira65). Halk, kendilerine tebliğ edilen günden

itibaren dört aya kadar kendi beldeleri ve diyarlanna dönmeye fırsatlan vardır. Bundan sonra hiçbir müşrikle ahid ve antlaşma yapılmayacaktır. Peygamberle ahidleri bulunanların ahdi sonuna kadar geçerlidir." O daha sonra "Berae" sûresini okudu:

"Allah ve Rasülünden, antlaşma yaptığınız müşriklere ihtardır. '<166)

Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Bilin ki siz, Allah'ı aciz bırakamazsınız ve Allah, kâfirleri rezil (perişan) edecektir!

Büyük Hacc günü, Allah ve Rasülünden insanlara tebliğdir: Allah ve Rasulü puta tapanlardan uzaktır. Eğer tevbe ederseniz, bu sizin için daha iyidir. Ve eğer dönerseniz bilin ki siz Allah 'ı aciz bırakacak değilsiniz! (Ey Muhammed) kâfirleri acı bir azab ile müjdele.

Ancak andlaşma yaptığınız müşriklerden, şartlara

165- Maksad: Peygamber'in ilan ettiği duyumdur: "Hiç kimse Kabe'ye gelmekten sakındırılamaz. Hiç kimse haram ayda korkmamalıdır." Bu, onunla müşrikler arasında bir ahid sayılırdı. İşte burada bu ahide son veriliyor. Müslüman olmayan fertler ve kabilelerle yapılmış özel uzun süreli antlaşmaların sona erişi sözkonusu değildir

166- Burada Benî Bekr kabilesi sözkonusudur. Onlar Hudeybiye günü Kureyş'in antlaşmasını kabul ettiler. Huzayl dışında Kureyşliler onu çiğnemediler. Bekriler onu çiğnemedikçe bu antlaşmanın devam etmesine emir verildi.

tam riayet eden ve (antlaşma şartlarından) hiçbir şeyi size eksik bırakmayan ve size karşı hiç kimseye arka çıkmayanların antlaşmalarını, kendilerine tanıdığınız süreye kadar tamamlayın. Çünkü Allah (azabından) korunanları sever.

Haram ayları çıkınca (Allah'a) ortak koşanları nerede bulursanız öldürün; onları yakalayın, hapsedin ve her gözetleme yerinde otur(up) onları bekleyin. Eğer tevbe ederler, namazı kılarlar, zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Çünkü Allah bağışlayandır, esirgeyendir.

Ve eğer ortak koşanlardan biri eman dileyip yanına gelmek isterse, onu yanına al ki, Allah'ın sözünü işitsin; sonra onu güven içinde bulunacağı yere ulaştır. Böyle (yap), çünkü onlar, bilmez bir topluluktur.

Ortak koşanların, Allah'ın yanında ve Rasulünün yanında nasıl antlaşması(16l)

olabilir? Ancak Mescid-i Ha-ram'da antlaştıklarınız hariç. Onlar size dürüst davrandıkça siz de onlara dürüst davranın, çünkü Allah, (günahlardan) korunanları sever.

Evet (Allah ve Rasulü yanında onların) nasıl (ahdi olabilir?) Eğer onlar size galip gelselerdi, sizin hakkınızda ne ant ne de antlaşma gözetmezlerdi Ağızlarıyla sizi razı ederler, fakat kalbleri (sizi) istemez. Çokları da yoldan çıkmıştır.

Allah'ın ayetlerini az bir paraya sattılar da (halkı) O'nun yolundan alıkoydular. Onların yaptıkları, gerçekten de kötüdür!

Birmü'mine karşı ne ant, ne de antlaşma gözetmezler. İşte saldırganlar onlardır.

Eğer tevbe ederler, namazı kılarlar ve zekatı verirlerse, dinde sizin kardeşlerinizdirler. Biz, bilen bir kavme ayetleri böyle uzun uzun açıklıyoruz.

167- Metindeki "Ahd": İki kabile arasındaki antlaşma ve kumlan bağ anlamındadır.

290

291

Eğer antlaşma yaptıktan sonra antlamı bozarlar ve dininize dil uzatırlarsa, o küfür önderleriyle hemen savaşın. Çünkü onların antları yoktur; belki (böylece küfürden) vazgeçerler.

Antlarını bozan, Rasulü (Mekke'den) çıkarmağa yeltenen ve ilk önce kendileri (sizinle savaşa) başlamış olan bir kavimle savaşmayacak mısınız? Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer gerçekten inanan insanlar iseniz, kendisinden korkmanıza en layık olan Allah 'tır.

Onlarla savaşın ki Allah, sizin ellerinizle onlara azab etsin, onları rezil etsin, sizi onlara üstün getirsin ve mü'minlerin göğüslerini ferahlandırsın; yüreklerinin öfkesini gidersin. Allah, dilediğinin tevbesini kabul eder. Allah bilendir, hikmet sahibidir.

Yoksa siz, Allah içinizden cihad eden ve Allah'tan, Rasûlünden ve müminlerden başkasını kendisine sırdaş edinmeyenleri bilmeden, bırakılacağınızı mı sandınız?Allah yaptıklarınızı haber almaktadır.

(Allah'a) ortak koşanlar, nefislerinin küfrünü göre göre Allah'ın mescidlerini onarmazlar. Onların yaptıkları, boşa çıkmıştır. Ve onlar, ateşte ebedi kalacaklardır.

Allah'ın mescidlerini, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı kılan, zekatı veren ve Allah'tan başka kimseden korkmayan (insan)lar onarır. İşte onlar, doğru yolu bulanlardan olabilirler.

(Ey müşrikler siz), bacılara su verme ve Mescid'i Ha-ram'ı onarma (işini yapanı); Allah'a, ahiret gününe inanan ve Allah yolunda cihad edenle bir mi tuttunuz? Bunlar, Allah yanında bir olamazlar. Allah, zalimler topluluğuna yol göstermez.

İnanan, hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanların, Allah katında dereceleri daha büyüktür. İşte kurtuluşa erenler onlardır.

Rabbleri onlara, kendisinden bir rahmet, rıza ve içinde sürekli kalacakları nimeti bol cennetleri müjdeler.

Orada ebedi kalacaklardır. Allah, işte büyük mükafat O nun yanındadır!

Ey inananlar, eğer imana karşı küfrü seviyorlarsa babalarınızı ve kardeşlerinizi veliler edinmeyin. Sizden kim onları velî tanır (onları dost tutar)sa işte zalimler onlardır.

De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, düşmesinden korktuğunuz ticaret(iniz),

hoşlandığınız meskenler, size Allah 'tan, Rasûlünden ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevgili ise o halde Allah emrini getirinceye kadar gözetleyin (başınıza gelecekleri göreceksiniz)! Allah, yoldan çıkmış topluluğu (doğru)yola iletmez.

Andolsun Allah size birçok yerde, Huneyn gününde de yardım etmişti. Hani (o gün) çokluğunuz sizi böbürlen-dirmişti. Fakat size hiçbir yarar da sağlamamıştı. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü başınıza dar gelmişti, nihayet bozularak arkanızı dönmüştünüz.

Sonra Allah, Rasulünün ve mü 'minlerin üzerine sekîne-tini (güven veren rahmetini) indirdi, sizin görmediğiniz askerler indirdi ve kafirleri azaba çarptırdı (bozguna uğrattı.) İşte kafirlerin cezası budur!

Sonra Allah, bunun ardından yine dilediğinin tevbesini kabul eder. Allah bağışlayan esirgeyendir.

Ey inananlar, Allah'a ortak koşanlar pisliktir, artık bu yıllarından sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. E-ğer (onların hacca gelmemeleri sonucu iktisadi hayatınız bozulup) yoksulluğa düşmekten korkarsanız; biliniz ki Allah dilerse yakında sizi kendi lütfundan zengin edecektir. Şüphesiz Allah, bilendir, hikmet sahibidir.

Kendilerine Kitab verilenlerden Allah'a ve ahiret gü-

nüne inanmayan, Allah'ın ve Rasulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dinî din edinmeyen kimselerle, küçül(üp boyun eğ)erek elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşın.

Yahudiler: "Uzeyr, Allah'ın oğludur" dediler. Hıristiyanlar da: "Mesih Auah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla geveledikleri sözleridir. (Sözlerini), önceden inkar etmiş (olan müşrik)lerin sözlerine benzetiyorlar. Allah onları kahretsin, nasıl da (haktan batıla) çevriliyorlar!?

Hahamlarını ve rahiblerini Allah'tan ayrı Rabbler edindiler, Meryem oğlu Mesih'i de. Oysa kendilerine yalnız Tek Tanrı olan Allah'a ibadet etmeleri emredilmişti. O'ndan başka tanrı yoktur. O, onların ortak koştukları şeylerden münezzehtir.

Allah 'in nurunu ağızlarıyle söndürmek istiyorlar. Halbuki, kâfirler hoşlanmasa da Allah, mutlaka nurunu tamamlamak ister, (bundan başka bir şeye razı olmaz.)

Müşrikler hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere Peygamber'ini hidayet ve hak dinle gönderen Allah 'tır.

Ey inananlar, hahamlardan ve rahiplerden birçoğu, insanların mallarını haksızlıkla yerler ve (insanları) Allah yolundan çevirirler. Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda sarf etmeyenler var ya, işte onlara acı bir azabı müjdele!

Ogün cehennem ateşinde bunların üzeri ısıtılı(p)pullanır; bunlarla, onların alınları, yanları ve sırtları dağlanır: "İşte nefisleriniz için yığdıklarınız, yığdıklarınızı tadın!" (denir).

Gökleri ve yeri yarattığı gündeki yazısına göre Allah 'in katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haranı (ay)lardır. İşte doğru din budur. O aylar içinde

(konulmuş yasağı çiğneyerek) kendinize zulmetmeyin ve (Allah'a) ortak koşanlar nasıl sizinle topyekün savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekün savaşın ve bilin ki Allah (günahlardan) korunanlarla beraberdir." (Tevbe/ Berae; 1-36)

Ali, bu ayetleri sadece Mina'da değil, her menzilde, heyecanlı ve hararetli bir şekilde tekrarlıyordu. Bu ayetlerin, düşmanlar karşısındaki katılığı ve sertliği ile Ali'nin ruhî ve fikrî yapısıyla özel bir uyum olduğunu, bu yüzden bunların Ebu Bekir değil, Ali tarafından okunması gerektiğini herkes biliyordu.

Himyer Meliklerinin Temsilcileri

Peygamber'in Tebuk'ten dönüşünden sonra Yemen'deki Zu Ruayn, Mearif ve Hamdan'ın küçük Himyer Melikleri: Haris bin Abd Kulal, Nuaym bin Abd Kulal ve Numan. Bunlar, Peygamber'e mektup yazarak Müslüman olduklannı bildirdiler. Peygamber de Mu'az bin Cebel'i bir mektup ile Yemen'e gönderdi. Bu mektup fıkhî ve hukukî açıdan dikkate değerdir. Peygamber, ganimetler, sadakalar, menkul ve gayrî menkul malların ödenmesinin kemiyeti ve keyfiyeti hakkında tafsilatlı bir açıklama yaptıktan sonra, toplumsal-siyasi meselelerden söz edip şöyle diyordu:

"...Hıristiyanlık ve Yahudilik'te bulunanlar cizye ödemelidir. Eğer öderlerse, Allah ve Rasulünün ahdiyle ahitleşmişlerdir. Eğer kabul etmezlerse Allah ve Rasulünün düşmanı olurlar..."

Rasulullah, Zu'ratu Zi Yezen'e: "Benim temsilcilerim sana geldiklerinde onlara iyi ve hayır üzere davran. Mu'az bin Cebel benim temsilcilerimin başkanıdır. O, hoşgörülü ve razı olarak dönmelidir" şeklinde bir mesaj gönderdi.

"Daha sonra, Malik bin Murre er-Rehavî bana dedi ki: "Sen (Zu'rat Zi Yezen) Himyerli olarak ilk defa İslam'ı kabul edip, müşrikleri öldürmüşsün. Seni iyilikle müjdeler, halka hayır ü-

zere davranmanı emrederim. Birbirinize hıyanet etmeyin, birbirinizi horlamayın, aşağılamayın. Rasulullah, zengininiz ve fakirinizin velisidir. Sadaka, ne Muhammed ne de yakınları için helaldir. Sadakalar yoksul Müslümanlara, yolda kalmışlara ödenen zekattan başka bir şey değildir. Vesselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekatuh."

Daha sonra, bilgin ve seçkin sahabisi Mu'az bin Cebel'i Ye-men'e temsilci olarak gönderirken şu tavsiyede bulundu: "Sertlik değil kolaylık tanı; müjdeleyici ol, nefreti arayan değil; sen ehli kitaptan olanlara gidiyorsun. Senden, cennetin anahtan nedir? diye sorarlarsa, tek Allah'tan başka;

ortağı (şeriki) olamayan Allah'tan başka bir ilahın olmadığına şehadettir, de."

Ali Bin Ebu Talibin Seriyyesi

Rebiulevvel'de, Ali bin Ebu Talib'i bir seriyye ile Tayy kabilesine, oradaki putları kırmak için gönderdi. Ali onlara saldırdı ve putlanm kırdı. Gassan emiri Haris bin Ebi Şemr tarafından puta adak yapılan "Rasub" ve "Muhzem" adlı kılıçlan puthane-den aldı. Adiy bin Hatem'in kızkardeşinin de içinde bulunduğu esirlerle Medine'ye geri döndü. Adiyy bin Hatem, Peygamber'in, Araplar içinde herkesten daha çok kendi adını duymaktan nefret ettiğini duymuştu. Adiyy, Hıristiyan olmuştu. Peygamber'in seriyyesinin gelişini duyunca ailesiyle birlikte Şam'a kaçıp, Muhammed'in tehlikesinden dindaşlarınca korunmak istedi.

Müslümanlar Tayy esirlerini Medine'ye getirip, Mescid'in yanındaki bir evde sakladılar. Peygamber onlann karşısından geçtiğinde Hatem'in kızı (ünlü Arap cömerdi Hatem Tâ'î) -ki, uzun boylu bir kadındı- ayağa kalkıp şöyle dedi: "Ya Rasulullah! Babam ölmüştür, benim velim de kayıptır. Bana minnet et ki, Allah da sana minnet eylesin." Peygamber de: "Velin kimdir?" dedi. O da: "Adiyy bin Hatem" dedi. Peygamber

de: "Allah ve Rasûlünden kaçan mı?" dedi. -

"Ertesi gün yine Peygamber oradan geçtiğinde sözümü tekrarladım. O da dünkü cevabı tekrarladı. Daha ertesi gün Peygamber oradan geçtiğinde ben ümitsiz olduğum için ayağa kalkmadım. Onun arkasında olan biri bana işaret ederek: "Kalk ve onunla konuş" dedi. Hatem'in kızı yine bir evvelki gün söylediği sözü tekrarladı. Peygamber de: "İstediğini yaparım, fakat seni diyanna götürecek güvenilir birini buluncaya kadar gitmekte acele etme" dedi. O diyor ki: "Peygamber'in peşi sıra gelen, kalkıp konuşmam için bana işaret edenin kim olduğunu sorduğumda: "Ali bin Ebu Talib" dediler."

"Belî ya da Kuzae taifesinin kervanı oraya geldi. Ben de Şam'a kardeşimin yanına gitmek istiyordum. Peygamber de beni giyindirip, bir bineğe bindirdi. Yolculuk masrafını ödeyip, beni Şam'a gönderdi. Kardeşimi Şam'da bulup dedim ki: "Bana göre, o adamla acele görüşmeye gitmelisin. O Peygamber'se kendisiyle görüşen herkes onun fazlından yararlanır. Eğer kral ise senin Yemen'deki izzetin ayaklar altına alınmaz ve sen, yerini bulursun."

Peygamber'in cömertliği, Hatem'in kızının sözleri üzerine Adiyy süratle Şam'dan hareket edip Medine'ye geldi. "Mes-cid'de Peygamber'in yanına gittim. Selamladım. "Bu kimdir?" diye sordu. "Adiyy bin Hatem" dedim. Peygamber'in çehresi sevinçten aydınlandı. Hemen kalkıp beni evine götürdü. Allah'a andolsun yolda birlikte yürürken ihtiyar ve güçsüz bir kadın onu görüp uzun

bir süre Peygamberle konuştu. Kendi kendime şöyle dedim: Vallahi bu adam kral değildir. İran Hüsrevi ve Rum Kayser'ine de benzemiyor.

O daha sonra beni evine götürdü ve hurma lifinden doldurulmuş bir deri yatağı bana verip: "Üzerine otur" dedi. Bense: "Olmaz, sen onun üzerine otur" dedim. O da "...hayır... sen" dedi. Ben de onun üzerine oturdum. O

da yerde oturdu. Yine de kendi kendime dedim ki: "Allah'a andolsun, bu kralın yapacağı iş değildir." O daha sonra şöyle dedi: "Ey Adiyy bin Ha-

tem, sen Rekusî068-1 değil miydin?" "Evet" dedim. Dedi ki: "Sen kavmin içinde ganimetlerin dörtte birini alan değil misia?" "Evet" dedim. O da: "Bu, dinine göre de helal değildi" dedi. Ben de: "Allah'a andolsun, evet" dedim. Bunun üzerine onun gönderilmiş bir Peygamber olduğunu, bilinmeyenleri bildiğini hissettim. Daha sonra şöyle dedi: "Ey Adiyy, senin bu dine girişini engelleyen şey, bu ümmetin muhtaç (yoksul) olduğunu görmen olabilirdi. Allah'a andolsun, pek yakında bunların arasında servet öylesine çoğalacak ki, sadaka vermek için kimse bulunamayacak. Bu dini kabul etmemenin sebebi düşman-lannın çokluğu yanında, sayılarının azlığı da olabilirdi. Allah'a andolsun ki, pek yakında bir kadının korkmadan Kadisiy-ye'den deve üstünde hareket ederek, bu ev'i ziyaret edeceğini duyacaksın. Belki de bu dine girmeni engelleyen şey, hükümet ve otoritenin başkalannın elinde olduğunu görmendir. Fakat Allah'a andolsun, pek yakında Babil beldesinin beyaz saraylarının kapılan açılacaktır" dedi. Ben de Müslüman oldum."

Peygamber'in tahminleri gerçekleşti. Adiyy diyor ki: "Onun iki vaadi doğrulandı. Üçüncüsü hâlâ gerçekleşmedi. Fakat kuşkusuz doğrulanacaktır. Babil'in beyaz sarayları da fethedildi. Bir kadının Kadisiyye'den deveye binmiş halde hareket edip korkmadan çölleri geride bırakıp Hacc yaptığını gördüm. Allah'a andolsun, üçüncüsü de gerçekleşecektir. Servetler öylesine her taraftan akacak ki, kimse artık muhtaç kalmayacaktır."

Temim Elçileri

Benî Temim kabilesinden büyük bir heyet Medine'ye geldi. Mekke fethinde ve Huneyn savaşında bulunan Akra bin Habis ve Uyeyne bin Hısn da heyet ile gelmişlerdi. Heyetin bir diğer üyesi de Hutât idi, ki Peygamber onunla Muaviye bin Ebu Suf-

168- Rekusiyye, Hıristiyanlıkla Sabiiye dini arasıdaki bir mezhebtir.

yan arasında kardeşlik bağı kurdu. Hutât, Muaviye'nin saltanatı zamanında öldü. Muaviye de bu bahaneyle onun mirasına el koydu ve Ferazdak da onu şöyle hicvetti.

"Ey Muaviye, senin baban ve benim amcam bazı miraslar bıraktılar,

Ancak mirasa ikisinin de akrabalan konar. O halde Hutât'ın mirasının hali nedir ki, sen onu yedin. Harb'in (babanın) mirasına da ne olmuş ki kaymağı sana tutmuştur."

Heyetin üyeleri Mescid'e girdi. Küstahça ve sert bir ses tonuyla Peygamber'in evinin kapısının yakınından: "Ey Muhammed bize doğru

dışan çık!" diye bağırdılar. Peygamber onlann azarlayıcı fena bağırtılarından çok rahatsız oldu. Biraz sabredip dışarı çıktı. Dediler ki: "Ey Muhammed, kendi iftihar kaynaklarımızı sana açıklamak için gelmişizdir. Şair ve hatibimize izin ver." Peygamber de: "Hatibinize konuşma izni veriyorum" dedi. Utârid bin Hacib kalkıp, kavminin iftihan konusunda bir hutbe okudu:

"Allah'a şükür olsun ki, o bize fazl ve minnette bulundu. O şükre layıktır. O bize padişahlar tayin etti. Bize büyük servetler bağışladı. Bize iyilikte bulundu. Bizi doğunun en seçkin halkı yaptı. Sayılarımızı herkesten daha fazla yaptı. Servet konusunda herkesten daha çok bize servet verdi. Halk arasında bizimle eşlik edecek kim var? Biz halka baş değil miyiz? Onlara süt değil miyiz? Kimin iftihar ve övünç kaynağı bizimkinden daha fazla ise saydıklanmızı o da saysın. Biz istesek, saydıklarımızı çoğaltabiliriz. Fakat onun bize bağışladıkları konu-

169- Burada melik (padişah); yeri (arazisi) ve merkebi (bineği) olan kimsedir. Bu, melikle mülk arasında sosyolojik, tarihî ve manevî bağın olduğunu ve ayrıca tarihte siyasî güç olduğunu gösteriyor. Bu derin ve değerli bir tartışma konusudur. Dil bilimde araştırmacıya gizli yolların bulunduğunu ve ona kılavuzluk edebileceğini ispatlıyor. Nitekim bir kelime, isim ve terimden esinlenerek söylenmiş olan yeni sözler duymuşumdur. Hatta birçok meçhul şeylerin; bir terimin eski anlam ve mhuna dayanarak, ona yakın kelimeleri tesbit edip, karmaşık ip uçlarını bularak açıklanması mümkün olmuştur.

sunda çok konuşmaktan utanıyoruz. Ancak biz bu konuda ün yapmışız. Bunları söylememizin nedeni, sizin de bizim söylediklerimizin aynısını söylemeniz, bizden daha üstün mev-kiniz varsa, o mevkiyi açıklamanızdır."

Hatip oturdu. Peygamber'in bazen tahammül gücü çok hayret verici seviyedeydi. O bu recezleri ve övünmeleri sakince ve soğukkanlılıkla dinleyip onlann metoduna uygun olarak Sabit bin Kas bin Şemmas'a: "Kalk bu adamın hutbesinin karşılığını ver" buyurdu.

Sabit hemen kalkıp şöyle dedi:

"Allah'a şükürler olsun ki, gökler ve yeryüzünün yaratıcısı ve idare edicisidir. Bilgisi ve ilmi komutanlık sahasını kaplamıştır. Var olan her şey onun fazlının dışında değildir. Onun gücü üzere bizi padişahlar yaptı. En iyi halkından bir Rasul seçti: ki, soy açısından en üstün, söz açısından en doğru söyleyendir.

Daha sonra kitabını ona indirdi. Onu kendi halkı için emin kıldı. O dünya halkı arasından Allah tarafından seçilmiş olandır. O daha sonra halkı ona iman etmeye çağırdı. Allah'ın Ra-sûlüne Muhacirler, kavmi, akrabaları

iman ettiler. Onlar soy açısından halkdan üstündürler. Halktan, iyilikseverlik ve amel açısından da üstündürler. Daha sonra, davetini -Rasûl'ün Allah'a çağırması- ilk kabul eden, ona evet diyen bizleriz; biz Allah'ın dostları (Ensar), onun rasûllerinin vezirleriyiz. Allah'a iman edinceye dek halkla savaşırız. Kafir olan herkesle Allah yolunda devamlı cihad ederiz. Onların katli bizce çok kolaydır. Bu sözleri söyleyen benim, kendime, mü'min erkek ve mü'min kadınlara Allah'ın mağfiretini dilerim. Ve's-Selamu Aleykum."

Daha sonra Temim şairi Zibirkan bin Bedr kalkıp kavminin övgülerini şiir şeklinde söyledi:

"Biz kerem sahipleriyiz, hiçbir taife bizimle eşit değildir. Padişahlar bizim aramızdan çıktı. Tapınaklar bizim beldemizde inşa edildi

Kıtlık yıllarında, biz konuklarımıza kızartılmış et yediririz. Yağmurlu bulutların bizlere dostluk kurmadığı yıllarda bile.

Biz zulüm kabul eden değiliz. Bizlerden kimse de zulüm kabul

etmez.

Bu yüzden biz iftiharla başımızı dik tutarız.

Padişahlar bizdendir. Ganimetlerin dörtte biri de bizimdir170-1.

Her ülkeyi ele geçirdiğimizde onu bölüştürüyoruz ve bizim

emir kulumuz oluyorlar." Hassan bin Sabit orada değildi. Peygamber onu çağırdı. Peygamber'in ne istediğini bildiği için yolda gelirken şu şiiri zihninde tasarlıyordu:

"Rasulullah bizim aramıza geldiğinde, Mead ve Rağim kabilesine rağmen onu savunduk.

O bizim evimize geldiğinde biz kılıçlarımızla her mütecaviz ve

zalim karşısında onu koruduk." Mescide vardığında, hemen, Temim şairine şiirle cevap verdi:

"Fihr ve kardeşlerinden olan efendiler, insanlar

Bir sünnet beyan etmişlerdir ki ona uyulur.

Kalbi, ilahın takvası olan ve her hayrı yapan

Her kimse onlara razı olur.

Bir kavimdir ki, savaştıklarında düşmanlara zarar verirler

Taraftarlarına yararlı olmak isterlerse, menfaat verirler.

İşte o, onlarda bir seciyyedir bir tabiattır,

Sonradan icat edilmiş değildir.

Çünkü bil ki halaikin serleri bid'atlerdir.

Eğer onlardan sonra insanlann içinde ileri geçenler olursa

Her bîr geçiş onların en aşağısına ulaşamaz.

Yine Zibirkan, kalkıp Temim'in övüncünü bir şiirle Peygamber'e sayarak açıkladı ve açıkça şöyle dedi:

"Hicaz beldesinde 'Darim' (Beni Temim) gibi bir kabile yoktur. Araplar ve Acemler'e gece baskını yapıp, her bir baskında ganimetlerin dörtte birini alıyoruz!"

170- Cahiliyyede ganimetlerin 1/4 kabile başkanına aittir. Bu geleneğe 'merbâ' denirdi.

300

301

Yine Hassan, ona reddiye olarak hemen yiğitçe bir şiir söyledi:

"Şeref, efendilik, cömertlik, krallık Yüksek yerlerde bulunmak mıdır?

O'nun (Peygamber'in) şerefini oğullarımızın ve kızlarımızın şerefi yaptık.

Kendimizi O'na hoş gösterdik. Kureyş'in liderlerini vurduk. Haşimî sülalesinden Bir hayırlı Nebî doğurduk.

Ey Benî Darim, öğünmeyiniz, zira saydığınız iyilikler Vebal olarak size geri döner. Bize yalan söylüyorsunuz, övünüyorsunuz. Siz, bizim için sütanne veya hizmetçiye benzeyen bir dadısınız.

Eğer gelirseniz kanınız akacak ve malınız Bölüşülmek üzere alınacaktır. Allah'a ortak koşmayın. Müslüman olun ve Yabancılar gibi de giyinmeyin."

Hassan'ın şiirinden sonra, Ağra bin Habis: "Babamın canına andolsun, bu adam muvaffaktır. Hatibi bizim hatibimizden daha iyi hatibdir. Şairi de bizim şairimizden daha şairdir. Bunların sesi bizim sesimizden daha gür ve yüksektir" dedi.

Bu gösterişli hareketlerden sonra hepsi Müslüman oldu. Peygamber onlara hediyeler verdi. Onlann hediyelerini de güler yüzle kabul etti.

Bunlann edebsiz, küstahça sözleri özellikle başlangıçta Peygamber'in evinin ardında feryat etmeleri, Peygamber'i çok rahatsız etmişti. Çünkü bunlar yarı vahşî bir halk idiler. Onlar, medenî halkın konuşmalarına, ilişkilerine, gelenek ve adetlerine aşina değillerdi. Cahiliyye gururu ve kabilevî azimetleri onları daha çirkin ve sert gösteriyordu. Arapların çoğu, özellikle bedeviler böyleydiler.

Peygamber, eşrafı örf ve adetler, Kisra ile Kayservarî geleneklere mücadele ediyor, bağlılarının itikad yönden ıslahı, fikrî

yönden irşadı için çalışıyordu. Özellikle çölde oturan yarı vahşi bedevileri ahlakî yönden; adab-ı muaşeret ve sosyal ilişkilerdeki tavırlarını düzeltip, sert tavırlarını yumuşatmaya çalışıyordu, islam bu işe öylesine önem veriyordu ki, onlann Peygamber'e karşı kaba hareketine, -Ey Muhammed, bize doğru di şan çık demeleri— evinin kapısında bağırma edepsizliğine, başkalanna öğüt olsun diye Kur'an'da yer verildi. Hatta sûrenin birisi 'Hucurât' diye adlandınldı. Bu

ayet onlar hakında indirildi:

"Ey Muhammed, sana odaların ötesinden seslenenlerin çoğu akletmeyen kimselerdir." (Hucurât; 4)

Benî Sa'd Elçisi

Benî Sa'd, Havazin'in bir taifesiydi. Peygamber'in sütannesi, Ebu Zueyb'in kızı Halime bu kabiledendi. Peygamber dört aylıktan beş yaşına kadar, kırda onların arasında büyüdü. Havazin esirlerinin Huneyn savaşından sonra iadesi olayında Peygamber'in; Halime, süt kardeşleri ve bacılan hatırına düşmanlarını bağışlayarak hakkını ve borcunu iade etmeyi dikkate aldığını gördük.

Şimdi Dimam bin Salebe, Benî Sa'd'ın temsilcisi olarak Medine'ye geldi. Devesini Mescid'in önüne çöktürdü. Ashabla birlikte Mescid'te oturan Peygamber'e vardı. Kaba ve çevik bir kişiydi. Saçlannı iki demete ayınp örmüştü, ilerleyip cemaatın karşısında durup, şöyle dedi: "Hanginiz Abdulmuttalib'in oğludur?" Peygamber de "Abdulmuttalib'in oğlu benim" dedi. "Muhammed mi?" dedi. O da: "Evet" dedi. "Ey Abdulmuttalib'in oğlu, ben sana bir soru soracağım, sorum konusunda pek titi-zimdir, bana danlma" dedi. Peygamber de: "Hayır darılmam... istediğini sor" dedi. O da dedi ki: "Seni Allah'a, Allah'ına, senden öncekinin Allah'ına, senden sonra var olanınn Allah'ına yemin ettiririm, acaba Allah seni risalet için mi bize gönder-

mistir?" Peygamber: "Allah'a andolsun evet" dedi. "Seni Allah'ına, senden öncekinin Allah'ına, senden sonra var olanın Allah'ına yemin ettiririm ki, acaba Allah sana bizzat, kendisine tapmamızı, ona ortak koşmamamızı, Allah diye putlara (heykel) tapan babalarımız gibi onlara tapmaktan sakınmamızı emretmeni mi emretmiştir?" diye sordu. Peygamber de: "Allah'a andolsun evet" dedi. O yine de: "Seni Allah'a, Allah'ına ve... Allah sana, bu beş vakit namazı kılmamızı emretmeni mi emretmiştir?" dedi. Peygamber de: "Allah'a andolsun, evet..." dedi. İşte o bu yöntemle İslam'ın bütün farzlanni; zekat, oruç, hacc... vs. sordu ve sorulanın bitirdi. Sonuda güven dolu sert bir ses tonuyla şöyle dedi: "Şehadet ederim ki, Allah'tan başka bir ilah yoktur. Şehadet ederim ki Muhammed Allah'ın Rasûlüdür. Beni sakındırdığın şeylerden sakınacağım, ne onlara bir şey ekleyeceğim ne de eksilteceğim." Daha sonra hemen geri dönüp devesine binip hızlıca Medine'yi terkederek kavmine doğru hareket etti.

Peygamber ağır başlı, entellektüel dipnotlan, kelamcı haşiyeleri olmayan "tam metin", böyle saf ve düz, dal ve budaksız birini gördüğünden dolayı övücü ve hayret dolu bir ses tonuyla şöyle dedi: "Bu iki saçlı adam doğru söylüyorsa cennete girer."

Dimam beldesine vannca halk onun etrafında toplandı. O da hemen topluluğa hitaben haykırdı: "Lât ve Uzza'ya lanet!" "... Hişşşt.... ! Ey Dimam! Pislikten, cüzzamdan, deli olmaktan kork!" dediler. O da: "Yazıklar olsun size, Allah'a andolsun bu ikisinin size ne zaran ne de yaran vardır. Allah, Rasûlünü göndermiştir. Ona bir kitap indirmiştir. O, kitapla sizi bulunduğunuz şartlardan kurtaracaktır" dedi ve imanını halka arzetti. İbn-i îshak'ın dediğine göre: "Allah'a andolsun, o gün geceye varmadan onun taifesinden Müslüman

olmamış ne bir kadın ne de bir erkek kaldı."

İbn-i Abbas diyor ki: "Ben Dimam bin Salebe'den daha üstün bir kabile temsilcisi görmedim."

Ferve bin Amr

Ferve bin Amr Cuzamî, Rumlar tarafından Şam'da bulundurulup Maan ve yöresine hükmediyordu. Müslüman oldu. Peygamber'e gönderdiği bir temsilciyle -hediye olarak da bir katır gönderdi- Peygamber'e Müslüman olduğunu bildirdi. Peygamberle savaş halinde olan Rumlar, bu olaydan dolayı çok sinirlendiler ve Herakl'ın (Herakliyous) emri üzere onu tutukladılar ve Muhammed'den dönmezse asılacağına dair tehditte bulundular. Ferve yiğitçe direnip, hapiste cömertçe bir kaside yazıp kansına göndererek, artık bir kukla olmadığını, kavmi içinde büyük bir devrim olduğunu, idealsizlik, hedefsizlik döneminde -altın ve otorite hevası ve hırsı (tutkusu)yla kendilerini yabancı güçlerin kucağına atanlann aksine- kendi insanî öz varlığına geri döndüğünü, yabancımn uysal ve sulu evcil bineği olmayacağını gösterdi.

Ferve'yi Filistin'de kıyı şeridindeki, Afra'ya asmak için götürdüler. Darağacı üstünde aşk ile iman ve cömertlik dolu sakin bir sesle eşi Selma'ya hitaben şöyle dedi:

"Acaba Selma, kocasını Afra suyunun üzerine astıklarını

Ağaçlardan birinin üstünde bulunduğunu gelip görecek mi?

Bir dişi devenin üzerinde ki, o devenin

Anasına hiçbir erkek deve çekilmedi.

O ağaç ki dallan oraklarla kırpılmıştır."

Suyun kenanna götürüp, boynunu vurmak istediklerinde Medine'ye doğru yüzünü çevirip, Müslümanlara hitaben şöyle dedi:

"Yiğit Müslümanlara şu mesajı ulaştır:

Varlığım, kemiklerim Rabbime teslimdir."

Boynunu vurup, Şam'daki Bizans İmparatorluğunun kuklası diğer kabilelerin başkanlarına ve Araplara ibret olsun diye Afra kenarında darağacında sallandırdılar^.

(*) Taberîye göre hapishanede öldü.

Hainin Ölümü

Aynı yılın Zilkade ayında Medine münafıklannın tehlikeli elebaşısı -ki 9 yıl boyunca hiçbir hıyanetten sakınmamıştı- 20 günlük, acı bir can çekişten sonra öldü. îslam, en büyük iç düşmanının şerrinden kurtuldu. Peygamber ona karşı devamlı yumuşak davranıyordu. Onun hainee hareketlerine tahammül ederek, görmezlikten gelip halk arasındaki etkinliği ve kalplerdeki nüfuzunu yok ediyordu. Peygamber bu defa da, kinci düşmanının cenaze namazı kılmışına, onun kefenlenmesine ve defnedilişi merasimine atıldı. Cenaze gömme işi bitikten, mezarın üstünü örttükten sonra da mezarı başında bekledi. Onun bu tumumu mü'minleri hayrete düşürüp, münafıklara kendini sevdirdi. Sert kalpleri de yumuşattı.

Vergi Memurları

Şimdi İslami hükümet yarımadanın tümünü otoritesi altına almıştı. İslâmî hükümet siyasî, askerî, iktisadî sorumlulukların ağır yükünü üstlenmiş bulunuyordu. Medine, dünyanın en büyük kuzey ve doğu imparatorlarının karşısında duran askerî ve siyasî bir merkezdi. Tam böyle bir durumdayken Peygamber vahy dilinden, "mallann sadakasını al" emrini alıyor ve hemen "zekat" toplama memurlarını etrafa gönderiyor.

Hiçbir zaman kanun düzeni, hükümet kaydı kabullenmemiş bedevî Arap kabilelerinden yıllık gelirlerinin onda birini almak/ödetmek pek kolay iş değildi. Ancak İslam'ın siyasî-ma-nevî kuvveti güç kazandığından ilk defa olarak vergi almak için hareket eden Peygamber'in vergi memurları, kabilelerce iyi karşılanıyordu. Sadece çöldeki yarı vahşî, bilinçsiz gruplarla bir iki noktada küçük çatışma çıkıyordu. Her yerde Müslümanlar zekatı, Ehl-i Kitab azınlıkları ise (Yahudi, Hıristiyan, Mecusi-ler ve Sabiiler) üstlendikleri cizyeleri, vergi toplama memurlarına ödüyorlardı. Böylece İslam'ın siyasî, itikadi hükümeti,

güçlü ve dakik ekonomik bir düzene sahip oluyor; siyasî, askerî, iktisadî sorumluluklara geniş olanaklar, yeni ve geniş sorumluluklar eklemekle kalmıyor; bedevî, birbirine düşman ye dağınık kabilelerden Kur'an'a dayalı, tek bir hedefin, tek bir fikrî rehberiyetin, terbiye düzeninin, siyasî düzenin (ümmet) oluşmasını daha bir güçlendiriyordu...

Peygamber'in memurlarının direnişle karşılaştıkları iki olaydan birisi, kendilerine sıra gelmeden önce Temim taifelerinden biri olan Benî Anber'in saldınya geçerek Peygamber'in memurunu beldelerinden dışarı atmalarıydı. Bunun üzerine Peygamber Uyeyne bin Hısn'ı 50 kişiyle birlikte onların üzerine gönderdi. Uyeyne anî bir baskınla onlan dağıttı. 50 esirle Medine'ye geri döndü. Benî Temim Müslümanları Peygamber'e gelerek onunla görüştüler. Peygamber de bir grup esiri salıverdi. Bir diğer grup esiri de fidye karşılığı serbest bıraktı. İkinci olayda Benî Mustalik'in saldırısı üzerine vuku buldu. Peygamber'in temsilcisi kaçarak Medine'ye geri döndü. Ancak hemen kavmin temsilcileri gelerek: "Bir yanlışlık olmuştur, onlar saldırıya değil, karşılamaya çıkmışlardı" dediler. Peygamber de onlann bu iddialarını kabul ederek bir tepki göstermedi.

Ummu Gülsüm'ün Ölümü

Taberî'nin rivayetine göre, Peygamber'in kızı Ummu Gülsüm bu yılın Şaban ayında hayatını yitirdi. Ensarlı kadınlar, bir rivayete göre, Abdulmuttalib'in kızı Safiyye ve Umeys'in kızı Esma onu yıkadı. Ebu Talha Peygamber'in kızını

toprağa vermek için- mezarın içine girdi. Bu yılda önceki yıl gibi Peygamber, elçileri kabul etmek, zekat memurlarını etrafa göndermekle meşguldü. Yapılan siyasî ve askerî faaliyetlerin çoğu güneye, özellikle Yemen'e yönelikti.

ONUNCU YIL

İbrahim'in Ölümü (Onuncu Yılın Rebiulevveli)

Peygamber'in sağ kalan tek kızı Fatıma'ydı. Diğer kızlan ölmüşlerdi. Şimdi de altmış yaşını geçmiş bir babanın çilelerini, dertlerini teselli eden şey, oğlu İbrahim'in güzel yüzüdür. İbrahim bir yaşma basmak üzeredir. Muhammed babacan bakışlarla ona bakıyor. Hareketli hayatının aydınlatıcı ve okşayıcı mumu, İbrahim'in yüzünde kendisine benzerlik hatlarının daha da belirginleştiğini görüyor ve öylesine ümit ve şevkle dolup taşıyordu ki, ondan sözetmeyi, diğerlerinden de o sözleri duymayı çok istiyordu.

Bir gün onu kucağına alıp, sevgili karısı Ayşe'ye götürüyor; Ebu Bekir'in kızının dilinden -ki Muhammed onun konuşmasını çok seviyor- onunla ilgili sözler duymak istiyordu. Çünkü bu sözleri duyması kendisini çok sevindiriyordu. Ayşe'yi şevk ve sevinç dolu bir ses tonuyla çağırıp şöyle diyor: "Ayşe, bak! İbrahim bana ne kadar benziyor!" Fakat Ayşe kıskançlık ateşinden dolayı hırçmlaştığı için, acı ve asık suratlı, soğuk bir ses tonuyla şöyle dedi: "Hayır, hiç de benzemiyor!"

Peygamber ise, yaşından büyük gösteren İbrahim'in güzel vücudu ve masum çehresine bakarak, Ayşe'nin aa cevabını unutmaya çalışıyordu. Fakat yine de Ayşe, Muhammed'in bu ihtiyacını görmezlikten gelerek, İbrahim'in çehresine baba

şefkatiyle bakmaya devam eden Peygamber'in bu tutumuna tahammül edemeyip, tahkir edici bir biçimde şöyle diyor: "Herhangi bir çocuğa bunca süt verilse, bundan daha da büyür!"

Peygamber, hiçbir cevap vermeden geri döndü ve oğlunu okşayarak ruhî sıkıntısını gidermeye çalıştı.

Onun acı ve çile dolu hayatında tek teselli, sevinç, lezzet, lütuf kaynağı İbrahim idi. Siyasî ve askerî keşmekeşten yorgun düştüğünde, kendisini çevreleyen halk kalabalığından canı sıkıldığında -birkaç sayılı dostunun dışında hepsi yabancı aşinalar, denk olmayan ve kendinden uzak olan yakınları idi- ya da ailesi içinde hiç de onu kavrayamayan, yüce ruhunu, güzel, derin, duygusal ve doğal ihtiyaçlarını kendi dar kalıblı anlayışlarından dolayı anlayamayan eşlerinin tutumundan canı sıkıldığında, üzgün bir şekilde şehri terkedip,

üzümlükteki Mari-ye'nin evine gidiyor, oğlunu kucağına alıp, koklayıp öpüyordu ve onunla konuşuyordu. İbrahim'in tatlı ve çocuksu oyunlarını seyrederken hayatın sert ve çirkin oyunlarını unutuyordu. Bu şevk, sevgi ve lütuf abidesinin güzel ve masum çehresinde dün yanın iğrenç nefret edici, bulanık çehresini unutuyordu.. İbrahim, Muhammed'in hayatı olmuştu. Ona muhtaç ve bağlı olmuştu.

Kader yine de bu ibret verici, tarihi yapma risaletini üstlenmiş olan Muhammed gibi birisinden sükunet ve lezzeti esirgemişti. Şimdi nasıl olur da -oysa ömür boyu kanlı çatışmaların, vahşi fırtınaların kucağında bulunmalı, işkence, çile, kan ve tehlikeden başka bir şeye alışmamalıydı- onun güzellik, şevk verici, hayat dolu varlıktan dolayı sevinip, çocuk sahibi

olma lezzetinden dolup taşmasına göz yumabilir? Tehlikelerle kucak kucağa bulunması gereken bir kimseye, nasıl olur da İbrahim'i kucağında bulundurmaya izin verebilir?

İbrahim hastalandı. Yine büyük bir acı ve keder Peygamber'in can-ı gönlünü hedef almıştı. Çocuğun gün geçtikçe hastalığı artıyor ve Muhammed'i daha bir sabırsızlaştırıyordu.

Burada tarih tam olarak Muhammed'in üzerine dikkatini

toplamıştı. Bu büyük ve güçlü ruhu, İbrahim'i kaybetme korkusuyla perişan ve üzgün yapmıştı. Ancak bu günlerde Medine ve yöresindeki bir hurmalıkta Muhammed'ten daha fazla çile çeken hiç de kendisinden söz edilmeyen başka bir ruh vardı; o da Mariye'dir. İbrahim'in anası; bu Mısırlı gurbetçi kadın, kardeşi Şirin'den -ki o da bu şehirde akrabası olmayan, yapayalnız bir cariyedir- başka bir kimsesi yoktu. Mariye ile bu halk arasındaki tek bağ, ölüm saldırısına hedef olmuş İbrahim'di.

Şirin de ibrahim'in gözetilmesinde bacısına yardımcı olmak, onun dertlerini paylaşmak için hurmalığa gitmişti. Ama kader kendi kararını vermiş bulunuyordu.

Peygamber'e İbrahim'in can çekiştiğini haber verdiler.

Peygamber yola koyuldu. Fakat ayaklan yürüme gücünde değildi. Abdurrahman bin AvPın elini tuttu. Bir kaç adım daha attı. Artık yürüyemez oldu. Abdurrahman'ın omuzlarına yaslandı. Abdurrahman ona yürümekte yardımcı oluyordu. Sonunda hurmalığa vardılar. İbrahim hayatının son anlarını yaşıyordu. Peygamber, onu perişan anasının kucağından aldı.

İbrahim, babasının kucağında son nefeslerini alıyordu. Peygamber'in elleri titriyordu. Ağlamamak için uğraşıyordu. Ama başaramıyordu. Bir kelime bulup söylemeye çalışıyordu. Fakat bulamıyordu. Hiçbir söz, Muhammed'in acısını gösteremezdi. Bir an çocuğun sönük ve morarmış yüzüne baktı. Yüreğindeki düğüm öylesine gırtlığını sıkmaktaydı ki, nefes yolunu tıkamış gibiydi. Aniden sabrı taştı ve sabırsızlık iniltisi boğazının tam dibinden yükseldi ve bu cümleyle sükut kırıldı: "Ey İbrahim! Arük senin için elimizden bir şey gelmez!"

Artık ağlamamak elinde değildi. Gözyaşları yağmur gibi akıyordu. Aynı zamanda Rabbinin hoşlanmayacağı bir söz söylemekten sakınmaya çalışıyordu. İbrahim'in anası ve teyzesi yüksek sesle ağlıyorlardı. Muhammed'se can alıcı derdini biraz da olsa azaltacak kelimeler bulmaya çalıştı. Muhammed'in gözyaşı yağmum altında ibrahim canını teslim etmişti...

Peygamber, onun için: "Ey İbrahim, ölüm hak olmasaydı, birbirimize ulaşacağımızın vaadi doğru olmasaydı, senin gamın bizim için daha fazla olurdu." Bu cümleden başka bir teselli kaynağı bulmadı.

Peygamber sakinleşti. Ama derdi her an kendini sabırsız-laştırıyordu. Sevgi ateşi kalp bağlannı yakıyordu. O, acıya tahammül etmeyi seviyordu, şimdi, fakat beceremiyordu. Gözün ağlaması, kalbin tahammülsüzlüğünden endişeliydi. Sanki içinde bir kimse onu bunca sabırsızlığından dolayı kınıyordu. O da buna cevap vererek kendini aklamaya çalışıyordu. Göz yaşları dinmediği halde şöyle dedi: "Göz ağlıyor, kalp sızlıyor, Allah'ı sevindiren şeyden başka bir söz söylemeyeceğiz." Aniden yine ağlamaya başladı. Ve İbrahim'in suskun dudaklarına hasretle baktığı halde, dertlice ineyip şöyle dedi:

"Ey ibrahim! Biz senin için çok üzgünüz."

Peygamber'in dostları, onun böyle sabırsızlaştığmı hiç görmedikleri için hayret içindeydiler. Ve Peygamber'in acınacak durumu onları da çok üzmüştü. Bazıları Peygamber'i sakinleştirmek için onun; halkın, azizlerin ölümünde sakin olup sabretmeleri ve onun için çokça inleyip sızlamaktan sakınmaları gerektiği konusundaki ısrarlı sözlerini hatırlattılar. Bunun üzerine Peygamber de dedi ki: "Ben kimseyi üzgün ve gamlı olmaktan sakındırmadım. Ben sadece inleyip, sızlamayın, dedim. Gam, sevginin ürünüdür. Sevgiye aşina olmayan kimseyle, kimse sevgi üzere ilgilenmez."

O biraz sakinleşti. Mariye ve Şirin çok sabırsızlanmışlardı. Onları teselli etmek için sevgi dolu bir sesle şöyle dedi: "Üzülmeyin, İbrahim'in Cennet'te bir süt annesi var."

Fazl bin Abbas ya da Ummu Burde çocuğun naşını yıkadı. Onu küçücük bir tabut üzerinde 'Baki' mezarlığına götürdüler. Peygamber, Abbas ve diğerleriyle birlikte cenazenin ardından hareket ediyordu. Bâki'de Peygamber, çocuğuna cenaze namazı kıldıktan sonra onu toprağa verdi. Toprakları ibrahim'in üzerine döktüklerinde, Peygamber bakıyordu, ama ağlamıyor-

du. Peygamber, ibrahim'in küçücük mezarı karşısında durarak delik ve topraksız yerlerin doldurulmasını tavsiye etti. Da ha sonra oturup elleriyle evladının mezar topraklarını dikkatle düzeltti ve üzerine su serpti. Parmağıyla mezarın üzerine bir işaret çizdi. Halkın, Peygamber'in bu hareketi üzerine hurafeler icat etmemeleri için şöyle dedi: "Bu işlerin ölü için yarar ya da zaran yoktur. Fakat dirilerin gözleri onunla aydınlatılır. Allah kulunun başladığı işi tamamlamayı sever."

Bâki'den döndü. Hayatının mumu sönmüştü. Onu bu hal çok üzmekteydi.

Şehre girdi. O gün güneş tutuldu. Halk, güneşin ibrahim'in ölümü üzerine tutulduğunu, gündüzün gökyüzünün de Muhammed'in üzülmesiyle kara giyindiğini sandılar.

Peygamber, halkın mucizeden söz ettiğini, göğün lambasının sönüşünü Peygamber'in hayatının mumunun sönmesine bağladığını duyunca, hemen onu tekzib etti ve: "Güneş ve ay Allah'ın yaratıklarındandır. Kimsenin ölümü ve hayatı için husuf ve kusuf (güneş ve ay tutulması) yapmazlar;

ay ya da güneşin tutulduğunu görürseniz Allah'ı anın ve namaz kılın" diye açıklamada bulundu(,).

Bu yıl da da zekatları toplama memurlan etrafa gönderildi. Elçilerin peşpeşe Medine'ye gelmeleri devam etti. Bu cümleden olarak Rumların siyasî sultası altında bulunan Gassan heyeti, Yemen'den gelen Sured bin Abdullah başkanlığındaki Ezd heyeti ve Hıristiyan olan Abdulkays heyeti özel bir önem taşıyordu. Çünkü islam'ın kuzeydeki sorunu yabancı siyasetin nüfuzuydu. Fakat güneyde ise birkaç unsur islam'ın karşısında direniyordu. Bu unsurlar yerli tehlikelerdi. Ayrıca bu bölgenin dinî, sosyal ve pisikolojik boyutu sözkonusu olduğu için bunlarla mücadele, dış siyasî nüfuza karşı mücadeleden daha zordu. Bu, kesin ve büyük bir tecrübi ilkedir; ıslaha ve inkılaba hareketlerin hepsi bunu tecrübe edinmiştir. Asya, Afrika ve La-

(•) el-Hamis c. 2, s. 163.

tin Amerika halklannın son yanm asırdaki kaderlerini belirleyici kıyam ve ayaklanmalara bakıldığımızda, istisnasız hepsinin dış cephe karşısında zafere kavuştuklannı, genellikle iç cepheye karşı yenik düştüklerini, ya da pek az bir başarı elde ettiklerini görürüz.

islam'ın güneydeki gelişimine zorluk çıkaran şeylerden biri de coğrafî faktördür. Arabistan yarımadasının güney bölgeleri Medine'ye en uzak mesafelerdir. Özellikle bu iki mekan arasında kuraklıklar, korkvınç Horat'ın kızgın çölü bulunuyordu. Mesafenin uzaklığı dışında: Dayanılmaz sıcaklık, susuzluk, yerleşim merkezlerinin bulunmayışı, bazen kervanları kendi içinde eriten yumuşak, sıcak ve sonu görülmez kum denizlerinin bulunuşu. Özellikle kızıl ve siyah fırtınalar, büyük kumlu tepeleri yerinden oynatıyor, yeryüzü ve gökyüzünü bulan-dırıyordu. Bu şartlar, Medine ile Yemen arasındaki mesafeyi kat kat daha fazla gösteriyordu.

İslam'ın güneyde gelişmesini zorlaştıran diğer bir unsur da dindir: Güney; dış dünyayla, özellikle Iran ve Habeşistan'la irtibatlı -eskilerden beri o günün en büyük dinlerinin çatışma yeridir, islam'ın doğuş çağı olan 6. ve 7. yüzyıllarda Hıristiyanlık ile Zerdüşt dinlerinin güneyi ele geçirme çalışmaları; orayı Iran ile Rumların askerî-siyasî yansının bir sahası durumuna getirmişti. Sonuç olarak bu her iki din, bu bölgede güçlü üsler elde etmişlerdi.

Üçüncü unsur; güney ve Hicaz, özellikle Mekke ile Yemen arasındaki

kabilelerinin kabilevi ve psikolojik düşmanlıklarıydı. Yemen, çağlar öncesinden itibaren en üstün kültür ve medeniyete sahipti. Yemen ileri ve gelişmiş bir ülkeydi. Nitekim Yunanlılar orasını 'Mutlu Arabistan' diye nitelendiriyorlardı. San'a, büyük bir dış ticaret merkezi, doğu ve batının irtibat noktasıydı. Halbuki Mekke; Iran ile Rumlar arasındaki ticarî yol

üzerine son' asırda kurulmuş bir şehirdi. Yemen halkı da, Ku-reyş'i kendini yeni tanımış bedeviler olarak nitelediriyorlardı. Özellikle Muhammed'in çıkmasıyla Kureyş'in ün ve iftiharı

öylesine artıp yayılmıştı ki, Yemen halkının bunu kabullenmesi çok zorlaşmıştı. Sonuç olarak aralarındaki düşmanlık da kat kat artmıştı. Doğal olarak bunlar, Muhammed'in dininin Yemenli-lerce kabullenişini zorlaştırıyordu. Peygamber de güneydeki sorunların, kuzeydeki sorunlarla aynı olmadığının bilinciydey-di. Peygamber'in kuzeydeki düşmanı, siyasî-askerî, yabancı bir güçtü. Güneyde ise, itikadî ve ruhsal engellerle karşı karşıyaydı. Tabiatıyla bu iki cephedeki mücadele şekli de değişik olacaktı. Bu yüzden Yemen'e gönderdiği mektupların içeriğine rağmen, bu bölgeye gönderdiği görevlilerin çoğu; Ali, Mu'az bin Cebel, Amr bir Hazm ve bunlar gibi sahabeydi.

Ali bin Ebu Talibin Yemen'e Gönderilişi

Bu yıl, Halid bin Velid ile Ali bin Ebu Talib'i, her birini ayrı bir ordu komutanı olarak Yemen'e gönderdi, iki ordunun birbiriyle çakışması ve buluşması halinde Ali'nin komutan olmasına emir verdi. Taberî'ye göre, Peygamber başlangıçta Halid'i Hemedan kabilesini islam'a davet etmesi için Yemen'e gönderdi. Halid, orada altı ay kaldığı halde bir sonuç elde edemeden geri döndü. Daha sonra Ali gönderildi. Ali Yemen'e varınca Benî Hemedan onunla görüştü. Ali, sabah namazından sonra onlarla ordu birliklerini tek safa yeleştirip, karşılarında durdu. Allah'a hamdu senadan sonra, Peygamber'in mektubunu okudu. Hemedan halkı bir günde topyekün Müslüman oldu. Ali, onların Müslüman oluşu haberini Peygamber'e yazdı. Peygamber de onun mektubunu okuyunca sevinçten secdeye kapandı ve daha sonra: "Hemedan'a selam, Hemedan'a selam" dedi. Hemedan'ın islamlaşması Yemen'in islam oluşunun anahtarıydı. Bundan sonra Yemen kabileleri peşpeşe Müslümanlığı kabul etti. Yemen'in Islamlaşmasıyla Peygamber; Arap yarımadasının tümünde islam'ın siyasî vahdetini sağlama yolunda en büyük zaferi elde etmiş oldu.

314

315

Benî Âmir Elçileri

Benî Âmir başkanlarından üç kişi; Peygamber'in tehlikeli ve vahşi düşmam Âmir bin Tufeyl, Erbed bin Kays ve Cebbar bin Selma bu heyetin içindeydi.

Amir, artık çareyi Peygamber'e teslimiyette görüyordu. Fakat içindeki vahşi ve çılgın kin ateşini gizleyemiyordu. Kavmi ona: "Halkın hepsi Müslüman oldu;

sen de Müslüman ol" dediler. O da dedi ki: "Ben, Arabi kendi peşimde sürüklemedikçe rahat edemeyeceğime dair and içmişimdir.

Şu halde ben nasıl olur da bu genç Kureyşli'nin peşine takılabilirim." Daha sonra Erbed'e dedi ki: "Bu adamla görüştüğümüz sırada ben onu meşgul ederken, sen de ona kılıcınla vur!"

Elçiler Peygamber'e geldi. Âmir: "Ey Muhammed benimle dost(171J ol!" diye seslendi. Peygamber'se: "Allah'a söz verme-yinceye, tek Allah'a iman edinceye kadar., hayır..." Âmir, Peygamberle sıcak bir konuşmaya girdi, Erbed'in emrini uygulamasını bekliyordu. Fakat Erbed'in bir şey yapmadığını görünce; şöyle dedi: "Ey Muhammed, benimle yalnız ve başbaşa kal!" Peygamber yine: "Ortağı olmayan tek Allah'a iman etmediğin sürece... hayır..." dedi. Âmir, Erbed'in bu işi yapabilmesinden ümidini kesip, Peygamber tarafından da -kendini Peygamber'e eş değer olarak göstermek için, ikili görüşme çağrısı- isteği reddedilince çok sinirlenip, ayağa kalkarak, küstahça: "Allah'a andolsun, bu şehri sana karşı savaşçı ve binekle doduracağım" diye bağırarak Mescid'ten dışarıya çıktı. Peygamber'se sakin bir şekilde şöyle dua etti: "İlahi beni, Âmir bin Tufeyl'in şerrinden koru."

Peygamber'den aynldıktan sonra Âmir, Erbed'e şöyle dedi: "Yuh olsun sana Erbed! sana verdiğim emir ne oldu? Allah'a

171- Benî Âmir heyetinde: "Haleni": Benimle başbaşa kal ki seninle konuşabileyim: "Hailem": beni dost kabul et. Sanıyorum ki, ilk defa 'haleni' demiş ve Arbed'den ümidini kestiği zaman 'hailem' demiş ve bizzat harekete geçmek istemiştir.

andolsun, yeryüzünde senin dışında hiçbir kişiden hayatım konusunda korkmadım. Allah'a andolsun bundan sonra artık senden korkmayacağım." Erbed dedi ki: "Benim hakımda acele karar verme. Allah'a andolsun, senin emrini uygulamak istediğim zaman, benimle bu adam arasında engel oluyordun. Senden başka kimseyi görmüyordum Şu halde seni mi vuracaktım?"

Heyet geri döndü. Yolda Âmir bir Tufeyl 'taun'a yakalandı, öylesine çaresiz kaldı ki, Benî Selul'lü bir kadının evinde yatağa düştü. Benî Selul kabilesi Araplar arasında kötülük ve alçaklıkla ünlüydü. Kendini kahraman, savaşçı, gururlu ve dillere destan bilen Âmir, Medine'yi Benî Âmir süvarilerinin atlarının nallan altında Muhammed'le dostlannın üzerine yıkmaya gidiyordu. Fakat şimdi savaş alanındaki yiğitler gibi kan içinde kıvranan değil, "Îbni's-Sebil" gibi hasta, güçsüz olarak yol üzerindeki Benî Selul'lü bir kadının evinde taun hastalığından dolayı öleceğini görüyordu. Bu alçaklık öylesine kendini rahatsız ediyor, kalbini hasret ateşiyle yakıyordu ki, acınacak bir halde şöyle haykırdı: "Ey Benî Âmir! Benî Selul'lü bir kadının evinde ölüm, deve yavrusu guddesi

gibi bir guddedir!?"

Yoldaşlan onu toprağa verip, yollarına devam ederek Benî Âmir beldesine vardılar. Halk: "Ey Erbed, oralarda ne haber var?" diye sordu. Dedi ki: "Vallahi hiçbir şey. O bizim öyle bir şeye tapmamızı istedi ki, onun şimdi burada olmasını ve okla vurup öldürmeyi çok isterdim" Erbed bir gün, ya da iki gün sonra, devesini satmaya çıktığında yoldayken bir yıldırım kendisi ve devesi üzerine düştü ve her ikisini de yaktı. Kur'an, Â-

mir'le Erbed'in kaderine kendine özgü bir metod ile -ki cüz'i bir olaydır, genelleştirip, evrenselleştiriyor- şu ayetlerde değiniyor.

"Allah her dişinin rahminde taşıdığını, rahimlerin düşürdüğünü ve alıkoyduğunu bilir. Onun katında her şey bir ölçüye göredir." "... O yıldırımları gönderir de onlarla dilediğini çarpar..." (Ra'd; 8,13)

316

317

Abdulkays Elçisi

Carud bin Âmir (Buşr) Hıristiyan idi. Abdulkays'm temsilcisi olarak Medine'ye geldi. Peygamber onu islam'a davet etti. O dedi ki: "Ey Muhammed, benim dinim var. Fakat ben, dinimi senin için terk ediyorum. Ancak sen yeni dinimin daha evlâ olduğunu bana garanti ediyor musun?" Peygamber: "Evet, Allah'ın seni daha iyisine hidayet edeceğini temin ederim" dedi. O da arkadaşlarıyla birlikte İslam'a teslim oldu ve Peygamber'den binek istedi. Peygamber'se: "Allah'a andolsun sizi bindirecek bir bineğim yok" dedi.

O da dedi ki: "Bizimle sizin beldeniz arasında halka ait, kaybolmuş binekler var. Acaba onlara binip beldemize gidebilir miyiz?" diye sordu. Peygamber de: "Hayır, onlardan sakın, ki ateşin uzamdandır."

Carud, hayatının sonuna dek Müslümanlığında çok inançlıy:dı. Numan bin Munzir'in tahrikleriyle önceki dinlerine dönen kavmine karşı Ridde savaşında islam'a yardım için kıyam etti.

Tayy Elçileri

Tayy heyeti, Tayy'ın büyüğü Zeydu'1-Hayl başkanlığında Medine'ye geldi. Peygamber Zeyd'le görüştükten sonra şöyle dedi: "Bana faziletleri anlatılan her Arapla görüştükten sonra onun hakkında söylenilenden daha az faziletli olduğunu gördüm. Fakat Zeydu'l-Hayl'ı, hakkında söylenilenden daha fazla faziletli buldum." Peygamber onu "Zeydu'1-Hayr" diye adlandırdı.

Benî Hanife Elçileri

Güçlü ve büyük Benî Hanife kabilesi, Medine'ye bir heyet

gönderdi. Museylemetu'l-Kezzab da (Museyleme bin Sumâme, Ebu Sumâme) onlar arasındaydı. Onu bir elbiseye büründürdükleri halde Peygamber'e getirdiler. Peygamber'in elinde birkaç yapraklı bir hurma dalı vardı.

Museyleme, Peygamber'le konuşmaya başlayıp, ondan bir şeyler istedi. Peygamber'se: "Bu hurma ağacı dalını bile istesen, onu sana verememem" dedi.

Daha ünlü bir rivayete göre: (Hanifli bir ihtiyardan nakledilmiştir) Elçiler Medine'ye girince, Museyleme'yi yüklerin yanında bırakıp, kendileri Mescid'e, Peygamber'in yanına gittiler, islam'ı kabul ettikten sonra Peygamber her birine bir şeyler bağışladı. Onlar da dediler: "Bir yoldaşımız

daha var. Onu yüklerimiz yanına gözcü bıraktık." Peygamber herkesin kendisince eşit olduğunu kanıtlamak için ona da kendilerine verdiği hediyeye eşit değerde bir hediye verip şöyle dedi: "Onun mevkisi sizin mevkinizden daha aşağı ve süfli değildir.'" Yemame'ye dönüşten sonra Museyleme bunu bahane edip, Muhammed'in kendisini nübüvvette ortak saydığını iddia etti(!).

O, namazı kaldırdı. Şarap ile zinayı helal kıldı. Bazen de Peygamber'i taklid ederek Kur'an'a benzetmeye çalıştığı sözleri Yemamelilere okuyordu. Gerçi sözleri çok anlamsız ve boş şeylerdi. Fakat Benî Hanife kabilesi; -Hicaz'daki Kureyş'le ca-hiliyyeden beri rekabet içinde oldukarı için- nübüvvet gururunun adaletli bir şekilde iki kabile arasında bölüşülmesi için onun etrafında toplandı. Museyleme'nin ayet(!)'lerinden bir örnek:

"Allah yüklü kadına nimet bağışladı, ondan yürüyen bir yaratık çıkarttı, karından çıkan şey ile kannda olan şey arasından."

Halid Necran'da

Rebiulahir ya da Cemaziulevvel (ya da Rebiulevvel) ayında Halid bin Velid'i, Benî Haris bin Ka'b'ı islam'a davet için Nec-ran'a göndererek şöyle emir verdi: "Onları üç defa İslam'a da-

vet et. Onlar davetine icabet ederlerse kabul et; kabul etmezlerse savaş." Kavim, Halid'in çağrısını kabul etti. O da, Kur'an'ı, Sünnet'i ve Peygamber'i öğretip İslam'ı tebliğ ettikten sonra Peygamber'e bir mektup yazdı: "Velid'in oğlu Halid'den;

Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun, Ey Allah'ın Rasulü. Ben Allah'tan başka bir ilah olmayana senin için hamdediyorum. Ve sonra: Ya Rasulullah, Allah'ın selamı üzerine olsun. Sen beni, Benî Haris bin Ka'b'e gönderdiğinde, onlara vardığımda üç gün savaşmayıp, onları İslam'a çağırmamı, kabul ederlerse onlarla beraber olmamı, cevaplannı kabullenmemi, İslam'ın kurallarını, Allah'ın kitabını, Peygamber'in sünnetini kendilerine öğretmemi emrettin. Ben de onlara vardım. Rasulullah'ın bana buyurdukları doğrultusunda onları üç gün İslam'a davet ettim, aralarına süvariler gönderdim. "Ey Benî Haris! İslam'ı kabullenip, kurtulun" dedim. Onlar da İslam'ı kabul edip, savaş yapmadılar. Bense onlarla beraberim. Allah'ın emirlerini onlara emrediyonım. İslam'ın kural ve ahlakını, Peygamber 'in sünnetini öğretiyorum."

Ve's-Selamu Aleyke Ya Rasulullah ve Rahmetullahi ve Be-rakatuh. Peygamber'in Halid'e yazdığı mektup: "Bismillahirrahmanirrahim Allah'ın elçisi Muhammed'ten Halid bin Velid'e; Sana selam olsun. Kendisinden başka ilah olmayana hamd ediyorum. Mektubunu habercin bana ulaştırdı. Edindiğim habere göre, Benî Haris bin Ka'b, savaşa girişmeden önce İslam'a davetini kabul edip, Allah'tan başka bir ilah olmadığına,

Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehadet etmişler. Allah onları kendi delaletiyle hidayet etmişse onları ümitlendir ve korkut, kendin gel ve elçilerini de seninle göndersinler.

Ve's-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuh." Benî Haris heyeti, Halid'le birlikte Medine Mescidi'nde Peygamber'in huzuruna çıktılar. Onu selamlayıp şöyle dediler: "Se-

nin Allah'ın Rasulü olduğuna, Allah'tan başka bir ilah olmadığına şehadet ederiz." Peygamber de: "Ve ben Allah'tan başka bir ilah olmadığına, benimse Allah'ın Rasulü olduğuma şehadet ederim" dedikten sonra şöyle dedi: "Men edildikleri halde ileri gidenler sizler misiniz?" Onlar ise sustu. Kimse buna cevap vermedi. Peygamber ikinci, üçüncü kere sordu. Cevap vermediler. Dördüncü kere tekrarladığında Yezid bin Abdu'l-Medan: "Evet, ya Rasulullah, men edildikleri halde ileri gidenler bizleriz" dedi ve bunu dört defa tekrarladı. Çok sinirli gözüken Peygamber: "Halid, sizin islam'ı kabul etmiş olduğunuzu, savaşa kalkışmadığınızı yazmamış olsaydı, başlarınızı ayaklannız önüne atardım" dedi. Yezid ise sakin ve güven dolu bir sesle şöyle dedi: "Ancak Allah'a andolsun biz, ne seni ne de Halid'i övüyoruz." Peygamber sert ve keskin bir ses tonuyla: "Peki, kimi övüyorsunuz?" diye sordu. Dediler ki: "Biz aziz ve celil olan Allah'ı övüyoruz. Çünkü O, bizi sana: Allah'ın Rasûlüne yöneltti." Peygamber aniden sakinleşip, rıza dolu bir gülümsemeyle: "Doğru söylediniz" dedi.

Elçilerin dönüşünden sonra, Amr bin Hazm'ı ve daha sonra Benî Neccar'lı birisini bu kavmin eğitimi için bir ahidname ile onlara gönderdi:

"Bu Allah ve Rasulünün beyanıdır:

"Ey İman edenler, ahidlerinize vefalı kalın." (Kur'an) Bu, Allah'ın elçisi Muhammed'in Amr bin Hazm'ı Yemen'e gönderdiği zaman yaptığı andlaşmadır.

Ona her işinde Allah'dan korkmayı emrediyor. Çünkü, "Allah, takva (korkan) sahipleri ve iyilik yapanlarla beraberdir." (Kur'an). Allah'ın emri üzere ona hakça davranmayı, halkı hayırla müjdeleyip, hayrı emretmeyi, halka Kur'an öğretmeyi, onları Kur'an'la bilgilendirmeyi, halkı kötülükten uzak tutmayı (sakındırmayı) emrediyor.

"Hiç kimse pak ve temiz olması durumu istisna, Kur'an'ı elinde tutmasın. Kur'an'da olanları halka anlatsın. Hak işlerde halka yumuşak davransın. Zulüm yapıldığında onlara sertlik göstersin. Çünkü Allah zulmü kötü sayar ve ondan sakındırır. Nitekim (Allah) "Allah'ın nefreti zalimlerin

320

321

üzerine olsun!" buyurmuştur. Ve halkı Cennet'le ve Cennet uğrunda çalışmakla müjdelesin. Halkı, ateş ve ateş için yaptığı işlerden sakındırsın. Halkla dost olsun, ilgilensin. Dinlerinde bilgin yapsın. Halka haccın farz,

sünnet ve alametlerini ve de Allah'ın emirlerini öğretsin. Haccu'l-Ekber: Hacc, Haccu'l-Asgar: Umre'dir. Halkı tek katlı kısa giysilerle namaz kılmaktan sakındırsın... Saçlarını ensesi üzerinde örüp, salıvermek isteyeni engellesin. Halk arasında savaş çıktığı zaman, kabileler ve aşiretleri yardıma çağırmalarını engellesin. Çünkü sadece ortağı olmayan tek Allah çağrılmalıdır. Allah'ı (yardıma) çağırmayıp da kabile ve aşiretleri çağıranlar kılıçla temizlenmelidir. Ki artık davet ve çağrıları, ortağı olmayan tek Allah'a has olsun. Yahudi ya da Hıristiyan birisi can-ı gönülden teslim olup, İslam'ı kabullenirse mü'minlerden sayılır. Bunlar için olan her şey onun içindir de. Yahudi ya da Hıristiyanlığa bağlı kalan kimse bundan dolayı engellenmez. Her reşit kimse; erkek-kadın, hür-köle, bir tam dinar ya da onun yerine belli bir şey öderse Allah'ın zimmeti (eman, ahdi) altındadır ve Rasulünün zimmeti altındadır. Kim ki bundan sakınırsa Allah'ın, Rasulünün ve mü'minlerin hepsinin düşmanıdır. Allah'ın selamı Muhammed'e olsun.

Ve's-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatulr172 .

Her okuyucu, burada Anu Şirvan Adil(!)'in ordu kumandanı Vehrez'i dört bin kişiyle Yemen'e gönderdiği sırada verdiği emri hatırlar:

"Yemen'de olan Habeşli herkesi öldür; yaşlı-genç, erkek-kadın, küçük-büyük hepsini. Habeşliden hamile kalmış her kadının karnını yar, çocuğunu çıkar ve öldür. Yemen'deki her kimin saçları kıvırcık olursa, Habeşlilerden olduğunu anlarsın, eğer onun Habeşlilerden ve onların evlatlarından olduğunu tesbit edemezsen hepsini öldür. Yemen'de onla-

172- Bu metotla aynı zamanda manevî, felsefî , itikadı meseleleri de beyan ediyor. Onun 'gerçeklik' ve 'somutluk' üzerinde oturması, ütopistler ve idealistler gibi gerçeklikten sapmamasıdır. Bence "ayniyyet (so-mutluk)'e dayalı zihniyet (soyutluk)", ya da maddiyat ve gerçeklikten kaynaklanan ruhaniyât ve maneviyat denilen şey, İslam'ın felsefî s .görüşünün çok üstün bir özelliğidir. Yani Kur'an ile Muhammed.

ra taraf tutanları da öldür. Öyleki Yemen'de artık tek bir Habeşli kalmasm."a73)

Anu Şirvan, iranlı kumandalarından Zerin'i, Yemen valisi o-larak gönderdi. Zerin, ata binmek istediğinde bir insan getirtip ikiye böldürüyor ve onun ikiye parçalanmış cesedi arasından geçerek atına biniyordu...

173- Belamı Tarihi.

MUHAMMED OLUYOR

însan; hayatında devamlı kendi öz çehresini gizler, devamlı diğerlerinin gözüyle görünen bir çehrenin altında gizlenir, yani maske kullanır. Sadece iki yerde maske kullanmaz: Zindan hücresinde ve ölüm döşeğinde. Bu iki yerde herkesin gerçek çehresini görebilmenin değerli fırsatı elde edilir. Özellikle ölüm zamanında. însan ölüm kokusunu aldığında samimileşir.

Can çekişme sırasında herkes "kendisi" olur. Ölüm dehşeti onu öylesine ürkütür ki gösteriş ve tezahür (iki yüzlülük) yapma fırsatı kalmaz. Olay öyle büyüktür ki, büyüklerin hepsi küçülür. Ruh, ömür boyu çıkar için gözlerden uzak kaldığı yerden korkarak çınlçıplak dışan çıkar. Çünkü ölüm bu gizli saklı evin kapısını çalmıştır artık.

Ölüm de öğrenilmesi ve bilinmesi gereken bir sanattır. Çok derin, güzel ve hayatın seyredilebilen en değerli sahnesidir. Güzel ölen insanlar pek azdır. Ben, uzun zamandan beri tarihi inceleyerek "güzel ölen" insanları bulmaya çalıştım, ve çok güzel ve görkemli "ölen'leri buldum. Kuşkusuz "nasıl ölmeli" sorusunu bilenler, "nasıl yaşamalı" olgusunu da bilir. Çünkü yaşamanın "nefes alma"dan ibaret olmadığını bilenler, can vermenin de nefes almamaktan ibaret olmadığını, "ölüm"ün de büyük bir iş olduğunu, hayat gibi önemli bir iş olduğunu bilir.

"Büyük ölümler"de tek tür değildir. Herkes öldüğü tarzda yaşar. Varolduğu gibi de ölür. En meşhur ölümlerden biri

Rum'un yürekli imparatom Vespasin'dir. O, ölüm döşeğine düşüp, can çekişiyordu. Subayları yatağı kenarında durmuşlardı. O "ölüm"ün gırtlağına gelip dayandığını hissedince yerinden fırlayıp:

"Bir imparator ayak üstünde ölmelidir!" diye feryat etti.

Ve subaylarının kucağında dimdik ayaktayken öldü.

Ölüm çok görkemlidir. Fakat güzellikleri ve görkemlilikleri öylesine ince ve derindir ki, büyük şeyleri gören gözler onu görmez. Bu gözler, savaşın görkemli sahnesini, kılıcın güzelliğini, desenli bulutun inceliğini ve yumuşaklığını hissettikleri halde, bir ruhun görkemliliğini, bir düşüncenin güzeliğini, bir ihtiyacın inceliğini kavrayamazlar.

Muhammed'in ölümü de bu türdendir; kılıcın parıltısı, kan dalgası, hışımlı atların kişnemesi ve kahramanca recez feryatları ile süslenmemiştir. Bu nedenle, nuru az olan gözler, onun güzelliğini asla görememişlerdir.

Muhammed'in ölümle görüşmesi nasıl olur da sade ve basit olabilir?

Bu yılda Peygamber'in bakışında, sözünde, davranışında, yorulma bilmez toplumsal çabalarında ve özel yaşantısında hayatın sonu ve ölümün başlangıcı belirgindi.

Tarihin büyük kumandanı, büyük bir orduyu 23 yıl geceli gündüzlü çile ve çabayla seferber ettikten sonra, şimdi "gelecek" cephesine göndermeliydi.

Ordu büyük bir savaş başlatmaya; "her yerde, her zaman" mhlardaki cehalet ve korkuyla; kayserler, kisralar ve toplumlarla savaşa hazırlanıyordu.

Muhammed'in muhteşem ve hayret verici risaleti son bulmuştu. Son olarak orduyu denetlemeli, meselelerin genel değerlendirmesiyle; zarurî, fakat talî ve cüz'i meseleleri inceleyerek, söylemediği, söyleyip de duyamadıkları, bu büyük yolculukta öngörülmüş her şeyi, 23 yıllık öğretilerini hatırlatmalı ve açıklamalıydı.

Onbirinci hicret yılı başlamıştır. Muhammed'in verimli hayatı son bulmaktadır. İlk işi halkla vedalaşmaktır.

Mekke'de, Halk Evinin Kenarında

Peygamber iki ay önceden Müslümanlara: "Benimle hacc yapmak isteyen Medine'ye gelsin ki oradan toplu halde Kabe'ye doğru hareket edelim" diye duyuruda bulunmuştu. Müşriklerin katılmasına izin verilmeyen, yani sadece Müslüman-lann katıldığı Peygamber'in ilk hacadır, ilk defa olarak 100 bin kişi Peygamber'le Mekke'ye doğru hareket etmek için Medine etrafında çadır kurmuştur... Ve son hacc...

Zilkâde'nin 25. günü Medine'den aynldılar. Peygamber eşlerinin hepsini beraberinde götürdü. Gece Zu'1-Huleyfe'de kalıp, sabahleyin ihrama girdiler ve yola koyuldular. 100 bin gönülden "Lebbeyk! Allahumme lebbeyk! Lebbeyk la şerke leke lebbeyk. tnnel hamde ve'n-ni'mete vel mülk. Leke lebbeyk! Lebbeyk la şerike leke lebbeyk!" feryadı vadide dolaşıyordu." Allah duyuyordu. Gök o güne kadar yeryüzündeki insanlann hayatında böyle bir gösteriyi görmemişti. 100 bini aşkın erkek-kadın, yanmadanın yakıcı güneşi altında, tarihin adını duymadığı, korkunç ve suskun çölün kızgın göğsünde bir tek "kıb-le"ye doğru yol katediyorlardı. insanın hayatı ve kendi toplumunun çehresini kapatan bunca süsler, göstergeler, gelenek ve resimler artık "gösterge" değildir. Renklerin hepsi "beyaz" dır. Giysiler iki tanedir: Omuz üstü bir parça ve bele bağlanan bir parça kumaş. Burada insan hayatının renksiz güzelliğinin göstergesi vardır, ve insan topluluklannın eşitliğini ortaya koyar. Hiç kimseyi hiçbir kimseden ayırdetmemek gerekir. Bu sebepten iki kumaş parçasına dikiş atmak da haramdır. Böylece her çeşit "ayrıcalık" ve ayırdetme yolu kapanmış olur. Burada herkes sadece "insan"dır. Artık renkler, göstergeler, değer ölçütlerinin tümü Zu'1-Huleyfe'de dökülüp, geride bırakılmıştır.

326

327

Muhammed harekete başlıyor ve onunla birlikte tek renkli, tek düze giysili, 100 bini aşkın Müslüman da harekete geçiyor. Evren şaşkın şaşkın bu sahneye bakıyor. Ayrıca sarayların ihtiyar kapı kulu, Firavun, Kisra, Kayser kıssalarının anlatıcısı, her hükümet sahibinin yalancı ve gözboyayıcı övücüsü ve satılmış habercisi, savaş ve eğlencelerdeki hediye kabul edicisi, uzun ömrü boyunca saraydan çıkıp da sokağa ayak basmamış, zulüm, çile, yoksulluk kurbanlanna uğramamış tarihde; şaşkın şaşkın bakıyordu: Acaba bu ne biçim bir ordudur!? "Kumandan çıplak (yalın ayak), ordu çıplak (yalın ayak)." Zu'1-Huleyfe'den

beri bu ordunun peşinden koşuyor. "Melik'in orduyla birlikte olduğunu" duymuştu. Ancak aramasına rağmen böyle birini bulamamıştı,

Burada herkes biraraya toplanmıştır: Allah, İbrahim, Kabe, Muhammed ve Halk!

Muhammed; insanlık tarihinin büyük put kıranı "İbrahim'in makamı"nda, hayatının son günlerinde dayanılmaz ve çileli çalışmalarının sonucunvı Allah'a arzedip, onun indinde görevli bulunduğuna, görevinde aksaklık yapmadığına halkı tanık tutmak, İbrahim'e de; onun dünyada başlattığı zor ve önemli işi devam ettirip, bu noktaya vardığını ve tamamladığını gösterme ye gelmişti. Muhammed; "yannın tarihine" "ümmet"<-174)in böyle olduğunu, insanın yeryüzündeki gelecek hayat tarzının bu ol-

174- Ümmet; toplum ve millet için seçilmiş bir terimdir. Bu kelime islam'ın ilginç ve derin siyasal ve toplumsal görüşünü, kendi toplumu hakkındaki nitelendiriliş tarzım gösteriyor. Kavim (savunma için ortak kıyamdan); şiâb (günümüzde millet, fırka, şu'be anlamında); kabile (bir hedef ve maksad -kıble- sahibi), Avrupa dillerinde nasyon ve ya da nation (naitre, doğuş kelimesinin türevi) terimleri arasından "ümmet" terimi seçilmiştir. Ümmet (bazılarının görüşlerinin aksine), Umm: Arta türevi değil, Emm: bir şey ya da kimseyi hedef almak anlamındadır, imamet (Emamet) kavime rehberlik etmektir. Bu millet ölçüsü, bir toplumun hakikî mânâ ve esası "tek bir rehberlikte insan fertlerinin ortaklığı" olup, bu terimin seçiminde çok derin insanî görüş açısı, günümüzün şartlarına uygun bir anlam sözkonusudur. Özellikle bu terimi; toprak, kan ortaklığı, topluluk, doğmak gibi... İnsanların milliyet ölçüsü olarak alınan terimlerle karşılaştırırsak

duğunu öğretmeye, son olarak halkla konuşup, görüşerek her keşle vedalaşmaya; halkın da ebediyyen "son çöl Peygambe-ri"yle vedalaşmasını sağlamaya, çöllerinin bağnndan çıkan, kuvvet ve altın sahiplerine isyan eden mebus (seçilmiş-görevlendirilmiş) çobanların muhteşem destanına son vermeye gelmiştir.

Muhammed tavaftan ve İbrahim'in makamında iki rekat namaz kıldıktan sonra Haceru'l-Esved'i iki defa öptü ve hemen Safa'ya gidip, Safa ile Merve arasında "sa'y" yaptı. Bu sırada kurbanlık getirmeyenlerin ihramdan çıkmalarını, umre yapma-lannı emretti. Bu emir bazılarına ağır geldi. Ve bu işi yerine getirme konusunda tereddüde kapıldılar. Peygamber'se çok sinirlendi. Öyle ki öfkesinden dolayı çehresi morardı ve hiddetinden dolayı titrek sesle: "Verdiğim emir ne olursa olsun uygulayın" dedi ve hışımlı bir haldeyken çadınna girdi. Ayşe korkarak: "Seni böyle sinirlendiren nedir?" diye sorduğunda: Hışımdan dolayı, sert ses tonuyla şöyle dedi: "Nasıl olur da sinirlenmem. Ben emir verdiğimde bunlar dinlemiyorlar!" Bir sahabe içeri girip Peygamber'i çok üzgün buldu. Esefle dedi ki: "Ya Rasulullah! Seni öfkelendireni Allah ateşe atsın."

Peygamber de dedi ki: "Ben halka bir iş için emir verdiğimde, onu yerine getirmek konusunda tereddüt ettiklerini görmedin mi? Eğer böyle olacağını bilseydim ben de kurban getirmez, onlar gibi ihramımı çıkarırdım."

Halk Peygamber'in çok üzüldüğünü, küserek kendilerinden uzaklaştığını anlayıp, yaptıklan işten dolayı utanıp, çabucak ihramdan çıktılar. Fâtıma (kızı) ve bütün eşleri de böyle yaptı,

Ve yine eşrafiyetin ihtiyar uşağı tekrar hayrete düştü.

"Ne demek bu? Melik için yüz küsur bin "fedakar uşak" hiz-

onun üstün özelliği daha da ortaya çıkar. Ümmet, yol ve zaman anlamına da gelir. Bu iki kavram da terimi daha da zenginleştirmişür. (Montgomery Watt, Ukkad'dan nakledmiştir.)

328

329

mete hazır beklediği halde, niçin hata yapanları cezalandırmıyor? Cellat nerede? Niye katliam fermanını vermiyor? Bu Melik (otorite sahibi) nasıl hüküm sürüyor? Bu mülkü neyle almıştır? Bir memleket ya "altın" ile ya da "kılıç" ile ele geçiri-lebelir."

"Biri Melik'in adını altınla yazmış,

Diğeri Yemen demirim suyla bilemiş."

Evet bu mümkündür. Bu ümmi şahıs da işte bunu öğretmeye gelmiştir. Aden, Rum, Medain okullarının öğretmenleri; büyük Doğu ve Batı medeniyetlerinin besleyicileri ne bilirler? Bunların siyaset ilkokulundaki üstadlan "kurt ile tilki" (175)den başkası değildir.

Ali bu sırada Yemen görevinden döndü. Yolu üzerinde Fa-tıma'yla buluşup, Fâtıma'nın ihram giymediğini gördü. Sebebini sordu. Fâtıma açıkladı. Ali hemen Peygamber'e gitti. Görev raporunu iletti. Peygamber de: "Git Ev'i tavaf et, hem de yol-daşlanri gibi ihramım çıkar" dedi. Ali ise: "Ya Rasulullah, ben tıpkı senin gibi niyet etmişimdir" dedi. Peygamber yine tekrarladı: "Niyetini boz, yoldaşların gibi ihramını çıkar." Ali yalva-nrcasına bir sesle tekrar: "Ya Rasulullah, ben ihrama bürün-düğüm an kendi kendime dedim ki; İlahî, ben Peygamber'in, kulun, Rasûlün Muhammed'in niyeti üzere niyet ediyorum" dedi. Peygamber, bir an Ali'nin yüzüne bakıp, sordu: "Kurbanlığın var mı?" Ali de: "Hayır" dedi. Peygamber onu da kurbanlığına ortak yaptı, Ali de ihramını korudu Hacc bitince kurbanlığı her ikisi adına kesti.

Bu sıralarda Ali ile Yemen'den dönen ordu mensupları, Peygamber'e varıp şikayette bulundular. Dönüşte Ali, Peygamberle Mekke'de görüşmek ve onunla birlikte hacc merasimine katılabilmek için acele ettiğinden birisini kendini temsilen ordu komutanlığına tayin edip, peşinden gelmelerini istedi ve kendi-

175- Machiavelli ekolüne göre, halka hükmetmede ya aslan ya da tilki olmak gerekir. Bizim edebiyatımızda aslan yiğitlik, cömertlik simgesidir. Yırtıcılık ve

vahşilik anlamında değildir. Bu yüzden Farsça'da onun hedefine uygun olarak aslan yerine 'kurt' yerleştirilmelidir.

si hızla hareket etti. O adam Ali'nin uzaklaştığım gördüğünde, Peygamber'in adalet ve bağışı; Yemen'den edindikleri ganimetlerin ellerinden çıkarılacağından korkarak; bu fırsatı değerlendirip, elbileseleri ordu birlikleriyle bölüştü. Ordu döndüğünde Ali onları denetlemeye gitti.

Giysiler giydiklerini görünce öfkeyle haykırdı: "Yazıklar olsun sana. Onlan Rasûlul-lah'a götürmeden evvel çıkar." Daha sonra giysileri hepsinden geri aldı ve ona verdi. Ordu mensuplan Ali'nin kendilerine karşı tutumundan dolayı Peygamber'e onu şikayet ettiler. Peygamber de hemen kalkarak onlara hitaben şöyle dedi: "Ey halk, Ali'yi şikayet etmeyin, Allah'a andolsun o Allah'ın zatında ve Allah'ın yolunda kendisinden şikayet edilecek şeyden daha çok haşin ve serttir."

Zilhicce'nin 8. günü, Mina'ya gittiler. Ertesi sabah Peygamber bineği üzerinde Arafat'a, halkla konuşmak için gitti. Peygamber'in çok önemli bir işi düşündüğü halinden belliydi.

Veda

Öğle güneşi kafalann üzerine ateş yağdınyordu. Peygamber bineği üzerinde, etrafım çevirmiş 100 bini aşkın kadın-erkek arasında durdu. Rebi'a bin Umeyye bin Halef Peygamber'in söylediklerini tekrarlamakla görevlendirildi. Bu Peygamber'in ümmetine son mesajı olduğu için herkes duymalı, kelimelerinin her biri bütün toplum fertlerine ulaşmalıydı.

Her şey anormal gözüküyor. Bu işe seçilmiş an, mekan, durum, Peygamber'in hali, beyanın özel metodu... hepsi... çok ciddi ve önemli bir olayın sözkonusu olduğunu gösteriyor.

Peygamber konuşmaya başlamak üzere (Rebi'a'ya hitaben) diyor ki:

"De ki! Ey insanlar, Rasulullah diyor ki; acaba bu ayın hangisi olduğunu biliyor musunuz?" Rebi'a yüksek sesle soruyu tekrarlıyor. Peygamber bekliyor. Halk bu soruya cevap vermeleri gerektiğini hissedip: "Haram ay" diyorlar. Peygamber söz-

lerine devam ediyor: "Onlara de ki; Allah, Rabbinize kavuştuğunuz anâ dek kanlannızı, mallannızı, bu ayın haramlığı gibi size haram kılmıştır."

"De ki: Ey insanlar, Rasulullah, bu şehrin hangisi olduğunu biliyor musunuz? diyor." Rebi'a tekrarlıyor. Peygamber cevap bekliyor. "Şehr-i Haram" diyorlar. Onlara de ki: "Allah, Rabbini-zin indine çıktığınız anâ dek kanlannızı ve mallarınızı bu şehrinizin hürmeti (haramlığı) gibi sizlere haram kılmıştır."

"De ki: Ey insanlar, Rasulullah diyor ki, bu günün hangisi olduğunu biliyor musunuz?" Rebi'a tekrarlıyor. "Haccu'l-Ekber günü" diyorlar. "Onlara de ki: Allah kanlarınızı, mallannızı bu 'gün'ünüzün haramlığı gibi size haram kılmıştır."

Peygamber şu şekilde sözlerine devam ediyor:

"Sözlerimi dinleyin. Çünkü bu yıldan sonra sizi burada görüp görmeyeceğimi bilmiyorum. Ey insanlar, Rabbinize kavuşacağınız zamana kadar kanlarınız, mallannız, bu gün ve ayınızın haramlığı gibi size haram kılınmıştır. Siz, Rabbinize pek yakında ulaşacaksınız. O sizin yaptıklarınızı

sorgulayacaktır. Ben bunu tebliğ (duyurdum) ettim. Herkes aldığı emaneti sahibine devretmelidir. Faizin her çeşidi haramdır. Fakat sermayeleriniz kendinize aittir. Ne zulmedin, ne de zulmü kabul edin. Allah, Riba (Faiz)'nm olmamasını emretmiştir. Abbas ^in Abdulmuttalib'in ribası yok sayılmıştır. Cahiliyyede dökülmüş kan yok sayılmıştır. Görmezlikten geldiğim (bağışladığım) ilk kan İbni Rebi'a bin Haris bin Abdulmuttalib'in kanıdır... Ki Hu-zeyl taifesince öldürüldü. Cahilî kanlardan ilk kan olarak bunu bağışlıyorum.

Ey insanlar! Şeytan, burada kendisine ibadet edilmekten ebediyyen ümidi kesmiştir. Fakat ibadetten başka, küçük ve önemsiz saydığınız işlerde bile itaat olunmaya razıdır. Dininiz hakkında ondan korkun. Ey insanlar, Nesi(176j küfürde artıştır. Kafirlik yapanlar ona saparlar. Onu bir yıl helal, bir yıl haram

176- "Nesi"' haram ayı ertelemek anlamındadır. Bazen cahiliyye de böyle yaparak haram ayın gelmesine rağmen, savaşı sürdürmek isterlerdi.

kılarlar ki, Allah'ın haram kıldığı ayların sayısına denk getirebil-sinler, Allah'ın haramını helal, helalini haram yaparlar.

Zaman döner fakat, Allah'ın yeryüzünü ve gökleri yaradılış gününde olduğu gibi duruyor. Allah'ın indinde ayların sayısı on ikidir. Onun dört ayı haramdır. Üç ayı peşpeşedir ve Recep ayı Muzardır077).

Ey insanlar! Sizin kadınlannız üzerinde hakkınız olduğu gibi, onlar da sizin üzerinizde hak sahibidir. Sizin onlann üzerindeki hakkınız; sevmediğiniz kimseyi sizin yataklannız üzerinde oturtmamak, kesin olarak kötü sayılan işleri yapmamak, böyle bir iş yaparlarsa şüphesiz Allah onları yataklarınızdan ayırmanıza ve onları şiddetli olmayan bir şekilde dövmenize izin vermiştir; eğer yaptıklarından vazgeçerlerse giysi ve rızıklannı iyice elde etmeye hak kazanırlar. Benim kadınlar hakkında iyilik yapma tavsiyemi kabul edin. Bunlar sizin ihti-yannızdadır. Kendi kendileri üzerine ihtiyar sahibi değillerdir. Sizler onları Allah'tan emanet aldınız. Allah'ın kelimeleriyle on-lan kendinize helal yapmışsınızdır. Ey insanlar! Benim sözlerimi anlayın. Ben tebliğ ettim ve size sapmama için apaçık sanlacak bir şey: Kitabullah ve sünnetimi bıraktım. Ey insanlar! Sözümü dinleyin, kavrayın. Bilinçli her bir Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Müslümanlar kardeştir. Kardeşin gönül isteğiyle bağışı dışında kardeşine (malı) helal değildir. Şu halde kendi kendinize zulmetmeyin."

Tam bu sırada yarım günün güneşi altında heyecan dolu çehresiyle, önemli görevini yerine getirmiş ve son vermiş gibi gökyüzüne gözlerini dikip:

"Allah'ım! Acaba tebliğ edebildim mi?" diye sordu ve cevap bekledi.

Rebi'a onu halka duyurdu. Dert dolu binlerce iniltili ses

177- Rebi'a kabilesi Ramazan'ı haram sayıp, ona Receb ayı diyorlardı. Peygamber de diyor ki: "Rebi'a'nın Recebi, Muzar kavminin Cemazî ve Şaban arası, Recep ayı değildir."

yükseldi: ı;Evet, tebliğ ettin." Ve Peygamber yine aynı noktaya göz dikip: "ilahi, şahit ol" dedi.

Hacc merasiminin bitimiyle, ömrünün yıllan sayısınca 63 deve kurban etti ve beraberinde getirdiği 100 deveyi de Ali kurban etti. Veda haccı son buldu. Muhammed Mekke'yi ve Kabe'yi geride bırakıp Medine'ye doğru hareket etti, tarihte yaşayacak hatıralan geride bıraktı.

. O, en son büyük görevini yerine getirmişti. Artık, tarihin en büyük adamı dünyadaki başanlı en önemli risaletini gerçekleştirip, kendi şehrini terk ederek, sakin vicdan ve basan dolu ruhla vefalı dostlan arasında ölmeye hazırlanıyordu.

Şirkin kökü bütün yarımadadan kazınmıştı. Tevhid'in kurucusunun inşa ettiği "Halkın evi" putların alçaklığı ve pisliğinden temizlenmiş, "Halk-Allah" hükümeti "Kardeşler Ümmeti" topluluğunda egemen olmuştu.

Geleceğin Endişesi

Zaferlerin parıltısının etkisi altında kalarak gizli gerçekleri görmemek Muhammed'e yakışmaz. Çünkü o derin görüş açısı ve üstün zekasıyla olaylann iç yüzünü görebilmekte, herkesten daha çok kendi toplumunun özelliklerini tanımaktadır. O, nifak ateşlerinin, kabilevi kinciliklerin, kavmî ve ırksal iftiharlara tutkunluğun, kabilelerin kitlesel genel cehaletinin eşrafiyet, düşmanlık ve cahiliyye pisliklerinin; iman, kılıç, siyaset vasıtasıyla elde edilip, gerçekleştirilen "birlik" örtüsü altında hâlâ varlığını sürdürdüğünü açıkça görüyordu. O; rehberlik gücü ve manevî etkisi oranında bütün kabile başkanlarına Kureyş'in eşrafına İslam'ın egemenliğini kabul ettirdiği halde, ruhlarının yetiştirilmesi, bir milletin kafa ve can-ı gönlünde yeni imanın yerleştirilmesi, dinî vicdanının olgunlaşması, cahiliyye ile on yıldan fazla mesafe almamış nefislerin arındırılmasının daha uzun bir zamana, hatta nesillerin değişimine ihtiyacı olduğunu biliyordu.

Peygamber bu tehlikeyi sezmişti. Ölüm yaklaştıkça "itikadi kardeşlik" giysisini giyinmiş, peşpeşe zaferlerden dolayı çehresi parlamaya başlamış bu genç ümmetin geleceğinden çok endişe ediyordu. Peygamber pek yakında bu dünyayı terk edecekti. O, on yaşındaki çocuğunu, evinde yüzlerce öldürücü hastalık bulunmasından dolayı endişeye kapılıp, kendisinden sonra nasıl ayaklan üzerinde duracağını, kendisinden sonra hemen her taraftan esecek kara ve vahşi fırtınalara karşı nasıl direnip, korunacağını merakla düşünüyordu.

Kendi velisini pek yakında kaybedecek bu delikanlıyı parçalamak için iki büyük

askerî imparatorluk diş biliyordu. Ya-rımada'da Ebu Sufyanlar, Muaviyeler, münafıklar pusuya yatıp, fırsat kollamaktaydı. Hatta Museyleme, Esved Ansî bile, Yema-me ve Yemen'de başkaldıracaklardı. Fakat o, her ne kadar azılı olursa olsun düşmandan korkmuyordu. Bunu, onun siyasî hayatı da doğrulamaktadır. Nitekim Kur'an da her zaman, bir küçük grubun büyük bir gruba galebe çalabileceğinden bahsetmektedir. Onun ruhunu perişan edip, endişelendiren ise iç tehlikedir; nifak, ihtilaf, İslâmî toplumda cahilî ruhun ihyası, şahsî garezler (çıkarcı niyetler) vb. idi... Kuşkusuz Muhammed, büyük bir hareketin, toplumun sorumlusu gibi

bu alanlarda ümmetinin kaderi, kendisinden sonra karşılaşılacak tehlikeleri düşünüyordu. Düşünmesi de gerekiyordu.

Muhammed'den sonra bu toplumun kaderi ne olacaktı? Siyasî sünnetten yoksun olan, toplumsal alt yapısı ise köklü olmayan, yeni inşa edilmiş bir toplumun kaderi ne olacaktı? Bu toplumda henüz, kabilevi unsurlar pek güçlü ve köklüydü. Özellikle kabile başkanları her türlü siyasal, kültürel, devlet yönetimi ve medenî tecrübeden yoksundu. Usulde toplumun rehberinin hızla olgunlaşmasına karşın, ihtiyaç olunan, toplumun siyasî olgunlaşma süreci pek hızlı değildir.

işte bu hayatî ve önemli meselelerden dolayı Muhammed, bu anlarda çok çile çekmekteydi. Bu büyük kervanın kılavuzluğunu kendisinden sonra kim elde edecekti? Acaba Peygamber bu soruya cevap mı vermeliydi? Acaba o günün Arap top-

lumu; toplumun siyasî önderi, aynı halde mektep düşünürü ve sahibi olan bu toplumun önderini, bu sorumluluğundan tamamen alıkoyacak kadar bir siyasî olgunluk aşamasına varmış mıydı?

Acaba demokrasi -Büyük Fransız Devrimi'nden itibaren iki-yüzyıl mazisi olan demokrasiyle aşina olmuş Batı Avrupa bile hâlâ demokrasiyi iyice hak etmiş değildir- düşüncesi; Evs, Haz-rec, Kureyş, Gatafan, Havazin, Sakif vs. arasında; üç yıllık bir tarihi olan (Mekke fethinden itibaren) bir toplumun kaderini belirleyecek bir güce erişmiş miydi? Acaba bu ümmetin gelecek rehberiyetini Muhammed mi daha iyi teşhis edebilir yoksa kabile kitleleri, hatta Sa'd bin Ubade, Ebu Ubeyde bin Cerrah, Abdurrahman bin Avf, Ömer, Ebu Bekir, Osman, Talha, Sa'd, Zubeyr mi?

Üç halife'nin seçilme tarzı, "Batı demokrasisi"nin -günümüzde yeni yeni ayaklanıp, bağımsızlık mücadelesi veren milletler son yıllarda ona olan inancını hemen hemen kaybet-miştir-078-' o günkü Arap toplumunda; halkın siyasî kaderinin bizzat Peygamber tarafından tayin edilmemesine ne kadar gücü yettiğini göstermiştir.

Peygamber ümmetinin ileri gelen çehrelerini -ki muhtemelen kendisinden sonra iş başına gelebilecekleri- inceliyor.

178- Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde Asya, Afrika, Latin

Amerika'da körüklenen inkılab ateşi sırasında, bu milletlerin devrim liderleri çok acı tecrübelere dayalı olarak 19. yüzyılın hürriyetse-verler ve aydın düşüncelilerinin sandıklarının aksine, Batı demokrasisinin, bu hassas tarihî dönemde, gelişmenin yavaşlamasına sebep olduğuna, (Örneğin: Hindistan'da) sapık ve eski köklü gelenek ve örflerin yerleşmesine müsaid bir ortam hazırladığına inandılar. Hatta dış, güçlü düşman ve yerli işbirlikçileri; demokrasiyi kullanarak, inkılabın tüm meyvelerini bozup, elde edilen ürünleri yok edebilirler ya da birlikte, bu yarışı kazanan ise,

demokrasi düşmanıdır. Ve bu oyunda yenik düşen de devrimdir. Avrupa ve Amerika demokrasisinin kalbinde Faşizmin doğuşu sonucu kurtuluş için mücadele eden batılı düşünürlerin çoğu, "sorumlu demokrasi ya da yönlendirilmiş

insanî eşitlik, İslâmî kardeşlik, takva, ilim, fedekarlık ve asaletin Müslümanların, özellikle büyük sahabenin beynine yerleştiğini, bunlara güçlü bir şekilde inandıklarını bildiği halde, onların duygu ve ahlakî vicdanlannda hâlâ bir yol alamadığını, yani onların ruhsal yapılarıyla birleşmediğini biliyordu. Çünkü duygunun itikattan daha geç değiştiğine vakıf idi.

Bu yüzden geleceğin yöneticisi konusunda halkın zihninde; takva, iman, İslam'daki ve cihattaki sebattan başka, damarlarında cahilî şeref ve necabet kanı, hanedanlarında kavmî ve toplumsal haysiyete sahip çehreler; kendi ayrıcalık ve cazibelerini Allah, cihad ve takvadan almamış olan çehreler de söz-konusuydu. Çünkü şüphesiz ruhî şahsiyetleri, duygulan, gizli vicdanları cahiliyyede şekillenmiş halk kitlesi, cahiliyyede edindiklerini de bilmeden islam'da koruyacaklardır.

Bu yüzden kuşku yok ki halk, kendisinden sonra kavmin rical ve eşrafı üzerinde "icma" edecektir. Benî Temim'in şerifi ve şeyhi Ebu Bekir bin Ebi Kuhafe; Benî Ubey şerifi Ömer bin Hattab; Hazrec taifesinin şerifi Sa'd bin Ubade; iyi ve "köklü" soyu iki kimseye dayanan Osman bin Affan; Benî Zuhre taifesinin şerifi, Abdurrahman bin Avf; bu taifeye mensub Sa'd bin' Ebi Vakkas; Mekke'deki Kureyş'in Benî Umeyye taifesinin en güçlü başkanları Ebu Sufyan bin Harb, Muaviye bin Ebu Sufyan; Benî Haşim'in ünlü ve seçkin çehreleri olan Abbas bin Abdulmuttalib, Ali bin Ebu Talib.

Peygamber bunları iyice tanıyordu; Hazrec başkanı Sa'd bin Ubade'nin dışında diğerleri Muhammed ile dostluğun ve islam'a inanışın ölüm, işkence, sürgünden başka bir dünyevî çıkarları olmadığı sırada islam'a ilk katılanlardı. Fakat yüzlerce

demokrasi" (Democratie engage dirigee)yi ona tercih ediyorlar. (Bu Bankon konferansında ilk defa olarak resmen açıklandı.) Ya da, her hangi bir şekilde bu tip hükümet şekline karşı imanlarını kaybedip, halkın ve toplumun hak ve hürriyetinin temini için, bir sınıf ya da parti diktatörlüğünün daha etkin olduğunu ileri sürüyorlar.

iç ve dış tehlikeyle karşı karşıya bulunan yepyeni bir toplumun rehberliğini, toplumun siyasî ve düşünsel sorumluluğunu üstlenecek özellikleri de olmalıydı. Çünkü bu sorumlulukları yerine getirmek için; sadece Muhammed'in nübüvvetine inanmak yeterli değildi. Böyle bir sorumluluğu üstlenmesi gereken kişi, Muhammed gibi çeşitli insanî,

bireysel, toplumsal, manevî, siyasî yetenek ve üstün özelliklere sahip olmalıydı.

Muaviye ve Ebu Sufyan gerçi toplumsal güç açısından herkesten daha etkinler, fakat Bedir, Uhud ve Hendek ha-tıralannın unutulması için birkaç yıl daha geçmeli.

Ebu Bekir çok sevilen ve sayılan biridir. İslam'daki sabıkası Muhammed'le dostluğu ve akrabalığı ve de cahiliyyedeki toplumsal etkinliğinden dolayı, adı dillerde dolaşmaktadır. Fakat o, yaşlı, çok yumuşak huylu, her işi basite alan birisidir. Tehlike dolu toplumsal-siyasal sorumluluk; böyle bir ruhsal yapıyla bağdaşmaktan daha ciddi ve önemlidir.

Ömer ise, Ebu Bekir'in aksine tutucu, haşin, ciddi ve Avrupalıların deyimiyle kuralcı bir unsurdur. Adalet bildiği şeyi uygulamada en ufak bir tereddüde düşmesi ve yumuşaması söz-konusu değildir. İslam'a olan hizmeti, belgelemek ve açıklamaktan daha çok açık ve sabittir. Onun Muhammed'in sayılı grubuna katılması, onları güçlendirdi. Düşman ya da düşmanlar hakkında bir karar alınmak istenseydi; Ebu Bekir'in önerisi serbest bırakmak ve sevgi göstermek idi. Fakat Ömer'in bu konuda sürekli tekrarladığı söz: "Ya Rasulullah, izin ver de boynunu vurayım" idi. O çok seçkin ve ciddi bir uygulayıcı olduğu gibi istinbat (yeni bir değerlendirme yapma) ve yenilikçilik özelliği yoktu. Güçlü ruhsal yapıya ve sağlam imana sahipti. Fakat düşünce açısından zayıftı. Çalışma zamanında fevkalade bir güç gösteriyordu. İtikadi ve fikrî bir konu sözkonusu olduğunda çok güçsüz görülüyordu. Kendisi de devamlı düşünsel alandaki hatalannı itiraf ediyordu.

İslam ümmeti rehberi, özellikle Peygamber'in halifesi olmak, günümüz rejimlerindeki bir cumhuriyet hükümetinin

"devlet başkam'nur ' özellikleriyle mukayese edilemez. Halife (imam) hem devlet başkanı hem de hükümetin dayalı olduğu parti (hizb)nin mektebinin (ideolojinin) ideologu(180) olmalıdır. Bu yüzden islam ümmetinin yöneticisinin sıradan biri olmaması, (İslam'ın) ruhu ve hatta Kur'an "nass"ı ile derinden aşina olması, Muhammed'in üstlendiği üstün bağlılığı ve hassas sorumluluğu çok zayıf düşürür. Çünkü Muhammed'in yolunu devam ettirmek, onun ümmetinin rehberliğini yapmak; hem yetişkinlik, hem ilim, hem ideolojisine derin ve içice aşinalık, hem de liyakat ve takvayı gerektirir.

Osman, Peygamber'in akrabası ve onun damadı (iki kızıyla ard arda evlenmiş) idi. O da mukaddesatçı, görüş açısı ve dünya görüşü dar ve zayıf birisi idi. Peygamber'le yaptığı işbirliği sırasında, kimse, onun en ufak bir üstün ve

fevkalade iş yaptığını görmemiştir. O Müslüman eşrafî biri olup, hiçbir zaman İslam'ın öz ruhunu, derinliğini, sınıfsal yönelimim hissedeme-

179- Kral ya da Cumhurbaşkanı "devlet (Etat) başkanı" yürütme gücünün başkanı. Başbakan, hükümet (Gouvernement) başkanı" diye adlandırılmıştır. Çünkü ilki genel liderlik, genel siyaset hattı hareketini

tayin eder, yasama, yürütme ve yargı güçlerini denetler, ikincisi ise sadece yürütme gücünün başkanı konumundadır.

180- İdeolog: Bu makam Muhammed için siyasi açıdan toplumu içinde çok anlamlıdır. Çünkü en demokratik toplumlarda bile yönetici için caiz (uygun) olmayan şeyler onun için caizdir. Bir ideologu genel seçimle seçmezler, Günümüz dünyasında Manc'a Engels'i, ya da En-gels'e örneğin Plekhanof u mektebinin (ekolününü) en büyük teoris-yeni olarak halka tanıtmasına hak tanıyor. Çünkü teorisyen (fikri rehber); genel sekreter, hükümet başkanı, parti lideri (siyasî liderinden farklıdır, islam'da da bir grup düşünür, imamet ile hilafeti iki belirgin makam olarak niletendirip "Gadir Hum" destanını Ali'nin imamete seçimi diye nitelendiriyorlar ve "Peygamber'in her iki imamet ve yöneticilik makamına sahip bulunduğundan, ilk makamı için Ali"yi seçmiş, ikinci makara için de halkı, kimi seçecekleri konusunda serbest bırakmış ve genel seçim (icma) ve şura'ya dayalı olarak bir kimseyi seçmelerini istemiştir." diyorlar.

Benim ise başka bir görüşüm vardır. Ve bu konudaki tüm meselelere başka bir açıdan bakıyorum. Ümmet ve İmamet adlı kitabıma başvurun.

V

mistir, islam'ı "şiarlar" ve İslam rehberini "şiarları yücelten"den başka bir şey olarak niteleyemiyordu. Servet ve süse, kavmine ye kendine düşkünlüğü, büyüklük, altın, güç ve kan sahiplerine saygıda bulunma, onun ruhunda öylesine güçlüdür ki, onun ahlakî bağı, islam'dan daha çok cahiliyyeye yakındır ve onunla içiçedir. En büyük tehlike; tehlikeli ve güçlü Benî U-meyye hanedanına mensup oluşudur. Kuşkusuz onun böyle bir ruhsal yapı ve görüş açısıyla, bu uyanık, laik, İslam maskesi takmış güçlü düşmanların elinde bir "sadık uygulayıcıdan başka bir konumu olmayacaktır.

Sa'd bin Ubade; Hazrec kabilesi başkanı, gerçi islam'a yaptığı değerli hizmetlerden ötürü çok saygı değerdir. Fakat o üstün siyasî-fikrî bir şahsiyet olarak kendini gösterememiştir. Onun sosyal konumu; islam toplumundaki konumundan daha çok Hazrec kabilesine olan bağımlılığını gösteriyor. O daha çok islam'a destek olmuş, samimiyet, yiğitlik ve fedakârlık göstermiş bir kabile başkanı olarak addediliyor. Yani halk kitlesi arasında ve de büyük sahabelere göre onun kabilesel özelliği, İslâmî şahsiyetine ağır basıyor. O, bu topluma "bağlı" değil, daha çok bağımlıdır. Ayrıca Kureyş, hatta Evs taifesi "Hazrec

kabilesi başkanı"nı bir rehber olarak nasıl kabul edebilir. O, Muhacir ve Ensar'dan oluşan Ashab-ı Kiram tarafından imamete kabul edilebilen bir maneviyattan yoksundur. Sa'd bin

Ebi Vak-kas'a gelince; o siyasal ve toplumsal, özellikle dinî ve fikrî bir unsur olmaktan çok askerî bir unsurdur.

Abdurrahman bin Avf; gerçi "sabikun"dan sayılır, fakat eşrafiyeti, mal severligi, süse düşkünlük huylarını cahiliyyeden kendisiyle birlikte taşımaktadır. "Menfaat" ile "hakikat" onun gözünde ayrılmaz, bileşik ve birbirinden ayırdedilmez bir olgudur.

Bu arada Ali'nin özgün bir üstünlüğü vardır: O, cahiliyye ile hiçbir ilişiği olmayan, hayatı islam'la başlayan, Muhammed'in inkılabıyla ruhu biçimlenmiş olan tek ve en seçkin ve ünlü sahabedir. Onun diğer bir terbiyevî özelliği şudur ki; onu, insa-

nın ilk ruhsal ve fikrî boyutlarının oluştuğu devrede, yoksulluğun sevecen eli kendi ailesinden uzaklaştırıp, Muhammed'in evine bırakıveriyordu. Büyük bir tesadüf, çocuğu, babasının hayatta olmasına rağmen, ideal bir insanın sembolü olabilmesi için hayret verici ruhunun öğretmeni olan Muhammed'in kitabı olan Kur'an'ın okulunda yetişmesi, başlangıçtan itibaren ulaşan ilk mesajla aşina olması ve de bu çocuğun sade benliğinde ca-hiliyyenin hiçbir izinin bulunmaması için, amcaoğlunun insiya-tifine bırakıyordu

Ali; kılıç, söz ve siyaset adamı; bir arif kadar hassas, duygulu; bir bilgin kadar düşünce sahibi bir kişidir. Takva ve adalet konusunda öylesine titizdir ki, dostları hatta kardeşince tahammül edilemez olmuştur. Kur'an'ın inceliklerini en iyi bilen birisi olduğuna herkes ittifak etmektedir. Özel hayatının özgün şartları, toplumsal siyasal hayatının özel şartları, Peygamber'e olan bağlılığı, kendine özgü ruhsal ve düşünsel yapısı gibi unsurlar; Ali'ye, bir dinin ahkamı, akideleri, şiarları altında gizlenmiş olan islam'ın gerçek ruhu ve derin manasını -ki genellikle basit görüş sahiplerince görülmez- yakından tanıma fırsatı vermiştir; duygusu ve anlayış tarzı onunla bütünleşmiştir. Onun bir "İslâmî vicdanı" vardır. Bu ise islam'a inanmaktan ayrı bir şeydir.

Muhammed'in ruh ve toplum sahnesinde başlattığı 23 yıllık hareketinde, Ali devamlı parlamıştır. Devamlı tehlikeler kucağında yaşamış, bir an olsun ayağı kaymamış, bir defa bile zaaf götermemiştir. Ali'de en değerli olan özellik; onun çok boyutlu ruhudur. Öyle bir ruh ki, her boyutta kahramandır: Düşünce, savaş, aşk, mihrab, halka hizmet, yalnızlık ve siyaset alanındaki kahramanlık ve insanlığın devamlı çile çekmesine sebep olan tehlikeli süfliliklerin düşmanı, insanlığın kalbinde arzuladığı bütün ideallerin abidesidir.

Kabilevî-bedevî cahiliyyeden on yıldan fazla uzaklaşmamış olan bir toplumda, böyle bir kimsenin ne kadar yalnız, garib ve tanınmamış olduğu açıktır. Bu,

tarihin üzücü ve esef verici

^340

341

öyküsüdür. Ali'nin kaderiyse en esef verici ve üzücü bir olaydır. Çünkü hiç kimsenin, onun gibi toplumla bunca uzak bulunması söz konusu olmamıştır.

Kuşkusuz Peygamber Ali'yi düşünüyor. Hayatında birçok deliller, Ali'ye özel bir değer verdiğini gösteriyor. Fakat o, kavminin ileri gelenlerinin, otuz küsur yaşında olan, toplumda Mu-hammed'ten başka koruyucusu ve sığınağı olmayan, îslam uğrundaki fedakârlıktan başka bir sermayesi ve yatırımı bulunmayan bu genci, otorite sahasına sokmayacaklannı ve rehberliğini kolaylıkla kabul etmeyeceklerini biliyordu.

İslam'ın en güçlü siyasî cephesi Ebu Bekir cephesidir: Ömer, Ebu Ubeyde, Sa'd bin Ebi Vakkas, Osman, Talha ve Zubeyr bu cephenin asıl unsurlandır.

Burada tarih metninden edindiğim ve çok önemli gördüğüm bir meseleyi hatırlatmam yerinde olur. Çünkü bu, dönemin bilinmeyen siyasî olaylarını açığa çıkarır ve de olayların sınıfsal ve toplumsal köklerini araştıran tarihçilere çalışmalarında yardımcı olur. İbn-i Hişam Stresinde, bi'setin ilanından sonra islam'a bağlananları, ad ve özellikleri, katılma şartları ve zamanını sırasıyla açıklamıştır. Bilindiği gibi Muhammed'in evinin dışında ona ilk inanan kimse Ebu Beki/181)dir.

Ebu Bekir daha sonra bir grubu islam'a davet ediyor ve onlar topluca Muhammed'e bağlanıyorlar. Burada bu grupla Ebu Bekir'in cahiliyyedeki özel ilişkisi tamamen belirgindir. Bunlar beş kişidir: Abdurrahman bin Avf, Osman, Sa'd bin Ebi Vakkas, Talha ve Zubeyr. Bunların ilişkileri o kadar sıkıdır ki, hatta Ebu Bekir'in tavsiyesi üzerine dinlerini de birlikte seçiyorlar. Bu beş kişiyle yine başka bir tarihî devrede karşılaşıyoruz. Ne zaman ve nerede? 36 yıl sonra Ömer'in şûrasında. Öyle bir şûra ki

181- Peygamber'in ölümüne karşı gösterdiği hayret verici tepki, özellikle Ebu Bekir'e hatırlatma olarak verdiği cevap, Arap köleleri serbest bırakmak için yaptığı ilginç tavsiye (Allah bize birçok Acem köle bağışladığı için artık Arabi köle olarak tutmak gerekmez!"' ve bunlar gibi düşünce ve duygusundaki birçok zaaf noktaları, İslam'dan öğrendiği üstün faziletlere karşılık geçmişteki terbiye etkilerini hatırlatıyor.

Ali'yi kurnazlıkla devre dışı bıraktı. Bu şuranın başkanı Abdu-ralıman bin Avf, veto hakkına da sahipti. Osman ise bu şûra tarafından hilafete seçildi. Ömer'in şûrasının üyeleri Ali dışında bu beş kişiydi.

Ebu Bekir bu gizli gaıbun seçkin şahsiyetidir. Ömer'se bu beş kişiyi seçerek ve de "Sakife"de üstlendiği rol ile bu grupla dayanışmasını gösterdi. Bunlar bi'setin ilk yıllarından yarım asır sonrasına kadar Cemel Savaşı'nda, her yerde

birlikte olmuşlardır ve bu yarım asnn siyasî sahnelerinin tümünde -islam tarihinin en hassas ve olaylı günlerinde- asıl rolü üstlenmişlerdi. Bu güçlü siyasî cephe Ali ile karşı karşıyadır, ilk üç halife bunlardandır. Ali'ye karşı ilk savaş da bu siyasî grubun iki üyesi olan, Talha ve Zubeyr tarafından başlatıldı. Ömer zamanındaki Sa'd bin Vakkas'ın müsbet konumu, Ali'nin hükümeti zamanındaki muhalefeti ve menfi rolü, onlar arasındaki özel dayanışma ve birliğin göstergesidir.

Peygamber'in sorumluluğu çok hassas ve önemli olmuştur. Ümmetin rehberliğine; en kabiliyetli ve büyük bir şahsiyet olan Ali'nin Peygamber tarafından ilan edilmesi, bedevî toplum ve Arap kabilelerinin birliği ve genç ümmetin varlığının bekası için zaruri olan "vahdet"in bozulmasına sebep olacaktır. Diğer taraftansa Muhammed, Ali konusunda susarsa, acaba bir hakikati bir maslahat (çıkar) için feda etmiş olmaz mt? Ali'nin siyasî yalnızlığının, Muhammed'in yolundaki sertlik ve tavizsizlikten başka bir sebebi mi var? Onun ünlü kılıç darbeleri; -her taifeyi acılara garketmiştir- Muhammed'in emri ve Allah'ın rızasından başka bir şey için mi indirilmiştir? Ali'ye karşı beslenen kinler, Peygamber'in birkaç gün önce Mekke'de dediği gibi: "Allah'ın zatı, Allah'ın yolundaki sertlik"ten başka bir şeyi mi gösteriyor? Muhammed'in Ali hakkındaki sükutu, Ali'yi tarihte savunmasız hale getirecektir. Toplumun siyasî şartları, toplumsal yapısı, kabilelerin sınıfsal yapısı, çıkar çevrelerinin teşkilatlanmış olması, şüphesiz Ali'nin mahrum bırakılmasını sağlayacağı gibi, onun İslam'daki çehresini tersyüz edip değiştirecektir. Nite-

342

343

kim öyle de oldu. Onu tarihte en kötü adam olarak tanıttılar, hatta Allah'a ve Muhammed'e yakınlaşmak isteyen pak ve tak-valı Müslümanlarca telin edild!?

Şimdi gördüklerimizi; Peygamber -Mekke'de halkla veda-laşüğında ümmetinin kaderini bunların ihtiyannda- görüyor ve düşünüyordu; Ali bu cephenin karşısında yapayalnızdır. Ona inanan kimselerse; Ebu Zerr, Selman, Ammar ve birkaç kişi daha... böyle gizli bir siyasî dayanışma içinde de değildiler. İşte bunlann Sakife'de bulunmayışlan da bunu belgelemektedir.

Acaba Muhammed, kendisinden başka bir savunucusu olmayan Ali'yi kollamayacâk mı? Acaba o kendi sükutuyla onu, o siyasî güçlü cephenin oluşup, daha sonra Benî Umeyye ve Benî Abbas'a devrettikleri o acımaz tarihi eliyle paymal etmeyecek mi?

Mekke'den on mil uzaklaştıktan sonra , Peygamber önemli bir karar aldı. Burası Gadir Hum'dur. Medine, Tihâme, Necd, Yemen, Hadremut'un yolu üzerinde bir nokta. Muhammed ile birlikte gelen Müslümanlar, gruplar halinde buradan diğer noktalara gidecek, artık Muhammed'in sözünü duyamayacaklardı.

Muhammed önde gidenlerin geri dönmesini, geride kalanların kendisine ulaşmaları için emir verdi. Taş birikintisi yaptırdı. Develerin eşyalanndan

büyük bir minber oluşturdu. Peygamber uzunca bir hutbeden sonra, Ali'yi kesin ve dakik bir yöntemle tanıttı; ilk önce cemaata sordu: "Mü'minlerden olan kim onlar için "evla"(üstiin)dır!

Cemaat dedi ki: "Allah ve Rasulü daha iyi bilendir." O da sordu: "Acaba ben sizlerin üzerinde, bizzat kendinizden daha "evla" değil miyim?" Hepsi dediler ki: "Evet, öyledir!" O da dedi ki:

"Ben kimin üst ve rehberi isem Ali de onun üst ve rehberidir. Ben ilmin şehriysem Ali de onun kapısıdır. "(182) Böylece Ali'yi tanıttıktan sonra şu ayeti halka okudu:

182- Gadir Hum olayına yer veren Ehl-i Sünnet'in birçok kaynağını ta-

"... Bugün, size dininizi bütünledim, üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak sizin için İslam'ı beğendim.. " (Maide; 3)cıs3)

Ashab, Ali'ye biat etti. Ömer dedi ki: "Ya Ali, bu günden itibaren artık sen benim ve mü'minlerin mevlası(emiri)sin."

Bu törenden sonra, bazılarının Akabe'de kendine karşı suikast yapmak için pusuya yattıklannı haber alınca, komploları suya düştü.

Bu haberin -tarihte pek basite indirgenip, örtbas edilmiştir-ilginç yanı, köklü ve dikkate değer özelliği, onun dikkate alınmaması ve küçümsenmesidir. Daha önemlisi; fevkalade şahsiyet, özel cazibe sahibi olan, özel bir şekilde sevilen, hatta en küçük adeti ve davranış şekilleri, sıradan fertlerle yaptığı günlük önemsiz sohbetleri bile önemle dilden dile nakledilen birisine karşı böyle bir olayın gerçekleşmesi haberinin küçümsenmesi hayret vericidir.

Onsekiz Yaşındaki Komutan

Muhammed Medine'ye vardı. Şimdi yanmadanın tümü o-nun otoritesi altındaydı. Buna rağmen kuzey sınırlar sakin de-

nımak için ve de İslam tarihinin ve İslam'ın en önemli siyaset meselelerinden olan bu olay konusunda üstad Allame Emini'nin el-Gadir kitabına başvurun (İlki, Necef baskısı on cild. İkinci baskı Tahran'da yapıldı.) Bu kaynaktan başka, Meşhed öğretmenlerinden bir gaıbun "Tarihin en hassas dönemi" diye derledikleri Farsça yazıya da başvurabilirsiniz. Ben geçen seneki islam Tarihi derslerinde (1967-1968) bu konu hakkında değişik bir görüş ileri sürmüştüm. "Gadir" olayı ve genel olarak Ali'nin vesayet ve velayeti ilkesini kendine özgü bir şekilde de tahlil etmiştim. 183- Tarihçilerin çoğu bu ayetin nüzul tarihinin Haccu'1-Veda hutbesinden sonra olduğunu ileri sürüyor. Şia ise Gadir olayından sonra indiğini söylüyor. Ben Şia'nın görüşünü benimsiyorum. Bunun sebebini "Hu-lefa-i Raşidîn" adıyla yayınlanacak olan eserde bulabilirsiniz.

344

345

ğildi; Doğu Roma İmparatorluğu güçlü ve tehlikeli bir düşmandı. İranlılardan daha çok doğu tarafından islam'la sınırdaş olan Rumlar, Muhammed'in güç ve otoritesinden ürkmekteydi. Zira, siyasî etkenlerden daha çok, Hıristiyanlann islam'la olan özel dinî duygulan kuzey sınırları

güvensizleştirmişti. Muhammed birkaç kere Rumlar ve onların yerli işbirlikçileri olan kuzey Arap kabileleriyle karşı karşıya gelmişti. Son çatışması; Abdullah bin Revaha, Cafer bin Ebu Talib, Zeyd bin Harise (Muhammed'in yiğit evlatlığO'nin şehit düşmesine sebep olan kanlı Mûte savaşıydı. O savaşta Halid bin Velid'in askerî taktiği ve işbirliği sonucu 3 binden az olan mücahid Müslümanın, Rumlarla Araplardan müteşekkil 200 binlik Rum ordusu karşısında durarak sağlam bir şekilde Medine'ye dönebildiler. Bu ordunun Mûte'deki geri çekilmesi, Rumları islam'a karşı küstah yapmıştı.

Peygamber'se; dünyayı terk etmeden önce, onlara kendi gücünü tattırarak, Mûte yenilgisini unutturup, kendisinden sonra, kuzey tarafından islam'a karşı oluşacak bir tehlikeyi ortadan kaldırmak istiyordu. Bu amaç doğrultusunda büyük bir ordu seferber etti. Ve Zeyd bin Harise'nin 18 yaşındaki oğlu Usa-me'yi komutan olarak tayin etti.

Rum imparatorluğuna karşı savaşa çıkan 18 yaşındaki komutana şöyle bir tavsiyede bulundu: "Mûte bölgesinden (Usa-me'nin babasının şehit edildiği bölge) orduyu Belka ve Darum (Filistin'de) sınırlanndan içeri sok. Sabahleyin düşmana saldır. Kanları dök. Ateşe ver. Ani ve hızlı bir baskın yap, duraklamadan hemen ganimet ve zafer ile geri dön!"

Usame Curf ta, şehire yakın bir yerde yerleşip, orduyu harekete hazırlamaya çalışıyordu. Peygamber de bu ordunun seferberliği için çok çalışıyordu. Onun görevi çok önemliydi. 18 yaşındaki ordu komutanının emrinde büyük ashabın ileri gelenleri, bu cümleden olarak Ebu Bekir ile Ömer, sıradan asker idi. Bu mesele onların ağnna gidip, açıkça Usame'nin komutanlığına itirazda bulundular: "Küçücük erkek çocuğunu Muhacir-

ler ve Ensann ileri gelenlerine komutan tayin etmiştir. "(184:) Hatta, Peygamber'in ısranna rağmen ordunun Curf tan hareket etmesine engel olunduğu bile hissediliyordu. Peygamber bu olaydan dolayı çok üzgün ve sinirli gözüküyordu... Şimdiden, pek yakında baş gösterecek tehlikeli olaylar diş biliyordu.

Muhammed'in Son Günleri

Peygamber geceleyin uykuya dalıyor. Ölümün ve hızla yaklaşan kara fırtınaların birkaç adımlığına yaklaştığını sezinliyor ve görüyordu. Gece yarısıydı. Bu gecenin sessizliği dehşet vericiydi. Üzüntü ve ızdırap güçlü ruhunu kıskaca alarak, onu ta-hammülsüzleştiriyordu.

Ebu Muveyhibe'yi (hizmetçisini) haberdar edip evden dışarı çıkıyorlar. Yazın sakin gecesidir. 11. yılın Safer ya da Rebiulev-vel ayının sonlarıdır. Hüzünlü ve

sakin bir rüzgar esmektedir. Acı hatıralar zihninde canlanıyor ve tahammülsüzlüğünü daha da artınyor.

Hizmetçisine diyor ki: "Ey Ebu Muveyhibe, gidelimC) bakî ehline istiğfar etmek için görevlendirildim." İkisi yola çıkıp şehirden dışan çıkıyorlar, şimdi gecedir. Bakı mezarlığı ise suskundur. Duraklıyorlar. Pek yakında onlara katılacağını biliyor. Bir an bakmıyor ve konuşmaya başlıyor. Kabirler suskun dinliyor: "Selam olsun size ey mezarlık sakinleri, iyice uyuyun ki sizin rüzgarınız bu halkın rüzgarından daha sakindir! Fitneler karanlık gece parçaları gibi ilerlemektedir." 5)

Susuyor ve daha sonra yoldaşına şöyle diyor: "Ey Ebu Muveyhibe, dünya hazineleri ve ebedî hayat anahtarını daha sonra da Cenneti bana getirdiler, bunlardan birini seçmemi istedi-

184- İbn-i Hişam c. 2, s.60.

(*) Şeyh Mufid, İrşadında bir grupla gittiğini, Ali'nin ise elini tutuğunu söylüyor.

185- "... Sonu başlangıcını izliyor. Sonu başlangıcından kötüdür." Tarih-

ler. Ben Rabbime kavuşmayı ve Cennneti seçtim." Ebu Muvey-hibe çok sıkılıp, ayrılığın yaklaştığını sezip, ağlayarak kesik kesik sesle şöyle dedi: "Anam babam sana feda olsun, dünya serveti, ebedî hayat anahtarını, daha sonra da Cenneti seç!" Peygamber dedi ki: "Allah'a andolsun ki, hayır... Ey Ebu Muveyhi-be, ben Rabbime kavuşmayı ve Cenneti seçtim." O, daha sonra Bakî ehline istiğfar (rahmet) dileyip, geri döndü.

Baş ağrısı şiddetlenmişti. Hastalık ve üzüntü ruhunu kıskaca almıştı. Ayşe'nin evine girdi. Ayşe de baş ağrısına yakalanmıştı ve inliyordu: "Eyvah başım! Eyvah başım!" Sayısız çilelerini evinin dışına bırakan ve güler yüzle eşlerine giden Peygamber, Ayşe'ye cevabında şöyle dedi: "Senin değil! Allah'a andolsun benim... Eyvah kafam! Ey Ayşe sen benden önce ölüp, ben de cenaze töreninde hazır olup, kefenini örtüp, sana namaz kılıp, toprağa verseydim ne zararı olurdu?!" Ayşe hemen cevap verdi: "Benden sonra benim evime döner eşlerinden biriyle olurdun!" Peygamber gülümsedi ve devam etmek istedi. Fakat dert fırsat vermeyip, şiddetlendi.

Birkaç saat sonra derdi biraz dindi. Kalkıp, eşlerinin evlerine gidip, herbiriyle ayrı ayrı konuştu. Sanki onlara veda etmek istiyordu. Meymune'nin evinde baş ağrısı tekrar arttı. Kadınlarını çağırıp, Ayşe'nin evinde yatması için onlardan izin istedi. Onlar da durumunu fark edince izin verdiler. Peygamber başını bir bezle sardığı, Abbas bin Abdulmuttalib ile Ali bin Ebu Talib onun kollannı tuttukları halde, ayaklarını sürükleyerek Ayşe'nin evine girdi. Ağrı daha bir şiddetlenmişti. Ateşte yanarcasma vücudunun ateşi yükselmişti.

çilen düşündüren şey, Muhammed tarafından bu son birkaç gün içinde bu cümlenin defalarca tekrarlanmasıdır. Bu dönemde düşmanlar silinmiştir. İslam bütün yarımadada yayılmıştır. Peki neden Muhammed bunca ızdırap içindedir?

Muhammed'i dehşete düşüren bu fitneler nelerdir? Kapkara gece parçalan nasıl ortaya çıkacaktır? İşte yarının tarihi bu somları cevaplayacaktır.

Son Çaba

Ordu niçin hareket etmemişti?

Nedenini biliyordu. Bu günlerde kavmin büyüklerinin Medine'den uzaklaşmayacaklarını biliyordu. "Çeştili kuyulardan yedi kab su getirip, üzerime dökün ki halka gidip onlarla ahit-leşeyim" diye emir verdi. Yakınları onu Ömer'in kızı, Peygamber'in eşi Hafsa'ya ait olan bir leğenin içine oturtup yeter deyinceye kadar üzerine su döktüler. O daha sonra ateşli çehresiyle, başı sarılmış bir şekilde Mescid'e girdi. Fazl bin Abbas'a: "Elimi tut" dedi. Fazl onun minberde oturabilmesine yardımcı oldu. Halk onun etrafında toplandı. O da konuşmaya başladı.

Allah'a hamd-u senadan sonra, ilkin Uhud ashabım andı, onlara rahmet diledi ve çokça selamladı ve daha sonra: "Allah, Allah'ın kullarından bir kuluna dünya ile kendi indinde olanı seçebileceğine hak tanıdı ve o da O'nun indindekini seçti" dedi ve sustu. Halk ondan gözlerini ayıramıyordu.

Ebu Bekir olayı sezdi. Yüksek sesle ağladı. Gözü yaşlı ba-kışlannı büyük dostunun yüzüne dikmişti. Sevgi ve üzüntülü bir sesle şöyle dedi: "Biz can ve evlatlarımızı sana feda ederiz." Peygamber: "Sakin ol Ebu Bekir" dedi. O daha sonra: "Bu Mescid'e açılan kapılara bakın... Ebu Bekir'in evine açılan kapının dışındakilerin hepsini kapatın" dedikten sonra sustu.

Mescid'in havası heyecan ve gam doluydu. Üzüntü, hasret onlara öylesine yük olmuştu ki herkesi susturmuştu. Yine sözlerine devam etti: "Ey insanlar! Usame'nin görevinin gerçekleştirilmesi için harekete geçin. Canıma andolsun, Usame'nin komutanlık görevi hakkındaki" sözleri babasının komutanlığı hakkında da söylüyordunuz. Halbuki Usame'nin komutanlığa kabileyeti olduğu gibi, babasının da kabiliyeti vardı."

Bu durumdayken, tekrar baş gösteren, toplumu tehdit eden tehlikelere eğilip, şöyle dedi: "Dün gece rüyamda, iki pazuma bir pazubend bağlanmış olduğunu gördüm. Onlardan iğrendim ve üzerlerine üfledim. Hemen kayboldular. Bu ikisini Ye-

348

349

mame ve Yemen'deki iki kezzab (yalancın)ın olduğuna yorum-ladım."°8Ğ)

Yine sustu. Vücudunun ateşi gittikçe yükseliyordu. Ateşli vücudu üzerine soğuk su döküldükten sonra, onun Mescid'e gelmesini sağlayan azıcık ferahlama kayboluyordu. Ve hastalığı şiddetlenmişti. Çok yorgun gözüküyordu. Halk onun konuşmak için çok çabaladığını, fakat başaramadığını, ağrıdan kıvrandığını görüyordu. O da halkla konuşabilecek son sözleri olduğunu, Mescid ve ashab

ile vedalaşması gerektiğini, artık başka bir fırsatın bulunmadığını, her şeyin son bulduğunu hissediyordu. O '"kendisiyle-halkın" öyküsünün son noktaya vardığını, herkesle vedalaşması, minberden inmesi gerektiğini, ölümünse Ayşe'nin evinde kendini beklediğini sezinliyordu. Ancak bu zat; hayatının son anlarında bile halka söylecek şeyi olduğundan, kalan son gücünün tümünü zorlukla toplayıp, halka konuşmak istiyordu.

Halk da onun son mesajını söylemek için acınacak bir tarzda çaba harcadığını hissediyordu. Hatta münafıklar bile bu hayret verici görüntüden dolayı çok duygulanıp, üzgündüler. Halksa çok duygulanıp, içten ağlıyordu.

Dert, inleyebilmekten daha büyüktü. Muhammed konuşmaya başladı. Kelimeler ateşten dolayı kunımuş bir ağızdan, yavaş ve ezik bir şekilde zorlukla dışarı çıkıyordu. Hiçbir insan, bunca dert ve zorlukla konuşmamıştı. Ancak Muhammed söylemeliydi. Halka soracakları vardı. Eğer onlara sormazsa rahatça ölmeyecekti. "Ey insanlar! Ben kendisinden başka bir ilah olmayan Allah'ı sizin karşınızda takdis ediyorum. Sizlerden birisinin benim üzerimde hakkı varsa, işte ben hazırım.

186- Esved Ansî ve Museylemetu'l-Kezzap. ilki Yemen'de 10. yılın sonunda, ya da 11. yılın başlarında isyan edip, peygamberlik ilan etti. Peygamber taraftarlarını dağıttı. Peygamber'in San'â'daki valisi olan Şebr bin Bazân'ı öldürüp, karısıyla evlendi. İkincisi -Museyleme- Yema-me'de peygamberlik ilan etti. O peygamberliği Benî Hanife ile Kureyş arasında bölüştürmek istedi. Bunu beceremediği için de peygamberlik iddiasında bulundu. Peygamber bunlarla mücadeleye kalkıştı. Fakat onlann işi Ebu Bekir hükümeti zamanında son buldu.

Eğer ben birinin sırtını kırbaçlatmışsam, işte sırtım. Gelsin kırbaçlasın. Bir kimseye küfür etmişsem, gelsin de hakkını alsın ki, ben zorbalık yapan biri değilim. Sizlerden en sevdiğim kimse; hakkı olup da benden alan ya da bana helal edendir. Böylece Allah'a kavuştuğumda ruhum ferahlık içinde olur. Bir defaya mahsus çağrımın yeterli olmadığını, birkaç defa tekrarlamam gerektiğini görüyorum."

Minberden indi. Öğle namazını kıldı. Baş ağnsı, yorgunluk, öğle sıcağı onu güçsüzleştirmişti. Ölüm izleri çehresinde belirginleşmişti, fakat halkla işi bitmemiş gibiydi. Halka yaptığı çağn bir ahlakî eğilim değildi, daha ciddi bir şeydi. Hatta ölüm eşiğinde bulunması bile bunun ciddiyetini bozmuyordu.

En zor anlarını yaşayan Peygamber, halkın hayret dolu bakışları karşısında ayağa kalktı. Bir grup ona yardımda bulundu. O eve gitmedi. Yine minbere çıkıp oturdu ve tekrarladı: "Ey insanlar! kimin sırtına kırbaç vurmuşsam.. kime küfür etmişsem..." Bu defaki konuşma tarzında daha ısrarlı gözüküyordu.

İsteklerini tekrarladıktan sonra yine sustu. Yorgun ateşli gözleriyle halka bakıyordu... Bekledi... Halk, ister istemez cevap vermesi gereğini hissetti. Ama ne diyeceklerdi ki? O, hayatını halk için vakfetti. Sıradan bedevilere iftihar, ün, medeniyet bağışladı. Hatice'nin sayısız servetini halk yolunda harcadı. O,

örnek bir Müslümandı. Bu örnek Müslümanın çehresini Allah iki satırda açıklamıştır:

"MuhammedAllah 'm elçisidir. Onun beraberinde bulunanlar, kâfirlere (inkarcılara) karşı sert, birbirlerine merhametlidirler..." (Feth; 29)

Muhammed, cevap bekliyor, halk ise utanıyor. Hiç bir göz; böyle hayret verici çehreye bakabilme gücünde değildir. Başlar eğik, omuzlar titriyor. Muhammed'in ileri sürdüğü sorunun cevabı çok ağır ve zordur.

Bir Arap kalkıp şöyle dedi: "Ya Rasulullah, üç dirhemim sendedir!" Birkaçı artık kendini tutamayıp ağlamaya başladı. Muhammed hemen dedi ki: "Ey Fazl, ona öde." Fazl bin Abbas

350

351

üç dirhem ödeyince Arap oturdu.

Mescid de ağır ve azarlayıcı bir sükut hüküm sürdü. Peygamber halkın o adamı topluluk karşısında utandırdığından ve ona karşı kötü davrandığından dolayı rahatsız olduğunu hissedip, dedi ki: "Ey insanlar! kimsenin elinde ödünç mal varsa, onu ödemeli ve dünyadaki rüsvaylıktır diye düşünmemelidir. Çünkü dünya rüsvaylığı ahiret rüsvalığından daha kolaydır." Başka bir Arap kalkıp dedi ki: "Ya Rasulullah, benim elimde üç dirhem vardı ki onu Allah yolunda kullandım." Peygamber: "Niçin onu kullandın?" dedi. O da: "Muhtaç olduğum için kullandım" dedi. Peygamber: "Fazl,"onu ondan geri al." dedi.

Bu arada birisi kalkıp gözlerini Peygamber'in gözlerine dikerek heyecandan dolayı titrediği halde öyle dedi: "Ya Rasulullah, sen bir defa falan savaşta benim sırtıma kırbaç vurdun!"

Mescid'dekiler hemen sustu. Kalpler üzüntüden dolayı parçalanmak üzereydi. Vahşet hepsini susturmuştu. Kimse ne olacağını düşünemiyordu.

Peygamber, sakin bir yüzle terden ıslanmış gömleğini kaldırdı. Sırtı gözüküyordu. Adama: "Gel ve kısas et" dedi. Adam harekete geçti. Halk vahşetten başlarını dizlerine kapamışlardı. Dertli anlar gelip geçti. Aniden acınacak inilti sesleri hayrete kapılmış Mescid'in atmosferini değiştirdi. Halk başını kaldırınca âdamm çılgınlar gibi Peygamber'in çıplak sırt ve göğsünü kısas yerine öptüğünü gördü. Göz yaşı dalgalan kimseye fırsat vermiyordu. Peygamber karşısında ezik kalan halk aniden kendilerini mutlu hissettiler. Aşk ile şevk Mescid'in atmosferini doldurdu. O Arabın, çirkin ve utanç verici davranışı unuaıldu. Halk, Peygamber'lerini iyice tanıdıklarını gösterdikleri için çok sevindiler. Peygamber de halkını çok seviyordu. Artık kardeşlerinin kaderiyle ilgili aşkını göstermeye fırsat olmadığını bilen Peygamber, böyle bir anda ilginç bir öneride bulundu. Hiçbir göz, bu üstün ve güzel ruhun güzelliğini burada görüp de kendi gözünün nemlenmesini önleyemez. O ateşli bakışlarını gözü yaşlı halkın gözlerine dikip, sevgi dolu bir ses tonuyla şöyle dedi:

"Ey Halk, kendi kendinden korkan kimse kalksın da dua edeyim."

Bu söz Mescid'in tutuk ve üzücü havasına hayret verici bir ümit ve heyecan getirdi; imanın güçlü ruhu; Arap'da eşine rastlanmadık sadakat ve açıklık meydana getirmişti. Ümit aniden çehrelerdeki maskeleri düşürdü. Birisi kalkıp şöyle dedi: "Ya Rasulullah, ben çok yalancıyım,

kötüyüm, haddinden fazla uyurum." Peygamber onun hakkında dua etti: "İlahi! sen ona doğruluk, iman bağışla, istediği an ona uyku verme."

Bir başkası kalkıp şöyle dedi: "Ya Rasulullah, ben çok yalancıyım, münafıkım, hıyanet etmediğim iş kalmamıştır." Ö-mer, kalkıp ona sert bir şekilde şöyle dedi: "Kendini rüsva ettin adam!" Peygamber ise Ömer'i tenkid edici bir ses tonuyla şöyle dedi: "Ey İbn Hattab! Dünya rüsvalıkları ahiret rüsvalığından daha kolaydır! ilahi, ona doğruluk ve iman bağışla ve onu hayra döndür."

Minberden indi ve Mescid'i terk etmek üzereyken durdu ve halka şöyle dedi: "Ey Muhacirler, size Ensar'a iyilik etmenizi tavsiye ediyomm. Halk çoğalacaktır. Fakat Ensar olduğu gibi kalacaktır. Ey insanlar, Ensar benim sırdaşım ve özel yakın-larımdır. Ben onlara sığındım. İyiliklerine iyilik edin, kötülerini bağışlayın."

"Ey insanlar, Allah'a hiçbir kimse arasında; "amel" dışında ona "hayır" getirecek ya da "şerr"i bertaraf edecek bir ilişki, bağ ve özellik yoktur, işte hiçbir kimse böyle bir iddiada bulunmasın ve hiçbir arzu ve dilek ileri sürmesin. Beni hakça gönderene andolsun, rahmetle birleşecek amel dışında kurtuluş yoktur. Ben bile isyan edersem sakıt olurum. (Eğer baş kal-dırırsam, düşüşe maruz kalırım." '

Artık gücü kalmamıştı. Mescid'i terkedip, Ayşe'nin evine gidip yatağa düştü. Hastalığı şiddetlendi. Bayılıp uyanıyordu. Habeşistan muhacirlerinden Cafer'in eşi, Peygamber'in eşi Meymune'nin akrabası olan Esma, orada bir ilaç karışımının yapımını öğrenmişti. O, ilacı Peygamber içiç hazırlayıp, bay-

gınken ağzına döktüler. O, uyanıp eşlerinin izinsiz olarak kendisine ilaç yedirdiklerini anlayınca çok sinirlendi ve niçin yaptıklarını sordu. Onların hepsi bu işi Abbas'ın tavsiyesi üzerine • yaptıklarını söylediler. Abbas da dedi ki: "Hastalığının zatu'l-cenp olmasından korktum." O, bu açıklama ile daha bir sinirlenip, onları edeplendirmek için evde olan herkesin (Abbas dışında) o ilacı yemelerine emir verdi. Meymune'nin oruçlu olmasına rağmen onu da müstesna kılmadı.

Namaz için camiye gidemedi. "Birini gönderin ve Ali'yi buraya çağırın" dedi. Hafsa ile Ayşe hemen babalarını çağırttılar. Onlann her üçü hazır oldu. Peygamber dedi ki: "Geri dönün, sizinle işim olduğu zaman çağırtırım." Daha sonra birinin halka namaz kıldırmasını emretti. Bu arada Ömer'in halka namaz

kıldırdığını duydu ve sinirli bir şekilde tepki gösterip iki defa: "Allah ve Müslümanlar bunu kabul etmezler"(187) dçdi.

Vücudunun ateşi her an yükseliyordu. Ağrısı da artıyordu.

Vedalaşmak için ashabını çağırdı. Vefalı dostlarının çehresini görünce, ilk defa olarak gözleri gözyaşıyla doldu ve onlara karşı sevgi dolu ses tonuyla şöyle dedi:

"Aferin size, Allah sizi rahmet eylesin, esirgesin, korusun, yüceltsin, başarılı kılsın, menfaatinizi çoğaltsın, yardımcınız olsun, selamet kılsın, rahmet bağışlasın, sizi indinde kabul etsin, ben size takvayı tavsiye ediyorum. Allah da size onu tavsiye ediyor. Ben, size müjdeleyici ve korkutucuyum. Allah'ın kulları ve Allah'ın beldesinin işlerinde Allah'a üst olmaya çalışmayın. Çünkü O, bana ve size şöyle demiştir:

"Bu Ahiret yurdunu, yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu istemeyen kimselere veririz. Sonuç Allah'a

187- Sireic .2, s. 52) ve Taberi'Ebu Bekir'in namaz kılma meselesi burada çok hassasiyet ve önem kazanmıştır. Yaklaşımlara göre Hafsa ile Ayşe; bugün Muhammed'in yerine halka namazda imamlık yapacak kişinin, yarın ki keşmekeşte lehine bir durumun gelişeceğini bu saatlerde iyice biliyordu. Okur, bu anlarda Muhammed'in nasıl bir şekilde sıkıştığını duyabilir. Bu konudaki rivayetler çelişiktir. Bazısına göre

karşı gelmekten sakınanların (takva sahiplerinin)dir."

(Kasas; 83)

Bir an sustu ve düşünmeye başladı. Düşünerek kendi kendine söylüyormuş gibi şöyle dedi: "Acaba kendi arzuları doğrultusunda hareket edenlerin yeri cehennem midir?"

"Ecelin ne zamandır?" dediler. "Firak (ayrılık), Allah'a ve Sidretu'l-Munteha'ya dönüş pek yakındır" dedi. "Seni kim yıkasın ey Allah'ın Rasulü?" dediler. "Ailem ve bana daha yakın olanlar" dedi.

"Ne ile kefenleyelim ey Allah'ın Rasulü?" dediler. Dedi ki: "İsterseniz elbisem ile ya da Mısır'ın beyaz kumaşı, ya da Yemen kumaşı ile." Kim senin namazını kıldırsın Ey Allah'ın Rasulü?" dediler. Dedi ki: "Sabredin! Allah sizi bağışlasın. Peygamber'in tarafından size iyi bir mükafat versin."

Ashab yüksek sesle ağladı, Peygamber de ağlamaya başladı ve daha sonra şöyle dedi: "Guslümü yaptıktan sonra, kefenleyin, beni tahtım (sedir) üzerinde, evimde mezarımın kenarında bırakın ve birkaç saat beni yalnız bırakın. Beni övmede aşırılık yaparak, inleyerek, yüksek sesle ağlayarak rahatsız etmeyin, tik önce ailemin erkekleri, daha sonra onların eşleri ve

onlardan sonra da sizler namazımı kılın. Benim tarafımdan kendinizi selamlayın. Ben, bu günden kıyamete dek dinim üzerine benimle "biat" edenlere selam göndereceğime dair sizi şahit tutuyorum" dedi. "Kim kabrine insin?" dediler. "Ailem" dedi.

Sustu. Ashab da sustu. Odanın havası üzüntü doluydu. Firak yakındır. Aniden Peygamber'in çehresinde yeni çile ve

Muhammed, Ali'yi çağırdığında onların üçünün de hazır olduğunu görünce kimsenin adını anmadı. Kendisini namaza çağıran Bilal'e karşı şöyle dedi: "Emredin, bir kimse halkla namaz kılsın" ve Abdullah bir Zem'â mescide gelip, Ömer'i görünce şöyle diyor: "Kalk ve namaz kıldır." Rivayetlere göre Peygamber açıkça Ebu Bekir'in adını anıyor. Çünkü sonraları Ebu Bekir'in namaz kılma meselesi çok hassasiyet kazanıyor ve bu konu propaganda ve

siyasal amaçlar için kullanılıyor. Hatta bu konuya dayanarak Peygamber tarafından onu hilafete atandığını ileri sürenler de vardır. Ben ilk rivayeti daha güvenillir buluyor ve ikincisini şüpheyle karşılıyorum

354

355

sıkıntı izleri belirdi. Izdırap ve ateş dolu gözlerini ashabının; pek yakında Hakk'ın ve İslam'ın kaderini ellerinde bulunduran bu adamlann çehresine dikti. Yarından itibaren destan, onlann destanı ve onların öyküsü olacaktı. Bir şeyler söylemek istiyor galiba...

Bir anda derin ve çileli bir düşünüşe daldı. Ümmetinin geleceği onu ölüm derdinden daha çok endişelendiriyordu. Perşembe günüydü, öyle bir Perşembe ki! gözyaşı damlaları yüzünde koşuşuyordu(188). Dert verici bir tereddüde kapılmıştı sanki. Aniden bir karar almış gibi ashaba hitaben: "Bana levha ile mürekkeblik getirin ki benden sonra sapmamanız için size bir şey yazayım" dedi.

Hemen gürültü patırtı başladı, her tarafta kargaşa oldu. Ya-nnın politikasının asıl yönetmenleri gürültü koparıp, ne yazmak istediğini soruyorlardı. Ömer'se feryat etti: "Bu adam savsaklıyor. "fl89)

Peygamber çok üzüldü. Demek istediği sırrın açıklanmasını istemeyenlerin bu hareketi (gerçi kimse için gizli kalmadı) onu endişelendirdiği halde, sırrı açıklığa kavuştu ve yann vuku bulacak olayın bu günden önlenemeyeceğini anladı.

Hayatının son anlannda tanık olduğu bu iğrenç keşmekeşe tahammül edemeyip: "Peygamber'in huzumnda münakaşa yapmak uygun değildir" dedi. Yine onu sorgulamaya başlayıp, kalemle mürekkebi niçin istediğini sordular. Peygamber de üzüntülü bir sesle ve ümitsizce şöyle dedi: "Artık bırakın beni, benim izlediğim hedef, sizin beni ona çağırmak istediğiniz şeyden daha iyidir."

Fakat Muhammed halkın geleceğini nasıl olur da düşünmeyebilir? Onlara cevabında şöyle dedi: "Ben sizden üç işi yerine getirmenizi istiyorum: "Birincisi, müşrikleri yarımadadan ko-

188- İbn-i Abbas rivayetinin metnidir. Taben nakletmişti. (c. 2, s.436}

189- Bu rivayeti Sa'id bin Cubeyr, İbn-i Abbas'tan nakletmiştir. Hem Şia, hem de Sünnî, güvenilir kaynaklan küçük bir ihtilafla yer vermiştir. "Bu adam ne

dediğini bilemiyor! Fakat bazısı Ömer'in durumunu göz önünde bulundurarak bu sözü söyleyenin adını anmıyorlar. Fakat

vun; ikincisi, elçileri kabul ettiğim gibi kabul edin; ve ü-çüncüsü...

Sustu. Büyük bir ağn, yorgun ve ateşli çehresini gölgeledi. Derin derin düşündü. Büyük bir üzüntüden dolup taşan ba-kışlannı uzak bir noktaya dikti ve artık hiçbir şey söylemedi.

Saniyeler arda arda suskun gelip geçtiler. Ashab da hiç konuşmadı. Sanki o gün, o arada bu dertli sükutun anlamını bilen birisi yokaı.

Oradakiler Peygamber'in artık konuşmayacağını, üçüncü tavsiyesi konusundaki sükutunu bozmayacağını anladılar.

O, son mesajının "yarının halkı" için bir söz olmasını istiyordu. Çünkü "bugünün başkanlarına" söyleyemezdi. Ancak bu "gelecek" için bir mesajdı. Tarih bu suskun mesajı duymalı, çünkü, olay bundan ibaret olmasaydı sizi "üç şey"e davet edi-yonım demezdi. Peygamber, üzüntü dolu bakışlannı bir noktaya dikmişti ve suskundu. Orada bulunanlar beklentinin boş olduğunu anlayıp, kalkıp, konuşmaksızm gitiler. Artık her şey son bulmuştu.

Vücuduna akın eden can alıcı dertler ve ağrılar hastalık çilesini artırmıştı. Bayıldı. Fatma, Ali'inin eşi ve öz kızı; yarının ilk kurbanı, babasının başı ucunda dertli dertli ağlıyordu. Gözyaşı, aşk, hasret ve korku dolu gözlerini babasının sakin çehresine dikmişti.

"Onun parlak yüzü açığa çıktığında suda ışık gibidir.

O, yetimlerin sığınağı ve dul kadınlann koruyucusudur." 90)

diye şiir okuyordu.

Ömer'in sertlik ve açık konuşmasını -hatta Peygamber karşısında olsa bile (ona özgü bir özellik)- bilen; onun ruhsal yapısı, Peygamber'in hilafeti meselesi üzerine hassasiyetini ve faaliyetlerini bilen kimse; hatta tarihçilerin hiçbirisi Ömer'in adını anmasalar bile, Peygamber'in has ashabı arasında o toplantıda, o şartlar altında bu sesin kime ait olduğunu tahmin edebilirdi. 190- Ebu Talib'in Muhammed'i övme şiiri: "Onun apaçık yüzü açığa çıktığında su alır gibidir. O yetimlerin sığınağı ve dul kadınların koru-yucusudur.

357

Peygamber gözlerini açıp: "Kızım şiir okuma, Kur'an oku, Kur'an:

"Muhammed, ancak bir Peygamber 'dir. Ondan önce de Peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geri mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah 'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir." (Al-i İmran; 144)

Peygamber ona işaret etti. O başını babasının yüzüne yaklaştırdı ve bir an sonra dertlice inledi. O da kendisini çok seven tek bir kızının tahammülsüzlüğüne dayanamayıp, tekrar ona işaret etti. O da başını tekrar

babasının yüzüne doğnı eğip, yaklaştırdı ve kaldırdı. Bu defa ümit ve sevinçle, gözyaşıyla ıslanmış çehresini sildi ve gönülden güldü. Ayşe sordu: "Rasulullah sana ne söyledi?" Fâtıma: "Allah'a andolsun, Rasulullah hayattayken onu kimseye söylemeyeceğim" dedi. Muhammed'in ölümünden sonra Fâtıma dedi ki: "İlk defa babam: "Ben bu hastalık üzere öleceğim" demişti. İkinci defada da dedi ki: "Sen, ailemden bana varacak ilk kimsesin."(191)

O gece çok sakindi. Pazartesi sabahı son anlarda hayat canlandı ve onu yataktan kaldırdı. Ayşe'nin evinin eşiğine kadar geldi. Perdeyi kaldırdı. Halk, Ebu Bekir'le namaz kılıyordu. Halk, Peygamber'in kapının eşiğinde olduğunu, ve onlara ba-kınıp sevecen ve sakin bir şekilde gülümsediğini

gördü. Peygamber bir defa daha Mescid ve halkı beklenmedik bir şekilde gördüğünden, Müslümanların bizzat kendisinin olmaksızın da vahdet ve görkemli bütünlüklerini koruduklanna tanık olduğundan dolayı çok sevinçliydi. Avf bin Malik diyor ki: "Rasûlullah'ı bu andakinden daha güzel görmemiştim." Peygamber Mescid'e girdi. Halk, Peygamber'in bizzat kendisinin Mescid'e geldiğini, sevinçle gülümsediğini gördüklerinde heyecanlandı ve az kalsın namaz saflarını bozacaktılar. Peygam-ber'se el işaretiyle devam ettirin, dedi. Ebu Bekir halkın fısıltılarından Peygamber'in Mescid'e girdiğini anlayıp, sustu ve yerini Peygamber'e devretti. Peygamber'se "Halkla namaz kıl" di-

191- Fâtıma üç ay ve bir rivayete göre 75 gün sonra vefat etti.

ye emir verdi ve kendisi Ebu Bekir'in sağ tarafına oturdu(*xl92) Namaz bittikten sonra, son fırsatı değerlendirip, kendisine çok çile çektiren konu hakmda konuştu-. "Ey insanlar, ateş delice yakıldı, fitneler kara gecelerin parçalan gibi akın etmektedir.

"Allah aşkma bana birşeyler bağlayıp, atfetmeyin, ben Kur'an'ın size helal ettiğinden başka bir şey helal etmedim. Kur'an'ın size haram kıldığından başkasını haram kılmadım." O, daha sonra: "Allah, Peygamberlerinin mezarını ibadet merkezi kılan kavimlere lanet etsin" dedi.

Ebu Bekir dedi ki: "Ya Rasulullah, Allah'ın lütfuyla iyi bir duaımda olduğunu görüyoruz. Bugün Bint-i Harice'nin sırasıdır. Ben onun yanına gidiyorum."

Peygamber Mescid'i ebediyyen terketti ve ölüm döşeğine düştü. Ve artık yerinden kalkmadı. Ebu Bekir de şehrin dışına çıkıp, eşine gitti.

Pazartesic**3 j

Ölüm gelip çatmıştı. Muhammed artık konuşamıyordu. Ölüm eşiğinin tatlı anlan bertaraf oldu. Ölümün bizzat kendisi, Ayşe'nin evinin birkaç adım uzağmdaydı. Gayb'm son mesajlarını insana aktaran dudaklar kapandı. Şimdi can verme anlarıydı. Ali, Muhammed'in başını göğsü üzerine aldı* . Muham-

(*) Bunlar Ehl-i Sünnet alimlerinin kaynaklarına göre nakledilmiştir. Şia alimlerince geçersizdir.

192- Bir rivayete göre Ebu Bekir kenara çekildi. Muhammed namazın ka

lan kısmının imamlığını kendisi yaptı.

(**) Herkes 12 Rebiulevvel olduğunu, Şia 28 Safer, pek az kimse de 1 ve 2

Rebiulevvel olduğunu ileri sürmüşlerdir.

193- Tarih kitaplarına göre Peygamber Ayşe'nin el ve eteği üstünde can verdi. Fakat Ali, Fâtıma'nın mezarı başında durup, ona . içini döktüğünde Muhammed'i anıp ve olup bitenleri anlatıyor ve açıkça şöyle diyor: "O başını göğsümün ve gırtlağının üzerine koyduğu gibi can verdi." (.Bu Ayşe'nin dilinden nakledilen cümlenin aynısıdır.) (Nebcıı'l-Belağa, Abduh şerhi)

358

359

med'in yanı başında su kabı bıkarılmıştı. O biraz uyandığında elini suyun içine sokup, yüzüne sürüp, diyordu ki: "Allah'ım ölüm baygınlığı sırasında beni kolla." Ayşe odaya girdi. Peygamber gözlerini açınca, onun elinde bir misvak gördü. Sağlık ve temizlik Muhammed'in imanının yarısıydı. Konuşamadığı için işaret etti. Ayşe onun misvak istediğini anladı. Onu alıp, dişleriyle yumuşattı ve Muhammed'e verdi. O da öyle bir durumda dikkatlice dişlerini misvakladı ve bu işi yapmada çok zorlandı. Ayşe diyor ki: "Böyle titiz misvakladığım hiç görmemiştim."

Halk evin dışında, Mescid'de ve onun çevresinde bekliyordu. Medine kara ve dertli bir sükut içindeydi.

Gökten gam yağıyordu. Muhammed'in son günlerde harekete geçirmek için seferberliğine çalıştığı ordu Curf tan geri döndü. Ordu şehre girdi. Şimdiyse ordunun genç komutanı cemaatı yarıp, perişanlık ve ızdırap içinde Ayşe'nin evine doğm geliyordu. Halk, Usame'nin geri döndüğünü görünce yüksek sesle ağladı. Evet, artık Muhammed, komuta vermiyordu. Usame içeri girdi. "Büyük babası"nın yatağı kenarına oturdu. Son defa için gözünü açtı, Usame'yle karşılaştı! Fakat bir söz söyleyemedi. Ellerini semaya kaldırdı. Bir an olsun öyle tuttu, daha sonra ellerini Usame'nin başı üzerine koydu. Usame acısından dolayı titriyordu. Bir an sevgi dolu eller Usame'nin başı üzerinde kaldı. Ve sonra aniden cansız bir şekilde iki tarafına düşüverdi. Usame kalkıp, odadan dışarı fırladı. Dışarıdan inilti sesleri yükseldi. Bilal kendini tutamıyordu.

Odada sessizlik vardı.

Kadınlar kalkıp, ileri geldiler. Muhammed'in çehresine gözlerini diktiler. Evet! Evet!

Ayşe, başını onun göğsü üzerine eğip, bekliyordu. Fâtıma duvara dayanıp, onu görmemek için çetin bir uğraş içindeydi.

Bir anda nefesler çıkmaz oldu. Zaman sakin ve üzgün durdu. Varlık hareketten alıkondu.

360

Gökyüzü Ayşe'nin evinin çatısında beklemekteydi. Sükut! Sükût! Sükût! Sükût! Aniden Muhammed'in dudakları kıpırdadı:

?Yüce dosta.../*19® Peygamber öldü!

194- Nisa 69 ayete değiniyor: »Kim Allah'a ve elçisine itaat ederse işte on-ta. Mah'm nimet verdiği peygamberler, s.dd.klar, setaler ve «diklerle beraberdir. Onlar ne güzel dostturlar."

EKLER

Bid'at: Dinde olmayanı dine dahil etmek anlamındadır. Bana göre iki türlü olabilir-. Uygun ve uygun olmayan. İslam'ın ruhuyla uyum içinde olan bid'at zamanın zorlamasıyladır ve toplumsal zamretler ve ihtiyaçlara

vakıf, bilinçli araştırmacı, İslam aliminin (gerçek müctehidin) teşhisiyle kabvıl edilebilir. Ancak dine uygun olmayan yenilikler getirmek şüphesiz batıldır ve reddedilmelidir. Burada sözkonusu ettiğim "sapık ve uygunsuz yenilikler" anlamında tekelleştirilmiş "bid'at" lafzı, bu lafzın manasının Hıristiyanlık dinindeki kullanılış şeklidir. Binaenaleyh bid'at sözcüğünün seçimi konusundaki ağırlık, ona özgü ıstılahın manasıdır, büyük bir hıyanet olan "bid'at meselesi" değildir.

"Rabb": Allah'ın en üstün sıfatlarından biridir. Kökü 'rab-be'dir: Hak sahibi, gözeticidir. Büyüten anlamında değildir. Çünkü bu surette kökü "rubu" olmalıdır. Fakat babamın deyimiyle "Rabb", "eğitici"lik anlamını da kapsar. Çünkü gözetici ve veli, tabiatıyla eğitici ve öğreticidir. Bu yüzden "Rabb", "Murabb? kelimesinden daha geniş ve zengin bir manaya sahiptir. Rabb, insan ile evrenin çok boyutlu sommlusudur, hem de onlar üzerinde mülkiyet hakkına sahiptir. Aynı zamanda öğretmen ve eğiticidir. Aynca yaradılışın, hayatın ve insan terbiyesinin nihaî hedefi de bu sözcüktedir. (Çünkü bir yaratığın sahibi; kendi isteği, hedefi, yolu, hatta huy ve şahsiyetine uygun olarak onu büyütür.) "Sahib", "murabbî, eğitici"den daha çok, sa-

hip olduğu yaratık konusunda sorumluluk duyar ve ciddiyet gösterip acır. "Rabb", "sahib" olarak anlamlandırılmak "büyütü-cü-besleyici" değil. Elbette Allah "sahib" ve "büyütücü"dür de!

"Allah'ın Eli Açıktır": -Sünnet konusunda- Ben sünneti salt Allah'ın iradesi olarak nitelendirmişimdir; sünnete inhisar etmiş Allah'ın iradesi değil, maşiyetin (Allah'ın iradesi) aynısıdır. Burada sadece sünnetlerin; tabiat alemi ve insanı yönlendiren ve yöneten olduğunu söylemek istemiyomm. Yahudi filozoflar ve bazı yeni düşünürler "Allah artık alemi yönetme işine karışmıyor, karar, sınav, tedbir, yenilik, icad, yoketmeyle uğraşan biridir.

"Yahudiler; "Allah'ın eli bağlıdır" dediler ve kendi elleri bağlandı. Ve söylediklerinden ötürü lanetlendiler. Hayır, Allah 'm iki eli de açıktır. Dilediği gibi verir..." (Maide; 64)

Allah, düşüncenin ruhu, varlık vücudunun iradesidir. Bizim tenimizin, belirli ve cebrî değişmez kanunlar, fizyolojik ve biyolojik kurallar üzere çalıştığı ve varolduğu doğrudur. Ancak düşünce ve irademizin atıl ve abes (geçersiz) olduğunu, bizim dış hayat ve vücudumuzun içinde etkin olmadığını söylemek anlamında değildir.

Eğer sadece değişmez, donuk sünnetleri, varlığın yöneticisi olarak nitelersek,

varlığı, yaradılışı tek düze, bilinçsizce çalışan bir makina olarak nitelendirmiş oluruz. Halbuki varlık, kaniat "canlı, kendi bilincinde olan" bir varlıktır, insan gibi düşünür, hisseder, yargıda bulunur, karar alıp, cezalandırır, seçim yapar, imha eder, inkilap yapar... Kur'an'ın doğru ve derin tabiriyle "hergün yeni bir iştedir" bu da bizzat bir sünnettir, mantık ve hikmete dayalıdır.

Bu, gerçekle uyum içinde olduğu gibi, böyle bir itikad insana çok değerli, geniş ve derin bir dünya görüşü kazandırır. Hayat, insanın varlığına anlam

ve hedef bağışlar. Bu bizzat başka bir tartışma konusudur ve bugün çok hayatî ve hasas bir önem kazanmıştır. Onun değeri, "şartı" ve "kamu"nun kara ve acı dünya görüşü karşısında açıkça hissedilir.

Tartışma Hürriyeti ve Görüş Belirtme (İfade) Özgürlüğü

İslam'da düşünce özgürlüğü konusunda şu noktayı hatırlatmak gerekir ki, islam Batı demokratik hürriyeti -Fransız devriminden sonra Avrupa'da gündeme gelen, aydın görüşlü insan severlerin savunduklanyla, düşünceye diktatörce baskı yapma ve düşünme hakkını imha etme (topluma egemen resmî ekol ya da dine uygun olmayan düşünce tarzı)- ile düşünceyi kontrol etme arasında orta bir yolu benimsemiştir.

Düşüncenin boğulması, düşünce tekeli, resmî inancı çerçevede tutma yöntemi, şüphesiz toplumun birçok yeni düşüncelerden ve gelişen yeteneklerden malınım kalışına, düşüncenin ölümüne sebeptir. İnsanlık için bundan daha kara bir cinayet tasavvur edilemez. Ama, Batının mutlak liberalizminin de meydana getirdiği yeni zaaflar ve sorunlar da sözkonusudur. Toplum ıslatıcıları ve düşünürler bu sorunlarla meşgul olmuşlardır. Hatta bir grup ona (liberalizme) karşı inancını yitirmiştir. Çünkü herhangi bir düşüncenin, yöntemin, işin ve_ çalışma tarzının mutlak bir şekilde serbest olduğu bir toplumda fesad ve bozgunluklann yayılması, toplumun varlığını tehdit ediyor. Gençleri ve iradesi zayıf kimseleri kendine çeken fesad odakları ve aldatma, oyalama merkezleri -ferdî hürriyetin mutlak oluşundan dolayı uygun bir ortam olmuştur.- her gün kat kat artıp, sapıklıklar ve fesadlar gün geçtikçe daha da yaygınlaşıyor. Öyle ki herkes, gençlerin düşüşe yüz tutup, yok olmayla tehdit edildiklerini görüyor. Bu konuda her türlü tedbir alıcı çalışmalann önlenmesi sonucu hürriyetin temeli kazılıyor. General de Gaulle işbaşına gelince, kabareler de çırılçıplak dans eden kadınların "cache-sex" (bacak arasını örten küçük bez) kuUanmalannı istediğinde: "General bir diktatördür, hangi hakla böyle bir hüküm veriyor, her kesin kendi istediği gibi dans etme hakkı yok mu? Herkesin bir sekili görme hakkı yok mu?" diye görültü kopanldı.

Ayrıca mutlak bireysel hürriyet ilkesi, hükümeti de, "toplu-

mun maneviyat ve ahlakını savunma ve yönlendirme sorumluluğundan" uzaklaştırır ve görevini toplumu idare etmeyle sınırlandırır. Halbuki İslâmî hükümet, düşünce ve akidelere, çeşitli mezheplere hayat hakkı tanıdığı gibi toplumun ahlakını savunma -toplumu idare etme ve gözetme dışında- ona

hidayet ve rehberlik etme sorumluluğunu de üstlenmiştir. Genel olarak bu; ne diktatörlük, ne liberalizm, ne de mutlak demokrasidir, muslih (ıslaha) ve sorumlu liberalizmdir.

Abdullah bin Çalış Seriyyesi

Kureyş, "Muhammed haram ayda savaşı caiz saymıştır" diye gürültü kopardı. Yahudiler de bu ateşi körüklediler. Mekke'deki Müslümanlar onlara "Abdullah Cemaziyelahir ayı olduğunu sandığını" ileri sürüyorlardı. Müslümanlar da Abdullah ve etrafını -gerçi ilk savaş başarısını kendilerine kazandırmışlardı- soğuk karşıladılar. Onlar da yaptıklarından dolayı dehşete kapılıp Allah'ın kendilerine nasıl davranacağından endişe ediyorlardı. Sonunda vahiy bu keşmekeş ve yoğun ruhî bunalıma son verdi. Abdullah'ı çokça övdü, "haram ayda savaş (kıtal) büyük bir günahtır" ilkesini teyit etmekle birlikte "... fitne... daha büyük bir günahtır " diye Abdullah'ı beraat ettirdi:

"Sana haram ayından onda savaştan soruyorlar, de ki: "Onda savaş büyük bir günahtır. Fakat (insanları) Allah yolundan çevirmek, Allah 'a ve Mescid-i Haram'a karşı nankörlük etmek, halkını ondan sürüp çıkarmak, Allah yanında daha büyük bir günahtır. Fitne çıkarmak, (adam) öldürmekten daha büyük (birgünah)dır..." (Bakara; 217)

Habeşistan Muhacirlerinin Girişi

Mekke'nin kara ve vahşet dolu günlerinde Muhammed'e / 366

bağlanan ilk kadın ve erkekler, Kureyş'in cellatlarından ve işkencelerinden, ölüm tehlikesi söz konusu olan o iğrenç ortamdan uzaklaşmak için, Peygamber'in emriyle kendi vatanla-nnı terk edip, Habeşistan'a gitmişlerdi. Şimdi durum düzeldiği için Medine'ye geri dönüp 14 yıl sonra Peygamber'leriyle buluştular. Bunlar Peygamber'i terk ettikleri sırada, binlerce kaba ve kinci düşmanın elinde esirdi. Kendi toplumu hatta ailesi içinde bile garip ve yalnız yaşıyordu. İslam'ında birkaç işsiz barksız kimse dışında bir yaveri yoktu. Müslümanlar da işkenceye tahammül, küfürlere, horlanmaya muhatap olmaktan başka güç ve çareleri yoktu. Şimdi Muhacirler Muhammed'in; kararlı ve güçlü, güç ve zafer ışınlannın çehreleri aydınlatmış olduğunu, Medine'de büyük bir güç üssü kurmuş, Hudeybiye barışını Kureyş'e kabul ettirmiş bir ordunun öncülüğünü yaptığını görüyorlardı.

Muhacirler şimdi bir anda yerlerine ve dindaşlanna kavuşmuşlardı. Ordu komutanı Muhammed'dir. Ali onun beyaz sancağını elinde tutmaktadır." "Ya mansur! amet, amet" sloganıyla Allahperest kılıç darbelerini, peşpeşe Yahudinin zengin ve sağlam kalesinin kapılarına indirmektedir. Kaleler peşpeşe kucak açıyor ve Müslümanlar servet, güç ve zafer denizine dalıyorlar.

Bu manzaranın seyredilmesi Habeşistan muhacirleri için çok heyecan ve şevk vericidir. Peygamber de; kendi işkence ve çilelere katlanmış, böyle çetin bir

deneyde hayret verici vefa, içtenlik ve sabır göstermiş en samimi eski dostlarını tekrar görmekten dolayı çok heyecanlıydı. Burada Ali'nin kardeşi Cafer'le görüşmek herkesten daha çok Peygamber'i sevindirmişti. Çünkü o, gençliğini gurbette geçirmiş, hayret verici iman, düşünce gücü ve konuşma sanatıyla Habeşistan'ın azınlıktaki Müslümanlanna moral verip, imanlarını taze tutup, onlara rehberlik ediyordu. Necaşî'nin düşüncelerini

etkileyerek, Müslümanları Kureyşe devretme komplolannı hazırlayan Kureyş'lilerin bu komplolarım suya düşürmekteydi. Güzel ve

akıllıca müdafaalar yapması sonucu kalpleri etkilemişti. Arap dünyasında, özellikle Kureyş'e hatta Hıristiyan Habeşistan'a ün salmıştı. Müslümanlar -heyecan dolu gözyaşlarıyla- Habeşistan muhacirlerini kucaklıyordu. Ensar onları tanıdıkları halde, itikadı akrabalık bağı öylesine onlan birbirine yakmlaştırmıştı ki sanki evlatlar, kardeşler, babalarını yıllarca aynldıktan sonra kucaklıyordu. Bu manzara Araplarda hiç görülmemişti. Bu duygu -iki yabancıyı bulunca birbirine yaklaştırıp, birbirini özlemeye zorlamıştı-, cahilî dostluk, gurur ve kinden başka bir şeyle aşina olmayan kalpleri, hayallere sığmayacak ve açıklanamayacak bir biçimde birbirine yaklaştırmıştı. Peygamber öylesine heyecanlıydı ki Cafer'i kucaklayıp öptü. Yüzü sevinçten dolayı kızarmış olduğu halde sevgi, şükür, nza dolu bakışlarıyla Cafer bin Ebu Talib'e gözünü dikerek: "Hayber'in fethinden mi, yoksa Cafer'le buluşmaktan mı daha çok sevindiğimi bilmiyorum." dedi.

Cafer'in kaderi de çok üzücü ve gamlıdır. Ondört yıllık gurbet hayatı, mahrumiyetler, musibetler, dost ve akrabalardan uzak bir hayat sürdükten sonra şimdi mücadelelerinin meyvesini görüyor, fikirdaşlarını zafer, rehberini iktidar doruğunda görüyordu. Ancak kader ona sakin şehir hayatı, hürriyet, zafer, dostlar, akrabalar, ahiddaşlar arasında yaşayarak, hayatın tadını çıkarmaya fırsat vermedi. Bir sonraki sene "Mûte" savaşı başladı. Cafer -Zeyd'den sonra- komutanlığı ele geçirip, Rum ordusunun içine daldı ve paramparça oldu. Peygamber onun ölüm haberinden öylesine etkilendi ki, -Hamza'nın ölümünden sonra- kimse onu bu kadar üzgün görmemişti...